

L. 131

DELICIAE
ERVDITORVM.

PAID 11 11 11

11 11 11 11 11

DELICIAE
ERV DITORVM
SEV
VETERVM
ANEKΔOTON
OPVSCVLORVM
COLLECTANEA
IO. LAMIVS

Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE. MDCCXXXIX.

Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII
ad Insigne D. THOMAE AQUINATIS.

Cum adprobatione.

HISTORIAE SICVLAE

LAVR. BONINCONTRII

PARS PRIMA.

NOBILISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO
 DOMINO DOMINO
 DOMINICO
 AQUAVIVAE ARAGONAE
 ATRIAE DVCI XVII.
 TERAMI PRINCIPI.
 AQUAVIVAE BITONTI ET ARENAE
 MARCHIONI.
 IVLIAE ET IOVIAE COMITI.
 OPTIMATI HISPANIAE.
 AVREI VELLERIS CALATRAVAE
 ET SANCTIANVARII
 EQVITL.
 CATHOLICI REGIS
 GVBICVLARIO HONORARIO.
 MARESCHALLO.

VI

ET COHORTIS PRAETORIAE ITALICAE

P R A E F E C T O

I C O . D L A M I O V S

DEDICO CONSECRORQUE

Aud opus profe-
cto, PRINCEPS
AMPLISSIME, ut clarissima Tui

gc-

Generis principia repetens, & vetusta saecula evolvens, per immensam Maiorum nobilissimorum, seriem ad TE usque descendam, & inclitam familiae Tuae nobilitatem, amplitudinem, decora, opes, ob legentium oculos ponam, quo persuasum habeant mei huius Voluminis Patronum elegisse maximum, gloriosum, munificum. Tot ac tantae sunt virtutes Tuae, ac laudes; tot tantorumque titulorum fulgore coruscas, ut avitae gloriae nihil indigus, si minus Maiores longe illustrissimos fortitus esses, vel solus infinitum decus, & lucem splendidissimam, iis foenerare potuisses; & quam praestantissimi essent, quod TV ex iis egregium nostri aevi decus & ornamentum emicuiisses. Nam

Tuae gentis gloria ac praeconiis
iam celeberrimus, umbratilem
vitam, & familiares fortunatae
& opulentae domus delicias indi-
gnatus, Regi potentissimo TE ad-
probaturus militiae nomen dedisti,
& egregiis facinoribus, & rebus
praeclare gestis, admirandus, Phi-
lippi V. Hispaniarum Regis cle-
mentiam, & munificentiam adeo
demeruisti, ut Tuam virtutem
remuneraturus, TE ad primarias &
amplissimas dignitates evexerit.
Sed plurimi faciendum, & no-
stra aetate maxime rarum est, TE
tot negotiis arduis implicitum,
& medio armorum ac militiae
strepitu & tumultu disturbatum,
pacis etiam studia colere, & do-
ctrinas ac litteras Tuo praesidio
opibusque iuvantem, non sper-
nen-

nendam librorum copiam a TE comparatam Musis dedicavisse. Hinc mihi proclive fuit, patrocinium Tuum & favorem huic meo Volumini desiderare, desideratumque obtinere; non tantum quod litterarium laborem pacato vultu a TE excipiendum sperarem; quantum quod Patriae tuae, & rerum ab ea gestarum cognitionem benigne amplexurus esses; nam Historiae Neapolitanae a *Laur. Bonincontrio* scriptae portionem hoc continet. Quum igitur Historia haec Tua protectione gavifura sit, nihil metuo iam quid invidia contra eam moliri possit. Nam Nominis Tui immortalis splendore & auctoritate, munita, aut facile omnes ad se commendandam adlexerit; aut feliciter

lividos abs se carpenda deterruerit. Vtinam tanto Praefide & Fautore Musae & bonae artes diu laetentur, & TE ob sublimes virtutes Tuas, & beneficentiam in primis, ac comitatem, bonis omnibus cumulatum Deus Opt. Max. in longissima tempora sospitet. Vale. Dabam Florentiae VIII. Kal. Martias Anno MDCCXXXIX.

CAN.

CANDIDO LECTORI

I. O. L A M I V S . S. D.

Quum V. C. & de litteraria Rep. optime meritus, Lud. Ant. Muratorius, ubi Laur. Bonincontrii nostri Annalium partem inter suos rerum Italicarum Scriptores publici iuris fecit, pluria de eodem, eiusque familia, litteris mandaverit, & omnia collegerit, quae de eo I. Gaddius, M. Pocciantius, Io. Ger. Vossius, & Nigrius tradiderant, egregiam Praefationem edito Fragmento praetextens; iam de eo non multa mihi commemoranda supersunt, nisi, quod quaedam ab ipso tantum indicata, ipse latius exsequar, ex Bonincontrii Annalibus excerpta, atque ipsissimis eius verbis saepe referam

ram , ut Bonincontriae gentis monumenta luculentius intelligi possint . Nonnulla etiam adiciam , quae illi intacta , tam de Bonincontrio nostro , quam de eius patria , Sancti Miniatis Oppido , eiusque titulis , & Viris illustribus . Rationem insuper reddam , cur ad hanc eius Historiam Siculam edendam adgressus fuerim .

Laurentius igitur noster Cum quemdam Bonincontri , qui Othonis I. temporibus vixerit , in Annalibus producit , suae gentis auctorem , si de se ipsi creditur . Nam Annal. ad annum MCXII. inquit . Id oppidum ab Othone I. conditum , in quo Alemannum quemdam Arnulphum instituit adpellationum Tusciae iudicem (ideo enim nomen servat *al Todefco*) ad quem adpellationes deferebantur . Huic Alemanno Stephanus alter successit . Is fuit Cei Bonincontri filius , a quo gentiles mei originem habuere . Quod habet etiam *Historiae Siculae Lib. II. pag. 112.* Ad annum vero MCLXXXVI. ita scribit : Miniateses Stephanum Cei filium gentilem meum , Bonincontrumque , qui cum Friderico militabat , cum Lambertuccio Ciccione altercantes , Ceulas relegarunt , ne duabus familiis in oppido dissidentibus tumultus gravior exoriretur . Lambertuccium vero Lucam in exilium dedere . Sed ut de sua gente quaecumque scribit omnia refc-

referamus, ad Annum MCCII. tradit, Mangiadorios, Guccios, Collegarlos, & Bonincontrios, ob exortas Gibellinam, & Guelfam factiones, ex Sancto Miniato eiectiones fuisse. Ad annum autem MCCCXXVIII. memoriae prodidit Accium Galeatii Vicecomitis filium, Bonincontro suadente, Bavarum ab ingressu urbis prohibuisse. Ad Annum MCCCXLI. ait, illum Bonincontrum, qui cum Castruccio fuerat, fuisse proavum suum; & a Ioanne Vicecomite conductum esse, iuris interpretem peritissimum. Quare, si haec vera sunt, non est dubitandum quin Bonincontriorum familia, quae iam defecit, inter primarias & vetustiores Miniateses recensenda sit. Laurentium nostrum uxorem habuisse constat, & Laurentium quemdam eius nepotem ex litteris, quas Romae anno MDLVI. scribebat, adgnosimus. Floruisse autem medio circiter Saeculo XV. & ex eius scriptis patet, nam historias ad haec usque tempora deduxit, hoc est annum MCCCCLVIII. & ex Marfilii Ficini Epistolis, quarum quaedam ad Laur. Bonincontrium scriptae occurrunt Libris III. IV. & V. Scribit se anno MCCCXXXI. e patria sua fuga subripere coactum, & suas facultates detentas, quod Florentinis, ut videtur, in suspicionem venisset; & ad Imperatorem Sigismundum se contulisse, a quo clementer ac munifice exceptus

exceptus fuit. Hac de re ita ad Annum MCD XXXI. scribit : Eodem tempore Miniatenses ad Sigismundum Laurentium Bonincontrium patrum meum misere, ut libertatem sibi adsciscerent. Missus est in Pisano ob eam rem Albericus Comes Lugi, ut Miniatensibus praesidio esset. Qui quum venire recusaret saepius expostulatus, tale inceptum frustra susceptum est. Ego ob eam rem magno cum periculo patria pulsus, bona mea detenta, & ego in exilium datus ad Sigismundum confugi, a quo adiutus apud eum fui. Sed & Pisis tunc versatus est, ubi bona quaedam Bonincontria familia, ab ea Rep. sibi donata, possedit. Et in Catalogo familiarum nobilium Pisanarum, quem edo pag. 251. Bonincontria gens occurrit. Ipse de hoc ad annum MCCCLI. in Annalibus ita scribit: Per ea tempora Florentini Pistorium & Pratum susceperant; quo metu Pisani permotioratores suos ad Ioannem Praesulem mittunt, orantes ut illis praesidio sit. Quod si urbis dominium posceret, id tantum agant quantum eis fuerit a Bonincontrio Miniatensi persuasum, quem acceperant intimum Consiliarium Ioannis fuisse, atque acceptum. Hac legatione suscepta, eodem Bonincontrio operante factum est, ut Archiepiscopus Galeatium Vicecomitem in Pisanorum praesidium.
mit-

mitteret cum Barbutis quinque millibus .
 Sic enim homines militares , equitesque , a
 forma cassidum adpellabant , ea lege , ut
 postquam in Pisano essent , partem stipen-
 dii unam Pisani illis solverent , alteram Vice-
 comes . Ob eam rem gratiae a Pisanis Mi-
 niatensi habitae , donantque ut in urbem
 eorum ipse , & eius posterum , pro civibus
 reciperentur ; domum insuper Pisis , & a-
 gri aliquantulum , quem ego quoad exilium
 datus possedi . *Hunc Bonincontrum anno*
MCCCLXXI. iam confectum aetate obiisse
scribit ; & ad annum MCCCLXVIII. ait
Michaellem Bonincontrum Iuris interpretem ,
& Ludovicum Guccium , a Petro Gambacur-
ta conductos Pisas incoluisse ; & orta se-
ditione , & tumultu in Sancto Miniato
Ludovicum Ciccionium , & Philippum Laz-
zarini scribam ex Bonromaeorum gente re-
bellasse , inruentesque in aedes Michaelis
cas diripuisse & incendisse , interfecisseque
filium semestrem Avi sui in ulnis mater-
nis . Patrem autem suum Bonincontrum ,
& Franciscum Michaelis filium , se e muro
praecipitantes incolumes Pisas evasisse . Ad
annum vero MCCCLXXXVII. tradit Bo-
nincontrum Patrem suum in expeditione A-
fricana unius Pisanac triremis Praefectum
fuisse . Sed licet nomen proprium patris
numquam enunciet , reperio adpellatum fuisse
 Io-

Ioannem. Nam in *Excerptis* cuiusdam libri
Basilicae Laurentianae Florentinae, qui in-
 scribitur: *Campioncinus Beneficiorum*, oc-
 currit anno *MCCCCXXXVIII.* successor
Antonii Allii in Canonicatu SS. Cosmae &
Damiani, *Marianus Iohannis de Bonincontris*
Miniatis Laurentii Astronomi cele-
berrimi frater. Quod forte evincat *Bonincontris*
gratos acceptosque fuisse Mediceis;
nam ille Canonicatus institutus fuit a Ioanne
Medice patre Cosmae Patris Patriae anno
MCDXXVIII. Ad annum *MCCCCXVI.*
scribit, Ludovicum Ciccionium filiam suam
Franciscam Nicolao Bonincontrio Avo suo
desponsavisse; & huius aedes a Ludovico
postea, aliisque, incensas fuisse. *Matthaea*
quoque Francisci Bonincontrii filia memoratur
in Epitaphio quodam, quod Pisis in D. Catha-
rinae exstat cum duplicibus Insignibus atque ita
habet: S. Honorabilis viri Ser Vannis quondam
 Ser Ferrini Notarii de Santo Miniato, ac ere-
 dum suorum, in quo est sepulta Domina
 Mattea uxor eius filia quondam Ser Fran-
 cisci de Bonincontris, que obiit die VI.
 Septembris MCDXXVI. Aetatem autem
 suam Laurentius noster usque ad Sixti IV. Pon-
 tificatum hoc est annum MCDLXXXI. & ul-
 tra necessario produxerit; siquidem, quum in
 Atheno Florentino Professor esset, ut videtur;
 & Manilium poetam, primus omnium in Italia
 pu-

publice legisset, & commentariis adscriptis edisseruisset; eos Raphaëli Riario Cardinali nuncupat; editique sunt Romae anno MCDLXXXIV. In Epistola autem nuncupatoria, ubi de Manilio loquitur, haec habet: Quem divinum poetam ego primus in Italia publice conductus Florentiae legi; & quidem magno auditorum adfensu. Quaecumque autem esset Bonincontrii nostri ingenium & eruditio, certe ille sua aetate maxime probabatur; quod vel ex Marf. Ficini litteris ad eum scriptis elucet; quarum unam hic lubet inferere ex Libro III.

Marfilius Ficinus Laurentio Bonin-
contrio Astronomo & Poetae

S. D.

Dici non potest quanta in legendis tuis litteris voluptate adfectus fuerim, clarissime Laurenti. In iis autem nihil equidem minus accuso, quam quod ipse magis excusas. Verum quid dixi modo, mi Laurenti? Imo vero accuso nihil, ubi mihi singula summopere placent. Ergo ut rectius loquar nihil in tuis litteris mihi placet magis, quam quod tu maxime suspicaris mihi minus forte placuisse. Prolixitatem, inquam, amice, tuam, imo sobrietatem. Quae enim revera sunt bona, quo maiora sunt, eo etiam meliora. Refers ad nos iudicium inter numina tua gravissimum,

✠ †

inter

inter providentiam, videlicet, & fatum, & liberatem. Audio ad Paridem quondam iudicium inter tres Deas fuisse delatum. Ego autem discrimine tanto offendere numina nolim. Manet alta mente repositum Iudicium Paridis spretaeque iniuria formae. Forte vero nihil amplius superest periculi. Videris ipse cautissimam de iis tulisse sententiam. Non enim inepte, ut nonnulli consueverunt, seiunxisti numina, sed invicem aptissime coniunxisti. Sententiam vero tuam latius in Libro de Astrologis confirmamus. *Aliaquae de Laurentio nostro dici possent, a Clarissimo V. Lud. Ant. Muratorio, ut diximus, occupata sunt, quare ea in praesens omittimus, ne actum agere videamur.*

Itaque quaedam haec tantum adnotabo, occasione adrepta, de Viris doctrina, aut armis, & muneribus publicis, conspicuis, qui Sancti Miniatis Oppidum decorarunt. Primusque occurrit anno MCCXLIV. Recuperus Spadalunghius Iureconsultus Miniatis, qui una cum Thaddeo Matricio Suefsano a Friderico II. Imperatore Orator ad Concilium Lugdunense missus est; id quod scribit etiam Bonincontrius noster in Annalibus ad hunc Annum; licet Recuperum tantum nominet, nec Spadalunghii cognomen addat. Alius quoque Recuperus Spadalunghius insignis

signis Iureconsultus memoratur, qui anno MCCCLII. naturae concessit, ut Bonincontrius pariter in Annalibus ad hunc annum litteris mandavit. Nam aetas non finit opinari hunc esse eundem Recuperum cum superiore; alias ille ultra consuetum mortalium spatium vitam produxisset. Nisi Bonincontrius noster, Auctor non nimis exactus, tempora confudit atque turbavit. Quod tamen non videtur quum huius *ὁ ὑπερβόλος* Bartolus a Saxoferrato fuerit, ut ipse ad L. Titia §. Imperator ff. de Legat. II. memoriae prodit. Quin & Recuperei cōsilia esse ferūtur, quae ad hunc probabiliter, non ad antiquiorem, pertineant. Hunc pariter Florentiae Graecas litteras professum esse, sunt qui dicant, nescio quo auctore; quod certe illa aetate satis mirandum, mihi autem vero multum absimile, Spadalunghiorum sepulcrum in Abbatia S. Mariae Florentiae exstat, traditque Pl. Puccinellius in memorabilibus Sepulcralibus Abbatiae Florentinae, sepulcrum illud Recupero Doctōri concessum fuisse, qui obiit anno MCCC. Sed Epitaphium ita habet: Sep. Guilielmi filii Ser Matthaei de Spadalunghis de Sancto Miniate Notarii, & Exsequitoris Artis Lanae civitatis Florentiae. Si autem quod Puccinellius prodit verum est, Recuperus ille, cui sepulcrum concessum fuit, Recuperus senior

✠ † 2

nior est; utpote qui anno MCCC. supremum diem obierit, Huius quoque meminit Io. Baptista Gazzalupius Tractatu De Modo studendi in utroque iure, aitque fuisse Ioannis Palearensis Senensis *σύγγραφοι*. Anno MCCCII. Ioannes Lelmi a Comugnola Miniatisensis floruit, qui rerum suae aetatis breve diarium conscripsit ab hoc anno initium faciens & deducens usque ad annum MCCCXVIII. quod quidem, licet recentiori manu exscriptum, apud me exstat ex dono viri humanissimi & eruditissimi Petri Pauli Roffiae, Patricii Miniatisensis, cuius liberalitati debeo plerasque notitias, quibus hanc meam Praefationem locupletis & exorno. Eius Diarium initium tale habet: L'Anno dall'incarnazione del nostro Sig. Gesù Cristo MCCCII. e a dì XXVIII. del Mese d'Agosto, le infrascripte cose furono notate per me Giovanni di lelmo da Comugnoli, Notaio e uomo della Terra di Saminiato al Tedesco, da me parte vedute, parte udite, e fedelmente scritte: *Iam de Bonincontrio, & Michaelis Bonincontrio, Iureconsultis tempestive mentionem fecimus;* utpote qui ex Maioribus Bonincontrii nostri fuerunt; sed eodem ferme tempore floruisse videtur *Durantes a Sancto Miniato, cuius Italicum carmen perbreve offendi in Manuscripto Codice Bibliothecae Riccardianae una cum Carminibus aliorum*

*rum eiusdem ferme ætatis Poetarum , ut Petrarchæ , Antonii Ferrariensis , Lance-
lotti Placentini , Brutii Mediolanensis ,
Danthis Aldighieri , Sennuccii Benucci,
Ioannis Boccaccii , Richardi Albizzi , Mat-
thæi Albizzi , Iacobi Cecchi , Nicolai
Soldanieri , Fatii Uberti , Richardi Co-
mitis , Guidonis Cavalcanti , Petri Danthis ,
Magistri Pauli , Friderici Gieri Arretini ,
Francisci Turæ , Gregorii Calonistæ ,
Iacobi Ghizzi , Rinaldi a Cepperello ,
Franci Sacchetti , Lapi Collensis , Pan-
dulphi Malatestæ , Simonis ab Antella ,
Bindi Bonichi , Matthæi Coregiai . Car-
men Durantis ita habet :*

Ballata di Ser Durante da Saminiato.
Nè morte, nè amor, tempo, nè stato,
Nè vostra crudeltà, potran far ch'io
Altra donna metteffi nel cor mio.
Ne' primi tempi di mia giovinezza
Come amor volse, Donna, vostro fui;
E se io mostrai d'altra vaghezza
Fecil per tor di noi il mal dire altrui.
Onde vi giuro solo per colui,
Le cui saette non curate un fio,
Che altra che voi di me non può dir, Mio.
*Sed & Frater Simon a Sancto Miniato
Poeta Italicus fuit , et eius ode Italica exstat in
Codice MS. Gab. Riccardii Marchionis &
Cancnici Florentini , nisi memoria me fallit ;*
† † 3 *aliosque*

aliōsque viros Miniateses litteris claros in antiquis voluminibus evolvendis me offendisse memini, quos quum adnotare meis in *Adversariis* neglexerim, nunc necesse est ut eos silentio praetercam. Anno *MCCCLXIX*. Paulus de Portisanis de S. Miniato Iurisperitus & Rector Universitatis Studii Florentini a Carolo IV. Imperatore, una cum Ioanne de Riccis cive Florentino Legum doctore (ipse addiderim, & Poeta; nam eius carmina quaedam Italica exstant in Codice MS. Bibliothecae Riccardianae) Iudex constituitur in causa vertente inter Ioannem de Tedaldinis, & Commune Pisanum filiosque Castrucci; qua de re etiam mentionem feci in mea Synopsi Chronologica, quam Chronico Imperatorum Leonis Vrbevetani inserui, ad hunc annum. Incertum est quando Frater Ioannes a Sancto Miniato Camaldulensis vixerit, qui Opus Fr. Petrarchae De Remediis utriusque Fortunae e Latina lingua in Italicam vertit; sed certe necesse est ut ante annum *MCD LXIV*. claruerit, quum Vir Cl. Ant. Maria Biscionius, cui pluria, quae in hac Praefatione memoro, accepta fero, huius operis Codicem MS. viderit eo anno exaratum. Bonincontro nostro contemporalis fuit Michael Mercatus Miniatensis, ad quem Marsilii Ficini Epistolam seu potius Dialogum inter Deum

*Deum & Animam Lib. I. habemus , atque
ita incipit :*

Marfilius Ficinus Michaeli Mercato
Miniatenſi dilecto Conphilopho ſuo
S. D.

Saepe de moralibus naturalibusque una
philosophati ſumus, dilecte Michael, ſaepius
de divinis. Memini autem te ſaepe numero
ſolitum dicere mortalia uſu comparanda
eſſe , naturalia ratione quaerenda , divi-
na a Deo oratione petenda , &c. *Hunc
Michaelem ferunt cum Ficino conveniſſe , ut
qui prius naturae concederet , alteri ſecundum
obitum adpareret de aeternitate animi cum cer-
tiores facturus , quod & contigerit ; ſed haec
nos haud moramur , & ad anilia fabulamen-
ta reiicimus , hiſtoriae verae fidem tantum ſe-
quuturi . Floruit etiam eodem tempore Anto-
nius Moralis Miniatenſis , quem Seraphicum
& Conphilophum ſuum Marſ. Ficinus ad-
pellat , pluresque litteras ei ſcribit Lib. I. &
Lib. VIII. Vnius Epistolae initium hoc eſt :*

Marfilius Ficinus Antonio Sera-
phico Conphilopho
S. P. D.

Tam grata mihi fuit, Seraphice , Episto-
la tua , quam grata tua mihi libertas. Signi-
ficabat enim te tandem a negotio in ocium
libertatemque vindicaſſe teipſum , &c.
Quendam autem Ioannem Franciſcum

Tinctium Miniatensem industrium & eruditum Virum fuisse, & volumen luteis pagellis constans composuisse, indicat inscriptio in laterculo pariter luteo expressa, quae mihi a Viro Cl. Gualterio Medicinæ Professore commodata.

*Est Ioannis Francisci Tinctiorum
 Miniatensis terreum volumen
 Quod de materia plurium mundorum
 Tractat demonstrans secus Else flumen
 Eos gradatim quot astra celorum
 Quovis cingente totidem qui lumen
 Prebent pro stellis centrico eius alis
 De quorum primo gradu est hic nostralis
 An. C. MDLXXXVI.*

*Quorum versuum sensum si probe percipio, Tinctius hic nil aliud demonstrare conabatur, quam singula astra esse mundos, huic nostro persimiles; sententia antiquis non ignota, & recentiorum quibusdam baud omnino improbata, ut Chr. Hugenio, Fontanellio, aliisque. Hic ut videtur in iisdem Astronomicis studiis ac Laur. Bonincontrius popularis suus versatus est; sed acriore iudicio usus fabulamenta Apotelesmatum reiecit, & universitatis constitutionem scrutari & observare conatus est. Sed & Nicolaus Bonaparte Pisani Lycei Professor per haec tempora Musis amicus carmina Italica scribebat; eiusque Comoediam habemus, quae Vidua inscribitur. Quin sub huius eiusdem
 fac-*

saeculi exitum Mich. Mercatus Clementis VIII. Pont. Max. Archiater patriam suam Sanctum Miniatem illustravit, pluresque composuit libros. quorum praesignis est ille, qui inscribitur Metallotheca Vaticana. Alius titulus est: Instruzione sopra la peste, &c. Composuit item opus De Romanis Obeliscis ad Sixtum V. Pont. Max. cuius etiam operis supplementa edidit, eo libello qui inscribitur: Considerazioni sopra gli avvertimenti del Sig. Latino Latini, &c. Quare vir doctus meruit, ut eius honestam mentionem faceret Ioan. Mabillonius in suo Itinere Italico. Fuit & Ioannes Celsus Iureconsultus Miniatensis, cuius exstat liber anno MDCXXIV. editus, cuius titulus: Princeps ex Tacito, ad Alexandrum Strozam Episcopum Miniatensem. Donatus quoque Rossia Miniatensis, ut videtur, fuerit, qui Dissertationem, qua Dantibus Comoediam defendit, concinnavit. Alexander Bernardini F. a Sancto Miniato Pastoralem Comoediam scripsit ad amicum suum Petr. Franc. Gryphonium. Americi a Sancto Miniato meminit in sua Historia B. Varchius. Ioannes Antonius Ansaldus, LI. Italica Epigrammata varii argumenti composuit, quae anno MDCLXVI. Florentiae edita sunt. Raphael Ansaldus ab Octavio Rinuccinio in suis Carminibus nominatur. Ultimus ex Ansaldorum familia,

quae licet Florentiam translata Miniatenfis est ,
 Anfaldus Anfaldius occurrit , Poeta , &
 Iureconsultus eximius , cuius Odas & Carmina
 Italica , & Tractationes de Commercio &
 Mercatura , & Controversias ac Decisiones
 Iuris , habemus .

Sed & Viros publicis muneribus insignes
 hoc oppidum tulit , & principum ac Imperatorum
 mora nobilitatum fuit . Anno MCXIX. Lotharius de
 Sancto Genesio Imperialis Aulae Index nominatur
 in Diplomate Henrici V. dato Pisae in Bullario
 Casinensi . Anno MCLX. Guelfo Tusciae Marchio
 in Oppido Sancti Genesii conventum habuit , ut
 Abbas Urspergensis auctor est ; & in eodem
 Oppido Ecclesiae Pisanae iura & privilegia
 confirmavit , ut constat ex Diplomate apud
 Vghellium . Anno MCLXXXIV. IV. Kal. Augusti
 Fridericus Imperator Sancto Miniato versabatur ,
 ut patet ex Diplomate apud laudatum Vghellium .
 Anno insequenti Henricus VI. Rex ibidem
 morabatur , quod eius Diplomata ostendunt .
 Anno MCLXXXVIII. Fridericus Augustus
 Sancto Miniato pariter erat . Anno MCCVIII.
 Octavo IV. die XXVII. Octobris in eodem
 Oppido versabatur , ut tradit Ingurtha
 Thomasius Lib. IV. Erat etiam ibidem
 pridie Kal. Novembris ; & anno insequenti
 in Oppido S. Genesii , ut ex eius Diplomate
 elucet . Anno MCCXIX. Malpileus
 de

de Malpileis a S. Miniate Paduae Praetor erat. Anno MCCLI. Ioannes Mangiadorius Archidiaconus Lucensis Episcopus Florentinus creatus est, obiitque anno MCCLXXIV. Anno MCCLXXXII. Nicolaus Mercati Notarius Pisis erat, qui an Miniatensis fuerit alii iudicaverint. In Pisanis monumentis occurrunt item anno MCCLXXXIII. Ioannes Buonaparte, & anno insequenti Dietisalvi Rustici; Hoc eodem anno Iacobus a Sancto Miniate Praetor Urbis veteris, ut apud Cyprianum Manentem videre est. Anno MCC LXXXVI. Baro a S. Miniate Paduae Praetor. Anno MCCII. Bertholdus Malpileus a S. Miniate Paduae pariter Praetor, ut constat ex Praetorum Catalogo Archivi Papafavei Patavini & ex Historia Angeli Portenarii. Baro a Sancto Miniate Urbis Veteris Praetor. Anno MCCC. Bartolus a S. Miniate eiusdem Urbis Praetor. Anno MCCCIII. Carolus Regis Galliae filius Sancto Miniate versatur, ut tradit Ioannes Lelmi. Sed ex iis, quae narrat Io. Villanius Lib. VIII. Cap. XLVIII. & XLIX. id non anno MCCCIII. sed MCCCII. vel antecedenti contingere debuit, quando Carolus Valefius Florentiam advenit, vel quando, quum Florentiae ea quae cupiebat perfecisset, Neapolin profectus est. Subspicietur quis non multo ante Miniatenses forte Guelphis fuisse,

& forte Caroli Regis res sequutos esse, quod ex insequenti Inscriptione in Ecclesia Miniatensi exstante eluceat ; quae quidem ita habet :

*Factum est hoc opus tempore
Potestariae nobil. Viri Domini Vgi
De Cancellariis de Pistorio Dei & Regia
Gratia potestatis Cois S. Miniati per
Magistrum*

*Giroldum quondam Iacobi de Cumo sub A.
MCCLXXIV.*

Ad quem enim referatur illud Regia gratia? Rodolphus Imperator erat, non Rex, & anno praecedenti electus fuerat. Carolus vero tum temporis in Etruria plurimum poterat: At non videtur dubitandum, quin heic Rodolphus indicetur, qui anno MCCLXXIII. Rex Romanorum electus est, & Rex vocatur etiam a Bonincontrio nostro in Annalibus ad hunc annum his verbis: Anno salutis MCC LXXIII. Rodolphus Ruffus Comes Alsatiae ab Alemannis in regem adsumitur, &c. Sed ante eum Io. Villanius Lib. VII. Cap. XLIV. ita scripserat: Confermò Ridolfo Conte di Furimborgo eletto Re de Romani Signor di gran valore. Verum de hoc cuique liberum iudicium esto; indictum tamen nolim me hanc Inscriptionem, & nonnulla alia, quae meam hanc Praefationem illustrant, liberalitati Viri eruditissimi Salv. Salvinii, Patricii & Canonici

ci Florentini, debere. Anno MCCCIV. Garanus a Sancto Miniato Urbis Veteris Praetor & Capitaneus. Anno vero insequenti Philippus a S. Miniato eiusdem civitatis Capitaneus. Anno MCCCVIII. Lambertuccius Ciccionius Auximensis praetor moritur, ut Io. Lelmi scribit. Anno MCCCIX. Philippus Baronis de Mangiadoris Regii Lepidi Capitaneus. Anno MCCCXI. Rodolphus de Malpileis a S. Miniato Paduae Praetor. Anno MCCCII. die XXIV. Aprilis Henricus Imperator Sanctum Miniatem venit, & Ioannes Mangiadorius Praetor Auximensis moritur. Anno MCCCXIV. Imperator Henricus die IX. Augusti Pisis ad Sanctum Miniatem pervenit, in eius planitie subsistens loco, qui Rivi rupti adpellatur, ut scribit Ioannes Lelmi. Anno MCCCXLVII. Borromaeus de Franchis, Lazarini F. Iudex Florentiae, ex quo Borromeorum gens originem duxit; quae deinde nomen suum in Vitalianos Mediolanenses transtulit, quum filia Alexandri Borromaei, Philippi F. eorum cuidam circa annum MCDX. nupsisset, ut scribit Ferd. Leopold. de Meliore in Florentia illustrata. Et quidem Bonromacos ex Sancto Miniato descendere testatur etiam inscriptio, quae exstat Venetiis in Ecclesia Sanctae Helenae, quae anno MCDXX. a memorato Alexandro Bonromaeo constructa fuit, & pretiosa suppellectili dita-

ditata Inscriptio autem ita habet, prout eam refert Fr. Sanfovinus in Venetiarum Descriptione Lib. V.

Mitis Alexander vir Bonromaeus Etruscus

Natus enim Sancto Miniato propagine clara,

Frater & ipse suus quoque Bonromaeus amoenis

Sortibus exhibitus, fieri fecere Capellam
Hanc Helenae sub honore sacrae fulgente paratu.

Et Alexander quidem mortuus est anno MCDXXXI. quum Bonromaeus eius frater, Valis Tiarae Comes, & Arquati Dominus, obiisset anno MCDXXII. ut ex eorum Epitaphiis constat apud eundem Sanfovinum. Anno MCCCLV. Carolus IV. Imperator Sancto Miniato versatur, auctore M. Villanio Lib. IV. Anno MCCCLXIX. Nicolaus Guidottius a S. Miniato, Index Vicarii Fani in Marchia, cui Pater Epistolam scribit, quae in fine Chronici Io. Lelmi exscripta fuit. Inter Senatores autem, seu Pisanos Antianos, ut vocant, occurrunt anno MCCCXIX. Ninnus Franchini, anno MCCCXLI Ciale Migliorati qui forte Miniatenses fuerint. Anno MCCCXLII. Ioannes Borromaeus. Anno MCCCXLII. Franciscus Borromaeus. Anno MCCCXLII. Ioannes Bonromaeus. Anno MCD.

Lu-

Ludovicus Bonromaeus . Sed & armorum gloria illustres quidam Miniateses fuisse, quos inter praecellit Ioannes Mangiadorius, de quo ita in Annalibus Bonincontrius noster scribit ad annum MCCLXXIII. Ioannes Mangiadorius recepto Miniato Oppido compatriota meus, eques cum equitibus trecentis pro Bononiensibus contra Venetos militavit. In excerptis vero Aurel. Gryphonii, de quibus pag. 231. mentionem fecimus, anno MCCXCVI. occurrit Ioannes Armaleoni a S. Miniato qui Contestabilis Pisanorum stipendia merebat, Checchus Analdi, Ciluppus Mannarius, & Nerius seu Rainerius Baroncinus a S. Miniato Comes stabuli, qui anno MCCII. sub Duce Simone Abatia Florentino Pisanorum stipendia pariter merebant. Anno MCCCXV. sub duce Huguccione a Fasiola Petrus Rustici a S. Miniato miles, & signifer, pro Pisanis militabat. Anno MCCCXXIV. Pisanorum stipendia merebant Lazarinus, & Franciscus a S. Miniato. Et sub Castruccio anno MCCCXXIX. Cianus a S. Miniato Contestabilis, miles; Bandinus Gherardi a S. Miniato miles; Minellus a Roffia miles. Et sub Castruccio quoque militavit Bonincontrius eques, ut noster Laurentius tradit.

Sed ut ad Laurent. Bonincontrium nostrum revertamur, Historia eius Sicula, quam

quam nunc publici huius facere adgredior , novem Libris comprehensa est ; atque in Codice MS. quo usus sum , & qui in Bibliotheca privata Illustrissimi & Reverendissimi Domini Gab. Riccardii , Marchionis , & Canonici Florentini , adservatur , ita inscribitur : Laurentii Bonincontrii Miniatensis Historiarum utriusque Siciliae Libri Novem . Deinde argumenta Librorum sequuntur hoc modo :

Index Titulorum praesentis Voluminis.

De Adventu Roberti in Regnum Neapolitanum , & eius gestis :

Liber Secundus , Rogerii , & Boamundi acta continens , nec non felicissimam Christianorum expeditionem , Ierosolymarumque recuperationem , & res undique gestas superioribus interiectas .

Liber Tertius , Rogerii primi Regis Regni Neapolitani , & Gulielmi eius filii , ac etiam Federici Barbarossae , & aliorum res undique gestas continens .

Liber Quartus , Tancredi , Henrici , Fridericique res gestas , & alias continens ; resque a Christianis ducibus in Asia gestae continuantur .

Liber Quintus Manfredi res gestas a Caroli primi adventu in Regnum Neapolitanum , nec non aliorum gesta connectit .

Li-

Liber Sextus, in quo Caroli Regis gestae res, Siciliae administratio, & profectus eius in Africam, Italiae bella, & aliarum Mundi partium, continentur; & D. Petri Aragonii in Insulam adventum, Conradique conflictum superioribus adnectendo.

Liber Septimus, Caroli mortem, & Roberti filii acta continens, resque tum in Italia tum extra gestas superioribus per sua tempora adnectendo.

Liber Octavus, Andegavensium res, & Ioannae Primae dissensionem & Pontificis continens; & Ioannis Mediolanensium Praefulis mortem, Bernabovis Vicecomitis, Florentinorum, Genuensium, & Venetorum Patrum dissensionem, & Imperatoris Romani res superioribus adnectendo.

Liber Nonus, Ludovici Andegavensis secundi Ladislaique res; Urbani mortem, Galeatii Vicecomitis, & Florentinorum bellum continet; resque ubique gestas superioribus adnectendo.

Quare eodem modo se habere videtur ἀπόγραφον, quod apud V. C. Lud. Ant. Muratorium exstat, quodque haec praeferre idem scribit. Sed ingens discrimen inter utrumque ἀντίγραφον intercedere arbitror quoad scriptionem castigatam atque correctam; nam Codex, quo usus sum, tam prave, & osi-

oscitanter scriptus est, ut omnia prope nomina propria corrupta sint; versus integri saepenumero desiderentur; quin & integrae paginae interdum desint; & generaliter vix tertia dictionum pars recte se habeat: quare quanta molestia, & labore in tam depravatae scriptionis διορθώσεως pressus fuerim, facilius alii reputaverint, quam ipse verbis expresserim. Imo nisi Codex MS. Annalium Bonincontrii, quo Clarissimus Muratorius usus est, & nunc in memorata Gab. Riccardii Bibliotheca exstat, ad manus fuisset, ut tam multa emenderem & restituerem, haud fieri potuisset; emendatius enim hic exaratus est, & pleraque eadem, ac totidem verbis, continet, quae in hac Sicula Historia narrantur. Ceterum haud profecto adfirmaverim omnia menda a me sublata fuisse, & omnia loca corrupta restituta, & castigata; sed me tamen quodam tenus prodiisse, quum ultra non daretur, & talem eius lectionem effecisse, ut syntaxis saltem constet, quae plerumque in Codice MS. nulla est. Hanc Siculam Historiam a Laur. Bonincontrio ante Annales scriptam fuisse existimaverim; & argumento mihi est, Annales copiosiores, & exactiores in narrationibus, deprehendi; & eam forte quum Neapoli apud Regem Alphonsum versaretur, composuit; quum locus ipse ad hanc scriptionem adgrediendam cum invi-

tas-

rasset. Supervacaneum est ut de eius stilo, &
 Latinitate iudicium feram; quum eloquentia
 nulla, nulla Latini sermonis puritas & ele-
 gantia cum beic, tum in *Annalibus*, legen-
 tium animis sese obferat. Sed ubi de historia
 agitur, rerum notitiam, & monumentorum
 fidem veritatemque sectamur, posthabito non
 indignanter orationis ornatu, qui non fa-
 cile semper haberi potest. Id in causa fuit
 cur *Historiam* hanc formis describendam cura-
 verim, & in vulgus nunc prodam; mul-
 ta scilicet in ea tradi, quorum notitiam
 aut aliunde haurire non est, aut ex quibus
 multa ab aliis dicta & tradita illustrari ma-
 xime possint, et praecipue ea quae *Etruriam*
 attinent. Nam haec *Sicula Historia* ab *Ro-*
berti Nortmanni Regis adventu incipiens usque
 ad annum *MCDXIV.* in meo Codice deducitur
 prope *Annalium* ritu, quum frequentissime an-
 ni, quibus res gestae evenere, adnotentur;
 & non adeo *Sicularum Neapolitanarumque re-*
rum finibus circumscribatur, quin & extra hos
 limites crebro divagetur, & aliarum gentium,
 & regnorum res gestas attingat. Ei quidem
Annales praetulit *Muratorius doctissimus*,
 sed quia longius protrahuntur: usque scili-
 cet ad annum *MCCCCLVIII.* Quum vero
 ille tantum ex *Annalibus* ediderit id, quod
 ab anno *MCCCLX.* ac deinceps scribitur;
 haec *Sicula Historia* prope fuerit partis
 An-

Annalium praetermissae supplementum. Non dissimulaverim tamen et in temporibus digerendis, et in rebus ipsis tradendis, negligentiores interdum, et minus exactum, esse Bonincontrium nostrum; verum haec eius lectionis utilitatem haud quaquam impediunt.

Ut autem hoc nostrum Volumen amoenius iucundiusque videretur, quaedam interdum, ut alias facere consuevimus, Adnotationum loco interseruimus, unde grata rerum & cognitionum varietas Lectores novarum rerum cupidos oblectaret. Nam pag. 194. Pacta conventa inter Saladinum Babylonis Regem, & Pisanos firmata ex Codice MS. Riccardiano edidimus, quae Barbarae historiae, & antiquitatis amantibus haud ingrata fore confido; quin forte & placitura sint iis, qui Italicae linguae originem, & verborum etyma, laudabiliter quaerunt & investigant. Pag. 231. excerptum quoddam ex Aur. Gryphonii Memorabilibus proferimus, unde Pisanorum πολιτεία illustretur; ex quibus etiam nobilium Pisana-rum familiarum Catalogum pag. 251. produximus; et pag. 263. Pisanos quosdam, Viros inclitos, occasione adrepta, memoravimus. Pag. 289. Friderici II. Diploma, quod in Archivo Sancti Miniatis exstat, adduximus; et pag. 301. Instrumentum pactorum inter Matildam Rainerii Comitis de Bulgari Vxorem, et Miniatenses, initorum, cuius αὐτόγραφον
in

in memorato Archivo adservatur. Sed et *Friederici II.* laudati Epistolam pag. 321. protulimus, ex qua facilius intelligi possit, quam parum reverenter erga Pontificem Romanum se haberet; et quam merito ab eo diris devotus sit, et ab Ecclesiastica Christianorum societate separatus.

Scholia quaecumque occurrunt, vel ipse adscripsi, vel *Vir eruditus Ios. Mar. Mecatius Sacerdos Florentinus*, et *Protonotarius Apostolicus*, qui in his Collectaneis edendis symbolam confert, commentatus est, ut utriusque nomina opportune subscripta demonstrant. Non tamen eam operam suscepimus, ut omnia, quae emendatione, et illustratione indigerent, edissereremus; quum id omnino necessarium arbitrati non simus.

Admodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Casinensis Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. Kalend. Decemb. 1738.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Librum, cui titulus *Deliciae Eruditorum, &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores, laederet offendi nihil; plura vero utilia aequae, atque iucunda passim inveni: dignum itaque censeo, qui typis mandetur, in quorum fidem, &c.

Ex Abbatia Florentina Non. Ianuar. 1738.

*D. Octavius Rustici Mon. Casinensis in eadem
Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Admodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Griselli Censor huius Sanctae Inquisitionis videat , & referat .

Ex AEdibus S. Officii Florentiae Idib. Decemb. 1738.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae .*

Iussu Reverendiss. Patris Pauli Antonii Ambrogii Generalis Inquisitoris attente perlegi Librum , qui inscribitur *Deliciae Eruditorum* , &c. ipsumque dignum censeo , qui publica luce donetur .

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum Kalend. Febr. 1738.

*Fr. Thomas M. Griselli in suprad. Collegio
Sac. Theolog. Lector, & Censor pro S. Inquis.*

Attenta supradicta relatione imprimatur .

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae .*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit .

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

LAURENTI
BONINCONTRI
MINIATENSIS
HISTORIARVM
VTRIVSQUE SICILIAE
LIBER PRIMVS.

PROOEMIUM.

Egnum Neapolitanum, quod
esse extremam Italiae partem
manifestum est, variis ac di-
versis Provinciarum nominibus
constat prius fuisse adpellatum.

Nam quum olim Romanae Reipublicae sub-
ditum esset, in eo nonnullae Civitates so-
ciae Populi Romani sub suis adnominatio-

A

ni-

nibus (1) per longa tempora steterere; donec tandem, congruente Imperio, decus, nomenque Latinum. ut in plerisque Italiae partibus, ita & in hoc regno, periere. Harum non tamen omnium abolitum est nomen, sed quarumdam immutatum, aliquarum vero breviori confinio coarctatum; nonnullarum etiam usque ad haec tempora pristinam adpellationem remansisse accepimus. Ceterum a duobus lateribus mari supero atque infero clauditur; sed ab angulo extremo, eo mari, quod Orientem versus, & Austrum, est spatiosum sane, & importuosum, oram illam Tarenti per Crotonem ad fretum usque Siciliae circumlegit; a latere vero Occidentis, & Septentrionis, per mediterranea Italiam ressecans, initium sumit a saltu Terracinenſi, & per Privernatem agrum, Casinensem, Arpinatem, Soranumque, iuxta flumen Lyrin extenditur in Marſos, ibique obtusiore angulo inter Tagliacotium, & fines Tiburtini agri, vagatur. Inde per Equicolas, Reatinos, Marrucinosque, in Sabinos porrectus, Nursiae fines at-

(1) Nomina haec fere omnia Graeca fuere,

Italia nam tellus Graecia maior erat,
ut Ovidius ait. Consulendi Geographi veteres Strabo, Plinius, Stephanus, Solinus, Mela, &c. inter recentiores vero Geographus eminentissimus Philippus Cluverius. Lamius.

attingit ; mox per Apenninum haud procul Asculò in mare superum finitur. Universus autem eius ambitus millia passuum continet circiter MCCCCXC. (1) Hoc post eam donationem , quam a Constantino factam adfirmant (2), & post labefactionem Romani Imperii, diversis ac multiplicibus Barbarorum excursionibus, septingentis ferme annis, aut eo amplius, occupatum vastatumque accepimus.

Et primo quidem a Vandalis , deinde a nonnullis Gothorum Ducibus , Hunnis , Longobardis , Gallis , Germanisque , (3) militibus , usque ad Roberti Guiscardi (4)

A 2 tem

(1) P. Collenuccius lib. 1. *Neapolitanarum historiarum* adfirmat totius regni ambitum millia passuum circiter 1338. continere. Nam postquam longitudinem latitudinemque regni descripsit , *E' di lunghezza* , de longitudine agens ait , *questo giro dall'Vfente al Tronto per riviera in tutto 1338. miglia.* Mecattius.

(2) Cautè , & prudenter Bonincontrius , hanc donationem factam dici scribit . Vide quae de illa disputant Viri docti , Nat. Alexander Tom. IV. *Hist. Eccles. Dissert. XXV. & Thomassinus de Vet. & Nov. Eccl. Discipl. Lib. I. Cap. V. Par. I.* Lamius .

(3) Consule Mich. Ritium Lib. I. *de Reg. Sicil. & Thom. Fazellum II. Decad. Lib. V. & VI.* Mirum tamen a Bonincontrio Saracenorum in Calabriam irruptiones heic non memorari . Lamius .

(4) Hoc est usque ad annum circiter MLXX. Lamius.

tempora, fuisse possessum. Hi non quidem sub unius Imperatoris ductu, auspicioque, sed sub diversis imperantibus, quum ipsi inter se lingua, & moribus, dissentirent, suis legibus ceterisque institutis acceptas provincias tutabantur. Ita per plures diversasque partes varie ab iisdem Ducibus regebantur (1). Ceterum Imperatoris Romani haud magna portio, quippe qui praeter Surrentum, Neapolimque, & pauca admodum Campaniae oppida, nihil amplius ex tam opulento regno possessionis habebat. Graecorum vero Imperatori vix dum tertia Apuliae pars, & illa Brutiorum ora, quae olim Magna Graecia dicebatur, successerat; nec profuerat utrique eorum ea Imperii divisio, quam a Carolo Calvo Imperatore cum Irene olim Constantini VI. uxore (2) superioribus annis invenimus celebratam, ut Orientale imperium, & litus superi maris cum Sicilia, Graeco cederet; Occidentale vero, & litus inferi maris, Imperatori Romano. Quamquam is postea Carolus ob eam rem a primatibus Franciae Ducibus, tanquam inutilis, regno pulsus, & in

(1) De his consule latius agentes *Thom. Fazellum, Pand. Collenutium, Michael. Ritium, Christoph. Besoldum, &c.* Lamius.

(2) Matre, ut bene, habet idem *Bonincontrius* in *Annalibus*. Lamius.

in eius locum suffectus Arnulfus quidam loco obscuro natus, sub quo gens Gallica Imperium, quod ferme centum quinquaginta annis susceperat, amisit, & in Germanos translatus Henricus I. obtinuit, & nihil ex eo innovavit. Verum Campanis ferme omnibus Ludovicus Pandulphi Comitis Theatini filius praeerat, qui suffectus illi Provinciae in Pandulphi Principis Campaniae locum, qui frater fuit Ioannis XII. quemque Otho II. ob immanem eius crudelitatem, una cum ipso Pontifice, privaverat principatu, omnem illam Italiae partem, quam olim Osci incolebant, & nunc pars Campaniae est, & Regis, & Principatus, titulo regebat. Nolanis vero, & Salernitanis, Sisulfus praeerat, qui Gallus genere, & ex Normandiae (1) Comitibus, cum eodem Othone venerat in Italiam, eodemque titulo eam regni oram, quae quondam Lucania dicebatur, obtinebat. Calabris vero, & Brutiorum portioni, ea tempesta-

A 3

te,

(1) Vnde Gens Normanna adpellata sit docet *Guillelmus Appulus de Rebus Normannorum in Sicilia, &c. Lib. I.*

Nos quando ventus, quem lingua soli genialis

North vocat, advexit Boreas regionis ad oras,

A qua digressi fines pestiere Latinos:

Et man est apud hos, homo quod perhibetur apud vos,

Normanni dicuntur, idest homines boreales.

Lamius.

re, quia Constantinus Droclisius decesserat⁽¹⁾, Barbari milites imperitabant, quos ille ex Sicilia accitos in praesidium locaverat, eorum Ducibus Bari, & Varsanno, non multo antea defunctis; paucis ex Rufforum familia exceptis, veteri illa ac nobilissima; nam duplex est eorum origo, ut suo loco subdetur. Apuliae autem praeerat pro Michaelē Catalaico Imperatore Melandocho⁽²⁾, qui provinciae substitutus, & provincia paene amissa, ab Henrico II. ⁽³⁾ pulsus, Iniae se continebat; quam urbem Bubalanus militum praefectus, loci opportunitate fretus, eo in loco construxerat, ubi prius Castra Annibalis dicebantur. Deinde insequentibus annis Ruralis Praefectus copiarum Diogenis, qui Romanus a nonnullis dictus est, & Constantino Droclisio successerat; & Ioannes Solapia Dominus & Comes honoris Sancti Angeli; sic enim ea dignitas adpellabatur, atque tanto per insequentia saecula in honore habita, ut ad Ladislai usque regnum insequentes Neapolitanorum Reges se etiam hoc titulo insigniri voluerint; sed huius genus incognitum, nec certis auctoribus mihi notum exstat. De Rurali vero duplex opinio: quidam

(1) Anno videlicet MLXVII. *Lamius.*

(2) Hunc *Ritus* aliique, & *Bonincontrius* ipse inferior, Malochum vocant. *Lamius.*

(3) Anno MXII. iuxta *Msch. Ritium.* *Lamius.*

dam ortum volunt a Gothis, nonnulli a Longobardis, quorum Duces paulo ante in Grimoaldo eius proavo Beneventanorum Principe defecerant, ceteris in Lombardiam disiectis, a quorum nomine ea Provincia dicta est. Sunt & qui Germanum velint ab Othone III. relictum; nam Graecum fuisse non constat, adeoque varios huius rei auctores comperio, ut non ausim adfirmare sui generis principia. Invenio item qui dicunt parti Lucanorum imperasse Arnulphum Tarentinum Conradi filium, qui cum eodem Othone in Italia ordines duxerat, & Tarentinis ab eo praefectum. Beneventanis autem, & Samnitibus, numquam certus Dux, quia eam urbem Carolus Magnus Ecclesiae donaverat, interdum a Principe Campano oppressis, & superioribus annis a Longobardis, eorum Duce Grimoaldo a Carolo electo, (1) & per Pontificem confirmato, ultimo eius gentis in regno imperium obtinenti. Quamquam ea Civitas ea tempestate ob iram ab Othone direpta, quod Beneventani cum Afris concurrentem commisso praelio deseruerant; captusque ab Afris Otho fuisset, si suis profligatis & occisis in-

A 4

co-

(1) Hic multa Librarum, ut videtur, oscitantia praeterita sunt, quae nos ex Annalibus MSS. eiusdem Bonincontrii supplemus, ipsissimis eius verbis excerptis. . . Lamius.

cognitus per devia iter faciens, in Siciliam confugisset. Verum ea tempestate a Pontifice regerantur. In Aprutiis vero, & Frusinonensibus, & Equicolis, & Pelignis, plures Galli milites, Germanique, & aliquot aborigenes, dominabantur. In his Nicolaus & Iordanus ex filiis Vrsae, & ex Comitibus Soanæ, MuroPELLI comites, & Berardus & Petrus Celani, a Carolo Magno olim illi provinciae alio eiusdem nominis praeposito, a quo ipsi oriundi erant Celani, & alii Comites, Sosiasque Arguaminius Asricensiunt Dominum. Marrucini vero, & aliae finitimae Civitates, & Reate, Romanis parebant; nondum enim Pontifices Romanis dominum abstulerant. Qui vero regni proceres deinde subsequuti sunt pars ex iisdem, quos nominavimus; quosque aborigenes variis casibus effectos, sed plures adventitios, fuisse constat. Ceteri autem regni nobiles ignobilesque, aut in commodis absorti propriis, aut ducibus suis exosi, parum aut nihil imperii in eorum bonis habebant; plebs vero tot tantisque adstricta cladibus, ut nemo ex tam opulento auderet regno aut iniurias quori, aut onera recusare, utpote quae legitimis orbata defensoribus, neminem habebat ad quem posset suus deferre iniurias; nihilque praesidii miseris, aut saltem bonae spei, relinquebatur. Anno igitur salutis nostrae DCCCLXXXVII. secundo anno Pontificatus Stephani V. regnante in Gallia

Ca

Carolo III. qui Carolus Grossus dictus est, Normandi, quum superioribus annis Roccafredo Genolo, & Rollone, Scythiae Regibus eorum Ducibus, omnem ferme Galliam, Germaniaeque partem, vastassent, ab eodem Carolo debellantur. Is eo quod ingens erat eorum multitudo & quod ad Christi fidem conversi baptissari se petiverant, in misericordiam versus ignoscendum eis censuit, datque eis agrum ultra Sequanam in Neustria provincia, quae postea ab his immutato nomine Normandia dicta est; sed Genolo mons Blesus cum adiacentibus locis traditus est. Rolloni etiam nomen immutatum, Robertusque dictus, quod eum Comes Parisiensis eiusdem nominis in fonte baptismatis praesentaverat; traditaque sibi Gisla in matrimonium eiusdem Caroli filia, Dux Normandis creatus est. Ab hoc insequentibus Normandiae Comites originem habuisse perhibentur. Sed Gisla sine filiis mortua, Pamam, quam ante baptismum uxorem habuerat, iterum sibi copulat, ex qua duos filios genuit, Guglielmum & Richardum. Hi item bellis adfuerunt, quum praeda abstinere non possent, primo latrociniiis finitimos infestare; postea, quod hostiliter in agrum Germanorum ingressi cuncta populabantur, finitimos atque iracundiam provocarunt; ex quo non multo post, Carolo iam vita functo, ab Arnulpho eius filio superantur; & quum LX. ferme annis regnassent, tandem
fu-

fugati sunt. Ex Gulielmo Tancredus filius; ex hoc Gulielmus cognomento Ferrabattes, et ex Ferrabatte Tancredus filius natus est, et utrique Arnulphi iussu in Italiam exularunt; ubi quum multa rei militaris egregia patrasent facinora, Flaminiam tandem et Etruriam partem sibi subiecere. Deinde Gulielmo vite functo, Ferrabattes maiora ausus, isto federe, Pontifice suadente, cum Malochbo Imperatoris Graecorum in Calabria et Apulia Praefecto, et cum Campano et Salernitano Principibus, in Siciliam penetravit, ea lege ut populi insulam victis Afris (erat enim ea tempestate magna ex parte Sicilia a Barbaris occupata) quae armis sua effecissent, quadripartito partirentur. Deinde pulsas Afris, & in Sicilia rerum potiti, quum Malochbus solus Siciliam occupasset, praedam item inaequaliter divisam indignati duces in Apuliam rediere. Ferrabattes Melfiam obsedit, hucque brevi a Civibus deditio; deinde concursu cum Malochbo, quem praelio superatum fugarunt. Sed paulo post Ferrabattes moritur, relictis Tancredo nato maximo, & Gulielmo, & Ioanne filiis, a quibus creditum est Romandiola Comites originem habuisse. Ceterum ex Riccardo Conradus & Tancredus geniti; ille sine liberis decessit. Alii volunt ex Riccardo Riccardum II. genitum, & Robertum III.

Pa-

HISTORIA SICULA. II.

Patrem Guiglielmi Neti (1), qui Aroldem(2) occidit in bello Anglorum, & a quo Normandorum Duces originem habuisse commemorant. Alii Guaimarum (3) ex se genitum di-

(1) Quid sibi velit id nominis ignoro prorsus. Vereor autem ne Librarii negligentissimi culpa vocabulum corruptum fuerit.

(2) Haroldum vocat Fazellus II. Decad. Lib. VI. Lamius.

(3) De Guaimario haec habet Guillelmus Appulus Lib. I.

Multa per hoc tempus sibi promittente Salerni Principe Guaimario, Normannica gens famulatum

Spernit Adenolphi; sed se tantummodo cives Aversae dederant ditioni Guaimarianae.

Nam reliqui Galli, quos Appula terra tenebat Argiroy Meli genito servire volebant.

Et Lib. II.

Guaimarius Princeps confusus viribus horum, Hos secum Barum deducit, & obsidet illum; Imperat Argiroy sibi pareat urbe relicta, Transeat ad Graecos: monitis parere monentis Abnuat Argiroy &c.

Et ex intervallo:

Hoc Normannorum Drogo, Guaimariusque priores

Tempore defuncti fuerant, a viribus alter, Et consanguineis occisus fraude Salerni.

Alter ab indigenis, nimium quia credulus illis, Pontilari caesus.

Lamius.

dicunt, qui fuit Sisulfi (1) Principis Salerni pater, quum Tancredus Tarentinis imperitasset. Qui Tancredus fuit Ferabattis filius, & facundus prole; XII. filios virilis sexus habuit, & Guiscardum Deo dicatum, de quibus suo loco dicemus. In his Robertus Candulphus erat, quem postea Robertum Montis Canneti Comitem diximus, cujus privilegium constat aureis bullis apud Franciscum Bancium Ducem Andriae, & Comitem Montis Canneti, sic inchoans: *Candulphus Machabaens Dei gratia Comes Montis Canneti, &c.* cuius auctoritate privilegii non verebor adfirmare Robertum Guiscardum (2) a veteri Machabaeorum familia, (3) aut ab alia eiusdem nominis, sui generis traxisse exordium. Ceteros Roberti fratres non sine dignitatibus fuisse credendum est; nam & Rogerium Roberti fratrem fuisse, & Siciliae Praefectum invenimus; & Sisulphum Tarenti, & Guazanum Salerni, & Richardum Capuae Principem factum; & Candulphum Montis Canneti Comitem. (4)

Quin

(1) *Gisulphus* habet *Ritius* Lib. I. *Lamius*.

(2) *Biscardum* habet *Ritius*, & *Besoldus de Reg. Sicil. & Neapol.* Sed antiquiores etiam *Dantes*, & *Villanius* *Guiscardum* dicunt. Cur autem sic dictus fuerit, vide inferius. *Lamius*.

(3) *Observe* exhibendam credulitatem. *Lamius*.

(4) Nomina filiorum XII. Tancredi Nortmanni

Quin etiam ausim adfirmare viros bellicosissimos proclis absumptos plerosque sine filiis decessisse; plures item belli duces secum in Regno Neapolitano ex Normandorum gente duxisse; in quibus Vgo, & Robertus alter, a quibus Sanseverinorum familia exorta est, multis deinde dignitatibus insignita. Ceterum Guiscardus (1) magna vi fuit animi & corporis, multaue eius rei militaris egregia facinora, tum in Italia, tum extra, patrata esse perhibentur, de quo quoad verius potero paucis absolvam.

De

cognomento ab Alta Villa, sunt quae sequuntur: *Sarnus, Godfredus, Drogo, Tancredus, Guillelmus Ferrabrachius, Humfredus, Robertus Guiscardus, Rogerius, Richardus, Godfredus alter, Frumentius, Molungelus*. Ex *Petavio Rationar. Tempor. P. I. Lib. VIII. Cap. XVII. Fazello II. Decad. Lib. VI. Ritio Lib. I.* sed dissentit ab his, ut patet, *Boninconius*. *Lamius*.

(1) Robertus *Guiscardi* cognomentum obtinuit, vel quod astutissimus fuit, vel quod telluris multum obiverit, ferente id Nortmannorum lingua. *Fazellus* loco citato. *Guillelmus Appulus Lib. I. De Roberto Guiscardo*:

Huius Robertus frater fuit, ille ducatum

Qui post obtinuit, Guiscardus ad omnia prudens. Hunc etymon probat *Tiremaeus*; nam vulgo nostra etiam aetate, inquit, *cautum & astutum Guiscardum* appellamus. *Lamius*.

(6) *De Adventu Roberti in Regnum
Neapolitanum, & ejus gestis.*

ANno a salutifera Christi Incarnatione MXXXI. Gregorio VI. Pontifice, & Henrico III. Romanorum, Rege Robertus de quo supra diximus, Ludovici vocatione in Regnum Neapolitanum venit; & quamquam primo dubius

(1) *Villanius* primum adventum Roberti in Italiam fuisse vult anno aerae vulgaris MLXX. Ita enim *Lib. IV. Cap. XVII.* suarum Historiarum habet. In questi tempi intorno gli anni di Cristo „ MLXX. passò in Italia Roberto Guiscardo Duca „ de Normandi, il quale per sua prodezza, e sen- „ no fece gran cose, e poi in servizio di Santa Chie- „ sa contro ad Arrigo III. Imperadore, che la per- „ seguitava, e contro ad Alessio Imperadore di Go- „ stantinopoli, e contro a' Veneziani, mostrò sua po- „ tenza, come faremo menzione. Per la qualcosa „ fu fatto Signore di Cicilia, e di Puglia, e con- „ fermato da Santa Chiesa, egli, e' suoi descenden- „ ti, appresso, et infino al tempo di Arrigo di „ Soavia padre di Federigo II. ne furono Re, e „ Signori. *Mecattius.* Historia quaedam Neapolitana MS. quam puto esse *Io: Villanii* Neapolitani, a *Costo* interdum citata, adventum Roberti Guiscardi in Italiam, ad annum MLV. refert. *Lamius.*

bis rei novitate & periculo belli, quod ante mente conceperat, tamen suadente Pontifice iter adripuit; & ex eo maxime, quia Apuliam iamdudum a Gallis militibus munitam, ac deinde occupatam, acceperat; qui ante Othonis primi Interitum, Ioanne Pontifice, (1) contra Goffredum Pandonium Campaniae Principem bellum moverant una cum Othone II. Othonis filio admodum adolescente, & Pandulpho Cap....., eiusdem Pontificis fratre, qui ad liberandum Pontificem missi in Campaniam fuerant, ductu & auspicio Guilielmi (2) Ferrebas, de quo meminimus, a quo Princeps Campanus fusus & obtruncatus in proelio fuerat. Re bene gesta ab eodem Othone in Calabriam missus insignem de Agarenis victoriam reportavit, & pene Graecos, qui Agarenos induxerant, Cosentia prius incensa, omni provincia propulsaverat. Ingentis animi vir sibi even-

(1) Hic erat Ioannes XIII. anno DCCCCLXV.

Lamius.

(2) Ob corporis robur *Ferrebracchum* dictum testatur *Fazellus Dec. II. Lib. VI. Ferrebrachium Persavius* adpellat, ut statim vidimus. *Guillelmus Apulius Lib. I. de Guilielmo Ferrebrachio*:

Is quia fortis erat, est ferrea dictus habere

Brachia, nam validas vires animumque gerebat.

Lamius.

venturum sperans, id quod factu facillimum erat, si contingeret Henricum intire, cuius metu omnis Italia tenebatur, facile se ab illis Principem legi; cum XII. equitum undique collectis copiis in Campaniam venit Boamundo item filio nondum adolescente..... secum adducto, quem ex Alberda Arnulphi Imperatoris ex Philippa sorore genita iam defuncta susceperat. Qui, postea quam provinciam ingressus, & quos diximus equites cum Ludovici copiis coniunxit, haud procul .... hostem fugientem invasit, primoque praelio fudit, atque omni ferme hostium agro potitus, dum componendis dissensionibus Ducum tempus tereret, victoriam sibi paratam omittens, plus incommodi Ludovico victori, quam hosti detrimenti, contulit. (1) Alii volunt Robertum prius venisse in Italiam Conradi, & Ioannis XVIII. temporibus, anno salutis septimo & trig-

(1) Roberti Guiscardi adventum in Italiam, eiusque genealogicam quamdam historiam contexere videtur *Ioannes Villani* Cap. XVIII. Libri Quarti, quam hic adponere lubet ad clariorem uberioresque historiae huius intelligentiam. Sic enim habet: „Adunque come addietro è fatta menzione nel „tempo di Carlo Grosso Imperadore, che 'imperò „dalli anni di Cristo 880. infino 892. i Norman-

gesimo supra millesimum, reque bene gesta rediisse in Gallias, & pro gestis Italiae rebus maiori collecta manu, spei plenum,

B & re-

„ di pagani venuti di Norvea, in Alamagna, e in
 „ Francia, passando, con guerra strignendo, e tor-
 „ mentando i Galli, ei Germani, Carlo con po-
 „ tente mano venne contra loro, e fatta con loro
 „ pace, e confermata per matrimonio, lo Re
 „ de'Normandi si battezzò, e dal detto Carlo fu
 „ ricevuto alle fonti; et alla perfine non potendo
 „ Carlo i Normandi di Francia cacciare, concedette
 „ loro ragione di la dalla Secana chiamata Laida
 „ serena, la quale parte infino a oggi si chiama
 „ Normandia per li detti Normandi, nella qual
 „ terra d'allora in quà i Duca per lo Re vi sono
 „ commutati. Fu dunque il primo Duca di Nor-
 „ mandia Roberto, a cui succedette Guigliemo suo
 „ figliuolo, il quale generò Ricciardo, e Ricciar-
 „ do generò Ricciardo Secondo. Questo Ricciardo
 „ generò Ricciardo, e Ruberto Guiscardo, il quale
 „ Ruberto Guiscardo non fu Duca di Normandia,
 „ ma fratello del Duca Ricciardo. Questi secondo
 „ l'usanza loro, perocchè era il minore figliuolo,
 „ non ebbe la signoria del Ducato, e perciò volen-
 „ do sperimentare sua bontà, povero, e bisognoso
 „ venne in Puglia, ed era in quel tempo Duca di
 „ Puglia uno Ruberto nato del Paese, al quale Ru-
 „ berto Guiscardo venendo prima suo Scudiere,
 „ fu poi da lui fatto Cavaliere; e stando Ruberto
 „ Guiscardo al servizio di Ruberto Duca di Puglia,
 „ molte prodezze con vittoria mostrò contro a' suoi
 ne-

& regni capiundi desiderio accensum, iterum venisse in Italiam; quod verisimile facit praelium ab eo cum Comitiō (1) Rege An-

„ nemici, il quale avea guerra col Prenze di Sa-
 „ lerno; e guiderdonato magnificamente ritornò
 „ in Normandia, e le delizie, e ricchezze di Pu-
 „ glia recò in gran fama nel suo paese, avendo
 „ ornato il suo cavallo di freno d'oro fine, e ferra-
 „ to di fine ariento. E ciò fece in testimonianza
 „ delle ricchezze di Puglia. Per la qual cosa pro-
 „ vocati a se molti Cavalieri seguendolo per go-
 „ losità di ricchezza, e gloria, tostamente ritornò
 „ in Puglia contro al volere di Gottifredi Duca
 „ di Normandia. E di qua ritornato, non molto
 „ tempo poi Roberto Duca di Puglia venendo a
 „ morte, di volontà de' suoi Baroni nel Ducato di
 „ Puglia lo fece successore, e come promesso gli
 „ avea la Figliuola prese a moglie gli anni di Cri-
 „ sto MLXXIX. e poco tempo passato, Alessio Im-
 „ peradore di Costantinopoli, che Cicilia, e parte
 „ di Calabria avea occupato, fue cacciato da lui,
 „ e sconfitto, e messo fuori di Cicilia, e di tutta
 „ Puglia, e Viniziani vinse; avvegnachè ciò fa-
 „ cesse contro al volere di Santa Chiesa Romana, a
 „ cui lo Regno di Puglia, e di Cicilia, era propria
 „ possessione, e la Contessa Matelda contro al detto
 „ Roberto guerra facesse in servizio di Santa
 „ Chiesa. Ma Roberto riconciliato alla perfine col-
 „ la Chiesa, di sua volontà ne fu poi fatto Signo-
 „ re, ec. *Mecattius.*

(1) Apud *Platinam* in *Benedicto IX.* legitur *Cu-
 mitus Anglorum Rex. Lamius.*

Anglorum in Piceno gestum , qui illis temporibus fuit . Accitus interea ob eam cladem a Sisulfo Henricus in Italiam venerat , & Romae immoratus dissensionem , quae inter Pontifices (1) exorta erat , cogniturus , coacta Synodo Benedictum VIII. , Silvestrum Tertium , & Gregorium Sextum , Pontifices , tamquam non rite electos damnaverat , & Clemens Secundus Pontifex factus Henricum Romae coronavit ; qui inhibuit ne Pontificum electionem Romani impedirent (2). Sed etiam iisdem temporibus Pisani Barbaros infestabant , & cum superioribus annis Museth Africae , partisque Hispaniae , Rex Pisas diripuisset , eorum classe Rhegium in Calabria obsidente , Pisani maiori aucta classe , Rhegio expugnato in Africam penetrarunt , Hipponemque diripuerunt , & in Calabriam redeuntes Liparas vi cepere ; inde in Sardiniam profecti , Clemente adhuc Pontificatum obtinente , concurrunt cum Museth , & proelio superatum fugant , Sardiniamque Insulam

B 2

lam

(1) De his Pontificibus vide quae adnotat Onuphrius ad Platinam in Gregorio VI. Lamius.

(2) Hic Platina ita habet : *Verum Henricus accepta a Clemente Imperii corona , Romanos in verba sua jurare coegit , Pontificum electioni se nequaquam interfuturos , nisi iussu Imperatoris id facere cogerentur .* Lamius.

Iam sibi adimentes cum ingenti gloria, praedaeque etiam maiore Pisas, rediere. Sed Clemens paullo post a Damaso Secundo successore suo veneno petitus (1) interiit. Damasus item post tertiam & vigesimam diem obiit, cui Leo Nonus suffectus est. Iisdem etiam temporibus Constantinopolitanus Imperator Diogenes templum sepulcri Christi Iesu Salvatoris, & Dei nostri multa impensa reaedicari curavit, & Henricus Rex Francorum cum tribus tantum millibus Cruciatibus Gurannarum Conradi filium, quem fuisse Tancredi fratrem memoravimus, qui Guillelmo vita functo, Arrigo fratri successerat in Normandiorum Comitatu, & Dux Apuliae factus vitam sine filiis finiverat; cui successerat Manfredus frater, quo item mortuo Goffredus suffectus est (2). Orta deinde inter fratres seditio
adeo

(1) Damasi II. famam aliis etiam probris foedat *Platina*, Martinum, & Galfridum, ut videtur, sequutus. Sed virum sanctum, & probum, fuisse ostendit ex classicis Auctoribus *Onuphrius*; adeoque neque hoc, quod ei imputatur, crimen credendum est. *Lamius*.

(2) Hic deesse videtur *in paternam ditionem restituit*, vel quid simile. Ceterum Henricus I. Franciae Rex Wilhelmum nothum Richardi Nortmannorum Ducis filium fidei commendatum suae paternae in ditionem anno MXLVII. restituit, fufis
Nort-

adeo excaudit in subditorum perniciem, ut eo tempore Ruralis, dum componendis seditionibus iis esset intentus Robertus, maiorem Apuliae partem occupaverit. Quo tempore Ostunum Calabriae oppidum ab Agarenis incensum est. Hoc igitur bello inter Roberti fratres exorto, vagi palantesque iampridem milites Normandi, interdum alteri faventes, rem turbulentissimam nutriebant; & eo maxime, quod Guaimarus eam Lucaniae partem, quam Guilielmus bellis suam effecerat, eidem reliquerat, vir ambitiosus, & eques impatiens, nimia in suos iracundia accensus, cupiditate regnandi quum praeceps ageretur ingentem contra fratrem exercitum comparaverat. Sed is in coena a suis obtruncatus Tarenti interiit, & ibi sepultus est; quamquam nonnulli Salerni necatum velint. Eius regnum a Sisulfo Tancredi filio, Roberti fratre, occupatum. Hic item ferox ingenio vir, iisdem copiis, quas Guaimarus paraverat, Roberto eius consilii ignaro, Beneventum obsedit. Quare omnia Roberti & Pontificis consilia pervertere, & Apuliae profectionem impedivere. Sed

quum

Nortmannorum millibus triginta, quum haud plures ipse tribus millibus haberet, ut ex *Fragmento Chronici Floriacensis* constat. Et id forte narrare voluit *Bonincontrius*; quod quidem in *Annalibus ad annum MXLIX.* facit. *Lamius.*

quum ea, quae per Romanos apud Beneventum gerebantur, Pontifici innotuere, magnus cum metus, & cura invasit. Quumque Normandi potentiam auctam videret, Henricum in Germania occupatum, non commode in Italiam revocari posse verebatur. Vt tamen potuit Leo exercitum parat, fretusque Henrici militibus, quos ad Italiae salutem in Etruria reliquerat, quod ea tempestate Florentini turbulentissimis inter se seditionibus decertarent, Normandos invadere statuit. Admonitus enim ab Henrico fuerat, ut Normandis non fideret; quum pro comperto haberet Sisulfum Guiscardi voluntate Beneventanos adgressum, nec existimaret illum eo incscio tantam rem esse molitum. Quare plurimum metuebat Pontifex, cui, etsi aliter a Roberto acceperat, tamen Henrici consilium tutius videbatur; fidens etiam copiis Germanorum, quas eius iussu susceperat, ambos prius admonitos ut Benevento abstinerent, quum hic nihil proficeret, Ecclesia interdixit. Hanc Pontificis inhibitionem Robertus magni faciens rem cum illo composuisset, ni ferocior Pontifex factus bellum magis quam pacem optasset, & haud procul Benevento cum omnibus copiis adparuisset. Nondum enim Robertus se fratri coniunxerat. Sed postquam animum Pontificis a
se

se alienatum, & praelio intentum videt, veritus (quod facile accidere poterat) ne fratre prius deleto ipse expectatae pacis poenas lueret, se Sisulpho coniungit, Beneventumque pari voluntate diu a fratre oppugnatum deditioe suscipiunt. Deinde Pontificis copias itinere fatigatas invadunt, fugantque. Leo Pontifex captus, & ad hos perductus, benigne ab his habitus est, & Romam remissus; qui paulo post, Ecclesia Dei Ildebrando Cardinali commendata, Romae interiit. Hic est ille Leo quem ferunt Sueffae apud Matricios divertentem, manum, quam, contra mulierem eius generis nobilem Diabolo instigante extenderat, sibi subsecuisse; eandemque gloriosissimam Dei Genitricem Mariam sibi restituisse (1), orasseque Deum ne in ea familia quisquam unica sobole orbaretur, neve in ea lepra corripereetur; quae mira, & incredibilia, in familia haftenus incorrupta permansere. In eius locum Victor Secundus creatus est, qui ab Ildebrando ad Henricum in Germaniam missus fuerat; cuius auctoritate Henricus quum in extremis ageret, Henricum filium eius nominis quar-

(1) Hanc fabellam, paulo diverse contextam, *Martinus Polonus*, & *Leo Urbevetanus*, de Leone I. narrant. Consule *Delicias Eruditorum* in Leonis Urbevetani Chronico Pontificio. *Lamius*.

quartum Caesarem dixit. Eodem item anno Capraria Insula, bello inter Genuenses, & Pisanos, ob divisionem Sardiniae exorto, a Genuensibus capta est, tresque Pisanorum naves ab eisdem in portu Pisano incensae. Missi praeterea oratores Genuam, querimoniam tanti facinoris exposuere, responsumque iis est, nisi Pisani Corsicam Insulam Genuensibus traderent, non posse de pace agi; & oratores re infecta Pisas rediere. Quo item tempore Laurentius (1) quidam Pisanos carmine heroico ad res grandes hortatur, & ad depouendum in Genuenses conceptum iam pridem odium. Eius carminis initium sic est. *O satus a Cadmo felix Antonia patre Nempe tuae regionis, &c.* (2) in quo meminit Vulterras (3), Lucamque (4) Pisanorum Colonias fuisse, & his demum temporibus Balears insulas a Pisanis captas, & ad Christi fidem conversas, quum iis Insulis Albufar Rex praefuisset, Berlingerio Comite Am-

(1) Quis hic *Laurentius* fuerit ignoro prorsus. *Lamius.*

(2) Non dubito quin haec verba corrupta sint. *Lamius.*

(3) Vulterrae pro *Volaterrae* saeculis barbaris dicere in usu fuit. *Lamius.*

(4) Lucam, & Volaterras, Pisanorum Colonias fuisse, non crediderim. *Lamius.*

Ampusiensi, & Ramundo Barchinonis Comite Ramundoque Barrero adiuuantibus, ibique Barchinonis Comitem interemtum fuisse. Eo anno magna Ianuariomense Solis, & Lunae eclipsis facta est; tribus enim horis luminare maius sui lucidi fulgoris lumen in terris denegavit; & Tarentini etiam a Sifulpho defecere. Iisdem ferme temporibus per Pontificem in Concilio Coloniae habito Balduinus primus Comes Flandrensis, & Gottofredus Bavariae Dux, post longam inter eos dissensionem pacificantur cum Henrico Henrici Imperatoris filio; longumque, & diuturnum bellum Victoris prudentia abolitum est. Per id etiam tempus Graecus Imperator decessit, & Michael Calaephatus imperium adripuit, quo brevi deiecto, Constantinus Dioclisius, qui & Monomachus dictus est, eorum Imperium accepit; & Agnes Henrici quarti mater Gualbertum Parisiensem in Miniatem oppidum (1) misit ad res Etruriæ filio septenni administrandas, Italiaeque praefuit

(1) Sancti Miniatis Oppidum, nostri Historici patria, ad Arnun fluvium in colle situm est inter Florentiam & Pisas. In eo residebat Imperatoris Vicarius, unde cognomentum eidem Oppido remansit *al Todesco*. Nunc urbs est Episcopalis, de qua consuli possunt *Io. Villanius*, & *Scipio Ammiratus*. *Lamius*.

fuit patre Henrico prius defuncto . Anno secundo Pontificatus Victoris secundi in Concilio Florentiae habito plures Episcopi ob fornicationem , & simoniam damnantur . (1)

Dum haec apud Beneventum , & in Germania , gerebantur , Goffredus unus ex Roberti fratribus , quem Diogeni post Vinfredum successisse diximus , Bailardum (2) filium suum naturalem sibi heredem instituerat , nulla aut Roberti , aut filiorum fratrum ratione habita , quod suorum nemo ante effecerat . Hoc Robertus aegro , ut decuit , ferens animo , iterum in Apuliam se accingit , pulsoque Bailardo nepote , contra Ruralem versus , tanto facilius eum superavit , quanto Graecorum res Imperatoris sui morte turbulentiores invenerat . Primo cursu superatus hostis Iniam obsidione liberavit , Ruralemque Vestrum usque fugientem insequitur . Anno salutis uno , & sexagesimo supra millesimum in pago Britannico monstrum natum est femineo sexu , ab umbilico infra unicum habens hominem , supra vero geminatum ; & primores Franciae Duces Philippi Regis

(1) Haec omnia pariter habentur apud *Bonincontrium* nostrum in *Annalibus* ad annum MLIV. *Lamius* .

(2) *Belegardum* vocat *Ritius Lib. I.* *Lamius* .

gis tutelam, quia puer erat, Balduino Flan-
drensi (1), qui patris concubinam duxerat,
demandarunt; & Agnes eius mater a filii tu-
tela se abdicavit, Divoque Vincentio apud
Silvanectum templum contruxit pro salute
(2) Henrici olim viri sui. Altercantibus dein-
de de cura pupilli Francia Ducibus, sae-
culo quoque se abdicavit. Sed Nicolaus Ro-
mam reversus quod finitimae civitates sibi
adversantes bellum Romanis indixerant,
anxius quidnam consilii caperet, aut quo
in loco se contineret, Romae sedem elegit.
Robertus interea Calabrias sibi a Pontifice
concessas (3) adgressus, Graecos, Barbarosque
sibi resistentes magno praelio fudit; inde
contra Tarentinos profectus, in ipso itine-
re Materam, Posteriam, Tarentum, susce-
pit, fratrique Sisulpho restituit. His pe-
ractis accersitur ex foedere Romam a Pon-
tifice Robertus, quo profectus cum parte
copiarum, Praenestinos, Numentanos,
deinde Tusculanos, Ecclesiae rebelles per-
do-

(1) Ex *Annalibus Bonincontrii* locum restituimus.
Lamius.

(2) Hoc est pro suffragio animae viri sui iam
defuncti. Phrasis illa *pro salute* occurrit passim in
antiquis instrumentis & privilegiis. Consule Diplo-
mata adducta ad Chronicon Pontificum *Leonis Vr-*
bevetani. *Lamius.*

(3) Id etiam *Ritus Lib. I.* docet, & *Historia Nea-*
polisana MS. quam alias laudavi. *Lamius.*

domuit, Romanosque nova consilia defectionis tractantes in fide continuit. Postremo transductis annem (1) copiis Gaberam, quos Gabios quondam fuisse credimus, & Comitibus Gerardi oppida Sutrium usque populabundus invasit, diripuitque, & postremo incendit; quibus peractis victor in Apuliam rediit.

Agnes Henrici Quarti mater, quum adhuc satis juvenis, & decora facie, esset, videretque Germanos aegre ferre ab ea res Imperii Romani administrari, & ab Archiepiscopo Coloniensi Amcine, consilio Primorum Germaniae, sibi puerum esse ablatum, & administrationem interdictam, necessitatem sibi impositam in beneplacitum vertens, etiam regni administratione abstinuit, & saeculo se abdicavit, Romamque se contulit, ubi miraculis claruit. Per ea tempora fames valida, & pestis deinde validior, per totum orbem facta est. Paulo post Pontifex moritur, & in eius locum adsumtus Alexander secundus. Quo tempore schismate inter Patres exorto Henricus Imperator iam grandior factus, Agnete eius matre mortua, Longobardis, qui per Lombardiam vagabantur, impellentibus, Cadaloum Parmensem novum Pontificem dixit,

(1) Hoc est Tiberim, ut habet idem *Bonincontrius* in *Annalibus* ad annum MLXIII. *Lamius*.

dixit ; omnesque ferme eius provinciae civitates auctoritate Henrici permotae sibi obediunt , praeter Matildem , eiusque virum . Obquam rem coactis suis , & Germanorum , copiis Romam se contulit . Sed Matildes cum suis , & Populo Romano , in hortis Neronianis huic se opponit , & commisso praelio Germani cum Cadaloo fugati sunt . Ea tempestate Senenses , suorum civium seditionibus , conquassati poene ab eorum nobilibus sunt ; & Arretini in Florentinos illati Vallem Arni superam praeda , & incendiis , adfecere . Depopulati sunt enim omnem eam regionem , Florentinis ea tempestate nihil minus quam ab his bellum expectantibus . Per quod tempus Federicus (1) Miniatensi Arci ab Henrico Praefectus , quum ortam in oppido seditionem ob novorum vectigalium exactiones componere vellet , temere inter confluentes inventus bipenni capite ictus interiit ; mulctati ob eam rem ab Henrico Miniatenses VIII. aureorum Imperatori pendere (2) .

Anno salutis nostrae MLXIII. quum Barbari maiorem Siciliae insulae partem possiderent , qui eo ab Imperatore Constantino-

poli-

(1) *Gualbertus* habet in *Annalibus* ad annum. MLXI. & supra etiam. *Lamius* .

(2) XV. millia aureorum habet in *Annalibus* . *Lamius* .

politano immissi fuerant, Pisani magna comparata classe Panhormum expugnant mense Maio, die celebri divi Agabiti (1); praedaeque ingens ex ea urbe Pisas relata eorum maiori Ecclesiae dono data est (2). In sequenti anno Henricus maiori coacto exercitu Romanis item, non ut priori anno, adversantibus, in Ecclesia Beati Petri confedit una cum suo Cadaloo; Romanique paulo post, quibusdam levibus ex causis contra fervos indignantibus, in molem Hadriani Cadaloum fugere coegerunt, in qua a Matildis copiis, Henrico opem illi ferre prohibito, obsessus est.

Eodem ferme tempore Constantinus Graecorum Imperator moritur. Eius Imperium ob filii Michaelis infantiam Theodora eius uxor per annum obtinuit; post annum vero Michaellem Dioclenum eius filium in Imperio successorem habuit. Quo item tempore Ruralis, quem post pugnam male habitum Vestrum (3) confugisse dixi-

(1) Hoc est ἀγᾶβιτος. Lamius.

(2) Immo ex manubiis aedem illam fabricae plane admirabilis construxere, ut docet etiam Troncius in *Annalibus Pisanis*, & luculenter indicant versus marmore incisi, qui in fronte illius Templi leguntur. Lamius.

(3) *Vestram* vocat *Ritius Lib. I.* & Apuliae oppidum in sinu Gargani esse ait. Lamius.

ximus, quum alter Praefectus copiarum Constantini, equestrem multitudinem, & ipse ex fuga lapsus, colligere properaret, (1) Garganum montem occupaverat, ex quo Ruralis iam copiis fidens patentioribus se Apuliae campis invehebat, sperans a Theodora maiores sibi in dies copias subministrari, & Apuliae civitates a Normanis defecturas, quas eorum imperii taedere compererat. Igitur Sipontum adgressus, castris haud procul urbe munitis confedit, quumque ibi consilia oppugnandae civitatis agitarer, nuntius ex imperio advenit illorum rebellionem post Constantini mortem adnuntians. Hoc nuntio etsi animo permotus Ruralis, tamen dissimulare re, Civitatis oppugnationem tentabat. Haec quum Robertum non laterent, intercludere reditum Rurali statuens, Vestrum se contulit, urbemque ex improvise adortam diripuit. Forte evenit, ut qua die Robertus Vestro positus esset, eadem Ruralis Sipontum deditione suscepisset, maturiusque deditio facta quam Robertus speraverit; crediderat enim Vestro occupato interclusam esse Rurali effugiendi viam, spemque omnem praesidii illi esse ablatam, quod falsum eum habuit. Sed quum haec, quae apud Sipontum

ge-

(1) Ita locum corruptum ex *Annalibus* restitui-
mus. *Lamius*.

gesta erant, Robertus accepisset, aliud ex alio consilium cepit. Existimavit enim civitatem longa obsidione fatigatam ad extremam frumenti penuriam devenisse, praesertim quum Michael neque classem ullam eo in littore haberet, unde comeatus Rurali subvehi possent. Igitur confirmato animo Vestro copias educit, Sipontumque obsedit, quo brevi potitus, quibus supradiximus causis, ea lege est, ut Rurali, & suis redditum in Graeciam liberum permetteret, exsulibus tantum eo foedere exceptis. Qui autem prodendae urbis causam dedere, illos Robertus ultimo adfectos supplicio interemit. His prospere gestis in Salentinum agrum profectus, quia intellexerat Graecos, Barbarosque, quos superioribus annis in Calabris debellaverat, a Rurali antea sollicitatos apud Montem Pilosum convenisse, Brundisiumque deinde occupasse, & nonnullas eius maritimas civitates. In quibus Ruralis foedere non servato, dum in Graeciam proficisceretur, quos secum vehebat milites, in praesidium accomodavit. Ea etiam postquam Roberto palam facta sunt, videns rem longioris esse conatus, Gottifredum fratrem cum parte copiarum apud Montem Pilosum reliquit, ipse vero Barolum, quia id oppidum iisdem diebus ab eo defecerat, petivit. Tribus ferme

me annis terra marique oppidum obsedit magno & suorum, & oppidanorum, incommodo. Interea Rogerius Roberti frater tertiis castris, & navali adparatu Brundisium obsidebat. Plurimum ea tempestate Normandi potentes erant, Graeco Imperatore aliis in Epiro bellis occupato, & Henrici absentia aliter non ferente, qui Romano Pontifici infensus, recentes concitati contra se concilii iniurias, & paternas inimicitias in Germania renovatas, Italicae Normandorum potentiae coequaret. Quo tempore Princeps Salerni Surrentinis, Neapolitanis, & Caietanis bellum indixerat, quod mox Pontificis iussu sublatum est. Postea in Lucanos versus brevi eos perdomuit. His sic se habentibus Gottifredus, Montepiloso per deditionem suscepto, fratri Roberto apud Barolum confidenti adiungitur, qui ab eodem classi Brundisinae praeficitur, duobusque post annis Robertus Barolo potitur. Fuit hic annus gratiae MLXVI.

Quo anno septem Christianorum milia Ierosolymam ob religionem peregrinantes a Barbaris circumventi, & obtruncati sunt. Per ea tempora inter Gallos, & Anglicos Balduino Pio defuncto bellum ingens exortum est. Dissensionis autem causas complures fuisse ferebant, sed praecipuam,
C quia

quia Anglici Franciae regnum in eorum regem devolutum esse adfirmabant. His sic in regno rebus variantibus Cinthius vir Romanus quum Cadaloum arce clausum & presum videret, illum cohortatus est, ut equo ardenti ab eo suscepto, arce relicta in Germaniam fugeret. Quo tempore Agnes Henrici IV. mater, ab administratione Imperii olim amota, Romam venit, ubi pacifice vitam vixit, & Otho, Henrici III. filius, iussu fratris in Italiam venit Mantuae concilium iniens.

Initio anni insequentis Roberti Clafsis Brundusio solvit, & Rhegium delata, quia ii soli in fide Imperatoris Graeci permanserant, eam civitatem percommodam exercitu in Siciliam traiciendo terra, & mari oppugnatam diripuit. Post classe militibus impositis, maiorque exercitu comparato, in Siciliam transfretavit, Panhormumque obsedit, & castra vallo, & fossa munivit, ne aliquid detrimenti ab hostibus exercitus pateretur; & duo propugnacula in porta valli erexit, quod ceteris Insulae cultoribus occurrendum esset. Sed dum haec apud Panhormum geruntur Richardus unus ex Roberti fratribus una cum Guilielmo eius filio, qui a Roberto praesidio Apuliae relictus fuerant, & Sisulphus Salerni Princeps, bellis adsueti, turbare pacificum Ro-

Roberti statum, quam quiescere malentes, contra Ludovicum Campaniæ Principem quo cum pax, & amicitia erat, profecti, existimantes Robertum maioribus intentum negociis, & novo bello implicitum, Campaniæ curam abiecisse, castramentatque haud procul Capua, summa vi civitatem obsidebant. Haec etsi a Ludovico non antea provisæ; quantum in re imparata fieri potuit, arma capit, moenia praesidiis firmat, in hostesque tabulata disponit, cives hortatur, omniaque exsequitur, quæ obsessis praesidio esse solent. Verum quum praecedente tempore querelæ ad Robertum, precesque porrectæ nihil proficerent, & subsidii spem nullam esse cognosceret, existimans voluntate Roberti id omne fieri, tandem vitam suam, & filiorum servaturus cum omni supellectili discedens civitatem Normandis tradidit. Capta urbe, & praesidiis firmata, in Beneventanos ducunt, a quibus simili modo iisdem de causis deductio facta est. Deinde Ceparenum obsidere, sed cum Pontificis consilio munitum esset, frustra oppugnatio loci tentata est. Igitur quum nihil proficerent cum levi armatura Romam usque populabundi perrexere. Exercitus praeda ditatus, undique dispersos per Italiam milites in sua castra tamquam intentoria attraxit; nam ferme tertia pars

militum, quae in exercitu eorum fuisse dicitur, spe praedae potius quam aliquo pellecti stipendio, duces sequebantur.

Interea Mathildes, & Otho copias cogunt, ut Ceperano subveniant; sed expectantes adventum Comii, Regis Anglorum, quem Henricus in Italiam festinare iusserat, ait Othoni praesidio esset, concurrere distulerunt.

Eo anno magnus cometes exortus ad meridiem tremendos efferens radios haud obscurum praesagium fuit Siculos in Normandorum venturos esse imperium. Quo item anno & hora mons inundavit, & magna solis eclipsis visa, & Hungari ab Henrico rebellarunt, & Salomonem eorum Regem carceri tradiderunt, quia spretis Hungariae nobilibus, quemque vilissimi generis hominem ad Magistratus gerendos eligebat; & Russi de eorum regno contendentes Henricum Imperatorem elegere, qui quum gravioribus Alemanniae bellis esset implicatus, illis praesidio esse non potuit.

Dum apud Panhormum Normandi Duces essent, intenti, Insulani, collectis undique auxiliis, & Agarenorum infinita multitudo, castra Normandorum invadunt, quorum etsi ingens erat multitudo, tamen praelium non invitus Robertus suscepit, utpote qui inconditam, & agrestem manum,

num, bellis infuetam, facile superare posse fidebat. Commisso praelio tantisper pugnatum ab Insulanis est, dum in equitibus spes fuit. Sed postquam circumventos, occisosque illos videre, & a Normandis circumveni eorum legiones, repente plerique abiectis armis in proximos urbi montes confugere. Sed invadentibus per montana equitibus, magna Agarenorum pars caesa, Insulani ferme omnes capti, in hostium potestatem venerunt. Perculsi ea clade cives Panhormitani animis conciderunt; trepidari intra urbem coeptum, & mulieres gravius solito se se afflictere, & eo maiore metu tenebantur, quia victor Normandus urbem vallo circumcludere, ne civis inde egrediendi, ne hostis comeatus importandi, facultatem haberet. Quoque maior obsessis metus iniiceretur tria propugnacula pro portis erexit. Ex quo cives, quum viderent intromitendi subsidii spem omnem esse ademptam cum Roberto paciscuntur, obsidibusque datis tempus deditio- nis duorum mensium, ne interea alteri, esset subventum, pacti sunt. Robertus susceptos obsides in Calabriam misit, relictisque castris loco munito quinque millibus passuum a Panhormo distantibus, illis Gottofredum fratrem praefecit; ipse in regnum rediit. Sed dum haec apud Panhormum gerebantur,

novis in Apulia motibus exortis, Rogerium fratrem cum classe Brundisium ad obsidionem continuandam Robertus remiserat. Acceperat enim Tranenses Barumque ab se defecisse, & Comium Regem Anglorum, cuius filiam Agnetem Henricus in uxorem duxerat, impulsu Henrici IV. sibi ex filia, nepotis, in Italiam magnis copiis descendere, & cum Sisulpho Salerni Principe nova belli consilia iniisse. Vir acer ingenio existimans, quod evenire facile poterat, unituros secum Othonis & Mathildis copias, & regnum, soluta Ceperani obsidione, invasuros, ejusque statum in periculum adduci posse, non cunctandum ratus, dispersos per Calabriam, & Apuliam, milites cogit; magnisque itineribus Comius in Apuliam descenderat. Iamque Tranensium obsidio in octo menses distraeta erat: Qui Roberti metu permoti Boamundo se dederunt. His iunctis cum patre copiis, certiores facti Graecorum, & Agarenorum, multitudinem obviam convenisse, & occupasse Montem pilosum, eo proficiscuntur. Praeerat Montepilositanis Gottofredus quidam Gallus, olim gregarius Roberti miles, qui ut veteris sui Ducis adventum vidit, simulatione pacis proditor factus Roberti copias in oppidum introduxit, a quibus cives direpti, & oppidum

dum incensum est. His peractis ad Barum castrametatus est, relicto prius Beradulfo fratre cum parte copiarum apud Otalianum, qui tumultuantibus praefidiis, saepiuscum hoste concurrens, quia iniquum sibi certamen cum hostibus erat, in proximum oppidi montem desertis prioribus castris se contulerat. Sed hostes (remotiora a moenibus castra erant) tanto commodius late populabantur. Qui quoties progressi, & secum praedam recipere non possent, Barum se conferebant. Ex quo factum est, ut Barenenses eorum auxilio freti, eruptione facta, Roberti castra audacius invaderent. Ob quod Guiscardus commutatis stationibus duo mille passuum haud procul ab urbe, fossa, & muro in antiqua fabricae structura erecto, castra munivit, quibusdamque propugnaculis in lapidea materia erectis, quarum in ea regione copia erat, quo munitior ab hostium incursione esset, suosque ab omni vi tutos servaret. Eodem ferme tempore imago Salvatoris nostri Iesu Christi crucifixi. insigni miraculo Ioanni Gualberto Florentiae ostendit placuisse Deo eam iniuriarum indulgentiam, quam hosti suo humiliter supplicanti concesserat, mota loco cruce, & imagine Salvatoris; ut sibi acceptum esse ostenderet nihil ma-

gis quam ignoscere, dum possis ulcisci. ⁽¹⁾

Anno Gratiae LXX. supra millesimum Brundusini deditionem simulantes, aliquot Normandorum primarios in urbem colloqui specie, componendarum rerum causa perrexere, quia cives capti, desiderati omnes, & cuncta eorum capita Constantinopolim ad Imperatorem delata sunt.

Quo intellecto Robertus parte maiore equitatus apud Barum relicta, cum paucis Brundisium venit; increpans Rogerium, quia nimia suorum iactura parum caute suos hosti tradiderat trucidandos, obsidionemque deinde instaurat, dispositisque circum moenia custodibus, neminem portis egredi patiebantur. Ceterum Barenenses quum vidissent in Autumnum obsidionem distractam, ac etiam tunc ducis animum ferocem, & obstinatis animis obsidionem continuare, Graecos milites, qui eorum rebellionis causa fuerant, adloquuntur, se omnia extrema passos, fidem integerrimam Graeco Imperatori servasse, servaturosque, si frumenti copia adesset. Sed quum omnibus necessitatibus essent circumventi, ac aliis calamitatibus opprimerentur, rogare, ut communi eorum saluti & necessitati pro-

(1) Multo ante haec tempora hoc miraculum contigit, hoc est, anno MIII. ut apud *Soldanum Quaest. II. Vallumbros.* videre est. *Lamius.*

provideant. Illi quum vera esse intelligerent quae a civibus dicebantur, arbitrium deinde urbis Normanno cum civibus concedere, & omnium consensu deditio facta est. Introgressi urbem Normandi contra ius, fasque, primo in Graecos saevientes, deinde etiam in cives multa dictu horrida crudeliaque ob recentem Brundisiorum perfidiam patravere.

Ea tempestate pomoeria Florentiae urbis dilatata ab Arni fluminis ripis ad sacras usque Laurentii aedes.

Interea nec segnius in Sicilia bellum gerebatur. Namque Gottofredus post Roberti decessum, quum comperisset Panhormitanos alia cepisse consilia, & omnes eorum iuramenti, & promissionis immemores, pactionesque cum Roberto firmatas violasse, urbi prius castra admoverat; erant enim cives in spem adducti novitate earum rerum, quae in Apulia factae erant, & Regis Anglorum adventu. Normannos obsidionem soluturos, & in Calabrias ad res suas tutandas redituros, elatique animis urbem ad id tempus quod promiserat Gottofredo tradere recusarant. Sed quum vidissent Gottofredi animum ferocem, & compertum haberent in Apulia res adversas, & Comii interitum, & exercitus sui cladem susceptam, omnemque externi subsidii

fidii spem esse amisam, & Insulanos primo praelio perterritos, animis concidere, communicoque consilio nobilium plebisque, hosti se dedere ea lege, ut quae patrasent sibi condonarentur, & obsides, quos Robertus in Calabrias transmiserat, nulla mulctatos poena redderet. Fuit hic annus, quo a Panhormitanis deditio facta est tertius, & septuagesimus supra millesimum. Quo anno devotissimus Christi Iesu Monachus Iohannes Gualbertus moritur, qui princeps ordinis Vallisumbrosae, & eius religionis fuit, pollensque miraculis habitus est; & Robertus . . . . Balduini Flandrensis frater iam defuncti contra Arnulphum nepotem suum pupillum, Balduini fratris filium, profectus, Flandras ei ademit. Hic a matre Richilda ad Philippum Francorum regem adsportatur ab eo auxilium petens: subvenit pupillo Philippus, & commissa cum Roberto pugna diu vario eventu certatum. Pupillus in eo praelio cecidit, Philippus fugatus est. Robertus etsi victor, tamen captus est, & ad Richildam delatus, quem cum captivis postea permutavit in bello, quod per aliquot annos pertractatum est. Per id tempus Michael Graecus Imperator fugatur, & Alexander imperat.

Eodem ferme tempore Brundusini se
Ri-

Richardo dedunt , questusque est cum ceteris fratribus iniurias suas , quod tantis rebus prospere a se gestis nihil sibi in tanto acerbissimo obsidionis tempore praesidii attulerint. Post haec tamen , ut erat . . . in ceteris fratribus se adiunxit. His ita feliciter gestis Ducis animus quietis impatiens exercitum in Siciliam transfretavit . Primo eius adventu Messanenſes iam antea a Calabria sollicitatos suscepit, & paullo post a Catanenſibus susceptus est , & cum in Leontinos properaret , ab illis non expectato Ducis adventu , deditio facta ea lege , ut Agareni suis legibus viverent , debito illi stipendio persoluto, quod tributi nomine quotannis penderent.

Dum haec in Sicilia gerebantur , in Piceno, Vmbria, & Etruria, res turbulentaerant , nec ferme erat civitas , quae aut suos praefectos pati, aut cives, posset . Pisanis, Miniatenſibus, Volaterranis, & Senenſibus, pro Imperatore Henrico decertantibus , cum soli minus possent ob Florentinorum & aliorum potentiam, quum subditos nimis aere in tributorum solutione affligerent , illos contra se arma sumere coegerunt , interceptisque equitibus , quos ab Henrico susceperant , in tantam audaciam devenerant , ut quasi soluti legibus , imperioque ; fructus annuos ex possessionibus,

bus, Dominis eorum debitis solvere, aut reddere recusarent; quod cives non ferentes, culpamque in se ipsos assignantes, pars quo plus auctoritatis haberent; pars ut metu subditos continerent, nunc uni, interdum alteri adhaerentes, gravioribus animis inter se decertabant. Inventi sunt tandem qui has pestíferas seditiones ex bono & aequo componerent parte fructuum rusticis condonata; & quia eos iuste ad iracundiam provocassent, rebellionem ab iis factam illis condonare. Fuerunt item plures, qui habitationis propriae sedem, ubi plurimum possessionis habebant, loco munito mutarunt ut fecere plerique nobiles ex Senensibus. Miniatensi agro . . . . . oppido item a suis diviso pars iuxta montis radices se contulit, pars in antiquo eorum oppido permansere. Quae res postea magnae cladis initium fuit, nam ut quisque minus in urbe poterat, dabat operam, ut, armata suorum agrestium multitudine, vicives suos deiiceret, aut patria pelleret, aut quae maiori conatu resisterent, obtruncarent. Florentini item, Arretini, Perusini, & Pistorienses divisi, in inimicorum urbibus non minora facinora grassabantur, & cuncti incendia, domorum desolationes, expulsionones civium, caedesque patrabant. Nec finis tantis cladibus factus est, donec qui

qui plus poterant, civium suorum sanguine fatiati, paene tyranni urbium facti ex arbitrio paucorum cuncta moderabantur; Imperatoris Romani incuria; ac negligentia, qui nobilissimam Italiae partem solutis imperii habenis impune vagari permiserat, & eius curam administrationemque dereliquerat. Insequenti anno, quum omnes, hyemis tempore, legati ex ceteris Insulae civitatibus, oppidisque, ad Robertum venissent; & quidam foedus, nonnullique amicitiam implorassent, dominium eius accipere. Quibus omnibus Rogerium fratrem sub Comitatus titulo praefecit, & totius Siciliae sibi cura permessa, ipse in Calabrias rediit. Iis in Sicilia peractis, pacis artibus intentus, ut terrestrem curam susceperat, ita & maritimam non omisit. Classem quinquaginta triremium aedificari curavit, ut regno praesidio esset ad repentinos Barbarorum incursus, quos fama erat ingenti classe Siciliam invasuros. Quae aedificata, illi Rogerium fratrem praefecit.

Initio veris haud procul maritima, ubi olim Lilybaeum dicebatur, Drusus frater regis Afrorum, qui adparatu octuaginta triremium in Siciliam venerat, classem Rogerii Drepani propinquo loco quiescentem in certamen pellexit. Commissa
pu-

pugna praelio Drusis superatus , & captus est. Triginta tantum ex hostilibus manibus evasere , reliquae omnes cum ipsis hominibus captae , aut demersae sunt. Drusis viginti mille auri nummis redimitur , & ad suas triremes remissus est. Interea fortuna rebus hominum semper adversa , more suo usa , quietum , ac paene felicem Roberti statum pervertere nixa est. Cuius tantum conatum Robertus summa virtute infregit. Nam per id tempus Sisulphus Salerni Princeps moritur , relicto Sisulpho eius filio , qui ei in Principatu successit. Is eandem , quam Pater ingressus viam , incensus etiam cupiditate regnandi finitimis bellum intulit. Nec iis contentus Guilielmum Roberti fratrem , quem Robertus Campaniae praesidio reliquerat adorsus , operatus est ut se socio , atque coadiutore , Beneventanos invaderet , & persuadet id hominum ambitiosissimus. Quae quum Guiscardus dissuadere non posset , statuit armis prohibere , duxitque equites , quos paratos expeditosque habebat , in Nolanum agrum ; erat enim Robertus ea tempestate Sarni. Qui quum intelligeret sua praesentia non deterritos , & etiam Sisulphi animum ferocem esse , nec monitionibus , aut sua auctoritate ab incepto proposito retrahi posse , maiori ira & odio accensus , non
fo-

solum praesentis facti indignatione permotus, sed etiam memoria fratris, qui superioribus annis, contra ipsius mentem bellum Ludovico Principi Campano intulerat, Capuamque occupaverat, ratus impunitate rei licentiam maiora perpetrandi adferre, in Salernitanum agrum descendit, castrisque obmunitis, urbem obsedit, Rogeriumque Siciliae Comitem cum classe eo venire iussit. Interea Gulielmus Beneventum deditione acceperat. Erant enim ea tempestate omnes ferme Regni civitates bellis adeo assiduus imminutae, ut ne ulla quidem earum diutius hostilem incursum toleraret, aut vim sibi adferri pateretur. Eodem ferme tempore Spinacolum, Sancta Severina, & Cotronum, a Roberto rebellarant; & fere omnis illa Salernitini agri ora, quae inter Tarentum, & Hydruntum est, eorum Principis morte, ab eo defecerat. Et iam Guilielmus Campaniam populabundus invaserat, ob quod Pontifex Sisulphum, & Guilielmum, excommunicaverat, copiasque Mathildis apud Babicum convenire iusserat, & maiora in dies praesidia ab amicis expectabat. Haec quum Guilielmum non laterent, vir ingenio mobilis, immutata mente, Pontifici se conciliat, & ambo Roberto hostes effecti copias contra eum iunxere. Interea Henricus Pontifici

fici adversus levi ex causa factus, literis Robertum admonuit, ne eum fratris, aut Pontificis, aut Mathildiscopiae deterrerent; se propemodum auxilia sibi submissurum, quibus fretus Pontificis copias, fratrisque profligare posset; Et nihilominus a Concilio in Germania habito impetravit, & ab Antipapa (sic enim non rite electum Pontificem adpellant) ut Mathildes, Sifulphus, & Guilielmus Roberti frater excommunicarentur. Quo tempore quum Henricus Italiae expeditioni se pararet decimonono aetatis suae anno bello a Saxonibus, & Hungaris moto implicitus, non solum Italiae adventum distulit, sed Roberto quidem, quod pollicitus fuerat, non potuit adimplere. Eo item tempore Alexander moritur anno sui Pontificatus undecimo, mense sexto, accersitusque Romam Ildebrandus, a Cardinalium Concilio Pontifex creatus est, dictusque Gregorius VII. Mors Alexandri Henrico peropportuna, sed magis Ildebrandi electio, cum quo in Germania plurimum familiaritatis contraxerat: Et in Gallia Balduinus puer frater Arnulfi, quem in praelio contra fratrem Robertum concurrisse diximus, praelio commisso Robertum patrum superat, & Regni paterni possessionem adeptus est.

Dum haec ita gerebantur Salerno ponti-

titur, quum Sisulphus se in turrim regiam recepisset, quum a suis defereretur, tum etiam fame compulsus in Roberti potestatem pervenit Decembri mense, quum veris initio Salernum oppugnari coeptum esset. A quo omni dominio pulsus profugus aberravit. Praefuit deinde Salernitanis Guaimarus frater, & eius filius postea Iordanus, qui Ludovici Principis Campani filiam suscepit uxorem, ex qua peperit Richardum, Robertum, & Iordanum. Septem mensibus duraverat Salerni obsidio; in qua Ecclesiam Sancti Matthaei aedificandam voverat, in quam Sisulphus confugerat. Quo item tempore in Calabria munitissimum Sanctae Agathae oppidum longa obsidione susceperat, & civitatem Sympolim, in quam Graeci milites confugerant. Iisdem item temporibus Richardus Capuae princeps Neapolim obsedit, & aliquot mensibus ibi frustra absumentis obsidionem soluit. Adparebat haec a Richardo fieri Roberti fratris consilio. Namque Salerno expugnato, quum eius exercitus Dux a plerisque existimaretur, illum tantum reliquerat; sed hic paullo post Capuae decessit, cui Gulielmus filius succedit. Robertus deinde postea quam Salerno potitus est, Richardi fratris morte intellecta, in spem adductus Beneventi recuperandi, exercitum

D

omnem

omnem eo deduxit . Hoc quum Gullielmus nepos intellexisset , iam antea Pontifici conciliatus , susceptis ab eo equitibus , qui sub Rodolphino Gallo Duce militabant , contra Robertum profectus castris eum exiit , & in Apuliam usque fugavit . Sunt qui dicunt illum novi Pontificis gratiam inire volentem Benevento abstinuisse ; quam civitatem in priori reconciliatione Richardus pater Ecclesiae Romanae restituerat . Hac Roberti clade vulgata Barenfes , Patrono , nescio quo , eorum Cive adhortante permoti , praesidio Normandorum urbe eiecto , a Roberto defecere . Nonnulli item ex suis rebellarunt , in quibus Bagiliardus nepos , qui Asculum Apuliae civitatem invaserat , & Venusium occupaverat . Gregorius quinto sui Pontificatus anno Graecorum Imperatorem ab unione Romanae Ecclesiae dissentientem excommunicat , & Michael olim Imperator imperium suscepit . Anno gratiae MLXXIX. inventum est Corpus Sancti Camertis ex Achenentia Civitate per Arnaldum eius loci Archiepiscopum ; & Turcae Armeniam , & Suriam magnis copiis depopulati sunt ; & Robertus in Calabriam profectus Sanctam Severinam Cotro numque sua praesentia suscepit . Quo tempore Michael Constantini filius cum Michaele , Andronico , & Constantino filiis ab
Ni-

Nicephoro Botoniate armis ab eorum imperio eiekti sunt; & Turcae Rhodum Insulam depopulati ad sex mille hominum in Asiam absportaverunt. Captum est eodem anno a Roberto Vicum agri Surrentini, & in eo oppido Gradalonem nepotem suum luminibus orbavit cum multis praeterea, qui ab eo rebellaverant. Deinde audita Barensum rebellionem occidit. Ob eam rem suis animi additi debiliores, & in fide confirmatis hostibus terror iniektus; in quibus cum Germanicis Matensis Episcopus Pontifici se coniunxit, & Henrici metu a suis civibus pulsus est.

Initio veris, in solemnitate Pentecostes, conventu Moguntiae per Henricum inito, Imperator decrevit Pontificem a Pontificatu esse amovendum, & Lombardiam petens, vere in Italiam magna manu descendit. Quo tempore Gortofredus, & Mathildes uxor contra Boamundum, & Robertum iussu Pontificis profecti sunt, ut illos Piceno pellerent, & exercitus Henrici, quos in Campaniam properare fama erat, impedirent. Nam confoederatum esse illum cum Guiscardo iam antea Pontifex compertum habebat. Robertus, quia Pontificis copiae instar erant exercitus non contemnendi, in Soranum accito Boamundo se recepit. Horum adventu Pontifex, quia ea

tempestate Normandi vis magis timenda quam exasperanda erat , permotus iterum pacis fidem attulit . Sed quoniam celerius hominum opinione Henricus in Italiam venerat , Pontifex animo concidit , & pacis mentio a Roberto derelicta est , quia Gregorius eadem illa intellexisse cognoverat , quorum gratia movebatur . Ceterum his animadversis Robertus incusare fortunam suam , quia tam repente copias ex Piceno revocasset , & quia inani metu percussus , spe pacis bellum , in quo paene superior factus erat , relinqueret . Iamque Iulius aderat mensis , & Henricus Florentiae castrametatus , quum civitatem seditionibus agitatum , uti ratus erat , capere non posset , re infecta discessit ; qui ut primum Senas pervenit Pontificatus administratione Gregorium inhibuit ; quod ille non solum contempsit , sed Henricum Germanorum regno , & Imperii administratione prohibuit , proceribus sui regni sacramento fidelitatis absolutis . Hanc Pontificis inhibitionem Imperator contempsit , adferens quod quum Christus Iesus ter Petro pascendas oves commississet , Reges semper exceperat .

Interea Cincius multa contra Pontificem moliri , Tiburtinos , Praenestinosque antea sollicitatos ad Henricum deficientes susci-

suscipere; cum iis etiam, quos Romae suae factionis reliquerat ex tributo occulta rebellionis consilia communicare; multa Henrici nomine dubiis polliceri, si incepta perficerent; postremo nihil intentatum relinquere, ita ut iam omnes Romani novandis rebus studerent; sed haec defectionis consilia remorata sunt.

Dum haec inter Imperatorem, & Pontificem gererentur, Tarentum ab Imperatore Graecorum occupatum est, Tarentinique Graecos milites in urbem recipientes finitimas urbes ad rebellionem eorum exemplo attraxere. Iamque Robertus Materam, & Tricaricum, quae ab eo prius defecerant, recuperaverat, Candulfumque fratrem Monti Caroso praefecit, relictaque sibi eius provinciae cura in Calabrias profectus, Sanctam Severinam, quae iterum rebellarat, cum Cotrone suscepit. Inde Consentiam incendit, Guilielmumque nepotem suum ex Lanfredo fratre, qui ab se decesserat, expugnatione captum, quia necare sibi indecorum putabat, luminibus privavit. Eodem ferme tempore Michael Constantinii filius Graecorum Imperator cum tribus filiis Michaele, Andronico, & Constantino qui ab Nicephoro Botoniate, de imperio eiekti fuerant, quum multa prius ingentia contra Nicephorum essent moliti,

asperaque & adversa evenissent, externa auxilia petivere.

Insequens annus non laetior fuit, quum dissensionem per Gregorium imperio exortam, illico sequuta sit ipsius in Italia non mediocris iactura; namque Robertus suis rebus intentus, ut primum de Graeciae rebus certior factus est, & auxilia Graecorum in Calabria, & Apulia, diminuta esse accepit, Spinazzola prius occupata Hydruntum perrexit, & ab eodem iisdem de causis brevi captum atque comminutum est; Tarentumque in quod cum Constantino Graecorum reliquiae confugerant uti in munitissima arce se continentes obsedit; quo in loco Michael olim Grecus Imperator incognitus lugubri veste ad Robertum venit, iniurias sibi illatas ab Nicephoro questurus. Hic postquam in secretum adductus est, & quis esset, & qua gratia ad eum venerit exposuit, magno in honore ab eo habitus est, sua opera Tarentum suscepit, & quibusdam pactioibus inter se firmatis, suadente Roberto Romam profectus, illum conciliat Pontifici. Timebat enim Pontifex Henrici praesentiam; qui quo maiori vinculo Guiscardum ad suas partes attraheret vexillo Ecclesiae illum donavit, ligiusque Ecclesiae Romanae factus, in sua verba iuravit se se partes Ecclesiae tutaturum, &

ut

ut maior auctoritas bello in Graecia gerendo adesset, ad quod ipse dux electus erat, excommunicatur Nicephorus, & bellum contra eum indictum est. His peractis Michael spei, plenus ad Robertum rediit, Hydruntumque pari voluntate profecti sunt, & circum ea loca ad com meatus, & classem praeparandam, quam Brundusii habebat sunt commorati. Interim praefectos in Calabriam ad frumenta coemenda miserunt, quae Normannis sua pecunia persolvit; renuntiatumque est ob eam rem a Michaelē, Pontificis auctoritate subsequuta, Iuri, quod in Apulia, & Calabria, Tarentoque habebat; Boamundusque iam ferme triginta annorum classi praeficitur, qui solvens Italia, Insulam Corfu, quam olim Corcyram vocabant, primo impetu cepit, pauloque post Robertus cum Michaelē, & eius uxore, eum sequuti sunt, relicto Rogerio eius filio administratore Regni Neapolitani, quod XXVI. annis, varia belli fortuna, Robertus pater bellis suum effecerat, & tunc auctoritate Pontificis possidebat. Eo anno terraemotus validi magno cum mugitu VI. Kal. Aprilis prima noctis hora in tota paene Gallia facti sunt, multaque hominum millia ab aedificiis oppressa perire; & Lanfredus Andegavensium Comes Fulconi fratri bellum indixit, quod sibi

bellum intulerat sub praetextu quod in divisione facta parvam imperii paterni partem sibi reliquisset; compromissa etiam hac fratrum discordia in Philippum Francorum Regem, iudicatumque ab eo Castramentum Comitatum Fulconi dandum. Qui ne hac quidem Regis sententia quietus praelio cum Lanfredo congressus auxilio Andegavensium, & Turonensium, praelio superatus cum multa suorum strage captus est, & in carcerem a fratre coniectus.

Anno salutis MLXXXII. Robertus, Michael, & Boamundus, Iulio mense Vrecolam transfetarunt, & haud procul Dyrachio prima castra habuerunt. Praeerat ea tempestate classi ab Nicephoro paratae, instructaeque, Alexius Megadonus, qui undique collectis auxiliis quadraginta navium classem effecerat, qua sperabat contra omnium hostium vim sua tutari posse; quippe qui existimaverat Normannos artis maritimae inexpertos terrestrem pugnam potius quam maritimam tentaturos. Haec dum inter Robertum & Nicephorum agitantur, Henricus iampridem Normanno infensus, & quia mox tam repente se Pontifici reconciliarat, nullo metu instante, nulla necessitate, nulla denique vi sibi exorta, opportunitatem Regni invadendi servabat; & quia Pontificis animum a se alienum
ante

ante cognoverat, statuit cum eo primum, deinde cum Normannis, bellum gerere. Igitur coacto ex omni Etruria suorum exercitu, & auxiliariis militibus, quos in Lombardia habebat, accitis, Romam profectus, urbem a Decio Cincio iam antea sollicitam suscepit, Pontificemque in Mole Hadriani, in quam confugerat, obsedit. Inde traiectis omnibus copiis, parte Etruscorum in castris relicta, Volaterranos, & Albanos ad se deficientes suscepit. Et quia autumnus tempus advenerat exercitus circum ea loca divisus in hibernis locatur. Ea tempestate Guillelmus nothus regis Angliae contra Robertum filium suum, qui Normannis praefuerat, concurrit, & equo deiectus est. Magnum vitae periculum incurrit Guillelmus pluribus vulneribus saucius, multisque ex suo exercitu amissis discessit. Eoque Pater indignatus filio maledixit, & suorum bonorum exheredem fecit. Ceterum in Apulia Asculani, & Camertini, certiores facti de his, quae ab Henrico gerebantur, post Roberti discessum levibus etiam agitati iniuriis a Rogerio, quem relictum a Guiscardo illi Provinciae memoravimus, rebellarunt; omnemque Apuliam latrocinii infestantes, effecerunt, ut ceteri ex Regno Neapolitano similia exoptantes rebus novandis accederent. Interea Nicephorus
ad

ad res suas confirmandas profectus, veritus imperii sui novitates, & vim hostium metuens, quos contra se venisse magno apparatu cognoverat, Venetis se coniungit, qui classe quinquaginta navium comparata, Dominico Silvio praefecto, Nicephori exercitibus se immiscuit; concursusque ab iis cum Roberti classe, & diu ancipiti Marte pugnatum; tandem multo suorum cruore Normanni superati. Nec tamen haec victoria laeta, aut incruenta fuit; nam duo millia hominum in eorum classe desiderata sunt, sex & decem naves cum hominibus ipsis submersae. Ceterum Michael & Robertus ad extremum usque proelii pugnae adfuerunt, ita ut proditis postremo rebus aegre celocem nati ad Boamundi castra ex proelio confugerunt: ceteri omnes aut in ipsa pugna periere, aut capti in hostium potestatem devenerunt. Ingens profecto clades, & non minus metuenda, si Imperatores timidi, aut rerum bellicarum inexperti fuissent: Sed quum ipsi Duces impigri, acerrimique, & spes omnis exercitus ex Italia traiciendi amissa esset, necessitatem eis imposuit tanto maioribus animis Dyrrachinam obsidionem continuare; quanto ea soluta, maius periculum vertebatur. Quae res effecit ut nec ob eam victoriam a Venetis aut Nicephoro Dyrrachinis sub-

subventum sit ; quum hostes confirmati terrestribus copiis, eorum castris auditis etiam a nonnullis ex Illyrico equitibus, quos magna pecunia conduxerant, commeatus Imperatoris impedivissent, & acrius urbem fatigassent tum continuis praeliis, tum omni tormentorum genere, aliisque, quae ab hoste obsessis inferri solent. Sed postquam Dyrrachinos omnia saeva pati intellexere, statuunt ut Robertus cum Michaelē ad reficiendam classem in Italiam redeant, Boamundus obsidionis urbis curam suscipiat. Sunt item qui dicant hoc consilium a Roberto susceptum, & illum non tam sollicitum cupiditate novae classis in Italiam revertisse, quam quia acceperat de Henrici adventu, quem contra Pontificem iam movisse compererat, dubitans, ne illo oppresso in Regnum Neapolitanum descenderet. Igitur noctu ex Illyrico solvens parva navicula Brundisium adpellit. Michael reparandae classis cum suscepisset curam, Robertus in Apuliam festinavit, veritusque (quod supra meminimus) Asculanorum rebellionem, quamquam ob hoc facinus paulo ante a Rogerio incensi fuerant, & novos motus in Apulia excitatos facilius initio coerceri, comprimique posse, quam postea dissolvi, aut contineri ad effectum perductos, omnem in ea re sollicitudinem curamque com-

committit. Nec eum fefellit opinio. Namque Appulos sua praesentia deterritos compescuit, & Canusinos diutius resistentes incendit; quorum metu finitimae civitates perculsae in Normandi fide permansere. Post haec Capuam, quae ab eo rebellaverat, Iulio mense profectus deditioe accepit; deinde in Campaniam populabundus ingressus est; ubi oratores Trinacriae, qui Rogerii acta, & onera immensa eis imposita, questum venerant, quia illos avide Henrici adventum expectare acceperat, increpat, castigatque, quod in re minima tantum illi querimoniae detulerint; fratremque Rogerium corripit, quod parum caute rem administrando, nimia item severitate in tributorum exactione adhibita, ansam novis motibus & rebellionis praebuisset. Deinde calamitatem in Illyrico susceptam, & periculum, quod ab Henrico imminabat, secum questus est. Proinde uti advigilantius Siciliae administrationi esset intentus, ipse postremo exercitum colligere, milites scribere, quibus cum Pontifici praesidio esse posset. Ceterum Henricus continuata obsidione Molis Hadriani, in quam Pontificem confugisse diximus, tantis oppressit Romanos oneribus, aliosque permultos Italiae populos, ut & Romani, & Ligures, & quaedam ex finitimis Romae civitatibus ab

ab eo rebellatint. Ob quod ipse relinquere obsidionem fuit coactus, & ea praesertim causa, quia Robertum in auxilium Pontificis in Campaniam iam pervenisse acceperat, & Tiburtinis, Populoque Romano, opem ad defensionem pertulisse. Quibus ex rebus permotus iter in Ligures adripuit, ne medius ab hoste clauderetur, & ea spe, ut celeriter illis oppressis, quos a Mathilde sollicitatos acceperat, contra Robertum properaret. Fuit hic annus gratiae tertius & octogesimus supra millesimum.

Interea Nicephorus seditionem veritus ab Alexio in suo exercitu concitatam, animo concidit. Videbat enim concitatos militum animos sua praesentia retinere non posse, & nihil praesidii ob eam rem Dyrachinis adferre posse; censebatque illos in desperationem adductos deditionem facturos; quod ne se praesente facerent, & simul ut saluti suae consuleret, cum paucis equitibus Constantinopolim regressus est; ubi ab eodem Alexio insequutus, obsessus est, paucosque post dies in eius potestatem pervenit, proditione contra eum machinata ab Arnone Alamanno, quem Alexius pecunia corruperat; & civitate triduo praedata, Nicephorus, qui Deo se ex metu devoverat, ab illo servatus Monachus factus est. Ceterum Alexius propriae virtuti, & aucto-
rita-

ritati non fidens, simul ut hostium vires infringeret, Michaellem Michaelis Dioclisii filium consortem accepit Imperii, qui quo facilius corruptum moribus exercitum ad maiorem disciplinam deduceret, nonnullos milites, exeuntibus aliquot prius axau&oratis, conscripsit, Michaellemque exercitui praefecit. Ipse die solempni Resurrectionis Christi Iesu coronatus est. Robertus interea his de rebus certior factus, ommissa contra Henricum expeditione, ne quid oblatae occasione deesset, relicto veteri Michaelle ad reliquum classis aedificandum cum parte navium iterum ad Illyricum transfretavit, Boamundoque se coniunxit. Ceterum alter Michael cum Alexio in Boamundum, & Robertum inveni, acre praelium commiserunt. Primo concursu Michael Normandorum vim sustinere non valens, loco demovit, deinde quum gloriabundus, & audacius in Normandos se inferret, suosque incompósitos in praelium duceret, quippe qui magno exercitu praeditus multitudine fidebat, quum obsistentibus praeter spem Normandis, a suis deferretur, lancea a Boamundo ictus cecidit, & in fugam versus Alexius pedibus salutis suae consuluit. Acre post eius fugam id praelium, atque cruentum cum Turcis fuit, Normannis victori non obtemperan-

rantibus, & in desperationem fugientibus prorsus adductis, quos de eorū salute cogitare compellebant. Septuaginta enim Graecorum millia fuisse in exercitu Alexii comperio; ex quibus octo millia Graecorum & decem millia Turcarum caesa sunt. Ex Boamundi vero exercitu quum pauci prius periissent, post Graecorum fugam quatuor millia desiderata, & Boamundus in femore a Michaele sagitta percussus grave vulnus acceperat. Post eam pugnam Dyrrachini deditioni erant intenti, tamen inter paciscendum quum inter se dissentirent, quorundam Venetorum militum proditione, qui praesidio urbis erant, in Roberti potestatem venire, intromissis noctu Normandis per eam muri partem, quam ipsi tuendam susceperant. Quibus rebus per Epirum auditis, sequuta sunt post urbis casum ea quae victis incommoda evenire solent: nam complures ex Epiro civitates Illyricoque, eo metu consternatae se se Roberto dedere. Sunt qui velint Robertum superiori anno Dyrrachio fuisse potitum, quod fieri non potuit, quum omni ferme hiemis tempore eo anno in Apulia hibernaverit.

Nec tamen interea Henricus quietus erat; nam cum suo Clemente iunctis copiis cum Mathilde apud Parmam confligit, illam-

illamque fugavit. Quo in praelio Gottofredus Mathildis vir interiit. Sunt qui item adfirmant Henricum primo praelio ab his superatum, septemque & decem diebus incognitum latitasse, subventumque sibi postea ab Henrico filio adolescente, & hunc cum Mathildis copiis, & Gottofredo conflixisse. Parum id constat. Non multo post Mathildes Azonem Estensem sibi cognatione propinquum, licet eius rei ignara, virum duxit, qua deinde re a Pontifice comperta inhibita est; & tertio post anno quam eam Estensis duxerat ab eius coniugio abscessit.

Henricus ea victoria elatus in Etruriam rediit, & contra Pontificem movit, qui post ipsius discessum Mathildis fretus opibus Romanam urbem, & finitimas civitates, quas Henricus pater sine praesidio reliquerat, recuperaverat. Romae castra locat, sed accitus a Tiburtinis Ponte Milvio amne traiecto Tibur suscepit, ibique Clementem urbis praesidio relinquit. Inde Romam reversus Ianiculum, quod nunc Transiberim vocant, capit, Petrique Basilicam post aliquot dies. Iterum eodem tempore traiecto amne ad aedem Beati Pauli castra locat. Interea Clemens ad eum venerat, & alia castra ad Hortos Neronianos habebat, ubi omni aestatis tempore confesum est. In-
tio

tio hiemis⁽¹⁾ Henricus in Liguriam ad Mathildis terras suscipiendas a se deficientes properavit, moxque Romam reversus est. Quo tempore Romani quum ad ultimam frumenti necessitatem⁽²⁾ adductos se viderent & maenia oppugnari, Henrico se dederunt. Nam Gottofredus Lotharingiae Dux singulari fortitudine eam muri partem, ad quam oppugnandam Henricus praefecerat, suis copiis effregerat, gravique vulnere suscepto, se vovit ut si ab eo liberaretur, ire ad expeditionem Ierosolymitanam, quam animo prius conceperat; de qua suo loco dicemus. Gregorius Pontifex et si undique clausum videbat se, tamen in Mole Hadriani sese tutabatur; quamquam non multo post Romanis postulantibus Henricus Gregorium deposuerit, & Clemens Romae coronatus fuerit, multis tamen Ecclesiae Praelatis reclamantibus non posse id iure fieri. Ceterum Clemens Henricum in Caesarem unxit: quo tempore Gregorius . . . . . nuntios viros impigros ad Robertum Guiscardum misit magnis precibus eum hortatus maioribusque pollicitationibus ut Graeciae rebus postpositis sibi auxilio esset, & ut verbis litterarum suarum ad eum

E . . . . . iter

(1) In Annalibus scribit *Initio autumnii*. Lamius.

(2) Quum hic in archetypo textu multa ab oscitante librario omissa fuissent, nos ex Annalibus, quaecumque diverso charactere descripta sunt, supplevimus. Lamius.

iter acceleraret ad se eripiendum de Imperatoris Romani manibus, nec pateretur eum, quem tam pie defendendum susceperat, ab se deseri, utque sibi praestiti iuramenti memor esset, nec ut fidem suam flocci faceret, quam semper integerrimam omnibus servavisset. His literis Robertus permotus, relicto in Graecia Boamundo, accitis aliquot Longobardis Normandisque militibus, qui in Piceno vagabantur, in Italiam reversus omnes ex Apulia Calabriaque, & Sicilia, copias, quas illis praesidio reliquerat, sibi adiungit, & quamquam de eius adventu fama iam evanesceret, praeter omnium opinionem in tempore Pontifici fuit subsidio. De eius adventu Clemens certior factus, relicto Tibure quo iam redierat, urbem profecto munitissimam, metu Roberti perculsus indefensam, & sine praesidio reliquit; deinde transgressus amnem se Henrico coniungit, docetque eum se pro comperto habere Robertum magnis copiis adventare. Igitur commutato consilio quum plene Romanis non fiderent, non expectandum hostem rati, ne eorum discessus fugae similis videretur, fingentes alia maiora instare, & Romanis ipsis curam tuendae urbis commisit, hortatusque est eos, ut paci, & tranquillitati studerent, pollicitusque se brevi reversurum, nocte intempesta cum suo Clemente iter adripuit, iussitque exercitui, ut prima luce eum sequeretur; intellexeratque Henricus a Ro-

ma-

manis sibi vim parari, quare tantus cum terror invasit, ut Senas una cum Pontifice paucis subsequenter, trigesima hora postquam Roma, discesserat pervenerit, ita ut Senenses prius illos Senis viderint, quam venturos fore acceperint; & a Senensibus benigne susceptus cohortatusque ad standum in Italia. Creditum tamen est Henricum in Alemanias aufugere, tantus cum terror invaserat. Iam Robertus Porta Flaminia vi patefacta Romam erat ingressus, maioremque intra moenia oppugnationem quam in ipsa porta adinvenit, Romanis re improvisa in ultimam desperationem adductis iam adnitentibus mori potius in proelio honeste pro salute patriae, & filiorum, quam turpiter vivere cupientibus. Intelligebant enim si hosti cessissent uxores suas stuprari, filios rapi, incendi urbem, a Normandis, antiquis Populi Romani hostibus; denique ipsos occidi. Ex altera parte Normandi indignabantur quod iam pene victis hostibus victoria eis e manibus extorqueretur. Ira igitur & odio accensi acrius invadebant, & tandem post longum eius dici certamen, quum iam ad vesperasceret, Romani loco pulsati sunt: qui vivi ex praelio super fuerant ad suas domos confugere, quae ab his eadem nocte, ut in tali necessitate fieri consuevit, tignis catenisque ferreis, & lapidibus cinctae interclusis viarum itineribus difficiliorem Normanis expugnationem reddidere; sicque nocte tota

in urbe in diversis locis pugnatur. Orto inde de sole quum hostes securius Romanos oppugnant, Campum quoque Martium profligarunt, nec prius insequentibus Normandis destiterunt, quam in Capitolium pervenire. Tunc clamantium plorantiumque mulierum, & puerorum preces, ululatusque, tota urbe audiri, quales nunquam antea Romae fuerunt; gemitus praeterea morientium, aedium incendia, & fragor tectorum ingens undique audiebatur; fumus praeterea pulveri concretus, & caliginoso aeri mixtus, veluti eructantibus Aethnae cavernis, ipsum aera penetrabat; nihilque postremo in tota urbe nisi luctuosum, & miserabile crudeleque audiebatur. Incensa est ad integrum ea urbis pars quae a Porta Flaminia ad Capitolium usque continetur. Ceterum Romani, qui supersuerant ex tanta clade, aliquot diebus e Capitolio cum hoste pugnaverunt, & tandem quum fame urgente premerentur Roberto se dederunt. Erat in Roberto in rebus bellicis acre ingenium, sed victoria parva leve & mansuetum, & natura mitis; qui postquam omnium victor factus est, nihil ultra saeviendum ratus, rapinas, & incendia prohibuit, captosque relaxari fecit. Tamen ea pars urbis incendio absunta, quam supra memoravi, quum duae Urbis partes integrae permansissent, eo quod Romani coniuges parvosque liberos, & omnem pretiosam suppellectilem, in Capitolium abspor-
taf-

tassent. *Templa vero a Normannis intacta, et si qui ad ea confugerant, inviolati permansere. Hoc maxime modo Pontifex Gregorius ab obsidione liberatus est Roberti Guiscardi ope, a quo Salernum perductus, quum Romanis antea invisus esset, & post Urbis excidium infestissimum se esse cognovisset. Quae calamitas sua ex causa Romanis evenerat, qui si religionis Christianae memor fuisset, & officii sui, numquam ea fieri permisisset (1). Sed is Pontifex paulo post Salerni moritur, & Victor III. in demortui Pontificis locum electus est, anno nostrae salutis MLXXXIII Eodem anno tanta aquarum inundatio facta est, ut Padi fluvii inundationes plures villas cum armentis, & ipsis hominibus absumerint. Robertus etsi de electione novi Pontificis certior factus est, etsi omnia bona in spe habebat, ut per suos oratores etiam acceperat; tamen Pontifex Apuliae Ducatum Roberto confirmare differebat, qui iterum per oratores tentavit, ut quae concessio sibi a Gregorio facta fuerat, sibi & suis confirmaretur, tandemque impetravit.*

E 3

Hisce

(1) Optimum quidem esset se bello semper abstinere, & Sacerdotes inprimis; at se tutari ac defendere natura ipsa comparatum est, nec facile quis se deprimi patitur, & iure saepe. Quod dicendum de sancto Pontifice Gregorio VII. Consule Ioann. de Carthagera *De Iure belli Romani Pontificis*. Lamius.

Hisce peractis auctoritate Pontificis, in Graeciam, & Illyricum, transfretavit, & primo adventu insulam Cassiopeam suscepit; deinde Alexii Classem, & Venetorum, qui illi favebant, invadit. Praeerat classi Venetae Dominicus Silvius; a quo priori pugna apud Dyrrbachium navali praelio superatus fuerat; sed in hac pugna longe dispari fortuna Venetus superatur; nam pugna commissa est iuxta litus: in quo praelio Normandi quum a Boamundo subsidia subministrarentur superiores facti sunt, multo Venetorum cruore. Dominicus & Alexius in Peloponnesum cum navi Praetoria aufugit, deinde Dominicus ob omissam classem a Venetis Ducatui privatur, & illi subrogatus est Vitalis Saledro anno salutis MLXXXVI. cuius filius Classi Venetae praeficitur, qui apud Saxonum reparata Classe non minori quam altera pugna damno cum Normandis pugnavit. Caesa enim sunt ex Venetorum exercitu quinque millia hominum, ex Roberti ferme quadringenti desiderati, & decem submersae naves cum suis nautis periire.

Secundum hanc victoriam Robertus apud Cassiopeam insulam profluvio ventris interiit Julio mense, septuagesimo suae aetatis anno, nulla re praetermissa, quae cuiquam strenuo Duci decori esse existimaretur. Eius cadaver suo iussu Venusium translatum in Ecclesia Trinitatis sepultum est,

est, quam ipse inchoatam, necdum perfectam reliquerat, multaque præterea non tam belli quam pacis monumenta suarum virtutum præclara reliquit. Melphiam in Lucanis montibus immunitam cinxit, & Averfam. In Campania duas supra viginti aedes sacras construxit, in quibus Salerni Ecclesiam Sancti Matthæi Apostoli; ipsiusque Apostoli corpus, ut quidam ferunt Caperto civitate ei loco propinqua transtulit in Averfæ, & Melphiae maiores aedes.

Ferunt Robertum fuisse mediocris staturæ, decora facie, oculis grossioribus, eminentia nasi, capite calvo, colore sublivido, lato pectore, membris teretibus, gracilitate crurum. Irae fuit paulisper impatiens, & inter ceteras animi dotes: ferme, quum quid ocii daretur, aliquid manibus operabatur, ne otio aut luxu torpesceret; gloriam vero inanem adeo sprexit, ut quum utrasque Sicilias, Illyricum, Epirumque, suae ditionis fecisset, numquam passus sit se Regem nominari. Igitur postquam ad id loci pervenimus, non erit alienum, quæ de eo a pluribus scripta sunt, referre. Eius soror Guiscarda, quam supra diximus Deo esse dicatam, quum sæpius lacrumis Deum precaretur, ut aliquid de salute fratris sibi indicaret, per quietem accepit, gratiam a Domino.

consequutum. In fidem tantae rei calicem ab eo Ecclesiae Trinitatis consecratum aspiceret a Diabolo fuisse attritum; quem calicem Robertus emerat ex pecunia redacta ex quibusdam operibus sua manu confectis, cujus potissimum rei causa misericordiam a Domino meruerat. Illa mane exsurgens quum fidem visioni congruentem accepisset, refici calicem imperat, a quo non ita penitus abolitae cicatrices quin adpareant: quae usque ad nostra tempora propter Fani religionem in eo calice permansere; sed hic calix nostra memoria a Masio nescio quo Bressio Ferdinandi milite, ut multa eius civitatis vasa Deo consecrata, conflatus, in pecuniam redactus est. Sed eius mortis cometes paucis ante diebus anno MLXXXVI. in Oriente exortus indicium fuit. Quo item anno Chartusiensis ordo religiosissimus initium habuit. Et hausto in sacro calice veneno Victor moritur, & in eius locum, Clemente nondum defuncto, Urbanus Secundus per Romanos electus est. Superfuerunt ex Roberto (1) liberi duo: Boa-

(1) Robertum plures filios habuisse refert Ioannes Villani. Sic enim habet Lib. IV. cap. XIX. Ed abbattuti i rubelli di Cicilia, e di Puglia, di tutto acquistò la Signoria, ed ebbe cinque figliuoli Guglielmo, che prese per moglie la Figliuola d' Aleiso Impe-

Boamundus natu maior, cui testamento reliquit quas in Italia Provincias, civitatesque, occupaverat; & Rogerius, cui Sicilia ambas reliquit. Ita enim quum eius matrem Sicelgardam desponsarat, Germano se facturum promiserat. Tancredum vero, quia ex concubina ortus erat, exheredem fecerat. Ea tempestate Henricus Imperator in Alemania erat, & Conradus eius filius suadente Mathilde a patre prius Lombardis praefectus rebellaverat; & ob eam rem Henricum in Italiam descendere conantem a Mathilde, & Conradi copiis, prohibitum quidam Annales habent. Per quod tempus Henricus quum in Saxonia ageret illos adgressus est, qui Albensem Episcopum a suis civibus pulsum restituere suae sedi festinabant; sed commisso cum iis apud Vnchebur praelio, profligatus est. In qua
pu-

peradore de' Greci, e fu poi dello Imperio di colui Duca e possessore, ma morio senza figliuoli. Questi dicefi, che fu Guglielmo detto Longaspada; ma questo Longaspada si dice per molti, che non fu del lignaggio di Ruberto Guiscardo, ma della schiatta de' Marchesi di Monferrato. Il secondo figliuolo di Ruberto fu Boagdios, che fu primo Duca di Taranto. Il terzo fu Ruggieri Duca di Puglia, e dopo la morte del Padre fu coronato Re di Sicilia, e di Puglia da Papa Onorio II. Il quarto figliuolo fu Arrigo Duca di Normandia. Il quinto Ricciardo Conte della Cerra. *Mecattius.*

pugna quatuor millia ex Henrici militibus caesa sunt, quum ex Saxonibus non amplius quam quatuordecim viri perierint. Deinde vario eventu saepius inter eos pugnatum est. Et Barenfes corpus Sancti Nicolai a Minea Lyciae civitate Barum absportavere. Tempore enim Venetos praevenierunt, qui illud Venetias transferre meditabantur. Et Auful Galiciae Rex contra Agarenos pugnans eos fortiter debellavit, Toleumque eorum urbem diu obsessam tandem expugnavit, cultumque divinum, moresque Christianos, in eam urbem primus introduxit.

HISTORIARVM

VTRIVSQUE SICILIAE

LIBER SECVNDVS.

Post Roberti interitum varii in Regno Neapolitano motus sequuti sunt. Namque Roberti institutionem, quam supra ab eo factam memoravimus, Boemundus aegre ferens, quippe qui natu maior, a minore se regno privatum acceperat, ferocis animi juvenis, compositis Graeciae rebus, infringere conatus est: Igitur classem in Hydruntum transfretaturus prius Alexio sua restituit, quo & Graeciae civitatibus omnis suspicionis materiam adimeret;

ret; Illyrico tantum, & Epiro sibi reservatis, quod hae Provinciae sibi commodissimae videbantur ad milites in Italiam traiciendos, expeditioni se parat, & cum Henrico foedus percussit.

(1) Anno salutis septimo, & octogesimo supra millesimum Pontifex bellum infidelibus indixit, aeterna praemia his promittens, qui arma contra eos paraverint, & omnium peccatorum remissionem. Quae res omnem ferme Europam ad tam felicem expeditionem commovit. (2) Anno
gra-

(1) Villanius ponit annum MLXXXIX. sedente Urbano II. Pont. Max. *Mecattius*.

(2) De Florentiae obsidione, qua Henricus tertius eam cinxerat, Villanius haec habet. Nelli anni di Cristo MLXXXIX. Venendo Arrigo Imperadore da Siena per andare in Lombardia, trovando, che i Fiorentini tenevano la parte della Chiesa, e del detto Papa Gregorio, e non volevano ubbidire a' suoi comandamenti, nè aprirgli le porte per le sue ree opere, si puose ad oste alla Città di Firenze da quella parte, ove si dice Cafaggio, dove è oggi la Chiesa de' Servi Sante Marie infino all' Arno, e fece gran guasto alla detta Città, e statovi più tempo, e date molte battaglie alla Città, e tutte adoperate in vano, imperocchè la Città era fortissima, e' Cittadini bene in accordo, e in comune, assalirono il suo campo dalla parte, ove era lo Imperadore con grande vigore, e ardire, e con vergogna dell'oste dell'Imperadore, onde il detto Arrigo po-
co.

gratiae octavo, & octogesimo supra millesimum Florentini in partibus Ecclesiae perseverantes ab Henrico obsidentur. Et ipse deinde aliis rebus Etruriae intentus obsidione abstinuit, eodemque anno in Alemanniam properavit, propter Conradi eius filii rebellionem, qui seductus a quibusdam Germanis Liguria discedens contra patrem in Alemannia arma paraverat; quos motus Henricus sua praesentia subtulit, & auctores seditionis ab Conrado destitutos ultimo supplicio adfecit.

Interea Rogerius Capuam, quae post patris interitum ab eo defecerat, cum nonnullis aliis civitatibus, oppidisque, diu obsessam expugnauerat. Quo metu perculsae ceterae civitates Campaniae, & Marso-

co appresso levò suo campo, et assedio dalla Città di Firenze quasi in isconfitta, e lasciò sua roba e arnese nel detto campo, e ciò fu nel detto anno del mese di Luglio addì 21. e per la venuta del detto Arrigo Imperadore si cominciò a dividere tutta l'Italia a parte di Chiesa, e d'Imperio. E partito il detto Arrigo di Toscana si tornò in Lombardía, e di là ebbe gran guerra con la Contessa Matelda, la quale era devota figliuola di Santa Chiesa, e combattendo con lui lo sconfisse in campo, e poi lui mal capitato in Lombardía se n' andò in Alemagna, e di là morio scomunicato in prigione, ove lo mise il suo figliuolo medesimo chiamato Arrigo IV. *Mocattius.*

forum oppida, deditionem fecere. Eodem tempore terraemotus validi in Apulia exorti, multas eius Provinciae civitates castellaque subverterunt, in quibus ingens hominum numerus sub ipsis aedificiis periere; & in Sicilia Syracusae, & aliquot civitates post Guiscardi mortem a Roggerio eius fratre defecere, Graecum Imperatorem invocantes. Boamundus iam in Italiam Avelona solvens Brundisium adpulerat, qui . . . . . amicis accersitus, ab iis civitatem suscepit, deinde nonnullas Apuliae urbes veteranorum patris militum praesidio fulcitas occupavit, fretusque quod tam formidandi exercitus instar contraxerat castrametari ad fratris loca, praedas inde agere, oppugnare interdum urbes sibi resistentes, interficere, formidine & tumultu provinciam omnem complere. Deinde maiori provinciae parte occupata, omnia potitus, montesque transgressus, superato Patrino in Samnio apud Farnenum confedit; ubi cum Rogerio fratre congressus, sperans illum facile superare posse, praelium iniit. Sed ea res falsum eum habuit, namque Normandi milites pro suo quippe Imperatore decertantes, ne quis ab altero superari videretur, cruentum efficere certamen, quod tarde noctis interventu diremtum est. Post paucos dies per . . . . . exercitus Duces

pax

pax inter Boamundum , & Rogerium confecta est , iis legibus , ut Rogerio Apulia cum Sicilia , dummodo ne inde Rogerium pellere auderet ; Boamundo patris provinciae , Calabria , Tarentumque , & Italiae urbes illi olim subiectae , parerent ; Epirusque praeterea , & ea Illyrici pars , quam Boamundus armis suam effecerat suae ditioris essent ; cautumque inter Duces , quo pax firmiter esset , ne alter eorum ceteris fratribus inconsultis , & Normandis copiarum praefectis alteri bellum indiceret . Fuit haec pax Rogerio pernecessaria , quia plerique Normandi milites cum Boamundo magis , quam cum Rogerio militare cupiebant . Quae acta non tam ipsius passionis commodo , quam ut veteranis , quos plurimi faciebat , gratificari videretur ; quorum precibus ad eas pacis conditiones descenderat , quas sua sponte non accepisset . Interea Richardus Beneventanorum Dux , & Pandolphus Ludovici Principis Capuae filius , quos superioribus annis deturbatos sua possessione a Roberto , & fratribus , memoravimus , acciti a suis civibus alter Beneventum , alter Capuam recuperaverat . Non multo post Rogerius aegre ferens Boamundum fratrem tanto imperio auctum , Urbanum Pontificem Melphin convocat , quem Henrico infestum
 scie-

sciebat, occulteque cum eo transigit, ut Boamundo Italia pulso, Provincias, quae Roberti patris in Italia fuerant, in feudum sibi concederet; qui etsi anxius erat rebellione quarundam civitatum, quae ab Rogerio patruo desciverant, non tamen minori metu Boamundi praesentia tenebatur. Itaque in animum induxerat non prius quam Boamundo congredieretur in Trinacriam transfretare, quo facilius, insula sibi pacta & Calabria, Boamundum a Tarento pelleret; ratus virum acrem, & bellis adfuetum, aut non servaturum pacis condiciones, aut in Graeciam ducturum. Quae res eum fefellit; nam ut primum Boamundus de Pontificis adventu certior factus est, & de eius cum Conrado Henrici filio concordia, Mathildisque equitibus, quos in Campaniam deduxerat, eadem illa aestimans, quae contra Rogerium movebant, suis rebus optime consulens statuit ex Italia non discedere.

Anno gratiae MXC. Anselmus Cantuariensis Episcopus vitae sanctitate, & literis pollens, in Anglia clauit. Quo anno Roffredus Comes Patricensis Hispaniam ingressus regnum, quod praediis infidelibus subditum erat, ad Christi fidem reduxit. Annus pestilens fuit, namque multi in Lotharingiae partibus sacro igne con-

taſti, mora conſumente, quaedam puſtulae liveſcentis carbonis inſtar in corporibus aegrotantium exoriebantur, quae aut illico perimebant, aut corroſis diſtortisque membris, ſeu debilitatis, infectos relinquebant; Et corpus Sancti Clementis, qui fuit Petri diſcipulus, ab Apoſtoliſ Epſcopi ordinati, inventum eſt. Albertus Comes diu contra Henrici partes invehitur . . . . . in Saxonia obruncatur; & Henricus Imperator in Italiam rediit, & Mantuam obſedit, cepitque. Interim Philippus Franciae Rex Bertam conſortem ſuam ab ſe abdicavit, ea ut ferebatur cauſſa, quia nimia accenſus libidine Bertram Fulconi Andegavenſium Comiti nuptam abſtulerat, pluribuſque annis cum ea familiariffime vixerat, quo tempore tres ex ea liberos fuſceperat, Philippum, Florium, & Alcedam, quae poſtea Comiti Tripolano nupta eſt: & Sullus nothus Rex Angliae obiit, cui ſucceſſit filius ille cognomento Rufus, cuius fratres Robertus Rex Normandiae, & Henricus, qui poſtea Angliſ imperavit; quorum ſoror Elifabeth Stephano Bleſenſium Comiti deſponſavit, ex qua natus eſt Theobaldus, qui fuit Campaniae Comes.

Rogerus interea in Siciliam exercitum traiecerat Rogerio patruo opem
F. latu.

aturnus, qui Syracusas primo suae ditionis effecit; deinde Alam Roberti Frixiae Regis duxit uxorem, ex qua postea Rogerium genuit, qui fuit primus Siciliae Rex. Pontifex, ut cruce signatos eo tempore in Asiaticos armaret, in Gallias ubi se plurimum auxilii inventurum sperabat, rediit; quae duae res praecipuam Boamundo occasionem dedere contra Rogerium festinandi. Existimabat enim illum Siciliae rebus intentum, diutius in Insula moraturum. Igitur Melphiam ei furto ademit, ubi pacta inter illum, & Pontificem conventa chi-rographo, utriusque manus, sigilloque munita reperiit, quorum certior factus palam Rogerio bellum indixit. Rogerius interea, Agarenis expulsis, in mediterranea flexit, ubi apud Castrum in Hernicis, commisso praelio, victor effectus, ipsorum oppidum, & eos in deditionem accepit, quorum insignis erat multitudo; tamen quum alio intenderet, Sicilia patruo commendata copias sibi paravit, quibus quinque & viginti mille Agarenorum ex Sicilia conductos adiunxit, receptusque in Calabria a Philippo & Henrico Russis, haud procul Stalacio copias exposuit, cum quibus Tresthinen urbem mari propinquam diripuit. Sed ii in Roberti patris exercitu prius ordines duxerant, & ab eo benigne habiti aliqua-

eorum oppida in Calabria illaesa servaverant, quae ab Boamundo superioribus annis direpta illos contra eum armaverant: Auxit praeterea multis copiis Salentinos, & Lucanorum partem, quorum auxilio fretus contra Boamundum imparatum invenit. Ipsi necessarium fuit Melphiae se continere, & quum suorum copias nondum coegisset, detrectare certamen, suosque Venusio & ex Apulia accitos expectare. Quo tempore Boamundus per legatos suos viros industres Richardum Beneventanorum Ducem, & Pandulphum olim Principis Campaniae filium, quondam patrios hostes, sibi conciliat, quorum alter audita fratrum disensione Capuam, ut supra meminimus, alter Beneventum, recuperaverat. Sed Pandolphus paulo post interiit, Iordano filio sibi substituto, quo vita functo, Richardus filius illi eidem successit. Iis igitur sibi adiunctis, Melphia ducens in Falernos, profectus Oriam castra habuit. Erat ea tempestate Rogerius apud Metapontum ut Tarentinos a se alienatos ex propinquo loco, quibuscum commercium cum Metaponti ora, conciliaret. Sed certior factus de Boamundi profectioe propere Oriensibus subvenit. Ingenseius multitudo ut primum patentibus campis ab exercitu Boamundi conspicata est, tantus timor omnium men-

tes invasit, ut sui in fugam se converterint: Quosquum Boamundus nec precibus, nec imperio retinere posset, & ipse eos sequutus, non prius constitit, quam ad Salentum, unde Salentinus ager dictus est, pervenit. Urbem a iuventute desertam ex improvviso adortus diripuit, quam postea cultores propinquo loco reaedificavere, ubi nunc Aquaviva dicitur. Deinde Venusium magnis viribus rediit, ubi pluribus annis . . . varia belli fortuna dirutum est. Ea ferme tempestate Belretus Turcarum Rex Europam invadens cum Graecis congressus, illisque praelio superatis, Imperium, & Imperatorem coepit, pauloque post XII. auri * redemptus est.

Iisdem ferme temporibus mense Aprilis Sigelgarda Roberti Guiscardi olim uxor moritur, & Salerni sepulta est.

Interea Pontifex, qui bellum contra barbaros intendebat ut Boamundum Rogerio conciliaret, ex Gallia reversus Mantuam pervenit; ubi primum inducias inter eos fieri curavit, anno salutis MXCIII. maxime ex Boamundi voluntate, qui existimabat tantam multitudinem armatorum a Rogerio fratre coactam eam provinciam tolerare non posse, & Rogerius item compertum habebat illam necessariam. Arpinus Bituriciae Comes Bituricam urbem vendidit

Phi-

Philippo Regi Francorum, ut cum cunctis ad tam felicem expeditionem proficisceretur. Eodem anno adparuit magnus cometes tota prima Octobris hebdomada. Anno salutis MLXXXVII. Veneti classem ducentarum navium Rhodum cum cruce signatis adpulere. In has Pisani quinquaginta triremibus invec̃ti decem primo concursu amisere: quatuor mille Pisianorum tamen ob religionem recentis.... dimissi sunt cum eorum triremibus, quae Smyrnam petentes Beati Nicolai Corpus Barum asportavere.

Post Boamundi discessum Rogerius, quem in Apulia ab eo relictum diximus, ad obsidionem Capuae profectus, quia Iordano eorum Principe defuncto, Richardum aegre ferebant; namque quum esset iuvenis administrationis & regiminis expers, erat adeo libidinis impatiens ut ab aliorum mulieribus non temperaret. Ob quae Rogerius, & si id in regno suo fieri iniquiori animo ferebat, tamen quod in pacificatione Boamundi promiserat nil ex regni statu inovare, post quadragesimum diem urbe a civibus suscepta, illam Richardo prius admonito restituit. Et Troia Apuliae urbs Augusto mense incendio ab incerto auctore exorto combusta est, & nocte incipienti Lunae eclipsis visa totum

fui corporis ambitum in signo Aquarii
 cruentasse. Eodem anno Urbanus Romae
 non fidens Salernum venit, ubi Rogerio,
 & eius filio Simoni, qui postea vivo patre
 decessit; ac etiam aliis ex se filiis nascitu-
 ris speciali privilegio concessit . . . . .
 & heredum ipsorum nullus Apostolicæ Se-
 dis Legatus praeter eorum voluntatem sta-
 tueretur, ut verbis literarum utar, ob meri-
 tum pulforum ex Sicilia*, occupaverant a-
 pud castrum Cumae, ut ex tenore litera-
 rum ipsius Pontificis adparet Salerni data-
 rum 3. non. Iulii XI. sui Pontificatus an-
 no. Deinde concilium Bari coegit, in
 quo interfuere Episcopi centum septuagin-
 ta quinque, multique Praelati amplis di-
 gnitatibus insigniti. Aliud in Francia ha-
 buit, in quo Terrae Sanctae calamitatem
 longa oratione deflevit.

Interea Boamundus sine copiis terre-
 stri itinere cum paucis per Epirum, quum
 reliquis cruce signatis exercitum omnem
 iunxisset, & maiorem Alexio Imperatori sub-
 spicionem, quam antea de se conceperat,
 adferret, profectus est. Fuerat enim sibi
 suspectus superiorum temporum causa;
 ob quod serius Constantinopolim vene-
 rat, ubi ceteri cruce signati, qui per Un-
 gariam terrestri itinere profecti erant, iam
 convenerant, civitatem, quam diripuerant
 ob

ob nonnullas suspicionis caussas satis iustas, quas contra Graecos conceperant. Fuit haec urbis direptio cum ipsi Boamundo, tum etiam Gottofredo Bullioni, moerori, & supra modum molesta, quam & si plerique iustam existimabant, tamen communicato consilio cum totius illius expeditionis Ducibus, dant operam, ut milites urbe pellerentur, atque pro moenibus conscendant, ubi reliquum expectarent exercitum, qui sexcentorum millium ex omni natione fuisse ferebatur. Deinde duodecim millia peditum in Asia Alexio suadente exposita, fraude Turcae decepti omnes desiderati sunt. Hos ut quidam scripsere Petrus Eremita in locis ignotis reliquerat a Turcis caedendos; & Arnaldus Alemannus denegata Christi fide se se & eos prodidit. Fuit id Alexio gratum, quo ceteri eo metu permoti ab tam felici expeditione deterrentur. Deinde peiora prioribus..... militibus, equitatus, qui longis itineribus, & praeliis aliquot Graecorum fatigatus eo pervenerat, navibus impositus, cum reliquis Nicaeam Bithyniae, & Asiae, urbem invasere anno millesimo nonagesimo septimo. Fuisse in exercitu Christiano ad CCC. hominum millia a nonnullis fertur. (1) Qui

F 4

mi-

(1) Sic scribit Villanius Cap. XXIII. Lib. IV.
Chri-

minus dugenta millia fuisse adfirmant. Dñ-
que civitas summa vi a Christianis oppugna-
tur,

Christianorum copias quae ultra mare contra barbaros
transmisere 200. millibus armatorum constitisse. Eius
verba lubet hic adponere, quoniam quot quique
fuerint Duces illi, qui ad tam felicem expeditionem
se cruce signaverint, luculentissime demonstrare vide-
tur. Inquit igitur: Negli anni di Cristo MLXXXIX.
essendo Papa Urbano secondo in Sedia Apostolica i Sa-
racini di Soria presero la Città di Ierusalem, & uc-
cisonvi molti Cristiani, e molti ne menarono per
ischiavi. Per la qual cosa il detto Papa Urbano fat-
to Concilio generale prima a Chiermonte in Alvernia,
e poi al Torso in Torena a sommossa di Piero Eremita
santa persona, tornato lui di Ierusalem colle dette
novelle. Et in questo tempo apparve in Cielo una Stel-
la Comata, la quale secondo gli Astrologi significa
grandi cose, e mutazioni di regni. E certo così se-
guì poco tempo appresso, che per la presura di Ieru-
salem quasi tutto il Ponente si commosse a prendere la
Croce per andare al passaggio oltre mare; innumera-
bile popolo di Cristiani pedoni, e cavalieri in quanti-
tà di più di dugentomila uomini d'arme del Reame di
Francia, d'Alamagna, di Proenza, di Spagna, di
Lombardia, e di Toscana valicarono oltremare, et as-
sai ve n'andaro della città di Firenze, e di Puglia
molti, infra quali furono questi Signori principali
Gottifredi di Buglione Duca di Loreno. Questi fu Ca-
pitano generale, e fu valentemente alla detta oste, e
fu prode uomo, e di gran senno, e valore: Furvi Vgo
fratello del Re Filippo primo di Francia; Baldovino,
e Guisaffo fratelli del detto Gottifredi; Anselmo Con-

cur, Teucris⁽¹⁾ nostrorū castra invadunt : primo ex eorū incurſu noſtros terror occupavit. Novo enim cum hoſte concurrentes, nondum eorum militiae gnari formidabant. Clamor praeterea hoſtium, & ingens eorum multitudo, quum ſubito per caſtra adparuiſſet, effecit, ut oppugnatione urbis relictā; praefidio his eſſent, qui ad custodiam caſtrorum relictī, eorum accēſſu tenere caſtra prohibiti ad loca ſaltuoſa, & montana ſereceperunt. Fuit hoc primum cum barbaris praelium & non ſine noſtrorum ſanguine. Nam ad tercentum milites Germani, qui primi impetum barbarorum ſubſtinerant, ea die in proelio cecidere. Die inſequenti relictō validiore praefidio ad caſtro-

*te di Ribumonte, Ruberto Conte di Fiandra, Stefano Conte di Brois, Rinieri Conte di San Gilio, Eu-
iamonte Conte di Puglia, e più altri Signori, e Bar-
roni; e paſſaro per mare, ma i più per terra per la
via di Goſtantinopoli con molto affanno, e prima pre-
ſero la Città d' Antiochia, e poi più altre in Soria,
Ierusalem, e tutte le Città e Caſtella della Terra San-
ta, e più battaglie hebbono co' Saracini, delle quali
i Criſtiani benavventuroſamente hebbono vittoria, ed il
detto Gottifredi fu Re di Ierusalem, e per umiltà,
perchè Ieſu Criſto vi ebbe corona di ſpine, non volle
in ſuo capo corona d' oro. Mecattius.*

(1) Teucros Turcas paſſim adpellant Scriptores La-
tini ſaeculi XV. ut vulgo in illius aevi Codicibus
MSS. offendi, & in excuſis etiam. Lamius..

strorum custodiam urbs a nostris oppugnari coepta. Eam cives aliquot diebus tolerantes, & si nostros moenibus prohibebant, tamen veriti eorum urbis excidium, quod iam Constantinopolim immissi in loco civitati contiguo adparuere, post secundum & decimum diem, quam ibi confessum est, deditionem fecere; iis legibus a nostris recepti, ut relicta urbe cum omni eorum supellectili Constantinopolim transfretarent, quorum Imperatori ea urbs ex foedere data est. Post captam urbem nostri bipartito exercitu, equitatus Gottofredo Guidoni Flandrensi, & Boamundo peditatus datus est. Sed Boamundus primus ad flumen Farfar pervenit. Nec prius ab eo castra locantur, quam a Barbaris invasus in maximum discrimen adductus est. Primo igitur propere Gottofredum de hostium incurfu per iuvenes quam maxime impigros certiozem fecit. Vnde ad instruendas suorum copias versus, Guidoni, qui iam praelio intererat, subsidio fuit, & impetum hostium aliquantisper sustinuit. Magna erat hostium vis, & multitudo ingens. Iamque equitatus Barbarorum nostrorum castra circumdederat, & nostri in urbem pugnabant. Subveniunt his Duces, horumque intuitu, & interventu, paululum nostrorum animi recreati sunt. Verum quia
tan-

tantae multitudini eo in loco commode resistere non poterant, in muri ambitus castra inter pugnandum nactus Boamundus suos deduxit. Et iam paene victores Barbari erant, ni Gottofredus periclitantibus subvenisset. Sed id praelium noctis interventu diremptum est. Barbari in proximos montes se recepere, nostri in suis castris confedere. Caesi sunt ex Christiano exercitu milites octo, & triginta, & ex Barbarorum equitatu tercenti ferme cecidere. Sunt qui dicant hoc primum cum Barbaris praelium fuisse, quod falsum est.

Insequenti die castris inde amotis in Lycaoniam ad Heracliam pervenerunt, quae a Turcis deserta nostrorum incursum diripitur. Erat enim Iulius mensis, & plurimum frumenti in agris, & in urbe pecus, repertum nostris praesidio fuit. Triduo eo in loco castra habita; inde Tarsum, & Edefsam Mamistramque urbes occupavere. Tarsum Baldovinus suscepit, & ei a nostris Ducibus donata est. In qua saucii relictii sunt, & qui ex itinere languidi, aut debiliores, facti erant, & praesidium in ea impositum.

Diviso inde exercitu cum maioribus castris a suis militibus Ciliciam iter adripiere, quae nunc minor Armenia dicitur. Primo impetu Laodocea urbs capta, & Palmuo cuidam Armeno, qui cum Boamundo-

do militaverat, dono data est. Quibus rebus prospere gestis, in Cappadociam delati Caesaream urbem a civibus suscipiunt. Quinque diebus eo in loco moratum ad commeatus praeparandos, in quibus etiam ne quieti quidem nostri fuere, sed circum finitima loca versi, nullis resistentibus, Russam, & nonnulla ignobilia illius Provinciae oppida, occupavere. Inde ad muros Sperini pervenientes oppidum acceperunt. Deinde certiores facti, Turcas apud Antiochiam convenisse, eo profecturi ad Pontem ferreum (sic incolae illum adpellant) devenere, capiuntque magnam agrestium manum commeatus Antiochiam deferentium. Ubi quum ingens hostium multitudo adparuisset, nostros ex itinere fatigatos invaserunt. A nostris arte decepti, fugatique sunt, & ad Sera usque repulsi, quae olim ut quidam volunt Simor adpellabatur.

Per ea tempora in Gallia, & in Germania ingens pestilentia facta est, & famēs valida. Et in Italia propter Henrici in Alemanias discessum, omnes qui prius ad se redierant, hostium metu permoti, ab eo defecerunt. Paulisper tamen a bellicis deinde in Italia cessatum, plerisque ad expeditionem Asiaticam intendentibus.

Itum deinde in conspectum Antiochiae
ab

ab omni nostrum exercitu est. Duplici muro Antiochia cingitur: Eam quattercentum sexaginta turres lapide quadrato recte muniunt: quatuor in urbe colles moenibus includuntur. Ab latere vero Orientis arx natura munita inexpugnabilem adeuntibus aditum facit. Præterea urbs aedificiis satis ornata, ager fontibus, & fluminibus fertilis, abundansque salubri aere, duodecim millia passuum a mari remota, Farfare fluvio portum efficiente, qui quidem & factus est. A latere vero Septentrionis murus urbi propinquus satis ingens aquarum abundantia Graeco vocabulo nomen accepit Montagnanero. Nero enim Graece aqua dicitur (1). Ab Oriente item regio campestris late patens, quam Farfar fluvius irrigat: in qua urbe, ut sacrae literae testantur, primo baptizati sunt Christiani (2); quae sub Christiano imperio floruit multis annis, sub cuius Patriarcha fuere centum quinquaginta tres Episcopi. Ea prima Apostoli sedes fuit, in qua tercentae sexaginta sex Ecclesiae Deo dicatae sunt. Duodecimo Kal. Novembris anno
fa-

(1) Aqua Graece *Hydor* ὕδωρ dicitur; quare vel locus corruptissimus est; vel ineptit *Bonincontrius*. Lam.

(2) Non primo baptizati Antiochiae Christiani fuerunt; sed primo Christiani adpellati. Consule *Acta Apostol.* Lamius.

salutis septimo & nonagesimo supra millesimum Antiochiae prima nostrorum castra fuere. Necdum etiam eo in loco vindemiae factae erant, & magna vis frumenti in foveis ex industria factis, reperta est: & quum superioribus annis manus ingens olim Christianorum Ierosolyma pulsae vicina loca incolerent, essentque Barbaris infidi, occasione data nostris praesidio erant. Ea urbs etsi a nostris omni tormentorum genere expugnabatur, tamen firmitate murorum nihil proficiebant. Igitur instaurata obsidione ab his, qui cum Venetorum classe, de qua supra diximus, venerant, duplici fovea castra munire, quo firmiores, tutioresque, essent ab hostium incurso, quorum equitatum plurimum posse iam ante cognoverant. Interea pabulatores, qui lignatum, frumentatumque iverant, quum pluribus id diebus fecissent modico praesidio, re ab hostibus animadversa, a Barbaris capta annona, penuriam in castris fecere. Castellum erat nomine Aret mille passuum ab Antiochia distans, ubi ab hostibus pabulatores exercitus invadebantur. In hos Boamundus noctu profectus cum delectis equitibus in insidiis confedit. Quumque pabulatores Christiani, uti superioribus fecerant diebus, palantes vagarentur, hostes invadunt, & quum longius a castello progressi

no-

nostros fugientes, ut illis praeceptum fuerat, incautius insequerentur, Boamundus a tergo adgreditur; omnes ad unum capti in Antiochenorum conspectu ultimo adfecti supplicio, & ipsorum capita in urbem proiecta, obsessis metum, atque terrorem incussere. Nec tamen propterea annonae necessitati subventum est. Ob quod seditione in castris exorta ab iis, quorum venter Deus erat, ut ita dixerim, & qui magno clamore obsidionem solvendam suadebant, nonnulli relictis castris ad proximum mare, & naves, fugerunt. Ceteri in concionem a Boamundo advocati, confirmati sunt. Deinde a Damasco magna vis frumenti adlata est. Et auxit coram fortuna nostrorum animos. Frumentum enim nostris interceptum. Nam quum mille hostium cum subsidio mille camelorum Antiochiam venirent, a nostris adorti, amissis camelis cum frumento, quod deferrebant, magna ipsorum clade fugati sunt; nostri frumento potiti in castra detulere. Interea Tancredus Boamundi frater Guilielmum Regis Franciae fratrem, & Petrum Eremitam cum ipsorum cohortibus insequutus est; qui superioribus diebus desertores exercitus facti ob frumenti inopiam decesserant. Capti omnes a Tancredo, & in castra reducti. Et Antiocheni eruptione
fa-

facta multos ex nostris occidere; et tandem a Boamundo Gottofredoque in urbem compulsi sunt, paucis que suorum amissis aliquot diebus quievire.

Eo tempore ingentes Turcarum copiae ad Aret convenere; cum quibus a nostris concursum. Commisso praelio Boamundi equitatus opera nostri victores, fugientesque insequuti ingenti praeda potiti sunt. Non tamen ob haec prospere gesta fames omnino in castris soluta, quamquam liberius pulsus hostibus eis iter apertum, a quibus frumenta subvehbantur; etsi ab equitibus Soldani, qui Antiochiae praesidio erant, interdum opprimerentur. Id Gottofredus animadvertens duo propugnacula pro portis unde invadebant, fieri curabat. Quumque deesset ad ea erigenda materies, neque etiam reperiri poterat; quippe quod diuturna obsidione omnia consumta erant. Boamundus parte suorum ad mare descendit, illamque deferens, ab hostibus invasus ipse loco paulo editiori se recepit. Ei tamen nisi a Gottofredo propere fuisset subventum, nequaquam cladem Boemundus effugisset. Fugati sunt Antiocheni magno eorum damno; nam eo in praelio Amusit filius Regis Babyloniae cecidit, qui equitibus Soldani Praefectus erat. Qua iniuria commoti cives magna
eru-

eruptione in castris facta, ancipiti Marte
tribus ferme horis cum nostris pugnare.
Sed tandem in fugam versi 7000. ex iis
capti, & mille occisi, feruntur. Mille au-
tem & quingenti ex nostris eo die in prae-
lio cecidere. Demum propugnacula duo
erecta. Ex quibus erumpendi hostibus in ca-
stra difficilior aditus, reditusque, factus est.
Paulloque post Cassianus urbis praefectus
cum superiori clade, tum etiam propu-
gnaculorum erectione, commotus animo
concidit, & inducias petivit; per quod tem-
pus illi in castris, nostri in urbe, degebant.
Hac occasione data Pinthus Antiochenus
civis, communicato cum Boamundo consi-
lio, Christianos suorum civium consensu in
urbem intromisit. Capta urbs in praesidio
tantum Agarenorum datur; civibus fides
servata est. Cassianus ut se proditum vi-
dit, & in arcem confugere non posse,
itinere sibi a civibus, quod ipsi praecipue
curaverant, interrupto, porta egressus,
quum in proximos montes se recepisset, ab
Armenis trucidatur. Ceteri, qui cum eo
perfugerant, ad Aret properantes, eodem
impetu captae urbis a nostris insequuti, in
persequentes versi, commisso praelio, quum
a praesidio Aret illis subveniretur, nostros
in fugam verterunt. Boamundus tribus
vulneribus sauciatus est, & pluribus ex suis

amissis, beneficio pedum Antiochiam se recepit. Fuit id maximum documentum non omnino victoriae se committere, fugientesque hostes in desperationem adducere, ut, necessitate illis proposita, se quomodo, vitamque tueantur. Eodem anno Cometes in occidentali plaga visus, & Cisterciensis Religio coepta, & primum eius coenobium fundatum est.

Anno salutis octavo & nonagesimo supra millesimum Fensadulus Cassiani filius, & Corban Praefectus copiarum Regis Persarum, cum ingenti exercitu Antiochenis opem laturo adventabant, ignorantes civitatem a nostris captam fuisse, habuerantque castra ad Pontem ferreum, ubi certiores facti de urbis casu, arcem munire conati sunt. Igitur per eam in urbem videntes, praelium cum Christianis commissum est magna utrorumque caede; quum inter edifica barbari equites angustiis viarum impediti minus possent; & peditatus Galli milites, minus hostem feriere adsueta, Agarenos interimerent; quum illi nihil proficere viderent, per arcem ex urbe egressi castrametati sunt. Placuit nostris praelium cum his differre, quoad Boamundus, & ceteri, qui adsiduis praeliis sauciati fuerant, firmiores facti essent. Quae res & si nostris plurimum profuerat, non tamen annonae ne-

cess.

cessitatem relevaverat ; nam Armeni a Fensadolo prohibiti ex Syria frumenta deferre prohibebantur . Accedebant ad hæc nostrorum incommoda , quia quum naves , quæ ab Alexio Imperatore immittebantur , cum frumentis Philomeam adpulissent , Stephanus unus ex desertoribus exercitus , qui a Tancredo retineri , capique , non potuit , nuntiaverat Praefecto navium exercitum Christianum a barbaris interceptum oppressum fuisse , & ad unum omnes periisse . Qua re intellecta naves Constantinopolim rediere . Per id tempus Fensadulus , quo facilius commeatus a Syris immissi Antiochenis inhiberi possent , in proximos urbi colles , unde ad Syriam profectio erat , concedit . Nostri hac tanta necessitate compulsi , fortunam pugnae tentaverunt ; quod aliter fames solvi , aut tolerari non poterat , utut hostium victores fuissent . Reperta fuerat in Antiochia lancea , qua servator noster Christus Iesus confixus fuerat . Cuius Religione Christiani omnes commoti , quia eam deferens super carbones ardentissimos nudis pedibus ambulans nihil nocumenti persenserat : hoc miraculo omnes permoti illam vexilli loco extulerunt ; & magna fiducia porta egressi cum precatione Praelatorum mulierum-

que barbaros adoriuntur. Conatus est Corban, cuius castra nostri prius invaserant, detrectare certamen: sed datus fuit nostris fidei ardor, & spes rei bene gerendae, ut prius Corban castris exierit, fugatusque sit quam a Fensadolo subventum esset. Nostri eodem impetu versus castra conversi, quum illum acrius resistentem, suosque quoque cohortantem pertinacius, vidissent, commisso cum iis praelio, illos obtruncant, capiunt, fugantque; & potiti hostium castris cum ingenti praeda Antiochiam rediere. Quo tempore Hugo magnus aestu praelii fatigatus in aegritudinem incidit, & Constantinopolim delatus interiit; & Episcopus Podiensis in castris moritur. Post haec barbari arce Antiochena inclusi, quum vidissent suorum fugā, subsidiique spem omnem, esse sublatam, deditionem faciunt. Iamque in his mensibus incalescebat, & nostri Ierosolymam intendebant, at quia ea civitas regioque aquarum penuria laborabat, consilia nostrorum pervertit. Nam erant qui in Octobrem mensem iter differendum rebantur. Placuit tamen inde avelli, & longius ad Antiochiam castra habere, & illam prius munire frumentis, quam Ierosolymam peterent; datumque id negotii Raymundo Comiti Sancti Aegidii, qui populus barbarorum agros, & Antiochiam fru-

men-

menta devehens , annonae faceret abundantiam .

Interea Boamundus ex foedere inito prius cum Gottofredo , quam Italia decederet , Antiochiam sibi exposcit . Id Raymundus negabat , adserens Imperatori Graecorum item ex foedere dandam esse . Quumque inter Duces dissensio ob eam rem orta esset , omnium ad sensu commissa est huiusmodi cognitio Sacerdotibus Antiochenis , & in eos arbitrium dirimendae litis veteri more datum , qui Boamundum delegerunt . Quam ipse mox a ceteris dubibus suscepit . Attestatur tamen Raymundus se perfidiae non teneri , & pluribus postea rebus indignatus ob eam rem domi suae se privatum continuit .

Die Kalendarum Septembris omnis exercitus motus , & biduo Albariam pervenire , quam multa nostrorum caede tandem expugnaverunt . Interemti fame omnes ipsius cives , nisi qui a Boamundo servati fuere . Ex quo iterum orta discordia inter Boamundum , & Raymundum est . Quae quum a ceteris Ducibus servari non posset , Boamundus Antiochiam rediit . Sed eius exercitus Albariae mansit in eius loci praesidium , ubi nostri iterum fame compulsi in eam necessitatem devenire , ut essent qui hostium cadaveribus ve-

ſcerentur, & ob eam neceſſitatem Epiſcopus Archimendiſis interiit⁽¹⁾, & Anſelmus Comes de Ribomonte praelians cecidit apud Argas loco haud procul Ieroſolyma remoto.

Initio anni inſequentis Gottofredus exiſtimans in rem omnium eſſe virum bellicoſiſſimum cum ceteris Ieroſolymam proficiſci, Antiochiam ad Boamundum venit, ſi forte ſua praefentia virum conciliare poſſet; quem adeo obſtinatum invenit, ut re infeſta ad exercitum redierit. Raymundus cum ſuis ob eandem com meatuſ neceſſitatem relicto ceterorum exercitu Caefaream Cappadociae urbem petivit, cuius Rex ex veteri amicitia frumenta ſibi, & ſuis, obtulit. Quibus acceptis Caphalliam a ſuis deſertam civibus occupavit, ubi pecora, & magna vis frumenti, reperta ſunt. Initio veris Raymundus Cameliae caſtra habuit, cuius Rex Arontes baptizatus eſt Chriſti nomine invocato, noſtrosque auro, & com meatu, plurimum iuivit. Fit item ab Tep-

(1) Quam Albariam *Bonincontrius* noſter cum aliis Scriptoribus vocat, Albarem dicit *Accoltus*; Albaram vero parvo diſcrimine *Vilhelm. Tyrius cap. VIII.* qui eam in Apamienſi provincia ſitam dicit, duorum dierum itinere Antiochia diſtante; a quo non diſſentit *Baldricus Lib. III.* Eam divitiis opulentiffimam vocat *Albertus cap. XXVI. Lamius.*

Tepne Rege Tripolis deditio , qui quum ad Christi fidem converti recusaret , Raymundus spreta eius deditioe , illi bellum indixit . Inde progressi Tortosam castris munitis confedere . Interea Gottofredus , Boamundus , & Comes Flandrensis , Ierosolymam ex Lycia properabant , sed ut relatum est Boamundo , Raymundum cum ceteris coniunctum , seditionem metuens , reli&is ceteris Ducibus , Antiochiam rediit . Ceteri iter inceptum susceperunt , in quo Gibellius Rex ad eos confugiens , benigne ab eis receptus , eorum itineris socius factus est . Gottofredus , cui Boamundus suos commendarat , praecepit Normandis , ut Raymundo Tortosam obsidenti subveniant , & quum tribus mensibus , & una die civitas capi non potuisset , soluta obsidione Tripolim venire ; cuius Rex Taon cum nostris pactus est , ut si contingeret Ierosolymam a nostris capi , Christianus fieret : interea cruce signatis auxilia , & com meatus , praestaret . Nonum post diem ad Caphalas oppidum ventum est , & decimo Caesaream Palaestinae sex millibus passuum a Romula profectis Ierosolyma in conspectu adparuit . Magno omnium clamore sublato , Iesu nomen invocatum est , & prout omnes in terram concidere . Deinde cum ingenti gaudio intendentes situm urbis ma-

gis quam iter conspiciebant, quia ea in monte sita laetum adspicientibus sui prospectum faciebat; at quamquam montibus circumdata, fluminibus tamen, & fontibus, regio caret, nec est nisi Siloe amnis, qui ab iis montibus exoriatur, quo aquari exercitus posset. Imminutus erat Christianus exercitus, ita ut non amplius XXX. millia peditum ex omni genere, & V. millia equitum, superfuerint ex cuncta multitudine. Cura magna Ierosolyma obsideri coepta fuit. Postquam a Christianis eo ventum est, quadripartita castra locavere. Variis per aliquot dies certaminibus concursum. Tandem quum tempus oppugnandae urbis visum esset, quadripartiti urbem adgressi. Gottofredus cum fratribus primus omnium moenia adscendit ab ea muri parte, quae sibi forte evenerat, Baldovinumque in urbem descendere iussit, qui commisso praelio inter aedificia cum barbaris, per hostium turmas inrumpens ad portam pervenit, quam magna vi disrupit, & Crucesignatos intromisit. Raymundus arcis expugnationi oppositus, nondum moenia adscenderat, quum Gottofredus, & ipse fratrem sequutus, omnes resistentes interficiebat, illosque fugientes ad Salomonis usque templum insequutus est. Quo in loco caedes utrorumque ingens commissa,

missa. Sed id praelium noctis interventu diremtum est. Prima luce templi oppugnatio coepta, & quum nostri maioribus animis adverterentur, a civibus deditio facta est; & sic ab oppugnatione cessatum idibus Iulii, trigesima die postquam obsideri coepta erat. Urbs capta est anno salutis MIC. nonagesimo, & quadringentesimo anno quam a barbaris Heraclii temporibus capta fuerat.

Post captam Ierosolymam, urbs per quinque dies cadaveribus purgata est, & ad Sanctuaria itum magnis omnium solemnitatibus, sed maiori fide, ac supplicationibus Sacerdotum, turba Christianorum subsequente, & ad eorum postulationes, precationesque, respondente, ita ut religione plerique commoti a lacrimis non temperarent. His peractis Gottoffredus Rex Ierosolymitanus declaratur, quamquam ille renuerit, adfirmans nolle sumere in urbe coronam auream, eamque deferre, in qua Christus Iesus spineam detulit; & Arnulphus quidam Alemannus vir sanctitate vitae celeberrimus eius loci Patriarcha ab iis, qui aderant consecratus; multique ex Christianis post captam urbem in Gallias, & Germanias, rediere; Legatique Neapolitani ex Assyria, ut primum captam Ierosolymam viderunt, se & suos
Got-

Gottofredo commendantes , in eorum civitatem rediere.

Non multo post Solimanus Dux exercitus Soldani Babyloniae quatuor & viginti millibus passuum procul a Ierosolyma suos habebat. Proficiscitur eo Gottofredus & explorabundus omnia didicit a captivis; convenisse eodem Clementem principem militiae, classemque instructam a Solimano immissam, ut omni Asia Crucesignatos prohiberet. Commissa cum iis pugna, quum Gottofredus non amplius X. mille equitum & peditum haberet, tamen vario eventu pluribus horis pugnatum. Tandem Gottofredus suos cohortatus, ingressus & ipse praelium, quum Deus plebis suae misertus esset, praesidio illis fuit, & hostes in fugam convertit. Centum millia ea in pugna hostium caesa fuerunt. Clemens equo investus pedum beneficio aliquantisper in Apuliam quietum se recepit. Nam Boamundus a Pannonibus in Regem electus, quum eo se contulisset, ab iisdem confossus interiit, annum agens aetatis sexagesimum sextum. Praefuit parti Graeciae annis XXV. & mensibus VI. Eius bustum in Apuliam a muliere Constantia Canusium delatum est, in aede Sancti Sabini marmoreo monumento impositum, cuius in claustro res ab eo gestae aereis portis sculptae usque

usque ad nostra tempora remansere. Sunt nonnulli, qui adserunt Boamundum non hoc anno, sed quinto post, in Apulia vita functum, nec illum ab Hungaris interfectum velint.

(1) Henricus Quintus Henrici Quarti Imperatoris filius, sive quod asperitatem patris ferre non posset, sive dominandi studio permotus, Leodii in carcerem patrem detrusit, in quo illum mori fecit; deinde Imperatorem Romanum se dixit, opes paternas suscepit, exercitumque omnem; cum quo plerisque finitimis populis formidabilis factus animum ad maiora crexit. Imperium autem annis XX. gubernavit. Ceterum Boamundus infans, quem ex uxore Constantia subseperat, patri in hereditate successit, praeter quam in Tarenti principatu, quem Tancredus frater obtinebat, cuius adhuc principatus est. Tancredus testatoris ex sorore nepos curam Principatus Antiocheni suscepit.

Quo item anno Alexius Imperator ex
foc-

(1) Villanius dicit Henricum tertium ab Henrico quarto filio suo in carcerem detrusum fuisse. Nam Henricus III. est Rex IV. & Imperator III. atque ita deinceps, etiam ad *Chronicon Imperatorum Leonis Vrbetani* animadversum fuit Tomo III. harum *Deliciarum*. Mecattius.

foedere prius habito commeatus cruceſignatis transferri curavit. Quo freti qui in Aſia erant ſub Balduino Rege Acrim maritimam Phoeniciae urbem, quae inter Libanum, & Sidonem ſita eſt, Syriae metropolim, poſt duorum menſium obſidionem expugnant, & in cunctos ſaevitum; deductaque eſt Chriſtianorum colonia, quia loco opportuno, & agro ſatis fertili, ſita erat. Quo item anno Sidon poſt longam obſidionem a noſtris capta eſt. In porta Sidonis aedicula eſt, ubi Chriſtus Ieſus adlocutus eſt Chananaeam, & filiam eius ſanavit.

Anno MCVIII: Philippus Francorum Rex, interiit; cui Ludovicus filius ſucceſſit. Quo item anno Guiſcardus Rogerii frater, & Roberti Guiſcardi filius, obiit nullo ex ſe filio ſuperſtite. Et Tancredus apud Antiochiam claſſem Soldani expugnavit, & eorum ſpolia Antiochiam detulit.

Iiſdem temporibus Henricus Quintus rebus in Germania compoſitis Italiam petivit contra Pontificem moturus, quem ſibi inſenſum ſciebat ob Episcopatum reſignationes, & conſeſſiones, quas eo in reſuiſito faciebat. Nec prius conſtitit, Romam proſperans, quam Sutrium pervenit, unde Oratoribus ad Pontificem miſſis auream coronam

nam impetrat sibi imponi, dummodo a paratis abstineat, delatumque in fidem prae-missorum Henrico insurandum. Quibus peractis, postquam Romam pervenit, & in aedem Petri Apostoli intromissus est, Pontificem cum Patribus cepit. Indignati propter rei foeditatem Romani quotquot Ale-mannos urbe susceperant eiciunt. Ii Imperatori se iungunt, & per Pontem Mil-vium exercitu traducto ad Anienem castra locant. Moxque ad Pontem Lucanum per-rexit, quo facilius a Tiburtinis com-mear-tus subsiceret. Inde crebris excursionibus omnia ferro, & igne, vastabat. Pontifex misericordia Romanorum commotus* occu-patis ab Henrico prius portis templi, & locis editioribus urbis; qui a Paschale coro-natus est; concessumque sibi per Pontifi-cem, si Patres vinculis solveret, ut tan-tum Germaniae Episcopatus concedendi arbitrium haberet. Ita Patres ab eo relaxa-ti sunt; cautumque etiam ex foedere, numquid (1) ab eo ex prius paratis Pascha-lis * quamquam ullo unquam tempore co-gnosceret, aut a Patrum Collegio dissentiret. Sunt qui dicant duobus post annis a Pon-tifice coronatū, & non praesenti anno, quod magis placet. Hoc equidem dubium efficit secunda eius coronatio, quae Pontifice in-vito

(1) Heic nonnulla deesse videntur.

vito post duos annos sequuta est. Quo tempore sanguis in Aemilia, & agro Flaminio, Idibus Iulii pluit; & Henricus Lotharingiae Dux, qui Henricum contra Patrem armaverat, ad Patrem rediens partes filii debellaverat. Henrico Imperatore vita functo, tamquam maiestatis reum se Henrico eius filio dedit, a quo in carcerem coniectus est, & eius Comitatus datus Gottofredo Lovanensium Comiti. Sed Henricus hic carcere effracto aufugit, & Aquisgranis contra Gottofredum irruit. Victor Gottofredus fuit, & Henricus cum filiis fuga sibi consuluit. Henricus Rex Angliae qui fratrem suum Robertum in carcerem truserat, Normandiam sibi subiecit, & nihil fidum fratri relinquens, eum suae ditioni subiecerat. Quo anno in Gallia apud Longinum porca asellum enixa capite humano, & pullus gallinae quadrupes natus est. Anno MCX. Cometes Iulio mense in Septemtrione adparuit tota nocte. Quo tempore Henricus iam Romam regressus Novariam urbem in Lombardia depopulari fecit, & arcem incendit. Postremo Mathildam filiam Henrici Regis Angliae in matrimonium sibi copulavit. Qua adfinitate Rex animis auctus bellum Ludovico Regi Franciae indixit. Quo anno quidam volunt Boamundum Tarenti Principem Tancre-

credum fratrem filio tutorem dedisse . Et Pratenſes a Florentinis reſellarunt , qui paucis antea annis ſedibus eorum reliſtis ex Piſtorienſi agro deſcenderant , & parvum oppidum aedificaverant . Ii a Florentinis ſuperati amplioribus moenibus auſti a nomine campi , in quo maiorem oppidi partem aedificavere , Pratum adpellaverunt .

Inſequenti anno Rogerius Dux Apuliae , Salerni Februario menſe morbo correptus , interiit , & ibi ſepultus eſt . Cui Guillelmus filius ſucceſſit ; qui paullo poſt a Pontifice , quum Ceperani eſſet , Ducatum Apuliae , & Calabriae , ligio dato , ſuſcepit . Cuius favore Pontifex fretus Candulphum Archiepiſcopum Beneventanum haereſis inſimulatum depoſuit , & poſt paucos annos ſuae dignitati reſtituit .

(1) Anno MCXIII. Florentini opibus
au-

(1) Sic habet Villanius cap. XXVIII. lib. IV. Negli anni di Criſto 1113. i Fiorentini feciono oſte a Monte Caſcioli , che faceva guerra alla città di Firenze , e avealo rubellato Meſſer Rimberto Tedefco Vicario dello Imperadore Arrigo in Toſcana , e ſtava con ſue maſnade Tedefche in San Miniato del Tedefco ; e però è ſopranomato del Tedefco , perchè i Vicari degli Imperadori che erano in Toſcana facevano ivi loro riſeſo con loro maſnade per far guerra alle città , e caſtella di Toſcana , che non ubbidiffero a loro comandamenti , il quale Meſſer Rimberto Tedefco dai Fiorentini fu ſconſitto , e morto , & il detto caſtello preſo , e diſatto . *Mecattius* .

auſi Montem Calvolum obſedere. Quibus
 quum Robertus Alemannus praefectus Mi-
 niatenſium ab Henrico illi Provinciae
 ſubſtitutus, & ceteris in Etruria, ad quem
 ſuo nomine provocarent, cum Germano-
 rum cohortibus tribus (1) ſubveniret obſeſſis,
 a Florentinis in fugam verſus, ſaucius
 in Miniato Oppido vitam finivit. Quod
 oppidum ideo ab Teutonicis nomen ac-
 cepit, quod ibi Otho Imperator conſede-
 rat, & in eo Imperatorum Praefecti Iudices
 adpellationum, ad quos cauſae Etruſcorum
 deferrebantur, moram trahebant. Horum
 primus ab Othone II. illi Provinciae Step-
 hanus praefectus fuit, a quo Cei Bonincontri fi-
 lio, gentiles mei originem habuere. (2) Cete-
 rum Florentini poſt eam victoriam Calvolo
 potiti ſunt. Et Robertus Flandriae Comes,
 qui in expeditione Ieroſolymitana clarus
 fuit, moritur, cui Baldovinus filius ſucceſ-
 ſit.

(1) Quatuor habet in *Annalibus*. Lamius.

(2) Quum quaedam hacie corrupta, & confuſa
 ſint, ea heic ex *Annalibus* emendatiora producimus
Id oppidum (hoc eſt S. Miniatidis) *ab Othone I. condi-*
tum, in quo Alamannum quemdam Arnulphum inſti-
tuit Adpellationum Tufciae iudicem, ideo etiamnum
nomen ſervat al Todeſco, ad quem adpellationes de-
ferrebantur. Huic Alamanno Stephanus alter ſucceſſit.
Is fuit Cei Bonincontrii filius, a quo gentiles mei ori-
ginem habuere. Lamius.

fit. Eo anno Tancredus Tarenti Princeps moritur, sibique Rogerium Siciliae Comitum heredem instituit.

In sequenti anno terraemotus validi per omnem ferme Asiam exorti in Syria Provincia plurimas urbes, castellaque, cum ipsorum cultoribus absorbuerunt, in quibus Mawistra, & Mamis, & Antiochia pars, fuere; & Ravennae cruor de coelo manavit, & Rex Franciae adeo bellis oppressus, ut vix Parisio egredi auderet; & puer super altare visus est in Dolenfi Coenobio, sacerdote hostiam consecrante; & Anselmus litterarum scientia clarus, qui super Psalterium scripsit, mortuus est; & Iunio mense vii idus nubes e coelo descendens Leodii partem attrivit, duosque miserae matris infantes, & octo homines, necavit; subsequuta deinde gravis hominum valetudo, & cum dolore profluvium ventris mortalitasque; & Gilbertus temporum scriptor vita excessit. Quo item anno Florentiae ignis male servatus partem urbis incendit; & Pisani classe instructa cum Barbaris bellum in Sardinia gessere, tresque & viginti triremes eorum, quae insulam paene depopulatae erant, cum ipsis hominibus cepere. Nicolaus ex filiis Vrsae Soanæ comes Grossentanis bellum indixerat, eorumque agrum crebris incursionibus

H

bus

bus infestando paene depopulatus erat.

Anno decimoquinto & centesimo salutis supra millesimum mense Aprilis Guilielmi mater mortua est * mense Augusto, quo Guilielmus Dux ceperat uxorem Saltagermam filiam Comitis Roberti de Agrola; & Veneti in Dalmatia Sibimicum capiunt. Per aliquos deinde annos in Etruria belligeratum est. Pistorienses cum Lucensibus, Florentini cum Pistoriensibus; & Senenses item dissensionibus suorum nobilium agitati Malacca . . . . ac eorum nobiles exegere; & Lucenses in Pisanum agrum populabundi descenderant, qui superioribus diebus classe in Sardiniam (1) . . . & copiis imminuti a Lucensibus pluramdamna susceperunt. In Asia vero Baldovinus Rex Ierusalem una cum Rogerio Antiochiae Principe contra Turcas inveni, in insidias ab iis adlecti, fugati sunt, & MD. Christiani a Barbaris caesi sunt. Ludovicus Galliae Rex Gornai oppidum obsedit, in quo Vgo de Pompona obsidebatur; cui Guido Rubeus auxilio fuit, & Nobaldus Campaniae comes, quos Rex fugavit a castello, quod in deditorem accepit. Vgo aufugit per intermissas hostium munitiones. Inde cum Anglia vario eventu saepe pugnatum est. Ea tempestate Pisa

(1) Forte missa. Lamius.

ni Baleares Insulas occupavere, quibus intenti, quia ingens multitudo videbatur, neque baptizari se petebant, impositi omnes tremitibus, ad Vadam primum agri Pisani oppidum expositi, Volaterras postea migraverunt. Ob hanc Pisanorum expeditionem Lucenses, de quibus supra diximus, adversus Pisas iuventute vacuas invadunt. Ii a Florentinis egregie defensi, quum nihil ibi proficerent, & classem tanta victoria potitam intelligerent adventare, Lucam rediere. Eius beneficii memor populus Pisanus duas ex Porfido columnas, quas ex Maiorica Insula in victoriae signum absporrant, Florentinis dono dederunt. Quae ad aedem Ioannis Baptistae erectae, ubi prius fuerat Martis templum, usque in praesentem diem rei memoriam faciunt.

Fit iisdem temporibus Laterani Concilium, in quo omnia prius Henrico concessa, cum ipso iuramento, revocantur. Ob quod Henricus multa foeda contra Pontificem molitus, quas maxime potuit copias paravit. (1) Romanos literis nuntiisque occulte sollicitat, ut contra Pontificem arma capiant, adferens se propediem cum

H 2

ma-

(1) Vide *Chronicon Pontificum, & Imperatorum Leonis Urbevetani*, Tom. II. & III. *harum Deliciarum*. Lamius.

magna manu adfuturum. Hortatur deinde ne cundentur, aut vereantur, exsequi quae potuerint in eius perniciem machinari. Interea Mathildes senio confecta naturae concessit, & Lucae sepulta est ⁽¹⁾. Haec Ecclesiae Romanae dono dedit quidquid a Pisis & Sancto Quirico agri Senensis est cum ipsa parte Etruriae, quam Patrimonium vocant ². Non multo post alia Synodus a Pontifice Guardastalli coacta, in qua sancitum est ne Placentia, Parma, Regium, Mantua, & Bononia, quae olim Ravennatensis Ecclesiae Metropolitanae erant, quia hae civitates diu eidem Ecclesiae rebelles fuerant, amplius illis subesse cogerentur, datumque his civitatibus, quod vendi non poterat.

Diffensiones interea Romae quamplures exortae sunt, deceptusque Pontifex, & proditus a Ptolemaeo nescio quo Antiacte, a quo auxilia prius susceperat, & pecunia illi oblata suscepturum se maiora sperabat, quo tempore ii, qui Sarmonetam Nymphae habitant, Tibur, & omnem maritimam regionem rebellant. Quibus rebus cognitis Petrus Leonis vir Romanus urbis Praefectus in

(1) Non Lucae, sed Canossae mortua, & sepulta est, ut tradit *Domnizo*. Lamius.

(2) Consule *Chronicon Pontificum Leonis Vrbevetani* Tom. II. *Deliciarum*. Lamius.

in Apuliam Pontificem pepulit, & Romani eo auctore libertatem sibi adsciverunt.

Ianuario mense per totam Italiam terrae motus validi exorti, qui plurimas civitates paene subverterunt; & Iulio mense tribus horis in signo Aquarii Luna eclipsim patitur; & sanguinolentam eius corporis umbram efficit, ingensque pestilentia in omni paene Etruria, & praesertim Pisis, & Romae, paullo post exorta tertiam hominum partem paene absumsit. Inter haec Henricus in Italiam venit, ut iterum coronaretur; nam priorem coronationem in Concilio Lateranensi revocatam memoravimus. Unus tantum repertus est, qui illi diadema imponeret Mauritius Archiepiscopus Bracharensis, quem ipse postea Pontificem fecit; nam ceteri Patres in Apuliam ad Concilium accersiti descenderant, ubi eos Pontifex cogebat, ut de Henrici iniuria consularent. Sed is post coronam Romae susceptam in Alemanias rediit. Pontifex Normandorum auxilia sibi parat, quibus in Volscos profectus, aliquot oppida ex prius amissis recuperavit: deinde Praenestinos ad se confugientes recepit, in qua urbe Legatis petentibus absolvit Caloioannem Alexii Graecorum Imperatoris filium, qui Patri defuncto in imperio Graecorum successerat. Inde Romam veniens Abbas Farfensis,

sis, de quo supra diximus, & Ptolemaeus Antias, qui ab eo defecerant, urbe profugunt, quos tamen ipse anno insequenti patriae restituit.

Anno sal. 1117. (1) Baschalis Pontifex Romae interiit XV. Kal. Februarias, cui Gelasius II. successit, quem Cencius (2) Frangipanes vitæ ex nobilitate Romana satis potens aegre ferens, quia ex sua familia Pontificem, uti Henricus mandaverat, & ipse enixus fuerat, non elegerant, contumeliis adfecit. Quibus ille permotus Caietam, unde oriundus erat, se contulit, & insequutus a Romanis triremis beneficio servatus est; ut Eugenio Pontifici nostra memoria accidit. Patres deinde eum sequuti Caietam consociavere.

Dum hæc in Italia gerebantur, Balduinus in Cilicia (3) Soval Castellum aedificavit, ut Christianis peregrinantibus esset praesidio; & Boamundus adolescens interiit, cui in Principatu Antiocheno successit, Tancredus ex sorore nepos; quem etiam sibi tutorem a Patre relictum memoravimus. Eius morte a Rogerio Siciliae comite Calabriae, & Apuliae pars ablata est, & omnia successionis iura; ambitione regnandi inter germanos exorta. Eo anno Turcae contra Balduinum profecti agrum

le-

(1) 1118. habet in *Annalibus*. Lamius.

(2) *Cinthius* habet in *Annalibus*. Lamius.

(3) In Syria habet in *Annalibus*. Lamius.

Ierofolymis finitimum populabantur. Accersuntur a Baldovino. Christianorum praelidia, quae per omnem Asiam dispersa erant; & ipse Tancredum Antiochiae Principem litteris fatigavit, ut sibi praesidio esset. Sed quum id saepius frustra tentasset, & Turcarum insolentiam ferre non posset, praelio cum iis decertare statuit. Commissa pugna Baldovinus magna suorum clade superatus est. Et Turcae monasterium montis Thabor solo aequarunt, & monachi, qui ibi aderant, caesi. Sunt qui dicant Tancredum contra Baldovinum indignatum, quia Boamundi patrui redemptioni Baldovinus saepius ab eo rogatus nihil contulerit; & propterea voluisse vicem referre. Parum id constat, nec de tanto Principe credendum, qui tam multa religiosissime in ea expeditione peregit. Nam & Ecclesiam Nazaraenam a Gottofredo inchoatam perfecit, quia ab eo princeps Galilaeae, & Tiberiadis creatus fuerat; aliam in monte Thabor, quam maiorem in modum ditavit; & Antiochiae Apostolorum Ecclesiam amplissimis honoribus, & redditibus, exornavit. Ciliciam omnem subegit. Juventutem eius soror Deo se dicaverat in Monasterio Sanctae Annae, quod eius uxor in castelli modum munivit in monte Thabor.

Post eam pugnam Baldovinus Scandalorum inter Ptolemaidam, & Tyrum, reac-

reaedificavit. Hic has civitates subegit, Caesaream, Aconem, Berutum, & Sidonem; aedificarique curavit Montem Realem, & paulo post vita decessit; cui successit in regno Balduinus secundus de Burgo Francorum, Christianorum consensu electus. Is fuerat primi Baldovini sobrinus, animi dotibus satis pollens. Eo anno Genuenses aliquot Pisanorum triremes a Balearibus insulis redeuntes mercibus oneratas cum hominibus ipsis coepere.

Henricus iterum in Italiam venit, & Mauritium Bracharensem Episcopum Antipapam creavit, Gregoriumque vocavit, & contra Pontificem movit, quem in Agrum Ananiensem venisse compererat, quemque in castello Ruricali obsedit. Pontifex enim praesidia procerum regni expectabat. Hic Guilielmus Apuliae Dux & Robertus Capuae Princeps cum Richardo concurrunt, & quum Aquilea multi Henricum fugientem accepissent, iterum dato Pontifici fidelitatis iuramento, in regnum redire. Henricus in Germaniam abiit, & Antipapa Frangipanorum ope fretus Romae permansit. Gelasius post haec Romam clam venit: deinde Crescentii Caietani nepotis sui viribus fretus, a Corsorum familia in Aede Sanctae Praxedis celebrans inter missarum solennia invasus est. Fit in-
ter

ter Romanos contentio praeliumque, quod non ante diremtum est, quam Frangipani acceperē viā Ostiensi Pontificem confugisse. Qui non multo post in Franciam delatus interiit anno primo sui Pontificatus; cui in Pontificatu successit anno salutis MCXIX. Guido Episcopus Viennensis, & Callistus II. vocatus est, qui sedit annos V. & menses X. Ex Regibus Franciae, & Alemaniae oriundus erat. Is non prius concessum sibi Pontificatus honorem acceptare voluit, quam totius cleri, & populi Romani consensu obtinuerit, Antipapa deposito, qui Sutrium confugerat. Postea Romam venit, & a Romanis, & omni clero honorificentissime susceptus est. Et cum Henrico pacificatus deinde Beneventum petivit, ubi Gulielmum Italiae Ducem, sic enim se adpellabat, e Rogerio genitum Ducem Apuliae fecit. Deinde Cantansarium in Calabria petivit, ut Rogerium Siciliae Comitem cum eodem Guilielmo pacificaret, ut ex Brevis rescripto, quod in Ecclesia Catinensi est, adparet, per quod multa Privilegia eidem concessit Ecclesiae anno sui Pontificatus secundo; & quorum pacificandorum gratia se in Calabrias profectum eodem rescripto testatur. Inde Romam rediit, paceque per internuntios reformata cum Henrico, iterum

rum Beneventum perrexit, quia Guilielmus Ducem Italiae, & Apuliae, & Calabriae se adferebat. Ob quae Pontifex indignatus, ut illum ab incepto detorseret, ne cum Rogerio dissentiret, Legatos ad eum misit. Quibus spretis Pontificem in Calabriam accersivit, ut illi Apuliae, & Calabriae, administrationem permetteret; ipseque filiam Alexii olim Imperatoris Graecorum ducens, Pontifici Regni Neapolitani curam iam Calabriam profecto demandarat. Per quod tempus Rogerius Siciliae comes Guilielmo sobrino suo Calabrias, dum in gratia esset, iterum rebellat. Ea re Pontifex indignatus in tantam aegritudinem devenit, ut eo moerore prostratus, quum rebus bellicis parum fideret, & Calabrorum perfidia deterritus, Romam reversus rebus Guilielmi male consuluerit.

Anno salutis nostrae MCXXI. ignis flamma ingens in Oriente exorta per sex horas flammam evomit, donec ex adverso exortus turbo illam extingueret. Baldo-
vinus Flandriae comes, ex Clementia sorore Callisti natus, nixus est Guilielmum filium Roberti Normandiae Ducis quē Henricus Angliae Rex in vinculis habebat ad paternam hereditatem admittere. Is postquam maiorem Normandiae partem occupaverat capite ictus cecidit, cui Carolus
fo-

sobrinus successit. Et Guilielmus Roberti filius in uxorem sibi copulavit Bertam sororem Ludovici Francorum Regis, datusque dotis nomine comitatus Flandrensis post eiusdem Caroli mortem. Quo tempore Religio magni templi sumit exordium sub Vgone eorum magistro: & Guilielmus regis Anglorum filius in Britanniam transfretavit, & cum multis nobilibus apud Barbas fluvium submersus est.

Anno salutis MCXXII. Venetia Balduino acciti classe CC. navium Ioppensibus auxilia praeparabant, contra quos Soldanum ingentem parasse classem acceperant; qui quum perquirendis ad remigium nautis, militibusque, diutius immorati essent, magno detrimento rebus Asiaticis fuere. Interea Rogerius post Calabrias occupatas Apuliam invadit, illamque brevi occupavit. Sic Guilielmus uxore & regno frustratus, e Graecia rediens ad Principem Salernitanum cognatione sibi propinquum confugit, pauloque post sine filiis decessit: sepultus in Ecclesia Sancti Matthaei iuxta patris sepulcrum, monumento marmoreo satis celebri. Pontifex interea Concilium Lateranense coegit, in quo inter cetera tractatum est de opibus, auxilioque Christianis ferendo, qui in Asia laborabant, & magnis Turcarum copiis oppres-

pressi maiorem in modum fatigabantur. Sed inter ceteros Christianae religionis populos, Venetose exhortatur, ut classe instructa accelerarent, opemque nostris in Asia laborantibus ferrent, & contra septuaginta navium classem properarent, qua Babylonenses Ioppem obsidebant. In Asia vero Balduinus Gozzim Turcarum Ducem, Ierosolymam invadentem in minori Asia superavit, coepitque, & carceri commisit, cum primoribus sui exercitus, & tandem re inuit, quoad ingenti pecunia se redemit.

Eodem anno in Albania infans biceps natus adversa facie, & corporibus, cuius anterior hominis, posterior canis erat; & apud Atrebatum altera mulier quatuor mares uno partu enixa est. In Ecclesia Meliacensi in Vigilia Sanctae Mariae Magdalenae in crepusculo, Dei iudicio singulari, combusta sunt sacro igne hominum corpora utriusque sexus centena, & Ecclesia consumpta est. Quo anno Geraldus Biterrensis Episcopus miraculis, pollens vita excessit.

Insequenti anno Madia Rex Damascenorum cum sedecim millibus equitum ex improvviso ad portas Ierusalem adparuit. Contra quem Balduinus praelio congressus, illum in fugam convertit. Duo mil-

millia barbarorum in praelio trucidati sunt. Baldovinus triginta tantum ex suo exercitu milites amisit. Fit per ea tempora a Boamundo nescio quo Balduini Praefecto cum Venetis societas; sed antequam ab iis quidquam praesidii habuerit, concurrit cum Balac Parthorum Rege apud Ierusalem, in quo praelio Balduinus superatus in eius potestatem pervenit, & ab eo apud Carras in carcerem trusus cum viginti ex suis Ducibus, quos similiter calamitate oppressus in eodem praelio ceperat. Deinde classis Veneta cum Soldani classe concurrit, Dominico Michaeli eorum Duce, & multo Venetorum sanguine Soldani classis fugata est. Postea Tyrum occupavere, quamquam aliqui velint duobus ante annis captum, & eam regno Ierosolymitano adiunxerunt, tertiam urbis partem ex foedere cum Boamundo isto sibi reservantes, ut & Ascalonis (si capi contingeret) similis portio adsignaretur. Interea Baldovinus ab iis, qui Ierosolymis erant, auro redemptus suis restitutus est; & ii, qui secum capti fuerant, permutati cum iis, quos tempore prius ceperat.

Ea tempestate Caloioannes Graecus Imperator decessit, & eius imperium Emanuel suscepit, qui aegre ferens Venetorum classem nostris esse praesidio; Vene-

tos

tos ad ipsius revocationem exhortatur : Dominicus a Venetis revocatus , qui Emanueli hostes factierant , in Rhodios Imperatori rebelles invehsus est , & insulam multis claudibus adfecit ; & deinde ex Chio insula corpus Sancti Theodori Martyris raptum Venetias adsportavit . Post haec Mitylenas , Andrum , Samumque diripiunt , Methonumque a cultoribus derelictum communiunt . Hoc maxime modo Emmanuel dum Barbaris consulere vellet , suam amisit . His peractis Dominicus Spalatrum , & Tragianum regni Hungariae subiecta deditione accepit ; & multa sacra Venetias adlata sunt ab eadem classe , inter quae lapis ex Tyro adductus , supra quem Christum Iesum cecidisse ferunt . Iisdem temporibus Gregorius ille Antipapa , quem Sutrum confugisse memoravimus , fretus auxilio Caietani cuiusdam tyranni finitimas civitates , Romamque crebris incursionibus infestabat ; & quia ea civitas Romae satis propinqua , & in medio itineris sita est , & iis qui peregrinabantur infesta , statuit Callistus eam oppugnare . Igitur castris admotis , quum cives nullam subsidii spem haberent , dediderunt se se , & Gregorium Pontificem vinctum , quem Callistus camelicorio involutum Romam deduci iussit magno omnium ludibrio . Anno enim inve-

tus

aus versa fronte per totam urbem deduc-
tus est; deinde omnibus tormentis ex-
cruciatus in monasterio Casinensi detrusus
est.

Anno MCXXIV. eodem anno Cal-
listus V. sui Pontificatus anno interiit, cui
Honorius II. successit. Quo tempore Baldo-
vinus Antiochiam regno Ierosolymitano ad-
diecit propter Tancredi Principis mortem;
qui Antiochiae sepultus in Ecclesia Aposto-
lorum Petri & Pauli sepulcro celebri, quod
vivens sibi construxerat. Deinde Baldovinus
Fenedum Insulam donavit Raimundo
Gulielmi filio Principis Austriae, cui pri-
mi Boamundi filia nupserat. Post invadit
regem Ascalonitarum, qui cum Aegyptiis
agrum Ierosolymitanum erat ingressus, &
illum primo praelio fudit. Inde in Balda-
chinum Damasci regulum versus, qui ma-
gnis barbarorum copiis cuncta populabatur,
tribus praeliis fusum ter repulit, multis
Aegyptiorum captivis, & caesis. Tamen se-
cunda Christianorum victoria nocumento
nostris fuit, quamquam superiores evase-
rint. Nam & quidam Annales habent hoc
anno Baldovinum ultimo praelio a Barba-
ris captum fuisse; & fames valida, frigo-
risque abundantia facta est, ex qua multa
pecora periere. His temporibus Henricus V.
sine filiis vita decessit. Alii volunt renun-
tiaf-

tiasse imperio, & postea numquam vadparuisse, cui Lotharius de Saxonia successit; in quo Imperium Bavariae finitum est; & Mathildes eius uxor, quae liberis carebat, ad Henricum patrem Angliae regem reversa est.

Anno salutis MCXXV. Innocentius II. Honorio in Pontificatu successit. Quo tempore Fesulae a Florentinis deletae, & aucti sunt populo multo eorum, qui a Fesulis Florentiam commigrarunt; & Miniates oppidum componere, & aedificare coeperunt, silvamque ei loco finitimam servavere, quae in praesentem usque diem aucta in tantum est, ut sit eorum pecori pascuae locus, quorum propter frequentem incolarum multitudinem ea in regione penuria erat. Rogerius interea Pontifici adversus pluribus ex causis factus multa foeda in Campania facere, agrumque Ecclesiae Romanae finitimum crebris latrociniiis & excursionibus infestare: inde in Siciliam rediens longe saeviora grassatus est. Vgo de Sancto Victore litterarum peritia excellentissimus per ea tempora claruit; & Carolus Flandriae Comes, qui Balduino successerat, dum apud Brugas solemnia missarum in templo S. Domitiani celebraret

ab

(1) *Camporenam* videlicet, ut habet in *Annalibus*, Lamius.

ab Richardo Burgenſis Eccleſiae Praepoſito occiſus eſt anno MCXXVII. Quod facinus a Ludovico Franciae Rege repente punitum eſt. Hoc anno Baldovinus Rex Ieroſolymitanus (ut quidam volunt) a Solidano ſe redemit, & ad ſuos remiſſus eſt. Terraemotus eo anno in Aſia validi Tyri magnam partem cum ipſorum aedificiis oppreſſere; & Pontifex a Romanis adiutus ſtatum urbis pacificum confirmavit; finitimos ab eo auxilia poſtulantes, quibus potuit ſubſidiis, iuvit. Lothario novo Imperatori bene pollicetur, ceteriſque, quorum favore ſperabat, iniurias ei & Eccleſiae Romanae a Rogerio illatas propulſare poſſe. Et deinde immutata mente Romanis, qui Anacleto Antipapae favebant, adverſus factus eſt. Quo tempore Germani non ferentes Lotharii electionem Conradum Henrici nepotem & ipſi ad Imperium eligunt, & Fulco comes Andegavenſis Gaufredo eius filio Andegavenſem comitatum reliquit; & ipſe in Syriam profeſtus eſt, Alexandramque ſibi in matrimonium copulat, quae fuit maior natu filia Baldovini Regis Ieroſolymitani. Philippus I. ex filiis Ludovici Regis Franciae, Remis in Regem, praefente patre ungitur, anno ſal. MCXXX. Deinde movit contra Thomam de Marva Cociaci Dominum, cum quo in campo Co

I

ciaci

ciaci conflixit, eumque fugavit; & Thomas a Rodulpho Nortmanno fauciatus, & captus, & ad Lodovicum perductus ex iisdem vulneribus interiit. (1) Dissident deinde de Pontificatu Pontifices, & aliquot mensibus magna altercatione cum Petro Leonis decertatum; ira ut non religionis causa de Pontificatu dissentire viderentur, sed de Imperio. Nam quum quisque sibi vires parat, eo minus dignitatis suae rationem habere videbatur.

HI-

(1) Hunc locum late corruptum ex *Annalibus* quoad fieri potuit restituimus, *Lamius*.

HISTORIARVM VTRIVSQUE SICILIAE

LIBER TERTIVS.

Ogerius interea duplici imperio
auetus animum ad maiora ere-
xerat; dictusque Rex ab Insulae
cultoribus coronatur Panormi a
Bartholomaeo eius urbis Episco-
po; & quidem contra Pontificis volunta-
tem, quem iam schisma exortum exa-
gitabat. Namque Petrus Petri Leonis fi-
lius vir Romanus in Antipapam adsum-
tus, & Anacletus adpellatus, urbem Ro-
mam crebris seditionibus conquassabat; &
Rogerius non contentus eo nomine, ut est

hominum animus, imperii & honoris avidus se Italiae regem intruserat. Ob quam rem, quum maiorem in modum a Pontifice dissentiret, ad arma ventum est. Sed is paulo ante ex Sicilia Caietam adpulerat, & suburbio occupato, deditione a civibus facta, Caietam subseperat. Inde in agrum Casinatem cum paucis equitibus classariis fidens pervenerat; audiverat enim Innocentium contra se parasse exercitum. Commisso praelio Rogerius a Pontifice superatus Gallutium confugit ad Gottofredū eius loci dominum, virum tum nobilem, tum sibi amicissimum, & qui cum eo ordines duxerat; sed quum oppidum esset natura munitissimum aliquot mensibus ab eodem Pontifice obsessus est. Interea Guilielmus eius filius, quem Rogerius Calabris praefecerat, collecto exercitu, novisque undique cohortibus conscriptis, magnoque Agarenorum numero ex Sicilia stipe conducto, Lucanos praeter et Apulos, cum omni equitatu, captis magnis itineribus, in agrum Campanum pervenit; inde contra Pontificem movit. Primo in agrum Theanensem (1) descendit, & haud procul Gallucio occultis itineribus consedit, Rogeriumque patrem sui adventus certior fecit, qui eadem nocte per munitissimas hostium munitiones ad eum pervenit. Die

in-

(1) Sueffanum habet in *Annalibus*. Lamius.

insequenti praelium commissum est, & diu acriter ab utraque parte pugnatum. Nam copiae prioris praelii memores, ferociores factae, audacius insistebant. Illi qui multitudine abundabant turpe sibi existimabant a paucioribus superari; & sic aequo Marte a praelio discessissent, & in vesperem certamen distractum erat. Verum Guilielmus non ultra differendum ratus cum omnibus copiis, quas in subsidium locaverat, impetum fecit; hostesque a loco dimovit. Perturbati omnium ordines Guilielmi adventu, & quum sibi quisque fuga consuleret, fugientes in proximam silvam hosti victoriam concessere. Igitur Rogerius castris hostium potitus in iisdem ea nocte confedit. Pontifex cum paucis in Monasterio Casinensi evasit, & ibi cum nonnullis ex Patribus eadem nocte obsessus est. Hi quum intelligerent in urbe Roma res adversas, & exercitum omnem, esse deletum, subsidiique spem nullam, consilium extempore capiunt, sine armis ad Rogerium pontificali adparatu indutum accedere, si forte religione, quum armis non possent, viri ferociam placare possent. Igitur die insequenti proficiscuntur pedibus Patres, Pontifex equo ab monte descendit. Quod quum Rogerio nuntiaretur, repente fit obviu Pontifici, officioque stratoris usus magna cum reverentia

in sua castra perduxit. Hanc rem Pontifex admiratus, quid est, inquit, Rogeri, quod heri tam ferox armatus contra me venisti, meumque fudisti exercitum, nulla aut religionis Christianae, aut meae dignitatis, habita ratione; nunc vero tam obsequenter me recipis? At ille: putabam, inquit, Beatissime Pater te heri Imperatorem esse; & armatum, ut par erat, armatus te excepi. Hodie ut factus es Pontifex, ut Dei Vicarium te benigne suscipio. Dignitatis autem tuae, & Religionis Christianae semper apud me praecipua cura exstitit. Honestas sane reprehensio, non armis Pontificem, sed orationibus certare oportere! Stupefactus Pontifex viri responso, & argutiam admiratus, reputans animo secum, in hoc duce esse, & pacis, & belli artes, praeter regni Neapolitani titulum, quae voluit a Pontifice impetravit. Deinde orta gravior Romae seditio est; & Pontifex Anacletum Antipapam timens in Germaniam fugit. Anacletus pecunia corruptus eam regni Siciliae coronationem, quam a Bartholomaeo Archiepiscopo Panormitano factam esse memoravimus, confirmavit, voluitque ut sub eadem dominatione utriusque Siciliae Rex adpellaretur. Inhibuit ei tamen ne rex Italiae diceretur; ne cum Lothario Imperatore Romano dissentiret.

An-

Anno Gratiae MCXXXI. Philippus adolescens Ludovici Regis Franciae filius, quem in Regem Francorum unctum patre iubente memoravimus, dum equo Parisiis inuestus urbem lustraret, porcus inter equi pedes pertransiens ita equum perterrituit, ut una cum equo praecipitatus occubuerit. Ita ille egregiae indolis adolescens spem, quam de se populi conceperant, praestare non potuit. Fuit eius mors suis luctuosa; & omnibus bonis acerba. Quamquam sunt qui adfirment Beatum Bernardum tam miserabilem exitum patri praedixisse. In sequenti anno, quidam Annales habent Baldovinum II. Ierosolymae Regem defunctum esse. Certe potuit, quum Fuleo post eum regnaverit annis XI. & Baldovinus I. regnaverit annis XIV. Anno gratiae MCXXXIV. Rogerius beneficii memor universam Flaminiam, & Etruriae partem, quam Guilielmus superioribus annis bellis suam effecerat, diu Pontificibus Romanis rebellem, Anacleto beneparentem fecit. Sunt qui dicunt Rogerium Neapolitanum Regnum, maioris Siciliae nomine, a Pontifice suscepisse, & eius rei indicium esse, quod post Pontificis foedus cum Rogerio, una Neapolim sint ingressi magno cum plausu, atque in ipsius urbis ingressu ducentos Neapolitanos au-

reis bullis in militiae Signum donasse; duobusque annis una eam urbē incoluerint, nulla re praetermissa, quae ad decus, aut spectatissimi triumphi ostentationem, fieri soleat.

Anno MCXXXV. Guilielmus Pictavenfis Comes in itinere moritur, dum voti solvendi causa ad Sanctum Iacobum proficiscebatur, in cuius aede sepultus est. Is testamento mandavit ut Elionora ⁽¹⁾ filiarum natu maior Ludovico minori natu filiorum Regis Franciae copularetur, cui dotis nomine Ducatum ⁽²⁾ dari curavit. Siccitas inaudita fuit, nam a Martio mense ad Septembrem usque, in Gallia non pluit; ex quo fames valida Provinciam invasit; & nono Kal. Novembris ventus adeo validus exortus est in Flandria, ut multa aedificia, turresque validissimas, deiecerit, & mare litore egressum partem urbium maritimarum submerferit. Sed Innocentius postquam in Gallias adpulit, Claramonte Synodum habuit, in qua Petrus Antipapa dethronatus est. Inde ad Regem Ludovicum profectus Carnutum, impetrat ab Henrico Angliae Rege, ut pro salute fidelium se, & sua, devoveat ad sanctam expeditionem. Post in Lotharingiam flexens Lotharium Germanorum Regem ab Electoribus prius ele-

(1) Eleonarda habet in *Annalibus*. Lamius.

(2) Supple ex *Annalibus Aquitaniae*. Lamius.

electum Imperatorem dixit, egitque cum iureiurando ut Romam se perduceret. Quibus peractis itineri se accingit, & Pontifex, apud Placentiam Concilio Patrum peracto, Pisas se contulit; & non multo post Henricus Rex Angliae vita excessit anno MCXXXVI. cui Stephanus Bononiae Comes illi ex sorore nepos in regnum successit. Huic Mathildes Imperatrix hostis facta bellum intulit, regnum illud sibi iure expostulans, & favente Ludovico Rege Francorum Ducatum Normandiae illi ademit. Deinde in Angliam mulier virilis audaciae transfretavit, maioremque illi Angliae partem ademit. Ea tempestate classis Pisana Amalphitas expugnat.

(1) Anno MCXXXVII. Florentiam commigravit familia de Bondelmontibus, eorum Castello ²⁾ a Florentinis deditioe accepto, ea lege, ut ii civitate donarentur, et eorum bonis servatis, oppidum solo aequaretur.

Ea tempestate Pisani cum Genuensibus bellum gerebant. Hos Pontifex pacificavit, instituitque ut Episcopus Genuensis, qui prius sub Mediolanensi erat, Archiepiscopus esset, cui tres Corsicae Episcopos

(1) Vide Cap. XXX. Lib. IV. commemorat *Ioannis Villanii*. Lamius.

(2) Montebono, ut habet in *Annalibus*. Lamius

pos subiecit. Pisano item eiusdem Insulae tres, & Populonienfis, subiecti sunt, multaque praeterea illis concessa, quae enumerare longum esset. Item Pisis Concilium indictum, in quo Anacletus damnatus. In sequenti anno Lotharius Imperator in Italiam venit, & per Ianiculum Romam ingressus Pontificem, uti promiserat, ad Lateranum perduxit. Antipapa eius vim metuens latitando per Italiam fugerat. Sed Imperator rebus Italiae compositis in Germanias rediit. Post Lotharii discessum Anacletus Rogerio favente in publicum prodire, multa contra Pontificem moliri, coepit; cives Romanos ad rebellionem hortari, denique omnia tentare, quibus Innocentium urbe pelli posse arbitrabatur. Ob quae iterum Lotharius in Italiam revocatur; qui Pisis parata classe sexaginta triremium Amalphitas, Ravellumque, Rogerio subiectos vi coepit, quibus Nicolaum Ruffum praefecit. Pontifex in Apuliam cum Lothario Barulum concessit. Eius copias Rogerius sustinere non valens in Siciliam, relicta Apulia, transfretavit, hostibus suis regnum sine Imperatore relinquens. Lotharius in Apulia rerum potitus Calabrias invadit, quas brevi suae ditionis effecit. Postea vero quoque regno potitus est, & illud Pontifici regendum dedit. Is illi Romanum

Lo-

Lotharingiae Comitem sub titulo Ducatus Apuliae cum aliquot Lotharii cohortibus praefecit. Post haec Pontifex Romam rediit, & Lotharius in Germaniam transiens paullo post morbo correptus Veronae interiit anno MCXXXVIII. & Antipapa, item moritur, cui Albertus subrogatus Pontificatum renuntiavit. Ob quam rem edita est in Concilio Lateranensi constitutio, ne quis laicus violentas manus in clericos immitteret.

Conradus de Suevia eius nominis secundus ab Electoribus in Lotharii locum collocatus est, quem a Pontifice Romano non coronatum invenio. Hic fuit Henrici V. Imperatoris ex sorore nepos. Ea tempestate fames valida invasit urbem. Quo anno veteri more senatus Romae creatus est. Anno MCXXXIX. Ludovicus Rex Franciae Ludovico filio suo locat in matrimonium Eleonoram Guilielmi Ducis Aquitaniae filiam, de qua supra diximus; receptusque ab ea Aquitaniae Ducatus. Vix nuptiis apud Burdegalas celebratis Ludovicus Pater moritur, cui Ludovicus filius successit. Quo tempore Theobaldus Campaniae Comes religioni intentus plures Ecclesias construxit. In Gallia fecit Ecclesiam Sancti Florentii Salmuriensis, & Abbatiam Eleemosynae Cisterciensis; & quod

quod Deus cum prole ditavit; nam genuit ex Mathilde uxore Henrici Campaniae Comitem & Theobaldum Comitem Blesensem, & Alam Reginam Francorum; Francam Comitissam Barri, & Philippam Ducissam Burgundiae. Et Petrus Bailardus ⁽¹⁾, de quo Accursius Florentinus meminit, obiit; qui fuit adeo adrogans, ut in suo sepulchrali Lapide insculptum voluerit hoc Epigramma;

Cui soli patuit scibile quidquid erat.

Emmanuel anno MCXXXII. Emmanuel, inquam, Imperator Constantinopolitanus post diu obsessam Antiochiam pacem cum iis fecit; & dum venationi esset intentus, arcu sagitta praetenso, quae veneno illita erat, se ipsum manu sauciat; & ex eo vulnere moritur; cui Emmanuel filius in Imperio successit. Et Ludovicus Franciae Rex contra Theobaldum Campaniae Comitem movens, Vitriacum oppidum expugnat; ubi Ecclesia igni incensa est. In ea MCC. utriusque sexus homines periere. Ob quod facinus expiandum, creditum est postea Ludovicum ad expeditionem ultramarinam armasse.

Ea tempestate erant Fulconis Liberi duo, Baldovinus, & Guido, rei militaris peritissimi; quos in tanto pavore, & metu,

(1) *Abelardus* ab aliis vocatur. *Lamius*.

tu, barbari habebant, ut raro cum Fulcone congregi ausi sint. Antiochenfes diu a Turcis infestati, a Fulcone subsidia implorarunt, quibus missis, Turcae praelio commisso, ut Fulconis filios adesse senserunt, eo solum quo supra diximus metu fugantur; capti ex iis tria millia, totidem caesi fuerunt. Qua contumelia, cladeque, excitatus Alaph Turca fretus Alexandrinorum copiis Edessam Mesopotamiae urbem invadit. In hanc urbem, ut Sanctorum monumenta testantur, Angelus Domini Tobiam invisit. Capta est triduo a barbaris, & cultores promiscue caesi. Innocentius Pontifex eo anno moritur, cui Caelestinus successit. Deinde Fulco, dum venando leporem ardentius insequitur, equo praecipitatus interiit. Eius filius Baldovinus III. & IV. Rex Ierusalem patris regnum de manu eius suscepit, Guidone fratre prorsus excluso.

Iisdem ferme temporibus Caelestinus sexto sui Pontificatus mense interiit, & in eius locum successit Lucius III. Bononiensis. Cuius temporibus Bernardus Abbas Claravallensis claruit, qui Christianos hortatus ad expeditionem ultramarinam, Conradum, qui Lothario successerat, movit ad dictam felicem expeditionem sumendam. Iisdem temporibus magna Mesopotamiae
pars

pars ad Christi fidem se convertit ex se .

(1) Anno Gratiae MCXXXV. Florentini dum contra Comites Guidos bellam movissent, inconsulte rem agentes, suorum potentia fisi, palam lati sine vigiliis, sine castrorum custodia, ab hoste invasi, in fugam versi magnam calamitatem, Iulio mense, quo praelium commissum fuerat, subscipere.

Interea Rogerius Pontificum negligentia, & eorum, qui Apuliae praeerant, collecto exercitu in Calabrias transfretavit, & Catantiario, Scalatioque potitus Cotroni perrexit; deinde capta urbe, Rhegium delatus civitatem occupavit, & omnem illam Cotronensem, & Brutiorum, plagam cum ipso Hieracio, quod ex Locrensibus inhabitatum est. Post expositis apud Regnum ex Insula equitibus per mediterranea stans Synopolim occupavit civitatem vetustam olim a Sycione aedificatam, tantisque fidens copiis Stremos, Leontinos, Turpianosque suscepit. Inde Neocastrenses adgressus, civita-

(1) Sic etiam habet *Villanius* cap. XXXVI. lib. IV. Addit tamen, Florentinos anno MGLIV. ad Montem Crucis castellum Guidorum rediisse, & prodicione castellum occupasse; quod funditus deinde everterunt; omniaque iura, quae super illud Comites Guidi habebant, Florentino Episcopo vendidisse. *Mecattius*.

vitatem sibi rebellem incendit . Postremo montes per Maturanum Vtiliamque transgressus Consentinos per deditiorem accepit . E quibus auctus copiis omni Calabria potitus in Apuliam properavit , quam mox suae ditionis effecit . Potitusque tandem omni regno , maiori aedificata classe , in Africam traiecit , & Vlti regem Tunes tributarium fecit , & sic Imperator discessit (1) . Quod tributum triginta ferme annis sibi postea , & suis persolvit .

Dum haec ita per Rogerium gerebantur , Conradus de Svevia cum magna cruce signatorum manu classe Constantinopolim adpulit , & ab Emmanuele Graecorum Imperatore astu persuasus in Ioniam flexit ; ubi gypso farinae admisto Emmanuelis fraude comectus adeo infectus est , ut poene omnis exercitus aut perierit , aut graviter aegrotaverit . Ex quo Conrado necessariū fuit Thraciam repetere . Profuit tamen Baldovino Regi ea expeditio . Nam fama tantae classis Ascalonitae permoti post longam obsidionem se Baldovino dediderunt . Quibus peractis , Rex Praefectum Damasci Ierosolymitanos infestantem ad Damasci usque moenia fugientem insequutus est . Haec civitas ab Eliazar servo Abrahae olim aedificata , quae Damascus dicebatur , agria

(1) Locus corruptus est . *Lamius* .

in fertili sita, in loco ubi Caim interfecit Abel; iuxta quam locus est, ubi dicitur Iesus Christus Paulo Apostolo adparuisse, dicens, *Saule, Saule, quid me persequeris?* quae in fortē contigit Tribui Nephthalim, & in Syria sita est. Deinde Turcarum Regulos iterum contra eum inuētos fugavit, quinque millibus ex eorum exercitu interceptis...

Lucio Romae defuncto, Eugenius III. illi in Pontificatu successit. Is Pisis oriundus a Beato Bernardo Monachus S. Anastasii factus fuerat. Primis sui Pontificatus diebus, vestibus Pontificalibus indutus, nihil aliud praeter sacra curavit. Deinde versus ad urbis curam Senatum insolentius vagantem abdicavit. Quod Romani non ferentes urbe Eugenium arcent, qui Pisas primo, deinde in Franciam se recepit, fretusque auxilio Ludovici Francorum Regis paulisper apud eum vixit. Quo tempore hortatus illum est, ut crucis charactere adsumto cum reliquis Christianis ultramarinas peteret regiones. Is ita a Pontifice persuasus Constantinopolim adpulit, et simili fraude ab Imperatore Graecorum suum per deserta Syriae exercitum ducere suatus, penuria rerum necessariarum, coactus est Antiochiae exercitum in hibernis locare; ubi nostri multa ea hieme aspera passi sunt.

Ray.

Raymundus Antiochiae Princeps factus est. Hic Guillelmi Ducis Aquitaniae frater fuerat; ubi quum Eleonarda Franciae Regina esset cum suo viro dissentiens in Ierosolymam est delata ob suspiciones adulterii contracti cum Principe Antiocheno, qui sibi quarto in gradu iniunctus erat. Sedit Raymundus anno gratiae MCL. & in praelio cum Turcis gesto Kal. Augusti caesus est. Eius principatus praeter Antiochiam a Turcis recuperatur. Eo tempore pax inter Lodovicum Franciae Regem, et Theobaldum Campaniae Comitem, Pontifice suadente, facta est. Et Edessa Mesopotamiae civitas, in qua erant corpora Sanctorum Apostolorum Thomae, et Thaddaei, a Turcis capta, cultores caesi, et urbis Episcopus martyr decollatus est. Eli-degardis Virgo in Alemania miraculis clauit, quae quum prius literarum esset ignara, ut primum Deo se vovit, librum religionis Christianae edidit. Et Lisbona per ea tempora a Christianis, qui in Asiam properabant capta est, quartum post mensem quam obsideri coepta fuerat, cultusque Christianus in eam introductus.

Interea Rogerius Rex in Emmanuelem inuestus, quem non secus Religioni Christianae hostem, infestumque, quam
K ipso

ipſos Turcas cognoverat, Corinthum (1), Corcyramque Inſulam (in qua Helleborum naſcitur , quod Epilepſiam curat) Thebas item, et Euboeam illi ademit ; et quum Conſtantinopolim invadere properaret , certior factus , claſſem Venetam ſexaginta triremium illi praefidio eſſe , ad Africae littora deflexit , Africamque oppidum ſubſcepit . Inde accepit Ludovicum Franciae Regem paucis ante diebus male cum barbaris pugnaffe, et ab Emmanuelis, et barbarorum claſſe captum , illos invadens , duas et triginta hoſtium naves, in quarum una Ludovicus vinctus catenis duabus ferebatur cum eius natis, interceptit , et Ludovicum captivitate liberavit . Fuit hic annus gratiae milleſimus centeſimus quinquageſimus primus.

Ea pugna etſi Rogerio victoria parta , tamen tanto ſuorum ſanguine parta eſt, ut non ſit deinceps quidcumque auſus adtentare quod memoria dignum videatur . Ex qua etiam re ita animo concidit , ut claſſis Veneta quum ab Emmanuele conſucta omnia quae Rogerius illi abſtulerat recuper-

(1) Vide quae de hoc commentamur in Eccleſiae Corinthiae Memorabilibus, quae primae Parti *Expoſitionum Nicetae Heracleenſis in Epistolam 1. ad Corinth.* inter *Delicias eruditorum* , praefiximus ad annum MCXLIX. *Lamin.*

perasset , tamen cum ea congredi non sit ausus . Indignatus tamen contra Venetos et Emmanuelem, novis conscriptis militibus, Ludovico apud Ioppe relicto, Constantino-
polim petivit , civitatisque suburbium incendit . Sed is a Venetis invasus unam de viginti trirémibus amisit , et praelio superatus aufugit .

Eadem tempestate Conradus , Ludovicus , et Baldovinus , Damascum obsident , pomœrium urbis capiunt , iamque in spem potiundae urbis adducti , barbarorum fraude pellecti , quum moenibus adpropinquassent , inundationibus fontium , obsidionem relinquere sunt coacti . Conradus et Ludovicus in Europam redeunt , Comes moritur , et Ludovicus in subspicionem adulterii adeo vehementem incidit , ut Elionardam uxorem suam apud Baugentiam repudiaret . Quo facto ipsa Henrico Duci Normandiae se matrimonio copulat . Qua ex re ingens inter eos postea bellam exortum est . Sed ea genuit ex Henrico hoc Henricum filium , qui postea Angliae imperavit , & Richardum Regem Angliae post fratrem factum , & Gaufredum Britanniae Comitem , & Ioannem , fratribus vita functis , Angliae Regem . Percepit ex ea quatuor filias , quarum maior Elionora Regi Castellae desponsatur ; ex qua postea Bianca

ca Franciae Regina nata est : alia Alexio Graecorum Imperatori : tertia Duci Saxoniae nupsit , ex qua Otho Imperator natus est : quarta Tolosano Comiti , ex qua ortus est Raymundus . Quo tempore Regina Ierusalem cum filio altercatur, qui Ierosolyma a matre prohibetur ; quam mox violenter ingressus cum ea pacificatus Neapolim Asiae civitatem eam inhabitare permisit.

Sed Conradus non multo post senio confectus interiit anno MCLII. Imperium a Friderico Barbarossa Saxoniae Duce , quum Electores de novo tyranno dissentirent , occupatum est . Ceterum ex Romanorum iniuria , quam pro Senatu a Pontifice urbe pulso supra factam memoravimus , plures in Etruria , & in Campania , tyranni exorti sunt , qui terras Ecclesiae Romanae subiectas sibi adscivere. Nam Petrus Frangipanus Terracinam, Sicciamque occupavit ; Norbanum , & Frisenonis arcem Guido Columnensis ; Viterbium vero , & Centum cellas , quam nunc Civitatem veterem appellant , Iacobus Praefectus urbis ; & Nicolaus Anguillarius Tolphas & Sanctam Severinam ; pluresque alii nonnulla munitissima loca suscepere . Ob quod quum ad urbem peregrinantibus iter difficile redderetur , etiam hoc ipsis Romanis odiosum

ſum eſſe coeperat. Ex quo Romani immutata voluntate Pontificis reditum exoptabant. Ita populus novarum rerum cupidus numquam in eadem mente perſeuerans magnarum plerumque calamitatum fomenta ſubſtentat.

Ea tempeſtate Ioannes quidam, qui de Temporibus dictus eſt, diem clauſit extremum, qui vixerat, ut fama eſt, annis CCCLXI. nam militaſſe ſecum Carolum Magnum adfirmabat. (1) Quo etiam tempore Henricus Ludovici Regis Franciæ frater Monachus effectus eſt.

Iiſdem temporibus Rogerius Panormi erat, & aegritudine correptus, nono & quinquageſimo ætatis anno interiit, menſe Maio, ſepultuſque Panormi in Eccleſiæ Cathedrali, teſtamento Guilielmum filium hæredem inſtituit. Conſtantiam vero, quia Deo dicata erat, conſulto præteriit, Tancredumque, qui ex concubina ortus erat, exheredem fecit. Sunt qui dicant Rogerium ab Eugenio Pontifice etiam coronatum, & ob id ad expeditionem Aſiaticam profeſſum. Sed is Tancredo adhuc impuberi Tarenti Principatum reliquit.

Guilielmus igitur in Regno Siciliae, & Neapolitano ſolus patri Rogerio ſucceſſit, & ab Inſulae cultoribus magno

K 3

omnium

(1) Fides apud Scriptorem eſto. *Macattius.*

omnium ad sensu Rex consalutatus est. Qui ubi primum Trinacriae res composuit, Messana solvens in Calabrias transfretavit, praefecitque illi Provinciae Rogerium filium. Inde in Lucanos perrexit contra Sanseverinorum familiam moturus, quod eius generis viros patre vivente intestos habuerat; quam penitus huiusmodi eorum possessione agroque privavit, regnoque extorres fecit. Quibus peractis in Apuliam pergens, Venusii permansit. Iisdem temporibus Alphonsus Hispaniae Rex ab expeditione Asiatica rediens moritur; cui Sancius filius in Regno successit. Quo item vita functo Fernandus frater regnum obtinuit: qui etiam in Arabia contra Barbaros praelians interiit. Cui Alphonsus deinde filius successit in Regno.

Interea Eugenius Romam rediit, fretusque Romanorum opibus, Terracinam, Norbanum, & Frisenonis arcem, a Tyrannis occupatas subseperat. Inde ad Etruscos versus, Anguillarios sibi infensos perdomuit, Viterbiumque deditioe accepit. Iacobum praefectum urbis in vinculis coniectum gravi tandem pecunia mulctavit. Post haec Tibur reversus naturae concessit.

Ludovicus Rex Franciae Constantiam Regis Hispaniae filiam matrimonio copu-

pulat sibi. Ex qua nata est Margarita, quae primo successit Henrico Iuniori Regi Angliae, deinde viro vita functo, iterum se in matrimonium Velae Regis Hungariae copulavit. Ceterum Anastasius iam Eugenio Pontifici successerat; quo item brevi vita functo Hadrianus quartus illi suffectus est. Is erat genere Anglus, & ab Eugenio fuerat in Norvegiam missus, illosque ad Christi religionem, fidemque converterat. Qui non prius Laterani se coronari passus est, quam Arnaldus Brixien-sis haeresi ab Eugenio III. damnatus urbe pelleretur. Quod quum Romani facere recusarent, increpiti a Cardinali Sanctae Pud-entianae, tam iracunde Pontificis monitionem tulerunt, ut is a populo inter monendum sauciatus, in terramque deiectus sit. Pontifex id non ferendum ratus sacris Romanos interdixit. Mox populus suo more usus commutata voluntate Arnaldum pel-lic. Reconciliatus est Pontifici ob eam cau-sam populus Romanus, & Hadrianus con-secutus est. Iamque Fridericus contra Pon-tificem moverat, & ab illo excommunicatus peiora contra Ecclesiam machinabatur.

Interea Guillelmus certior factus de his, quae Romae inter Populum, & Ponti-ficem gerebantur, Venusio egressus Beneven-tum occupavit, adserens Christum Iesum ni-

hil proprium possedisse ; cuius exemplo Pontifices vivere debere , & eius vestigia sequi , ut illis a Petro Apostolo mandatum est . Inde Ceperanum Barulumque suae ditionis effecit . Quod Pontifex audiens Gullielmum literis , ut ab Ecclesiae terris abstineret, admonuit ; sed quum monitionibus nihil proficeret illum excommunicavit ; Regnique titulo privavit , & eius subditos sacramento fidelitatis absolvit . Hoc modo Guillelmus , qui primo iuventutis tempore bonae indolis Regnum adscenderat , paulatim immutatis moribus , Ecclesiaeque hostis factus, se principatu exiit ; fueruntque in posterum eius scelera adeo detestanda, ut omnium flagitiorum facinora superaret . Nihil moderati, nihil sancti, nihil religiosi habebat . Quare ipse mali iniquique hominis nomen accepit, dictusque Malguillelmus . Primo igitur sui regni anno se Friderico Barbarossae Imperatori confoederavit , quia illum Pontifici infestum fore acceperat & ab Hadriano IV. excommunicatum . Deinde inconstans animi vir hostis Friderico effectus contra Sicularum voluntatem se Pontifici conciliavit , suis exosus, omnibus iniustus , & detestabilis factus ; de cuius sceleribus suo loco dicemus . Fridericus ex gente Svevorum illustrissima , qui & Barbarussus dictus est a capillorum

colore, eo tempore quum potestas Romani Imperatoris eligendi in eum translata esset, ceteris in electione dissidentibus, ipse se se Imperatorem dixerat, & postea Imperator factus, compositis Germaniae rebus, statuit indistincte cum omnibus bellum gerere, qui Imperii bona occupassent, & Graecorum Imperatoris dignitatem sibi olim concessam infringere; illisque adversatus primo bellum indixit; deinde Hungaros & Illyricos contra eum duxit, in Apuliamque Emmanuelis copias insequutus sibi cedentes coegit cum eo praelium sumere. In quo Fridericus superior factus, Epirmnque sibi adeptus, accersitus in Italiano fere omnes Lombardiae civitates suscepit, & Tordonenses sibi diu rebelles obsedit, & tandem expugnavit. Deinde in Vmbros properans Spoletum diripuit. Post magnis itineribus per Sabinos cum omni exercitu Romam contendit, & Tibur aedificari curavit. Hadrianus eo tempore Viterbii erat, veritusque Friderici adventum ad Urbem veterem primo, inde ad Civitatem Castellanam, confugit; conciliatusque Pontifici Imperator per internuntios Sutrii fit illi obviis, & anno salutis MCLIV. Romae ab eodem Pontifice coronatur in Aede Sancti Petri; ubi orta seditione inter Alemannos Romanosque, qui illis vi portas bis clauserant, aliquot Fri-

Friderici equites sauciati sunt. Ii quum ad suos confugissent, commisso in Hortis Neronianis praelio, Romani in fugam versi, & plures ex iis a Germanis capti, & occisi sunt. Rogatus tamen Fridericus a Pontifice captos dimisit. Inde in Sabinos ad Malianum se conferunt, traductoque omni exercitu, Tiburi aliquot diebus apud Pontem Lucanum consedit, quoad Tibur suscepisset. Inde compositis Romae rebus urbem ingressi sunt. Interea Florentini, qui olim contra Guidios profecti male pugnauerant, iterum reversi Montem Crucis eorum antiquum oppidum solo expugnarum aequarunt; & eorum bona direpta Episcopo Florentino venduntur. Pistorienses apud Carmignanum cum Pratenribus decertarunt, qui opibus Florentinorum freti praelio commisso fugati sunt. Tiburtini, qui se Friderico dederant, ab eodem Pontifici restituuntur. Post haec Fridericus in Lombardiam rediit contra Mediolanenses, qui ab eo rebellarant, & ceteros sibi finitimos eorum auctoritate contra Fridericum attraxerant. Ipse igitur cum iis primo bellum moturus Cremam obsedit, unde finitimorum agros ibi incursionibus infestabat; & Guilielmus iterum Pontifici adversus factus erat. Iisdem temporibus Guilielmus contra Graccum Imperatorem profec-

fectus urbem Tenedum diripit, rediensque apud Delon Insulam in hostis classem offendit; qui etsi numero impar, tamen cum suis culis centum & quadraginta Graecorum, naves praelio superatas cepit, & cum iis in Italiam rediit.

Ea tempestate Tancredus Rogerii filius naturalis, quem supra exheredem factum diximus, audiens de subditorum odio in Guilielmum fratrem exorto, & Siculos ab eodem mente alienatos, Tarentum sub Principatus titulo sibi aatre Prelium occupavit. Quo tempore Michael Palaeologus vir gratia nobilitatis Princeps Anconam delatus contra Emmanuelem moturus, ut accepit Pontificem cum Friderico pacificatum, & in Lombardia rebus bellicis intentum, Hadrianumque Beneventum contra Guilielmum moturum descendisse, mille aureorum Pontifici, & Patribus obtulit, si eum contra Emmanuelem, & Guilielmum nientem in societatem recepissent, & Brundisium, Cotronumque, & Barum urbes sibi concederent, quas expugnare suis sumptibus pollicebatur. Patres de ea re cum Pontifice adloquuti, suscepto Palaeologi auro, pollicitationem, & foedus acceptant. Quod quum Guilielmus accepisset, iterum se Pontifici conciliat, maiorique auro dato ipsius amicitiam, & favorem patribus ad-

ver-

versantibus adeptus est. Iamque Palaeologi copiae in Apuliam descenderant; quum indignati cum Pontifice Patres, quia tam potentissimi hominis promissa parvi faceret; secumque animo reputantes tam faede ab eis illum frustratum esse, multis altercationibus frustra consumptis, impetrare hoc non potuere, ut Palaeologo aurum, quod exsolverat, restitueretur. In insula quoque Siciliae ea tempestate motus contra Regem exorti, quibus increbrescentibus, Siculi tandem, suadente filio, in vinculis illum habuere, ob eumque metum Tancredus cum fratre conciliatus curam tuendae Provinciae a fratre suscepit: quia ea tempestate insulani Guilielmum Regem seditione procerum acrius exorta Capuae observabant, & Rogerium eius filium in regnum adsumferant, illo prius ex Calabris, quibus praefuerat, in Trinacriam revocato. Huius rebellionis plures fuisse causas ferunt. In primis Regis natura immitis, & detestanda eius scelera, tum etiam quia insolentior querelantibus factus aditum sui difficilem adeuntibus fecerat; & quia consilio cuiusdam Masii Barelli, qui Admiratus Insulae erat, usus, omnia iniqua suadentis, ea ut impius & iniustus exsequebatur. Hunc Matthaeus Bumulanus ex Trinacriae nobilibus non adspersen-

nandus ob easdem causas sua manu obtruncaverat, auctorque fuerat seditionis in regno exortae, regisque deponendi, capiendique; & suavor populo factus Rogerium eius filium in regnum adsciverant.

Ea tempestate Calabres Emmanueli Graecorum Imperatori se dederant. Luca ni vero, & Apulorum pars, illico ut Guillelmum captum Panhormi accepere Fridericum vocaverunt. Idemque paulo post & Samnites fecere. Iamque contra Pontificis voluntatem Patribus tamen adnitentibus Palaeologi copiae apud Brundusium confidebant, civitatemque terra marique obsidione vallabant, classe ibidem a Palaeologo traducta.

Insulani interea more suo usi mutata voluntate Guillelmum exposcere, & Rogerio adversi esse coeperunt. Is seditionem & periculum metuens Panhormum, in qua urbe vinculum familiaritatis contraxerat, aufugit: ubi validiore exorto tumultu, quum armatam multitudinem cohibere non posset, vitaturus hostium tela, in Turrim Pisanam confugit, in qua seu sedandi tumultus, seu veniam impetrandi, tempus expectaret. Ludovici Regis Franciae uxor moritur; & is Constantiam Theobaldi Comitis Campaniae iam defuncti filiam duxit, quum iam senex esset; & nullum ex Con-
stan-

stantia filium suscepit . Pontifex secundo post sui Pontificatus anno Romam rediens, ingressu urbis a Friderici copiis, & populo prohibitus, ad Centum cellas descendit; unde parata sibi navicula a Guilielmo Siciliae Rege exhibita, hortatu Ludovici Francorum Regis, quem Friderici morum taedebat, Terracinam pervenit, & eodem navigio inde solvens in Gallias adpulit; ubi non multo post in Monte Pelsulano anathema contra Fridericum publicavit.

Iisdem temporibus Ludovico Franciae Regi natus est Philippus Infans, qui illi in Regno successit, quem sexagenarius multis tum suis tum etiam populi ad Deum precibus subceperat. Henricus Angliae Rex contra Tolosanum movit. Sed quum Tolosae Regis Franciae praesidium esset, ne quid ex pace turbaret, abscessit.

Interea Almericus contra Drogmonem Praefectum copiarum Aegyptiorum Regis in vectus praelio superatum fugavit. Inde Alexandriam obsedit, quam paucis antea mensibus Tiraminis Turcarum ductor, fraude machinata Regi, Aegypto ademerat. Ii quum Almerici obsidionem tolerare non possent, ita demum deditionem faciunt, si eis liceat inde impune salva suppellectili discedere, & cives Saladino restituantur. Haec foedera ab Almerico accepta.

ptata ea lege sunt , si duo sibi auri talenta penderent ; quod & factum est . Et Almericus Alexandria potitus Saladino restituit . Tiramini quum baptizari se nollet cum suis abire permissus .

Non multo post Almericus certior factus Saladinum sibi insidias tendere , & iter intercludere conantem , contra eum profectus Carras obsedit , cunctaque populatus , quae extra urbem talenta invenerat Ierosolymam adsportari curavit . Is civitatem occupasset , ni a Millione nescio quo suorum Ducum , qui a Saladino pecunia corruptus fuerat , illusus fuisset .

Fridericus interea homines industres ad Ludovicum Francorum Regem mittens cum illo egit , ut Alexandrum in concilio Papiae sisteret , in quo ipse Victorem praesentare promiserat de utrorumque causis cogniturus . Fit concilium omnium consensus . Demum ubi Fano fluvius Germanos a Gallis dividit , Fridericus ad diem datam eo pervenit , ibique magna stipatus manu Octavianum perduxit . Inde ad Fanonis pontem pervenit Ludovicus cum Henrico Rege Angliae , nec Alexandrum praesentarunt , uti promiserant . Negabant enim Alexandrum ad id concilium iturum , quod ipse non instituisset . Moxque Turoni Concilium coegit . Quibus rebus auditis Frideri-

ricus se frustratum videns, multa prius cum Regibus questus de Alexandri levitae, & iniuriis in eum illatis, tandem in Germaniam rediit. Octavianus Lucam urbem petivit, & ibi mortuus est; & ab iis, qui secum erant, Cardinalibus Guido Cremenſis in Antipapam electus est. Quidam auctores habent Alexandriam hoc anno aedificatam inter Alpium radices, & Taurinum urbem; & Mediolanum a Friderico destructum esse, Martio mense; & VI. Idus Aprilis Albanum a Romanis incensum.

Anno gratiae MCLXII. Guilielmus in Lucanos versus Salernum suscepit; & quotquot oppida illi finitima rebellarant. Inde Venusium petens sextum post mensem ibi castrametatus est, & civitatem deditione accepit, ubi causſam antiquae diſſenſionis Lucanorum cum Calabris de finibus decertantium diremit, & in lapide marmoreo his verbis portae Venusinae adposuit. *In honorem Civitatis Venusii, Lucaniae, Apuliae, & Calabriae consociatarum exstat. Quod legis in hodiernum diem eius rei fidem facit.* Reliquum hiemis in Apulia exercitu partito habuit.

Eo anno Henricus Angliae Rex in Tolosanum versus a Ludovico Rege Franciae deturbatus tentatum bellum omisit. Quo anno fames valida Galliam oppressit.

In-

In fequenti anno Guillielmus in Samnium movit, Bucanumque obsedit; quod oppidum post duorum mensium obsidionem deditione civium accepit. Inde Papinum profectus reliquas eius Provinciae terras suscepit. Nam quum Samnites eius vim sustinere non possent ad eius misericordiam confugerunt. Quibus tamen benignitate Guillielmi eius filii ab omni iniuria abstinuit. Romani intellectis rebus, quae a Guilliemo in Samnio & Apulia gerebantur, quum se Friderici subsidio destitutos esse cognoscerent, Pontifici se conciliant, qui a Guilliemo in Siciliam accitus, hac vocatione permotus, in regnum rediit. Inde Romam delatus nonnullos seditionis auctores, foedere eis non servato, ultimo supplicio adfecit. Interea omnes ferme Lombardiae civitates fame oppressae a Friderico rebellaverant. Ob quam rem Imperator iterum in Italiam venit anno salutis MCLXV. Et quia compertum habebat dedisse causam rebellionis suorum administrationem, qui nimis aspere exactionibus tributorum intenti, & annonae curam negligentes, multa impie crudeliterque effecerant, blande civitates adlocutus, nulli earum noxius fuit. Ceterum omnes rebellionis causas in Pontificem retulit, & eo maxime

modo in Lombardorum gratiam favoremque pervenit, receptisque omnibus civitatibus Pisas se contulit; ubi Sardiniam Pisanis in feudum concessit X. Kal. Maii, quum illam antea Parsidonio cuidam Alemanno, quem Miniatischen praefecerat, concessisset. Qui a Genuensibus delinitus, quum insulam relinquere nollet, ex Sardinia a Pisanis pulsus, & captus est. Qui postea ab Imperatore, amissa interim insula, carcere solutus est. Eo anno Fridericus Gualduinum Alemannum Comitem Volaterrarum creavit. Et duodecim Pisanorum triremes Corsos, qui a Pisanis defecerant, Genuensibus adimunt, redeuntisque Civitatem veterem expugnarunt Imperatoris iussu, qui a Pontifice dissentiebat.

Per ea tempora Emmanuel Graecorum Imperator Venetis hostis factus Stephanum Hungariae Regem belli socium adsumit. Classe instructa Istros, Polam, Pacentiam, & Emoniam, occupant. Deinde in Liburnos profecti Arbenfes subiiciunt. Qua tempestate Stephanus simulata cum Venetis amicitia duas Hungarorum virgines nobilissimas duobus Ducis Venetorum filiis in matrimonium copulavit, sed rupto foedere, & eorum immemor adfinitatis, Spalatum, Ixagariumque a Venetis rebelantes, suscepit, & tandem Iadrenses in
re-

rebellionem pellexit. Quibus etiam temporibus Anconitani item in Emmanuelis societatem adsciti Venetos mari infestabant; eorumque triremium Dux Guiscardus quidam cum quinque triremibus a Venetis captus, laqueo subsensus necatur.

Anno Gratiae sexto, & sexagesimo supra millesimum & centesimum classis Veneta Hungarorum praesidium Iadra deturbavit. Ducentos ex ea cives obsides dati Venetias perduxere; & ea pars murorum, quae ad mare vergit, solo aequata est. Qua fama Dalmatae terrefacti, eiectionis Hungaris, Graeco Imperatori se dediderunt. In iis intentus Emmanuel omnia Venetorum navigia, resque eorum, & negotiatores, qui sua oppida incolebant, ad statutum diem diripuit. His calamitatibus permoti Veneti, dum ad illum pacificandum erant intenti, viginti eorum naves ex his, quas Emmanuel interceperat aufugientes, tantum animi suis dedere, ut aucta navium classe Tragurium diripuerint, Ragusumque, inde in Negropontum advehi, quum eam difficilis esse expugnationis vidissent, Chium perrexere. Ea insula occupata, quum exorta in exercitu pestis vehementius increbuisse, nautaeque ob eam rem missionem expostularent, idque eis non concederent, facto ab iis tumultu Michael eorum Dux vulne-

ratus occubuit . Quo defuncto Veneti eidem classi Sebastianum nescio quem eorum civem suffecerunt in Ducem . Quae classis elapsa loco , sparsaque per Cycladas vagatur .

Ceterum Fridericus iam in agrum Bononiensem descenderat ; unde parte copiarum in Etruriam transmissa Antipapā Lucae morantem paulisper adrexit . Ipse ad sinistram flexit Anconam pervenit , obseditque civitatem ; & illam Alexandro prius faventem infestam reddidit . Mediolanenses post Barbarussae discessum Laudensium favore freti eorum civitatem reaedificavere , & cives , qui hactenus profugi fuerant , unum in locum coegerunt . Sunt qui velint hoc anno Almericum Regem Ierosolymitanum decessisse e vita , sed parum id constat .

Interea Guillelmus Siciliae Rex Panhormi obiit , omnium flagitiorum vita detestabilis . Cui e contra Guillelmus omnium virtutum , & bonarum artium plenus , successit in Regno , & Bonus Guillelmus dictus est . Vixit autem Guillelmus eius pater annos XXXXVI. & sepultus est apud Montem Regalem in Ecclesia Cathedrali .

Anno MCLXIX. tres soles in Occidente visi sunt , illisque paulatim evanescentibus tres Lunae diversorum colorum
simul

simul visae sunt . Et paulo post in Sicilia
terraemotus ingens factus Catinam urbem
prope subvertit , in qua eius urbis Episco-
pus cum omni Clero , & ferme quindecim
millia hominum ex omni sexu periere ; &
quarto Kal. Iulii multo maiores in Asia
facti ad ducenta millia hominum in eorum
civitatis adtrivere , & magna Antiochia
perhorruit . Quo anno filii Regis Angliae
contra patrem insurgentes gravi bello im-
pliciti Anglos ad intentionem propriam
deduxere . Tandem Henricus eorum pater
apud Montem Laudacium cum filiis pacifi-
catur . Deinde Novembris mense tanta
aquarum inundatio facta est , ut sata omnia in
Parisiensi agro devastarit ; ex quo fames valida
sequeuta est . Et Mathildes Imperatrix mater
Henrici Regis Angliae naturae concessit .

(1) Anno Gratiae MCLXX. Florentini
cum Arretinis bellum moverunt ob subse-
ptam Comitum Guidorum ab Arretinis de-
fensionem , contra quos Florentini pluribus
annis bellum gesserant , varia utriusque
partis fortuna . Et tandem mense Novemb.
Arretini a Florentinis magno victi sunt prae-
lio , pacemque ab eis petentes satis hone-
stis conditionibus accepere . Quo tempore
Florentini dissidentes cum Senensibus de

L 3

op-

(1) Haec omnia fusius luculentiusque narrat *Villan-
nus Cap. V. Cap. VI. VII. VIII. & IX. Lib. V. Mecatt:*

oppidi Staggiae, deinde cum ipsis de praesidio & munitione Montepolitianum immissa, auxilioque illis civibus praestito contra foedus cum Senensibus prius iſtum, gravibus odiis decertabant. Commiſſo apud Aſcianum praelio Senenſes victi magnam calamitatem ſubſceperunt. Deinde ignis male noctu ſervatus ab anu, quae iuxta pontem veterem Florentiae incolebat, Auguſto menſe vagatus loca ponti finitima gravi conſumſit incendio. Ex quo omnis ſuperiorum temporum laetitia, qua tota urbs agitabatur, paene ſublata eſt. Et paulo poſt ſuccenſa e ſimili clade alia Florentiae regio, quae ſuos cultores magno adfecit incommodo. Propter quod Vberti animis auſti, quum diſſentirent plebi, bellum Florentinis eorum civibus indixere. Sed propinquus urbis hoſtis, & intra moenia receptus ab iis quum fuiſſet, decertantes miſerrimam & calamitoſam urbis faciem effecere.

Anno MCLXXII. Miniatenſes amicitiam cum Piſanis & Florentinis firmarunt quibuſdam legibus, in quibus cautum, ne quid ambae partes contra Romanum Imperium molirentur.

Iiſdem ferme temporibus Emmanuel Imperator miſſis Romam Oratoribus Pontifici conciliatur; cui pollicitus eſt Eccleſiarum obedientiam, & pecuniae ingentem
nu-

numerus, si Occidentale Imperium Friderico pulso sibi restituere vellet. Quae Pontifex non adspernatus septimo sui Pontificatus anno Oratores ad haec exploranda tractandaque Constantinopolim misit. Quo ferme tempore Romani contra Albanos Tusculanosque egressi initio aestatis contra Pontificis voluntatem eorum agrum depopulati sunt. Odii autem, & profectiois causam fuisse ferebant, quia illis tributa immoderatus a Romanis imposita solvere recusabant. Praeerat illis ea tempestate Raimo Comes, quem supra diximus ab Innocentio secundo, & Lothario Ducatui Apuliae fuisse praepositum, quem quum Rogerius Apulia pepulisset in Tusculanum se contulerat. Vir ingenio ferox accitis ex Neptesi, & Sutrio Germanis contumeliam sibi illatam ulturus Romanos inconsulte vagantes adgressus est, tanta civium strage, ut parem Cannensi cladem Populo Romano intulisse feratur. Constat enim nunquam postea Romanos vires suas, uti ante eam diem fecerant, extulisse. Nam Germani ad moenia usque urbis Romanos fugientes cum equitatibus insequuti passim illos caedebant. Huius cladis Fridericus certior factus, rei atrocitate permotus, & Romanorum misericordia compulsus, propere, Ancona relicta, Romam petivit, castra-

que in Pratis Neronianis posuit. Petri Basilicam, quum Vaticanum a Gallis occupatum expugnare non potuisset, incendit. Pontifex eius adventu percussus, ommissa Petri Basilica Laterani in Frangipanensium domus sese cum Patribus receperat. Guido Antipapa a Friderico in arce Sancti Petri relictus, tandem obiit; cui Iohannes Pannonius successus est, vir infamis, & pridem furti damnatus.

Post haec Fridericus duorum Pontificum causas in arbitrium Populi Romani se permisurum dictitans, quum Romanos ad rei cognitionem inclinatos tamquam terminandam Pontifex accepisset, noctu cum paucis Caietam profugit, inde Beneventum perrexit. Potius Roma urbe ex populi benevolentia Fridericus fuisset, nisi suorum castra pestis valida invasisset. Igitur eo metu percussus exercitum in Lombardiam perduxit simul, ut aliquot etiam eius Provinciae civitates, quae iterum ab eo rebel- larant, oppugnaret. Sed quum iam ob gentium multitudinem sublatam non posset uti exercitu, in Germaniam rediit. Hunc hostes ad Alpes usque insequuti turpem illi necessitatem fugae imposuere.

Eo tempore Petrus Lombardus Parisiensis Episcopus, qui in sacris literis Sententiarum libros edidit, claruit. Romani
post

post Friderici, & Pontificis discessum, in Albanos, olim eorum Patriam inlati, ipsorum moenia diruerunt, & cives Romam perduxere. Idem in Tusculanos fecissent, ni metu Pontificis deterriti a parato consilio abstinuissent.

Interea Emmanuel nihilo minus per Internuntios ad ea, quae prius tentaverat, maiores pollicitationes adiecit; quamquam a Pontifice recusatae; & ipse spretus est. Paulo post Pontificis discessum, Raimo sibi ob cladem Romanis inlatam timens, Iohanni Antipapae Tusculum tradidit, ea praesertim lege ut ipse Montem Faliscum, quem nunc Montem Flasconem vocant, a Germanis subsciperet, qui eo in loco a Friderico relictus in Antipapae praesidium continebantur. Sed is quia a Tusculanis die fuerat admissus, eadem eiectus est; & Raimo a Faliscis non receptus, quum Tusculum rediret, porta prohibitus, Verulas ad Pontificem se contulit cedens illi ius omne quod in Tusculanis habebat; ob quod cives non invitati se Pontifici tradidere.

Post haec tempora Fridericus Pontifici conciliatus quum statuisset bellum Asiaticum suscipere quia Christianos acceperat maiorem in modum diminutos, debilitatosque; & Nordinum Turcarum Regem graviter aegrotasse, ad Pontificem venerat; quumque

ab eo ad susceptum propositum hortaretur
 satisque ad eam usque diem Pontifex adse-
 reret pro Italia esse pugnatum; restare illi
 ad salutem & decus Romani Imperii, ut
 contra Barbaros communes Christianorum
 hostes in Asia decertaret, quos maiorem
 in modum a Paladino Nordini filio oppres-
 sos intelligebat; habere ante oculos suo-
 rum maiorum tot exempla virtutis, & eo-
 rum praesertim, qui superioribus annis
 cum Gottofredo, & Boamundo, ceterisque
 eiusdem expeditionis ducibus, in Asiam
 transfretarunt; si paullum adiuuaretur, &
 quas posset copias compararet, haud dubiam
 sibi victoriam esse paratam. Rem propte-
 rea factu facilem, & sibi peropportunam,
 nec esse a Christianis timendum, quum se
 auctore proficiscatur. Et iam felicissimæ
 expeditioni intentum, existimare posset,
 neminem contra eum arma sumturum,
 utpote qui scirent Pontificem esse paratum
 omni conatu res suas tutari, illasque cu-
 rae, commendatissimasque habere. Haec
 etsi Fridericus maxime cupiebat, tamen
 consilium suum Pontifici aperit; se cum
 paucis prius in Asiam proficisci cupere, quo
 itinere situs, regiones, flumina, portusque
 recognosceret, primores hostium congres-
 sus, arma quibus uterentur, & cetera, quae
 praecise, & maxime sibi utilia fore spe-
 ra-

raret. Hortatur ad eam rem Pontifex, consilium conlaudat suum, atque ab eo exposcit, ut unum ex suis Sacerdotibus socium sui itineris sumat Mauritium nomine. Adnuit Fridericus, nihil mali a Pontifice subspicans. Fama est Pontificem Friderici imaginem clam a pictore in tabella expressam Mauritio cum litteris ad Saladinum transferenda dedisse. Quibus literis omnium, quae a Friderico agebantur, certiore faciebat, hortabaturque Saladinum, ut cum omnibus Christianis pacem adpetat, quam non aliter consequuturum adfirmabat, nisi prius Friderico oppresso, quem pacis inimicū, & quietis semper acceperat. Imperator post haec Imperio, & rebus Italiae Pontifici commendatis, benedictioneque ab eo subcepta, omissis Imperatoriis ornamentis cum Mauritio, & suis, alio se profecturum adsimulans magnis itineribus Brundisium venit. Et exstant ab hoc tempore in Archivo Neapolitano eius literae Capuae II. Maii datae, & aliae pridie nonas Brundisii. Inde navi impositus in Asiam transfretavit.

Erant ea tempestate Saladino cum Christianis induciae; nam pater Nordinus iam vita excesserat. Imperator primo Saladinum visurus ad eum accedit. Mauritius, uti fuerat a Pontifice edoctus, literas dat, eique rem omnem aperit, cuius gratia mitte-

rebatur . Quibus per interpretem perlectis Fridericum ad se adduci iubet , atque in abditam aedium partem perduxit , manuque illum adprehendens proprio nomine satis hilari vultu compellavit . Fridericus primo stupidus dissimulare , alia deinde fingere ; postremo omnibus modis negare se Fridericum esse coepit . Tunc Saladinus ; nihil est , inquit , quod neges Friderice : bono animo sis . Erat in primis Saladinus , quamquam religionis expers , bonarum artium plenus , iustitiae & pietatis cultor , humanus pariter , & clemens , & vi animi & corporis singularis , & munificentia insignis . Quum Imperatorem timidum & vitae diffidentem videret , illum amplectens deosculatus est . Deinde multa in illum cum benevolentiae , tum & amicitiae , signa ostendit , erat enim ipse Soldanus Friderici videndi cupidus , & fama rerum gestarum ipsius virtutem & magnitudinem cognoverat , palamque illi Pontificis litteras , & tabellam picturae obtulit ; quae is ut ex literis Pontificis & sui imagine sibi oblata proditum se esse cognovit , se Fridericum esse , & omnia , quae scribebantur , vera esse , fatetur ; oratque cum ab eo proditus sit a quo minime debebat , ut sui misereatur (1) . Tunc

Sa-

(1) Fabula videtur id , quod de Pontifice narratur

Saladinus adridens venia illi condonata iurandum ab eo exposcit, ut quamprimum in Italiam redierit, condignam tanto scelerei poenam Pontifici irrogaret. Quod Fridericus non solum promisit, sed etiam iuramento firmavit. Postremo Saladino pollicetur se pro tanto, & tam amplo beneficio in perpetuum sibi iuvare, & gratum fore. Sunt qui dicant Fridericum auro se a Saladino redemisse. Alii in fidem promissorum Saladino exposcente Corpus Christi Domini in Hostia consecratum in pignus illi reliquisse. Nonnulli ficta haec esse, & multa praeterea, ab iis, qui Pontificis invidiam, quae postea exorta est, & belliatrociatatem, teniri posse putabant. (1) Ceterum Mauritius a Saladino humi vivus defossus est. Nos eam rem per magnitudinem

tur *Bonincontro* nec tantum scelus in Alexandrum III. virum probum & doctum cadere poterat. Et si rumor aliquis ita ferebat, recensendus est inter calumnias, quas Fridericus contra hunc Pontificem spargebat: nam huius rei vestigium apud classicos Scriptores non invenitur. *Lamius.*

(1) Hanc fabellam esse, remque a veritate prorsus alienam, satis superque probant, & amicitia Friderici deinceps cum Pontifice inita, & contra Saladinum bellum illatum, & tanti Pontificis nomen & gloria; ideoque bene addit Historicus noster, hanc rem per magnitudinem suam parum comperitam haberi. *Mecattius.*

nem suam parum compertam habemus : Ceterum eius rei fides apud suos auctores erit .

Primus Friderici in Italiam adventus in Trinacriam fuit , unde fama tantae rei primo per omnem Italiam , & deinde per totum orbem vulgata , magnam Pontifici invidiam conflavit . Literae praeterea Friderici Christianis duae redditae Pontificis scelera detestantes , graves in eum inimicitias excitarunt .

Interea Pontifex cum in Regno Neapolitano , tum aliis in Provinciis , populosas civitates a Friderici fide averterat . Sed postquam de eius adventu in Trinacriam Pontifici innotuit , ingenseum terror & formido occupavit . Iamque urbi non fidere , nec in publicum prodire audebat , latitando per Italiam , & saepe latebras mutando , tandem Venetias aufugit ; ubi quum incognitus in aede Caritatis esset , quidam sacerdos missarum solemnia celebrans quum aliud verbum promere vellet , Dei miraculo factum est ut exprimeret — *Ecce Sacerdos magnus* — qua voce adstantes permoti , & solliciti in tanta re loca religiosa quum diligentius scrutarentur , tandem Alexander in loco ibi latitans repertus est , qui deinde a Venetis honorificentissime receptus multa

eorum rogatu grata, & salutaria, concessit. (1)

Per haec tempora Beatus Thomas Anglicus in Sanctorum numero adscriptus est, qui miraculis pollens in praesentem usque diem in Anglia celeberrimus reputatur; sancitumque iisdem temporibus ex foedere Henrici Regis Angliae, ut nemo illi regno succedat, qui non sit a Pontifice electus. Exortum deinde atrox bellum inter Henricum hunc & eius filium, quod brevi a Legatis Pontificis sublatum est. Interea Fridericus in Calabrias profectus provinciam omnem, deinde Apuliam, recuperavit. Deinde in Picenum & Aemiliam, & inde in Lombardiam, pervenit, ubi multitudine validioris exercitus fretus, non ut superioribus fecerat annis, benigne civitates, quae ab eo alienatae Pontificis auctoritate fuerant, excepit; sed vi, & belli artibus urbes adgressus Secusam primo dolo captam delevit. Deinde Astenses eo metu permotos in deditionem suscepit. Inde Alexandriam pergens, illam quatuor obsessam mensibus, quum hiemis asperitate permotus, cuniculis urbem adgrederetur, trucidati eius milites, & erumpente in suos populo magnam stragem suscepit. Ex quo Pa-

piam

(1) Nescio an horum quaedam fabellam oleant Lamius.

piam re infecta petens hostibus obviam factus, duorum mensium inducias cum eis pactus est. Quo tempore bellum in Etruria inter Florentinos & Senenses exortum, Friderici auctoritate sublatum est. Interea Veneti, quos iam Emmanuelis bellum fatigaverat, Henricum Dandalum eorum civem ad eum Legatum mittunt, pacem petentes. Qui quum licentius damna ab suis contra ius Venetis illata commemoraret, contra ius gentium ab Emanuele excorcatuſ est. Qua iniuria permoti Veneti inducias in annos quindecim cum Guilielmo Siciliae Rege firmarunt, & cum Friderico item pacificati foedas cum eo percussere.

In Asia vero Atmericus Rex Ierosolymitanus, quum diutius Carras obsedisſet, crebrisque populationibus Aegyptum eſſet depopulatus, ab ſuis illuſus, pecunia tandem ab iis accepta, obſidionem reliquerat. Haec Vrbi Babyloniae finitima eſt. Nam quum tres eius nominis fuiſſe inveniam, hanc ſolam inhabitari compertum habeo. Prima enim iſta erat ſuper fluvium Chabarim, in qua Nabuchodonosor regnabat: ſecunda eſt in Aegypto, in qua Pharaon imperitabat; & hae inhabitatae ſunt. Tertia eſt haud multum a Carris diſtans, in qua Solidanus regnat. Ceterum iis peractis Almericus Af-

calonem obsederat ; unde re infecta inopia rei frumentariae discessit , & paulo post interiit . Alii volunt eum mortuum esse anno salutis MCLXVII. quod esse non potuit, quum regnaverit annis XVII. Cui Baldovinus filius, sextus Ierusalem Rex, successit in Regno ; qui etsi lepra correptus, strenue tamen sibi commissum regnum administravit . Hic noluit uxorem ducere propter aegritudinem , qua infectus tenebatur . Fuit enim vir prudens , & animo excellenti .

Fridericus item maiori contracto exercitu pacem ab Alexandrinis & eorum sociis petitam recusavit , populatusque Mediolanenses & Cremonenses, magnis utrosque adfecerat incommodis . Quo tempore Alexandrini Episcopum ab Alexandro Pontifice, subceperunt . Anno gratiae MCLXXV. & Pontificatus sui anno decimoseptimo tertio Idibus Februarii igneae faces in Septentrionali plaga fulsere .

Brixienfes interea , & ceteri eius belli socii , a Pontifice concitati Mediolanensibus opem petentibus subsidium dare statuerunt . Qua propter praemissis sexaginta equitibus a Germanis Catocium usque fugientes insequuti sunt . Vbi commissum cum ceteris praelium diversum , & anceps fuit . Tandem signifer Imperatoris pugnans con-

M

fos-

fossus est, & aliqua ab hostibus capta. Tum de integro instaurata pugna cruentior facta est. Quod Fridericus animadvertens, ingressus ipse praelium, rei militaris insigne documentum suis ostendit. Ter equo praecipitatus suorum opera super alio inVectus multos sua manu hostes occidit. Sauciatus in terram deiectus est, & paene ab equorum pedibus attritus. Tum vero magna Papiensium & Germanorum occisio facta, qualis numquam antea facta erat, ubi Fridericus ipse sibi consulens incognitus pedester pugnans vagabatur, & adnaeto suorum equite, illius beneficio cruentas hostium manus aufugit. Interea rumor erat Fridericum in praelio mortuum esse, & eius rei tam constans fama fuerat, ut eius uxor, quam ipse Comi reliquerat, virum luxerit, & mortuum credens eius cadaver a Mediolanensibus postulaverit, quum ille Papiæ repente adparuit. Sunt qui servati Principis decus ad Henricum filium deferant; alii ad Tium Miniatensem, cum quo Papiam pervenisse comperio. Nonnulli ad Papiensem Equitem. Parum de filio constat. Nam ea tempestate illum Germanis praefectum invenio a Patre, & secum Italiam non petiisse. Post eam cladem Fridericus, dum eius vulnera curabantur, Legatos ad Pontificem Ananiam, ubi iam redierat, misit,

fit, pacem impetraturus. Pontifex se eam illi daturum pollicetur ea lege si a bellis quiescat. Statuuntque ut Imperator Mantuam, & Pontifex Bononiam se conferant, ut propiores facti melius de pace conveniant. Nec minus propterea Fridericus quietus erat. Nam postquam Mantuam venerat, tantis calamitatibus Cremonenses, Tordonensesque adfecerat, ut ii ab eorum fociis destituti inopia & vi coacti Imperatori se dederint. Interea Pontifex duodecim triremibus, quas a Guilielmo Siculo acceperat, a Fragoro monte solvens, Venetias se contulerat, a quibus honorificentissime susceptus est. Sex deinde Cardinales ab eo Bononiam missi, ne Fridericum Pontificis profectio deterreret, aut se frustratum ab eo diceret. Imperator ad exposcendum a Venetis Pontificem misit, quibus illum non deditibus Othonem filium classi praecepit Pisanae. Qui cum Venetis concurrere captus est, & Venetias perductus. Sed ea tempestate antea Pisani omni Sardinia Genuenses fugaverant. Qui ad res contra Pisanos novandas eo profecti magno cum apparatu fuerant. Et decimoquarto Kal. Decembris iterum Genuenses magna cum clade superantur. Iisdem temporibus Saladinus Noradini (1) filius suum regnum stabiliverat. Is erat omnium eius gentium fortissi-

M 2

mus,

(1) Sunt qui habeant *Noradinus*, ut *Platina*. *Lamius*.

mus, potentissimusque, qui duas Asiae provincias iisdem temporibus sibi subiecerat. Aegyptum Ciliciae, & Syriam, eorum Regibus praelio superatis, & captis. Qua victoria elatus, Christianos in tota Asia commorantes attrivit. Quum Balduinus Rex eius copias apud Ascalonem fudisset, & mox altero apud Tiberiadem praelio viginti millia barbarorum fugasset. Saladinus iisdem ferme temporibus, quibus Fridericum dimiserat, praefecerat Asiae, Armeniae, Ciliciae Solidanum quemdam gente Turcam, qui paucis copiis fidens Saladini potentes provincias obtinebat. Guilielmus Siciliae Rex uxorem duxit Ioannam Regis Angliae filiam, occasionemque recuperandi regni nactus, coacto undique exercitu, in Calabriam transfretavit, eosque sibi, & patri olim rebelles conciliavit. Facionum autem capitis ultimo adfecit supplicio; ingentes nonnihil saevitum. Inde his subactis in Apuliam penetravit, quam mox suam effecit, defectionemque, quam fecit, dissimulans, vir ingenio mitis dimisit impunitam. Ob quã rem quum e provincia discessisset iterum perfidi homines rebellarunt. Quare non amplius ignoscendum ratus in Barenfes, Sipontinos, & Tranenses tribus exercitibus se convertit, & ea moenia olim a Traiano aedificata demolitus est. Cives loco

loco habitare inhibuit; Sipontum, quia rebellionis initium fuerat, penitus delevit, incolasque duomillia passuum urbi adpropinquare prohibuit. Barenfibus vero maximam urbis partem ademit. Ceterum undecimum post annum Tranum, & Barum ab Iohanna uxore instaurantur; propterea deinde in Siciliam rediit. Emmanuel quoque eadem ferme tempestate Ciliciam provinciam sibi subiecit, ingressusque minorem Asiam Cimeum primariam eius Regni urbem obsedit. Solidanus vero, qui ad id Regni adspirabat, cum decem millibus equitum in propinquo urbi colle confederat; petensque per internuntios ab Emmanuele, ut civitate sibi retenta, aliqua eius Provinciae castella suae ditionis remanerent; ita demum ab Emmanuele impetravit, si deinde absens spem praesidii obsessis denegaret, foedusque, & amicitiam cum eo faceret. Sed hae pacis conditiones repente ab Emmanuele infractae sunt. Ob quod indignatus Solidanus fugam simulans in quibus commodius poterat vallibus occultissimis exercitum locavit, quem Emmanuel fugientem ratus, non exploratis itineribus insequutus in insidias praecipitatus cum omni suorum exercitu captus est, paulloque post ea lege dimissus, si quas prius ceperat urbes sibi restitueret, simul & illi re-

gno finitima , quae prius Emmanuel suae
ditionis effecerat .

Interea Oratores Friderici Venetias
ad Pontificem profecti sunt , Bononiam Im-
peratori suspectam adferentes . Auditi be-
nigne a Pontifice . Ferrariam urbem pro
conventu habendo Patres deligunt , rur-
sumque mutata voluntate Venetias utrique
convenire placuit . Quo tempore firmata est
Venetiis pax , magna Venetorum gloria ,
Othone Imperatoris filio plurimum adni-
tente ; cautumque est ex foedere ne Fride-
ricus Guilielmo Regi Siciliae , & sociis
Lombardiae Civitatibus , per sex annos bel-
lum inferret , aut a quoquam inferri pate-
retur ; & inde in S. Marci quum Impera-
tor ad pedes Pontificis procubuisset ex more ,
Pontifex arctius Friderici collum pressit , in-
quiens , Super aspidē & basiliscum ambulabis ,
& conculcabis leonem , & draconem , & non
timebis tibi . (1) Tunc Imperator : non tibi , sed
Petro ; at ille inquit , & mihi & Petro : Dein-
de pedem Pontificis deosculatus , Alexander
manu illum adprehendens osculatus est . His
peractis Fridericus per Ravennā , & Berteno-
rum se contulit , nixusque id oppidum si-
bi retinere , a Pontifice rogatus Ecclesiae Ro-
manae restituit . Alexander cum quatuor
& de-

(1) Putida fabella haec est , ut viri docti ostende-
runt . *Lamius* .

& decem Guillielmi triremibus, & quatuor Venetis Sipontum adpulit. Inde per Apuliam Troiamque recto itinere Beneventum pervenit, aliquotque ibi immoratus diebus per Casinatem agrum Ananiae confedit. Quo tempore Ioannes Antipapa in Albani cavernis latebat.

Romani dudum Pontifici adversi quum fuissent, reconciliari se petiverant. Pontifex, quo id facilius fieret Tusculum se contulerat; qui ne tractare quidem, ne dum efficere, potuit ut Consules quinquagesimo iam anno continuati, tollerentur. Cautum tamen, ut qui deinceps essent creati, iurarent in fide Romanae Ecclesiae permanfuros. Cetera magis ex Romanorum voluntate, quam Pontificis, peracta sunt. Deinde Pontifex Romam rediit, conciliumque Laterani coegit, in quo inter cetera sanctum, ne quis nauta, aut quivis alius, barbaris munitiones aut arma importaret. Qui faceret illud, contra omnium Christianorum salutem fecisse iudicaretur, & poenam aeternae damnationis incurreret.

Eo anno Emmanuel mortuus est, & testamento sibi successorem instituit Alexium filium adolescentem, cui Agnetem filiam Philippi Regis Franciae desponsarat, tutorque sibi testamento datus est Andronicus quidam vir stirpis regiae, qui pueri

tutelam & administrationem subceperat . Baldovinus ea tempestate morbo correptus interiit . Is Sibyllam sibi sororem Guilielmo fratri Montisferrati Marchioni cognomento Longaspada in matrimonium copulaverat , quae sibi eodem anno Baldovinum filium peperit . Is fuit septimus Ierosolymitanus Rex ; & Ludovicus Rex Franciae eo anno mortuus est , videlicet MCLXXX. cui Philippus successit .

Per ea tempora in Gallia in agro Senonico a Palteudo oppido , virgo aegritudine debilitata , ita ut strato adsurgere sine alterius auxilio non posset , ab Angelo nutriebatur ; & in festivitate Beatae Virginis ad coelum raptae uti mortua iacebat . In se deinde reversa adfirmabat se in coelo cum Angelis fuisse , & vidisse Dei gratiam⁽¹⁾ , quam efferre voce ulla non posset ; solem terram maiorem , ipsamque terram inter aquas dispersas in pilae formam redactam pendulamque esse ab igne , & aëre circumseptam , horum rationes advertens veluti si Astronomiae studuisset⁽²⁾ . Et apud Aurelianum

Ho-

(1) Forte , gloriam . *Lamius* .

(2) Non mirum haec illam dixisse , quum ista multis iam crederentur , & docerentur , seu ad Latinos veteres , seu ad Graecos respexeris , ut in *Traſtatu de Antipodibus* , quem adolescens composui , antiquorum dictis in medium prolatis ostendi .
Lamius .

Hostiae partem, quam Sacerdos diviserat, cruore, ac si caro esset, fluere visa est tum ab Episcopo, tum etiam ab omni populo (1). Quae res homines ad turbationem miram adtraxit.

Fridericus Imperator cum Duce Saxoniae pacificatur; ita tamen, ut Saxoniae Dux non prius suum acciperet Ducatum, quin sex annis exsulasset. Quae ex re cum uxore, & filiis, cum Guilielmo, & Othone, qui postea Imperator fuit, apud Regem Angliae eo tempore diversatus est.

Alexander post haec Romae interiit. Cui Lucius III. in pontificatu successit. Luca Etruscorum urbe oriundus, & nobilitate conspicuus. Principales Franciae Duces contra Philippum Regem conspirant, qui Burgundiorum fretus auxilio, se ab iis tutum reddidit. Iis Fridericus quum ex Germania auxilia submittere vellet, Rex ab Henrico Angliae Rege auxilium expetivit. Quibus praestitis eo intermedio pax tandem cum Proceribus & Rege firmatur.

Andronicus Alexii tutor ad imperium adspirans quotquot Philippi Regis erant
Con-

(1) Simile miraculum Florentiae in D. Ambrosii contigisse narrat Io. Villanius; deque eo peculiarem Aug. Cultellini tractatum habemus; & eius rei quotannis Dominica infra octavam Corporis Christi solennis commemoratio celebratur. Lamius.

Constantinopoli nobilissimos quosque ci-
ves interfecit ; novosque sibi clientes pa-
rans veterum oblitus , nemini carus , & ac-
ceptus erat . Longaspada interea Ieroso-
lymis obiit , relicto parvo filio . Cui Baldo-
vinus consulturus Guidoni Lusignano Pi-
ctavorum gente oriundo Sibyllam in matrimo-
nium copulaverat ea pactione , ut si se
mori contingeret , Guido pro Baldovino
nepote , quoad adultae esset aetatis , Regnum
Ierosolymitanum gubernaret , moxque il-
li regiam potestatem permetteret .

Interea Pontifex dum Romae pro
Consulibus deponendis consilia machinatur ,
Urbe a Populo Romano pulsus est . Eius
fautoribus oculi effossi sunt . Pontifex Ve-
ronam aufugit , ubi concilium habuit pro
subventionem facienda iis , qui expeditioni
ultramarinae erant intenti .

Guido insolentior ob Balduini tutelam
factus a Baldovino Rege amotus est , &
Raymundo Beltrando Comiti Tripolitano
tutela permissa est , & puer in Regem un-
ctus , & coronatus est . Raymundus tutor
puero datus , impeditus a Sibylla matre , &
a Guidone eius viro , tutelam reliquit . Sed
Baldovinus ipse puer octavo post mense vita
decessit , cuius mortem tamdiu caelavere ,
quoad a Patriarcha Ierosolymitano , & Pri-
moribus urbis in suam voluntatem muneribus

bus adlectis Guido Rex creatus est . Is fuit octavus Ierusalem Rex . Quam contumeliam Raymundus aegre ferens iniurias ulturus cum Saladino inducias firmat . Ob quam rem Galilaeae, & Tiberiadis Principatus paene a Christianorum favore alienati nostris incommodo, & miseriae fuere . Parabant enim ea tempestate Galilaei, ob sponsam noviter acceptam Raymundo, se a Barbaris tutari . Quo tempore Saladinus Ierosolymam invasit ; & omnia prius depopulatus extra urbem erat ; sacrisque incensis aedibus ibi consedit . Ob eam rem Heraclius Patriarcha Ierosolymitanus, auxilia imploraturus Romam ad Pontificem venit, inde ad Philippum Franciae Regem . Qui cruce signatos, & suorum militum partem, ad Pontificem misit, ut Ierosolymam properarent . Henricus Iunior Rex Angliae in Lemovicino agro apud Marcellum oppidum obiit, & apud Rotomagum sepultus est . Philippus Rex Franciae Iudaeorum Synagogas per omnem Galliam dirui iussit, & septem millia Gotarellorum apud Veturgiam caesi a Francis sunt .

Ea tempestate Guilielmus Siciliae Rex suorum ulturus iniurias, qui Constantino-
poli eiekti fuerant, contra Andronicum movit, Thessalonicam Macedoniae urbem suscepit, multasque praeterea tum Graeciae,
tum

tum & Thraciae civitates, Andronico suis non occurrente, utpote qui civibus infensus, omnibus invisus & detestabilis factus urbe egredi non audebat; nam quorum adfines necaverat, & quos in auxilium miserat, iam in unum convenisse acceperat, sibi-que excidium machinari. Haec quum cives animadverterent Isaacium quemdam regia stirpe creatum Peloponneso revocant, & Imperatorem dicunt. Qui urbem ingressus Andronicum pluribus vulneribus obtruncatum occidit, & cum Guilielmo pacificatur.

Fridericus per ea tempora omnes Etruriae civitates agraria lege privavit praeter Pisanos, & Miniateses (1). Pistoriensibus etiam partem eorum agri reliquit.

Lucius Pontifex milites, quos a Philippo Rege subceperat Guilielmo Siciliae Regi in Asiam ducendos permisit. Quo tempore Fridericus Henricum filium suum Italiae praefecit; & Iadrenses a Rege Hungariae defecere.

(2) Florentini, qui in Etruria ea tempe-

(1) In Oppido S. Miniatis adservatur Friderici II. Diploma, a quo etiam Miniatesibus oppidum S. Genesii, & via regia donatur, datum Anno MCCXVI. *Lam.*

(2) Sic habet *Villanius cap. X. lib. V. Negli anni di Crislo MCLXXXII. rimase le battaglie cittadine in Firenze, i Fiorentini fecero oste al Castello di Monet Grossoli in Chianti, e il presono per forza, ec. Mecattius.*

pestate cum finitimis Montem Grossolum occupavere oppidum cum suis infestum, tum eorum urbi propinquum, & a quo multa saepe incommoda subceperant, diruentes.

Ea tempestate primum bellum exortum inter Philippum Regem, & Philippum Flandriae Comitem, quo utrique Normandiam Provinciam ad se spectare adferebant; quam Flandriae Comes etiam Ludovico Philippi Patre vivente multis annis possederat tacito quodam Regis adsensu ius sibi in ea quaesitum arbitrabatur. Sed perterritus regiis copiis Provinciam Regi restituit, reservatis sibi Castello S. Quintini & Perona urbe, vita tamen durante.

Deinde Philippus vicos Parisiis lapide tertio strui fecit, ut luto inde amoto, antiquum urbis nomen, quod Lutetium erat, deleteretur⁽¹⁾. Quam urbem, ut quidam volunt, Troiani de Sicambria egressi fundarunt a Paride Priami filio illi nomen imponentes⁽²⁾. Erant ea tempestate Saladino cum

(1) Falsum, ut videtur, etymon. Nam Lutetia Parisiorum in Insula Sequanae sita erat, ut apud *Caesarem* videre est; Graecis, *νησολλον*, *Λουξετία* dicta est, quasi a *candore*; sed potius nomen corruptum crediderim. Consule *Iulianum* in *Misopogone*. *Lamius*.

(2) Etymologia pariter falsa, quam tamen Scriptores medii aevi amplexi sunt. Adi *Audemarum Angolismensem*. *Lamius*.

cum omnibus Christianis induciae, quas et si ipse aegre ferebat, tamen quia non satis honestas infringendi eas, causas habebat, occasionem observabat. Evenit ut Raymundus Princeps Montis Regalis, qui Christianis ultra Iordanem constitutis imperitabat, a Barbaris annonam deferentibus inductus inducias violaverit. Qua ex re Paladinus ratus opportunitatem advenisse eius, quod tantum exoptabat, X. millibus equitum, & infinita peditum multitudine Ptolemaidem invasit, quam Templarii possidebant. In tentato cum Barbaris praelio, etsi multo suorum cruore, tamen superiores fuere: nam strenuissimus quisque cum ipsorum Hospitalis Magistro Rogerio pugnantes cecidere. Anno sal. MCLXXXV. Lucius Pontifex Veronae moritur, & illi successus est Urbanus III. qui fuit Mediolanensis de gente Cribella. Is sedit in Pontificatu annis duobus. Ceterum Raymundus Tripolitanus quum parum Tiberiadem munitam reliquisset, induciis fidens, uxore ibi relicta, Tripolim reversus est; veritusque ne Christiani a suis desererentur cum Guidone pacificat, & barbaris inducias prius initas renuntiavit. Saladinus Ptolemaide omissa Tiberiadem obsedit, in quam Magister Templi confugerat. Quo impulsore Guido copias eduxit, quas ex omni Asia coegit.

coegerat, equitum triginta millia, & quadragintaduo millia peditum. Quum loco irriguo castrametari vellent a Saladini copiis praeoccupati nonis Iunii commisso cum iis praelio a solis ortu usque ad occasum decertantes aquas amiserunt, & loca arenosa & arida illa ipsa nocte insistere coacti sunt. Saladinus id intelligens, relicta Tiberiadis obsidione, prope suorum castra pervenit, quae nostro exercitui opposita erant haud magna intervalli distantia. Ante lucis ortum praelio commisso, nostros loco & vigiliis pressos parvo labore in fugam convertit. Facta est ingens fugientium caedes, Comes Tripolitanus, qui praelium ineundum negabat, sed in locis saltuosis confidendum . . . . . servatus ab amico barbaro homine Safeum primo, inde Tyrum productus est. Episcopus Aconensis, qui Dominicam crucem portabat, gravi accepto vulnere, illam Regi commendavit. Sed Regem primo omnesque nostri exercitus duces Saladinus interceptit, & victos servavit in carcere, Religiosos qui a praelio superfuerant necari captos iussit. In praelio magna pars ligni Dominicae Crucis amissa est, quae Barbarorum perfidia a nostris servari non potuit. Locus ubi pugnatum est Canatetti appellatur.

Iisdem temporibus in Etruria bellum
erat.

erat. Nam Genuenses cum Pisanis ingentibus odiis decertabant; & Miniateses Stephanum, & filium, gentilem meum, qui cum Friderico militabat, cum Lambertuccio Ciccionio altercantem Ceulas relegarunt, ne duobus primariis civibus dissidentibus tumultus aliquis in eorum oppido exoriretur; Lambertucciumque Lucam in exilium dedere. Qui vero non servantes quod in eos a civibus indictum, confugientes ad Henricum sextum de decreto eiusdem Kal. Augusti Pisis dato in Patriam restituti sunt, & adfinitate inter eos contracta pacifice quieverunt.

(1) Eodem mense Florentini in Vallem Elvae

(1) Sic Villanius cap. XI. lib. V. Negli anni di Cristo MCLXXXIV. del mese di Giugno, i Fiorentini assediarono il Castello di Pogna, perchè disubbidia al Comune di Firenze, ed era molto forte, e guerreggiava la Contrada di Valdelsa insino alla Pesa, ed era di Gentiluomini chiamati i Signori Cattani da Pogna, ed ebbonlo per assedio. Deinde capite XII. subdit. Nel detto anno MCLXXXIV. Federigo I. Imperadore andando di Lombardia in Puglia, passò per la nostra Città di Firenze a dì 31. di Luglio del detto anno, e in quella soggiornato alquanti dì, e fattagli querimonia per li nobili del Contado, come il Comune di Firenze avea prese per forza, e occupate molte loro Castella, e Fortezze contro all' onore dell' Imperio, ei tolse al Comune di Firenze tutto il Contado, e Signoria di quello insino alle mura, e per le vallate del Contado
fa-

Elfae profecti nobiles Pongianos suo oppido eiicere, adserentes quod subiecti eorum imperio non paruissent. Qua ex re Henricus, qui Miniatense oppidum ea tempestate incolebat (1), quum rem ad Fridericum patrem detulisset, omnem Florentinorum Comitatum iussu patris illis ademit. Deinde in Senenses versus, quos tanti sceleris fuisset participes compererat, urbem aliquamdiu obsessam quum capere nequisset, re infecta discessit. Comitatum tamen eorum, sicuti & Florentinis fecerat, ademit. Sed quarto post anno Florentini eorum agro potiti sunt.

Post Saladini, & Christianorum conflictum, de quo supra meminimus, Saladinus exercitum Acomem perduxit, quam mox Christiani, qui e praelio ibi confugerant, tradiderunt. Nemini noxius fuisse fertur. Qui eam urbem incolere vellent, inde abi-

N re

faceva stare suoi Vicarii, che rendeano ragione, e faceano giustizia; e simigliante fece a tutte le altre Città di Toscana, che aveane tenuto la parte della Chiesa quando ebbe la guerra con Papa Alessandro, salvo non tolse il contado nè alla Città di Pisa, nè a Pistoja, perocchè tenerlo con lui, ec. E così stette la Città di Firenze senza contado quattro anni infino che il detto Federigo andò al passaggio oltre mare. Mecatt.

(1) Henricum VI. solitum fuisse in oppido S. Miniatis habitare constat ex nostra Synopsi Chronologica Chronico Imperatorum Leonis Vrbevetani a nobis inserta ad annum, 1186. Lamius.

re non imperavit. Fuit rebus transmarinis magno incommodo haec Saladini humanitas; qua nostri plurimum fidentes cum eo pacifcebantur, ne ipse ullos oppido eiciat, qui tributa illi pendere voluissent. Igitur Acone postquam potitus est plurimorum animos ad sui benevolentiam adtraxerat. Ex quo Saladinus Beryto oppido, et deinde Byblo potitus ad Ascalonam usque pervenit. Vbi milites munitionibus urbis confisi, demum se duros pollicentur, si prius Jerusalem suae ditionis faceret. (1)

Per

(1) Tanta fuit Saladini erga Christianos humanitas, quod etiam heic *Laur. Bonincontre* tradit, ut facile populi Christiani a bello cessarent; & cum eo foedus inirent. Id quod luculentius constare potest ex pactis conventis quae inter ipsum, & Pisanos, intercessere anno MCLXXIV. quorum ἀπόγραφον ex Codice Bibliothecae Riccardianae, cuius in Praefatione ad *Chronicon Imperatorum Leonis Urbevetani* pag. XXI. meminimus, heic publici iuris facimus, licet male descriptum, & erroribus scatens.

Anno Domini MCLXXIV.

Anno Mahumet DLXIX.

In Nomine Domini pius, & misericors.

Hoc est exemplum, de conventu, quod fecit Rex Babiloniae, idest Saladinus, ad Comune Pisae, per

in anni . . . . . ma-

manus Aldeprandi , qui fuit interpret illius , Mefſaticus Conſulis Piſanenſis. Iſta ſunt ſigna , quae Rex Saladinus fecit ad ſimilitudinem .

In gratia Dei me confido.

Iſta ſunt ſigna tranſlatata ; & fuit obſervata mea praecepta , ſicut littera mea teſtificant . Ego rex Saladinus , ita dico , & toto meo regno firmiſſime teneant , & caveant homines meo regno ne deficient mea praecepta , & omnes teneant , ſicut charta mea teſtificant , & omnes meo convento firmiſſime guardata , & tenuta . Et mea charta ſit firma in manibus Piſanorum , & interpretes illo quando ego Rex Saladinus feci hanc Chartam , & hoc conventum anni Domini noſtri Jeſu Chriſti mille centum ſeptuaginta quatuor , & a Propheta eorum Macomettam , anni quingenti ſexaginta novem , quando venit ad noſtram curam , quae eſt magna , & mirabilis , & iuſticialis , Aldeprandus Miles Meſſaticus magnus Conſul Piſanenſis , adduxit ſecum litteras de eorum Conſulatu , & verba de ore eius audivimus , & nos agnovimus in litteras ſuas , & in verbo eius , quod illi deſiderabant habere amorem noſtrum , & nos obedire , & praecepta noſtra , & venire in terra noſtra ſicut conſuetudinem antea habebant , & nos cognovimus per litteras , & per verba , quae audivimus ab illo Meſſatico , quia ille venit pro Conſulis , & pro tota comunitate Piſae , & lingua eius lingua eorum , & quodcumque ego Rex Saladinus fecero cum eo omnia factum fiet ; & poſtquam cognovimus , quod ille venit per totum Comunem , & pro Conſulis , coram omnibus firmum fecimus eum venire , & inquirimus eum , pro qua cauſa miſerunt eum Conſu-

fules & totum comune , & quid nobis quaerit , ut
 nos possimus respondere eis tale verbum , ut fiat
 nobis honorem , & illorum pariter , & pacem , &
 amorem fiat nobis et illis ; et ille respondit talia
 verba , qualia nos dicimus vobis , & responsum qua-
 le nos dedimus eis , & firmavimus ista omnia per
 chartam , quam illi debebant habere in manibus , &
 illa charta fuisset testis inter nobis , & illis , & per
 omnia credita de conventionem quam nos haberemus
 cum illis , & si aliquid defecisset , ego Rex Saladi-
 nus ab illis , & illis ad me , nos debemus revertere
 ad testem chartam , popter longa tempora , quae ho-
 mines non retinent in cordibus ; et ista sunt cau-
 sa quae placuit quacrere Missaticum pro eo comu-
 ne propter mercatores qui in terra nostra veniunt , et
 adducunt merces , quas debent dare dritum , et per
 preces , quas nobis fecerunt , omnes res quas adducunt ,
 quae ad curiam se faciunt , illi non debent vendere ,
 & ad curiam debent emere , & de ista omnia , quod
 est lignum , & ferrum , & pice solebant de centen-
 ario libras XVIII. et propter preces , quas nobis fe-
 cerunt , constituimus eos ad libras X. per C. et gra-
 na XX. pro centenario , nec plus , nec minus , et
 alias merces quas se vendent debent dare da-
 tium sicut antea fuit , et super haec debemus eis fa-
 cere amorem , et debemus guardare causas eorum ma-
 gnas , et paruas , et facere debemus his parare omnia
 eorum pecunia , cum bono et cum amore , et ad
 nullum servientem Duanae non debent dare aliquid ,
 nec ad magnum servientem , nec ad parvum , et nul-
 lum tortum non debent habere nec recipere , et nul-
 la eorum merces non se debet expernare ut mi-
 nus se venderet ; et quando facient rationem
 denarius eorum , et de alia eorum causa non debent
 eis

eis superponere aliquid, nisi quod iustum est, et non debent eos alicuius exturbare de factis eorum, unde damnum patiant, et quando veniunt in tempore collandi non debent retinere, nec velas, nec timones, nec nulla causa denarius eorum, et non debent apprehendere aliquid, nec guardianus de Duana, nec curatores, nec illi qui cum varca servavit, nisi qui dixerit antiqui Mercatoris Christiani, vel Duana qui dixerit per fideles Guarantitia. Et de hoc quod illi me preces fecerunt de cantaru, quod erat super flumen, ego donavi eos propter preces Melsatico, & propter quod de nobis laudes fecissent, quia in terra nostra magnam iustitiam habemus & facimus, & fecerunt nobis preces, ut nos voluissemus eos emendare fundico propter eorum causam ut salva fuissent, & personae eorum; similiter fecerunt nobis preces de balneo & nos dedimus cum & Duana debebat omnia parare per eos in India quando illi ad lavandum issent, nullus extraneus debet ire, & nullum superfluum habere & Ecclesia, quae sunt nobis, & nos dedimus eam habere, sicut antea habebant, & quando ad Ecclesiam issent, nullam molestiam debent habere, neque per viam, nec intra Ecclesiam, et intra Ecclesiam nulla res debet esse ut verba Dei non possint audire, sicut lex eorum est, et illa possint habere, et tenere eorum lex, sicut Dei praecepta, et lex eorum continet. Et fecerunt nobis preces, quod illi volebant habere in fundico eorum stateram unam ad suas necessarias faciendas, ut illi possint vendere et emere cuncta; et ita concedimus eis, propter quod nos scimus, quia mercatores nec emunt sine iustitia, et si illi emunt in aliquam partem, aliquam rem et ad sua statera minuit aliquid; praecepta mea ita est, ut omnia re-

flaurentur, et iustitiam firmissime habeantur. Et
 clamaverunt se, quia omnes, qui curiam accipie-
 bant, superfluum arripiebant, et minuebant mercato-
 ribus, et merces eorum vilissime tenebant, et sine
 iustitia tractabantur, et non faciunt esse placabiles
 sicut iustitia est; et nos audivimus clamorem eorum
 et facimus iussa talis, ut omnes merces, quas nostras
 accipiebat, quantumcumque valebat, deberet accipe-
 re, et non deberet aliquid minuere; et omnes eas,
 quas camera nostra debet accipere, et ante quam
 accipiat debet esse aptiatum sic ut mercatores clama-
 se se non possent, et libenter donet quod iustum est;
 et si nostri Baiuli volunt cambiare aliquid cum mer-
 catoribus, pro voluntate mercatoris debet esse, et
 factum habeo praeceptum meis Baiulis, antea et po-
 stea, ut nulla causa de mercatoribus non debeat ap-
 prehendere nisi voluntate eorum, & non debet fa-
 cere talem causam cum mercatoribus, quod possint
 retineri; & clamorem facere non possint, nec pos-
 sint dicere res eorum invilatas esse, ut illi non pos-
 sent se clamare, de tortu quod illi factum fuisset,
 nec separare se possint turbati; et iussum meum fir-
 missimum factum habeo ut illi debent esse tractati
 per magnam iustitiam, in praeterito, et in praesen-
 te, atque futuro. Et imposuerunt nobis preces, ut
 naves eorum traherent ad terram, & nos inquirimus
 Duanam quam deberent, et Duana testificabat, ut
 unaquaque nave deberent dare S. II. ad tenendas
 naves, et S. II. ad varandas et S. IIII. per timo-
 nes; audivimus preces eorum, et omnia dimisimus
 eis, propter quod nos sciebamur quod agimus esse
 propter alias expensas quae faciebant, et ista dona
 non dedimus alia gente, nisi eis, et fecerunt cla-
 morem, de merces eorum, quas mercatores emebant,

ab illis quos antea videbant, et portabant ad domos eorum, et posterius etiam dicebant, aliquando faciebant, ut damnum haberent, aliquando ut merces eorum minuisse de pretio; ista faciunt, post habent guardata, et viduta, et sic faciunt ista biscoffe. Quando nos audivimus eorum clamorem, et nos fecimus praecepta ad baiuli nostri, ut merces mercatoribus vendidissent ad talis hominibus, ut tortum non haberent, de praecepto ad illi qui tenet nostram legem, ut Christianus, et Saracenus in unum modum maneret in iustitiam, sic Christianus quomodo Saracenus.

Et fecerunt clamorem de naves eorum curare per curatores, & per servientes, qui quaerebant tali costumi qui non solebant esse in Duana, non se meliorabat tantum, quantum se peiorabat per istos homines mercatores; fecimus praecepta ad Mustelus, & ad Latefmimoma, et ad Lumiru, & ad Litarcarim, & ad Lunerdatu, & ad Lamare, ut illi non essent consentientes, ut nullus Christianus tortum patiat, sicut illi potestatem habuerunt, ut Curia nostra blasiniata non fiat, & mercatores nostri expavescant propter mali costumi; & fecerunt nobis preces, ut qualiscumque homo, de eorum gente, in terra nostra obiisset, in toto nostro regno, & lassasset aliquam pecuniam, aut merces, ut sociis eorum apprehenderentur, & ad parentes eorum deferrentur omnia in terra eorum, & illi qui apprehendunt causa illa debet scribere litteras, & facere securitatem, ut daret omnia ad parentes eorum, omnia hoc concedimus eis quia lex nostra sic praecipit, & iustitia est, ut ita fiat.

Et fecerunt nobis preces de nostro stolo, quod per mare, qui solebat facere eis contraria, & con-

trariabat iter eorum, & praeliabant eos; audivimus preces eorum, & fecimus praecepta Comitibus nostris, & Admiratori galearum, ut ad naves eorum unquam arma servasset, nec contraria eis fecisset, sed salvasset, & custodisset, melius quam possent. Et fecerunt nobis preces, de auro, & argento quod referunt in terra nostra tota, ut non dedissent eos dictum ad intrandum, sed postquam emunt merces eorum, ad exiendum dedissent dictum, sicut consuetudo est; ubi nos audivimus totas eorum preces, & cognovimus quia illi volebant habere amorem nostrum, & volebant nobis dare amorem eorum, & obedire nostra praecepta; sic dimisimus eis omne malum, & omnem discordiam, quae ab antea fuit; & sic feci praeceptum per totam nostram terram, & ad omnes nostri Baiuli, ut ubi illi vidissent nostras literas, vel audissent, bene, & optime observassent, & si quis praevaricasset aliquid, persona, & res eorum ad mercedem eorum fuisset; ubi haec omnia fuit, illi promiserunt conventionem facere, ut fideliter, & diligenter, totum nostrum regnum, & salvare per mare, & per terram, & palam, & secretum, & non debet adminare nullus hominem contra nostrum regnum, nec Civitas, nec Castellum, nec in Oriente, nec in Occidente damnum facere, & non debet minare, nec portare, nec per mare, nec per terram, nullum hominem ad nostrum regnum damnum habere, & non debet venire cum nullum hominem propter nostram terram damnum habere, & sedium facere, & non debet nocere nullum mercatorem Saracenum, nec tradere gannare, nec de pecunia. Et si nullus Saracenus cum illis processit, debet guardare, & servare, sicut persona eorum, & non debet liberare eos ad nullum malum

lum hominem, & habemus in guanto, ut ducerent in nostro regno, quidquid necessum, id est arme, & ferrum, & ligna, pice, & omnes res, quae in eorum terra est, per merces, quae solent ducere in terra nostra. Et in tali modo positum, & stabilitum est conventum nostrum illis, & illorum conventum nobis, adeo ut fecissent totum completum amorem nostrum, & pacem, inter nobis, & illis, & si illi fallunt de ipso conventu, aut de parte conventus illos fallunt, & de sacramento fallunt ubi illi credunt, & isto stabilimento habeant disfacto, & isto pacto perdunt fidem, & libertatem, ubi isti conventi fuerint stabiliti, fuerint lecti ante Melsatico, & bene intellexit, & placuit, & levavit guarantees, quia placuit eis, & portavit secum, & litteras scriptas, & adduxit guarentianam, ab Archiepiscopo, & Archipresbyteris, quia placuit eis, & venit ista guarentitia in Babillonia quindecim dies de mense qui vocatur Saracenis Saphar.

Et de hoc fuit testes Marcus Patriarcha de Alexandria, & de Babillonia, & de Nubia, & de Saba; & Michael Episcopo della Barbacana, & Homodei Presbiter Priori de Cairo, & scripsit litteras Bulcaira filius Presbiter homo Dei.

- Haec est interpretatio istarum Litterarum, quas Dominus Suldanus omnes Pisani salvi, & sani in mari, & in terra fiant, & sani ubicumque.

Anno fidanza in Dio onnipotente, e la fidanza del suo Profeta, e la mia sopra le loro persone, loro avere,

re, e lor mercanzia, e lor cose, e senza dubio, ne non patano nulla in guerra. E chi si trova andando, e vegnendo stando in terra. Icti alle sue portora dell'oste forti, non dabbì dubbio, andando, & vegnendo, stando, finchè li anni dura e li mesi, li giorni, tornando loro d'Acri in terra Icti, di terra Icti in Acri, sia pace intra meie li Franchi. Quelli di Suria e Seste intra noi, e li Franchi qui sunt in Suria, querra quod non debetis intrare in Acri. Quos vadant in Suria quando le treque sono rotte intra mei. Li Franchi di Suria e Samdanda o arme, o cavalieri, o istrave, in noi di perder loro, e non anno fidanza di noi qui debent dare dirictura di mercatanzia di Bizantios centum debet dare sedecim; & dictum aurum, & argentum di centum debent dare decem, & non sia isforzato di vendere di loro mercanzia, e non sia sforzati di nulla mercia, e ne dell'allume, e d'altro avere, e sia lor compiuto loro affare, e quello che dimanda sia lor compiuto immanente; & sia adfatto lo Fondaco loro d'Alessandria nullo altro homo d'altra gente non crab gui & fundacais a voluntate Pisani, & non debet introire avere d'altra gente sine loro, quod debet acconciare lo Fondaco al pro citius quam potest. E sia data la loro Ecelesia, che anno avuto per cantare Missa, que est usato; siano tratti li cattivi, qui Guardianus non debeat traggere nulla Signoria libero sia di nostra gente nel porto; nel Guardianus del Fondaco non dia diricto finchè istiano in ollaltra, e andranno, e anno dirivano in Dovana per salvamento d'avere loro, si venda in Duana loro avere; non sia dato indugio, ne non sia dimandato loro dirittura, fin che non est venduto avere, e da quello avere scaricato di loro mano. Sia loro renduto lo Bagno

gno como fuit ufato per bagnare in Alexandria, da oggi innanti non dia preffio del Bagno ne non fia domandato, ne non diano gufo, ne arfo, ne di nappi per lor bere non diano diritto, e di lor vivanda foperchio non diano diritto, & mietere vino como fuit ufato, come ufato in Alessandria alla ifcita della porta fia lasciato ifcir marcaffa una, & riescita una di lenfano per mercatanto; qualunque hora vorranno andare a lor terra non fiano diftenuti, non fiano tolte le armi loro, qui funt in Alexandria. Si vendit arma, non debeat dare diritto, ne Saracinus non faccia forfa di comprare da loro. Quando uomo ifcire fore di porta vorrà, lo fcrivano dello Stohiato colli fcrivani dell'alfacchini & qualunque nave fallifce di mercanti in el reame del Soltano quod unquam eft falvus in persona & in avere. Et faranno li mercatanti Seracini qui torna del Garbo in terra Icti, e di terra Icti in Garbo, & Sieftene, di terra Icti per andare in Suria, e di Garbo in Suria, e di Suria in terra Icti, e di Suria in Garbo, di tutti li Saracini qui funt le loro perfone, e lor avere, e lor mercatanzia & in mare & in terra andando e vegnendo, & andando e vegnendo innella terra de Saracini, terran quae funt concordate, & fi volunt pare quod eft sibi dicto infino volunt venire in terra noftra. Si non faccia fapere antequam fiane uno quod ego fia ficurum dor inante quod intra noi, e loro, e tutto quelli qui videant ifta carta delli grandi uomini fi terranno fermo ifto comandamento.

In Nomine Dei, qui eft mifericors, & miferator, magnus & iuftus, & victoriosus, &
gu-

gubernator Saracenorum ; lumen legum , rex militiæ Saracenorum , Saladinus fidelis Elmiræ , Elmomim , sententiam , quam mando vobis Consiliibus & veteranis Pisæ , quod Deus manuteneat vos in via recta , & affidamento & allocamento , & de amore vestro retinendo & servando : Scriptum quod est inter nos & vos de pace & allocamento quod ordinavimus inter nos & vos , & scripta est quam custodimus penes nos attinere ab offensis ne discordia inter nos & vos oriatur ; ideo mandamus vobis hanc chartam notum faciendo vobis de Ruggerone qui fuit in terra Aegiptus , cui noster frater carissimus Scensedin nomine , idest Sol Regni , princeps bellantium , dedit cantarios ducentos viginii quinque de Ianuensi allumine ut ipsum venderet in terra Christianorum & emeret ei inde quasdam res sibi necessarias , quantum dictus Ruggeronus semper fuit fidelis Dei servus mei . Dictum itaque nobis fuit , quod venit sanus in Provinciam , quem & eius socios duæ vestrae galeae ceperunt , & eos Pisas duxerunt . Quod postquam vobis cognitum fuit , vos sicut sapientes homines ipsum allumen cepistis , & in loco securo separatim posuistis , ut inde veritatem cognosceretis . Quod nos laudamus , quia sicut sapientes homines fecistis . Unde vobis damus in veritatem quorundam allumen iam dicti fratris nostri . Est & dictus Ruggeronus fidelissimus dicti fratris nostri , quoniam noster est ipse Ruggeronus necesse est ut ipsum , & eius socios liberetis , & allumen totum ei reddatis , ut ipsum vendat , & res fratri nostro necessarias , sicut in praecepto habet , inde emet . Et de hoc vos taliter portetis ut vestri homines ad nos venientes honorentur a nobis , & salventur , & nulla discordia inter nos & vos inde possit ori-
ri ,

ri , & non portetis vos taliter de hoc facto , ut homines vestros detineamus , & eis res suas auferamus . Mandamus vobis hanc cartam per Missum nostrum Achacium optimum , qui est honoratus inter nos , & cognitus & pernimium dilectus . Et ideo rogamus vos ut ipsum amore nostro honoretis , & honorifice recipiatis , & per eum taliter nobis respondetis , ut amicitiam vestram retinere valeamus . Scripta est haec carta in mense Novembris Anni DLX. A Macumet.

In Nomine Dei qui est pius & misericors Omnis filius Steneste , Elmire , Elmomim fidelis Saladini . Nuntio vobis Consulibus , & Capitaneis Pisanis ut Deus det vobis vitam & salutem in veritate & ex bona fide . Vobis dico , quod nos mantenemus vestros homines , & vestros mercatores , qui saepius ad partem Aegyptus veniunt . Ideo quum nos audivimus de facto quod contigit Ruggeroni , quoniam ipse fuit captus , & allumen fratris Domini nostri ei fuit ablatum , multum doluimus quod vidimus fecisse talem rem , quae sit principium dissensionis oriendae inter Dominum meum & vos . Ideo statim cogitavimus & ordinavimus tollere hominibus vestris in restaurationem dicti alluminis tantum , unde damnum totum dicti fratris Domini nostri bene recompensetur . Quocirca honestius fore duximus salvare iustitiam & rationem , & firnamentum pacis , quae inter Dominum nostrum , & vos vertitur . Mandamus igitur vobis requirendo praefatum allumen , ut ipsum totum dicto Ruggeroni reddatur , ut ipsum vendat , & sicut habet in mandatis , res necessarias fieri Domini mei inde ei emat , & haec omnia sine
mo-

mora, & dilatione faciatis. Quod quidem si non feceritis, quia vos estis principium mali, res omnes dicti fratris Domini nostri recuperabimus ab hominibus vestris, & peccatum super vos & super filios vestros, & non super nos erit. Praesentium vero litterarum lator est Acacius homine optimus noster amicus carus & acceptus nobis & Domino nostro, quem vobis commendamus ut ipsum amore nostro honoretis, & benigne pertractetis, & sic vos inde rogamus, ut dignum meritum hominibus vestris inde reddere possimus. Scripta fuit haec Carta mense Novembris anni DLX. A Macumet.

In Nomine Dei qui est pius misericors & miserator, Rex iustus & victoriosus, conservator & spada legis Saracenorum, Princeps militiae Saracenorum Buberher Maccumata filius Iob fidelis Elmire Elmomim pro . . . Archiepiscopo Pisanorum, & Consulibus, & Veteranis omnibus mandat ut Deus vos manuteneat in fide & via recta. Carta vestri Archiepiscopi & Consulum pervenit ad nos representata nobis per manum vestri Missatici Bulgarini, quem elegistis & mandastis nobis, & dixistis ipsum esse nobilem & sapientem virum, quem ante praesentiam nostram, & iuxta nos venire fecimus, & audivimus, & intelleximus eius Missaticiam, & honorem ei fecimus. Et his omnibus quae nobis aperuit mentem nostram adhibuimus; & de omnibus male toleratis, de quibus nobis reclamavit, & quae nobis nominavit, ipsum audivimus. Praecipimus igitur omnibus provisoribus nostris, qui sunt in Civitate Alexandriae, ut bene portent omnes mercatores Pisanos cum iustitia & bona consuetudine;

&

& servant eis universa pacta & conventa, quae cum eis habuimus, & ea non frangant, & contra ea nullo modo faciant. Remittimus itaque ad vos Missaticum vestrum laudantes & complentes ei quae nobis intimavit, & pro eo honore & servitio, quod ei fecimus maximas gratias a vobis recipere expectamus. Inter ea quae nobis dixit de captivis vestris a nobis liberandis nobiscum satis tractavit, & frequentes preces nobis porrexit, & ad nostram recordationem saepius reduxit. Unde in veritate sciatis, quod navem in qua omnes essent Pisani non cepimus nec capi fecimus. Et bene praecepimus stolo nostro, & omnibus hominibus nostrarum galearum, ut nullam offensam amicis facerent. Quare credendum est, quod de vobis specialiter intelleximus, quum vos inter maximos & legitimos amicos nostros reputemus & adnumeremus. Veruntamen illi, qui cum inimicis nostris fuerint associati inventi, tamquam inimici debent capi, & pertractari, & nulla fides eorum verbis est adhibenda, & vos taliter cum inimicis nostris a nostris hominibus captos nullo modo a nobis debetis repetere. Consideratis tamen quae nobis scripsistis, & quae vester sapiens Missaticus ex parte vestra nobis viva voce aperuit, pro honore & amore vestro vestrique Missatici captivos decem & octo, quos in captivitate habebamus dicto vestro Missatico reddi fecimus, quos omnes cepimus pugnando in inimicorum navibus, cum viriliter repugnarent, & se defenderent. Consulimus itaque vobis sicut intimis amicis, ut praecipiat hominibus vestris, ut non navigent cum illis hominibus, quos nostros inimicos esse cognoverint, nec in uno navigio eorum appetant societatem. Quia stolus noster solammodo

per-

perquiret inimicorum navigia. Quod quidem si fecerit, amicitia inter nos & vestros homines perseverabit, & nulla occasio vel materia offendendi vestros homines nostris hominibus patebit, & nos & vos de briga eximetis, qua nobis nullam facietis reclamationem, nos & a nulla vestra inquietabimur lamentatione. Scriptum est hoc in mense Savel Anno DLXXV. A Macumata.

In nomine Domini miserator, & misericordissimus. Fuit praesentata praesentiae nostrae cartula olim vestra Archiepiscopi Villani, & Consulibus Pisae & omnes majores Civitatis tribuat vos Deus in bonis intellectis, & in bonis operibus, & etiam quae fuerunt scripta intelleximus, & de hoc quantum nos multiplicastis in salutatione vestra, & nos simili modo vos salutamus, & similiter amicitiam vestram multiplicamus. Et de hoc quod nobis laudastis, & estis laeti de nostris rebus hac de causa vos magis diligimus propter bonum intellectum quantum erga nos habetis, & omnes gentes cognoscunt hoc, & de hoc quantum dixistis, quantum Deus disponet omnes res, & dividit omnia sicut vult. Nam ipse confirmavit amicitiam inter nos, & vos, & adhuc confirmat, & exinde crescit lucrum & omnia bona, & proicit omnia nefanda. Et omnes sapientes debent hoc scire, & nos semper confirmamus vestram amicitiam, & de hoc quod dixistis, quod vos vultis retinere antiquam amicitiam, quam regni praedecessores nostri fecerunt omnibus nostris diebus illam duplicamus, & illam semper crescimus, & semper continebimus vos omnes bonas consuetudines, & hoc tenebimus omni vestra voluntate, & hoc te-

nebis vobis veraciter, & omni illos qui veniunt de gente vestra, qui in nostra terra, honores illos multiplicamus, & personam custodimus, & censum illorum servamus, & accimus eum in mercatis illorum, unde bene lucrantur in totam voluntatem illorum, unde multum lucrantur. Et semper iubemus, ut bene habeant, & de necessitate quantum dixistis quod gens vestra patitur de nostros piratos, & de nostros homines, quando nostrum ettolum exiit, eum imperamus, ut non tangant aliquem vestra gente, nec aliquam contrariam illis faciant, nec damnum, & ut caveant se, nec faciant eis nisi bonum. Et ut sint custoditi, sicuti gens nostra, & faciant eum onorem, sicuti genti nostrae, & nemo ex nostros hominibus tangant vestros homines illos, qui veniunt ex nostra terra ac redeunt, illos qui pergunt in viam mercatorum in viam bonam; & gen. nostra non capit nisi Francum Suriae, illos qui sunt nostri inimici evidenter, & sunt cogniti gentem nostram beligerantem, & noster exercitus semper in terra illorum, & quantum inveniunt ex navigio illorum, confundunt, & capiunt gentes illorum, aliam gentem non capiunt, nisi illam: nemo potis nos ex hac causa inculpare, & omnis sapiens debet nos ex hoc laudare, amicis nostris proficimus, & inimicis nostris, nocemus; & hanc causam nemo nostrum homines non potest transire, & bene imperavimus eam, ut gentem vestram semper custodiant, & semper honorati, & nostra bona custodia sint super vos omnes, & hoc semper iubebis. Et de hoc quod dixistis de Abdelqfi de nave de Scilia hoc non est verum, nec fuit nostro imperio, nec nostra voluntate Abdelqfi introivit in cursu postea, quando stoleo Sciliae robavit tenens se, ut introitu nostro, quando nos eramus intenti con-

tra illos qui impediunt lex nostro ac pericia, dum voluntatem illorum a nobis postea ipse introivit in cursu, ut habet recte in Siciliae capere gentem illorum, & noscunt ut aliquis genti vestrae esset ibi. Et imperavimus eis, ut semper custodiat gentem vestram, & de hoc quod dixisti quod misisti legatum vestrum ad dirigendam vestras negotii omnes vestri negotii sunt erga nos beneficales, & fortiter isti honorati, & custoditi, & omnes vestros actus facimus legato vestro pro vestro honore, & loquela ipsius, & locuti ei fuimus, & voluntatem ipsius fecimus. Et de captivis quos dixistis qui erant ex vestra gente nos aliquem capimus, nisi cum Francis Suriae nostris inimicis, qui dicti, & facti sunt unam, & ita belligerant contra nos, sicuti illi in terris eorum, & in manibus illorum, & hoc rogatione vestra facimus, & eos vobis liberavimus in manus vestro Legato, & sunt nomina illorum.

<i>Sandinus</i>	<i>Uguccione</i>
<i>Villanus</i>	<i>Pandolfo</i>
<i>Guido</i>	<i>Alberto</i>
<i>Pandolfo</i>	<i>Anselmo</i>
<i>Calderino</i>	<i>Gherardino</i>
<i>Passarino</i>	<i>Guillelmoto</i>
<i>Ubertello</i>	<i>Gerardo</i>
<i>Erigo</i>	<i>Bernardaccio</i>
<i>Pitello</i>	<i>Carbonero</i>
<i>Girardo</i>	<i>Robuloto</i>

Et de balsamo quod questi fuisti pro vestra Ecclesia pro vestro amore una ampulla bona, & munda & de hoc quod nobis rogastis ut mercatores vestros fuissent custoditi, qui in patriam nostram veniunt,
de

de quibus venduntur in nostra Duana, quod spedi-
cati in omni bato, & fuissetis portati secundum pe-
titionem Rainerio Botono, Literis nostris scripsimus
vobis ad nostris ordinatis in Alexandria sicut cartu-
lis a nostris antiquis fuissetis custoditi, & liberavimus
litteris legatum vestrum Eldebrando, & honorem fe-
cimus pro vestro amore, & omnium suum servitium
fecimus, & de suis mercatis nostra iustitia dimisimus
illi tantum quod erat. Et hoc intelligite, & facite
si Deus placet. Ista carta scripta fuit in dies Februa-
rio II. Gratia, & benedictio Dei sit super sanctum
Profeta nostro Mahaamet.

*Men Elfeld elegend elmelec ebfaleti naser Elei-
me que fel elome enur Elgius tef elissele
oiar elene que fel quo dat elmes selemin
oed idvate elmitmonia ebilbarat Talcio
Elseisi fece mulene emir elmunenin bene-
dicio Dei sit super illo.*

ab extra

Tibi Archiepiscopi Villanus, & Consulibus
Pisae tribuat vos Deus in bonis in-
tellectis, & in omnibus bonis.

In Nomine Dei Miserator, & misericordissimus
istam nostram litteram mittemus vobis de curia no-
stra. Tibi Archiepiscopi Villiano, & Consulem Pisae
ut Deus vos perseverare in bonis operibus. Nam De-

us nos vallavit in terra , & concessit nobis dominium super multas gentes , & proiecimus ex Dominio nostro omnes res iniquas , & per enses nostros proiecimus a nobis omnes nostros contrarios . & exaltavimus sanctissimum genus ubi gentes nostrae confidunt , & destruximus illos qui sancto generi nocuerunt . Nam ego ad hoc me elevavi , ut Abes , & filio eius , & perditos socios suos , & illos omnes qui eum desiderabant destruximus , & eradimus omnem gentem illius a nobis , & retribuimus ei retributionem magnae traditionis , & fecimus confugere in multis locis , & cito eos disperdimus hac de causa .

Azulene Dominus noster Elimem Elseum Benafer ille Emius Elmumenin Benedictio Dei super illum , & super benedictis patribus suis , & super filios quos generare debet hac de causa concessit mihi completum donum , & concessit mihi potestatem super magnos , & super parvos . Et concessit in omne negotium sui regni . Et dedit mihi potestatem extra lectum suum . Et direximus magnum regnum melius quam esse potest , et renovavimus , et omnem magnitudinem antiquis bonis usus confirmavimus , et haec quae vivimus omnem consuetudinem , et pro gratia Dei evenit omnis nostra voluntas , et sumus elevati super omnes nostros inimicos , et custodit amicos suos , & omnes qui amicitiam ipsius tenent . Et conventos quos concessimus , & fecimus vobis firmiter tenemus , et in hoc permanemus . Et estis in omnes vestros usus , et in omnes iustitias quas reliquerim vobis , et pro amore quem in vobis cognovimus , estis apud nos in nostro regno custoditi . Et cognoscimus vos esse fideles nostri regni sanctissimi , et ex longo tempore semper servistis illud , & quando lator vestrae cartulae ad nos venit

reno-

renovavimus sitis apud vos custoditi. Et praeceptum nostrum exivit dispositum nostris qui sunt in Alexandria, quam Deus custodiat, & in aliis partibus ut sitis custoditi, & honorati, & sitis in omnibus vestris bonis voluntatibus semper sitis custoditi, & honorati, et ut sitis detenti secundum quod scriptum est in cartulis vestris, quas a nobis habetis ut per hoc provide sitis detenti, et ulla menes hoc non sit minuata, nec multum nec parum. Et hoc usus vester est semper, et ita semper eritis detenti in quantum vos eritis in amicitia nostri regni, et servabitis, & honorabitis, et custodieritis omnes qui ex nostra parte erunt, et in hoc permaneatis ut amicitiam nostram habeatis, & octo homines liberavimus latori cartulae vestrae de gente vestra, quos habebatis captivos pro petitione vestra. Et haec sunt nomina illorum Bello filio Andrea, Villan filio Petro, Manfredo filio Leo, Oberto filio Martino, Mattaeo filio Benedicti, Gevan filio Dominico, Giordan filio Pongo, Carosol filio Heldebrando. Et dedimus eis ad opus Ecclesiae unam ampullam balsamo bono, & puro pro vestro amore, & nostrum regnum obtinuit urbis quidquid vobis convenimus, & ideo vos bene debetis servare omnes consuetudines quas nobis spondidistis. Et est scriptum inter nos & vos ut iuramentum quod fuit factum Raynerius Bottaccius & eius. Et per omnem gentem Pise de for fatto qui foris Enaus de illis qui gentem vestram occiderunt, et nequis . . . . eos; quia non potest esse ut inter nos veniat, & unquam non erimus, ut eos non requiramus omni tempore, et unquam non condonavimus traditionem illorum, et hoc facite, & intelligite Deo annuente, Et Cartula ista fuit scripta Martii die xx. Benedictio Dei sit super Avum nostrum.

strorum Mahacmet Prophetam nostrum , & super
filiis suis Parentis Dei benedictione .

*Men el seidt Elegan Emelte Elfabat naser
Eleme quesi elo omme Omir elgium seif
eles selem rex elenin quesi Quidat elmu
selemin Eordi Diu elmumenin Ebulaanrat
Toloib Elxilei setemulune Emir elmume-
nin Sdolocoos Alla Aleib .*

Ab extra

Tibi Archiepiscopi Villani & Consulibus
Pisanorum Civitatis conducat vos in
bonis operibus.

In bona opera nam hoc sciatis ut mox quod
a me praesentate fuerunt continuo accipi.

Multas magnas preces. Ex illis rebus multum
convenit ut illum deprecarem pro magna nobilitate,
quam ipse habet in se pro ipse malefactis quo gens
nostra nuper fecit. Et ipse praecepit mihi, ut vobis
responsionem scriberem ex omnibus rebus, quae scri-
pta fuerunt in cartula, quae ad me venit. In hoc
quo mihi in vestris scriptis mandastis laudando boni-
ta-

tatem & nobilitatem meam, & hoc scio, & cognosco, quia verum est. Et pro bona voluntate quam in me habetis & dixistis. Et hac de causa cognosco quia in nostro amore, et in nostra benevolentia permanere vultis Et Deus scit quod ego valde amo & amicitiam vestram, et hoc semper tenebo dum Deus mihi vitam dederit; et hanc potestatem tenebo, et vos bonas amicitias tenueritis sicut vestri boni antecessores nuper tenuerunt, et si aliquis vestrum alienam nequitiam in se habuerit hoc defrangite & castigate Et ita in amicitia nostra vos continete sicut nuper antecessores vestri continuerunt se, & hoc quod dixistis quod diligit pacem super omnia, et omnes homines qui sunt in mundo. Hoc cognoscunt qui sensum habent & vestrum sanctissimum regnum super omnes alias gentes hoc cognoscit & facit, & est valde turpiter omni qui hoc cognoscit & ore proferre & factis facere non vult. Et de hoc quod dixistis quod semper diligitis & nos & nostrum regnum hoc certissime scimus, nec umquam adiuvastis alienam gentem, nec vestram, nec alia qui nobis contraria facere disposuerunt & hoc facere debetis ut haec semper ex vobis cognoscimus, & de hac causa melius est vobis, & hoc bene scitis quia istud regnum est maius omnibus regnis Saracenorum, et ditior, & fortior gente, et omni quae necessaria sunt. Et omnis gens qui est in mundo nobis invidiam fert de nostra fortitudine, et semper dedit nobis Deus victoriam super omnes inimicos nostros, & illos qui nostrum bonum non cognoscunt retributionem malam Deus illis facit. Et illi sunt fortunati, qui in nostra bona voluntate permaneant. Et hoc vobis notum facimus quod semper & vos, & mercatores vestros honoravimus in nostrum regnum, & censum illorum

valde custodivimus , & semper honoravimus vestros mercatores , & semper obtinuimus inter nos & vos . Nec ex consuetudinibus vestris aliena offendimus . Nec magnam , neque parvam & in lege vestra estis in Alexandria sicut vultis . Et ita estis honorati in terra nostra sicuti & in vestra , & bene debetis bene cognoscere & tenere amorem vestri regni & nostrum , quia ex longo tempore magnum proficuum ex eo suscepisti . Et de hoc quod mihi mandastis de mercatoribus , & de parentibus vestris , quod in terra nostra fuerunt , & vos eos mandastis sicuti filius a patre , & hoc non fuit actum ut hoc eveniret , & sicut evenit , modo intelligite & hoc responsionem & est cognitum in omni mundo quod omnis gens debet & in ea maneret , Et hoc est illud quod magis proficuum erit in die iudicii . Et Deus exaltat illos qui hoc tenuerunt & disperdit illos , qui hoc non tenent , & vos certissime scitis quod nos semper firmiter tenuimus illud stabilitum , quod fuit inter nos & vos bene scitis quia magnas directuras ex longo tempore vobis reliquimus . Et bene scitis quia magis directuras capimus a Saracenis & a Graecis , quam a vobis hoc bene cognoscitis & semper vos plusquam aliam gentem dileximus , & servavimus . Nec umquam malum fecimus alicui vestrae genti , neque magnæ neque parvæ notum vobis facimus quod quando nos audivimus illam magnam traditionem , quam mercatores vestri fecerunt nostri , quum essent nostri mercatores secum in una nave Alexandriam , quam eos omnes ingenio occiderunt , & censum illorum sumpserunt , & per clamorem enim quem parentes illorum qui interfecisti fuerunt nos retinuimus vestros mercatores sicut audistis , & eis iussimus ut vobis nuntiarent ut illos qui hoc malum fecerunt nobis

bis intrent, & omnem censum, qui erat in nave, & illorum qui interfecti fuerunt, & qui nostram proclamationem non habebant hac de causa eos liberavimus nec ullum damnum a nobis acceperunt. Et iterum cum patientia hoc a vobis requirimus per amicitiam quam in vobis habemus, & semper tenere cupimus, sicuti consuetum est inter vos, & nos secundum hoc quo lex nostra iubet hac de causa hoc facimus sicuti audistis, ut itaque certissime sitis de iniuriandum quod vos nobis fecistis antiquo tempore, quoniam unum vestrum legatum pro omnibus iuravit pacem quae fuit inter nos & vos ut ubicumque mercatores nostri essent vobiscum aut in mare aut in terra vos eos & censum illorum servaretis nec ullam iniuriam a vobis accepissent, & iurastis in pace vestra, ut si quis hanc pacem frangeret ut esset sicuti Iudas qui Deum tradidit, & dixistis iterum in pace, ut ille qui pacem frangeret esset positus, inter illos qui erunt ad sinistram partem in Iudicio Dei cum ipse dixerit: *Ite maledicti in ignem aeternum.* Et ipse qui pacem frangeret sit ligatus a Beato Petro, sicuti Deus dedit ei potestatem quemcumque ligaverit super terram erit ligatum & in coelis, & quemcumque solverit super terram erit solutum & in coelis: & iurastis quod si hanc pacem frangeretis credulitas vestra non esset in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum. Et qui hoc reliquisset esset demersus in ignem aeternum, & faciem Dei numquam videbit. Qui hoc frangit, & qui bene fecerit non proficit animae suae. Et bene debetis eos qui hoc malum fecerunt capere, & nobis mandare. Et censum nostrae gentis per amicitia quae est inter nos, & vos, & faciemus ex eis quod lex nostra iubet Iesus Christus numquam iustis ut aliquis

tra-

traditionem faceret ad haec verba , quae vobis mandamus intelligite & facite quoniam hoc ante quos nos requissemus facere debuissetis , & in toto mundo resonat haec traditio , quam vestri fecerunt & nos iterum permanemus in amicitia ; quae est inter nos , & vos , sicuti semper fuit melius , & mercatores vestri nunc & omni tempore , quando in nostram terram venerunt honorati & servati erunt , & securi sine aliqua dubitatione secundum consuetudinem nostram , quae est inter nos & vos numquam per nos non erit fracta . Et Deus hoc cognoscit nunc nobis notum facimus de vestro nobili Legato scilicet Raynerio Botaccio pro amore vestro optime recepimus , & honoravimus , & servavimus , & multa bona illi fecimus . Et fecimus ei secundum quod fuit consuetudo facere aliis nuntiis . Et requisitione sua illud quod convenit fecimus ei . Et iterum vobis notificamus , quod iustitiam illam quam ex longo tempore vobis reliquimus adhuc tenemus . Nec aliquid amplius vobis imposuimus . Et est turpe , quoniam vos aliam in novam consuetudinem requiritis . Et iterum vobis notum facimus de optimo Balsamo , quod requisistis ampullam unam nuntio vestro tradidimus . Et de hoc quod quaesistis fructis de vestris mercatoribus vendere in duana , qui primus venerit , primus venderit . Et similiter de hoc quo proclamatio- nem fecistis de his de duana de hoc quod vendebatis , quia ordinati accipiebant a vobis duodecim ex omni centenario besannos , & similiter de vestro Fundico Alexandriae ut esset actum . Et similiter ut habuissetis in Babillonia unum Fundacum per vos , hoc vobis secundum certam voluntatem facimus , & regali praecepto exivit , ut ex hoc esset vobis scripta cartula . Et hanc cartulam nuntio vestro tradidimus
ut

ut sit lecta coram omnibus ordinatis Alexandriae . Et est praeceptum in cartula , ut si aliquis ex ordinatis Alexandriae hoc amplius fecerit persona eius, destruaturs Et de bastasiis & vasulis comparatis de quibus conquesti fuistis , hoc vobis donavimus . Et praeceptum nostrum exivit ut hoc vobis firmiter teneatur , et gentem vestram , scilicet Pisanos , quos a nobis requisistis in cartulis vestris , hos omnes sumpsimus cum Francis illorum , qui pergebant in Suria . Et sumpsimus illos bellando cum Francis nostris inimicis . Et iterum vestras implevimus preces , & forsantos illorum reliquimus pro amore quem nostro regno tenetis . Et hoc exivit iussum nostrum , ut nomina illorum , quos petebatis , fuissent inquisiti , invenimus novem qui erant mortui ; ex aliis decem dixerunt quod Genuenses erant , nec erant Pisani , & tres alii Avidalus sumpsit secum & impensus est cum multa bona , & sunt ex militibus nostris . Et alios xiii. quorum nec nomina nec personas invenire posuimus . Et fuerunt multum inquisiti . Et illos quos invenimus qui dixerunt se esse Pisanos fuerunt xxv. Et illos tradidimus Legato vestro Raynerio , qui super est nominatus in cartula , ut ipse eos vestrae praesentiae conducat cum magnis forefactis illorum , quoniam ipsi exierunt ex pacto gentis illorum quod erat inter nos & illos , et legatus vester iuravit nobis . Et illi & qui cum eo sunt nominati in cartulis quas scripsimus inter nos , & vos , ad institutionem pacis . Et iuraverunt per semetipsos , & per omne Comune Pisae , quod omnis Comunis Pisae debet hoc sacramentum firmiter observare . Illud sacramentum quod est scriptum in cartulis in litteris Saracenis , & in latinis hac de causa nos scripsimus hoc quia in illis cartulis est scriptum . Et hoc quod

quod vobis fecimus , nisi propter anticam amicitiam quae erat inter vos & nos. Et ex vestra requisitione fecimus vobis tantum quod nunquam volumus facere alia gente quod vos Balsamum tantum ; districturas alias gente & nos certissime scimus quod vos amicitiam nostram firmiter tenebitis , & amplius tale factum non facietis , sicut fuit illud factum quando mercatores nostros tradidistis . Et omnes illos debetis observare , qui notam proclamationem habuerit quomodo de nave gens vestra fecerunt . Et de nostra amicitia semper est vobis melius . Et nos hoc pactum quod vobis fecimus , semper tenebimus Deo annuente omni tempore etiam bona voluntate tantum quantum vos pactum , quod est stabilitum inter nos & vos firmiter tenebitis erit amicitia inter nos & vos stabilita . Hoc intelligite , & servate Deo annuente . Et haec fuit scripta Indulquade mense & anni XL. viii. d. haec fuit scripta in mense Februario , & dies xvii. Gratia sit Deo soli . Et gratia Dei super amicum nostrum Muaamet nostro Profeta .

Copbon alla cou neem eloqt.

In nomine Dei qui est pius , & pietas . Exiit acquitatis praeceptum nostrum , Deus augeat honorem . Gratias agimus soli Deo in designatione restaurationis fundaci , domus videlicet in qua Pisani stare consuevere in terram Alexandriae , quam Deus salvet , ut compleant totum illud quod in restauratione istius fundaci necesse est . Et bene custodiantur Pisani , & tractentur secundum illam bonam consuetudinem quae soliti sunt . Sic notum & testificatum est per popu-

pulum Regni quoniam nos sumus custodes & defensores eorum ne inquietentur de aliqua mala petitione. Hoc praeceptum facimus nos Arcali Mellino, qui custos & nobilis procurator est terrae illius, corona iudicum, & praepositorum terrae, sustentator legis, arma maioris Domini, cuius honorem Deus exaltet, qui prudenter & discrete omnia gubernat, qui velox est ad omnia regni negotia, a quo responsa audire cupio, quod actum sit de fundaco, qui omnia quae auferenda & melioranda sunt in fundaco peragat secundum quod constitui propter preces Pisano- rum, & intercessionem Ruggeronis nuntii ipsorum, ut notum sit omnibus qui ex praecepto pietatis nostrae restauratum & melioratum est.

Hoc scriptum firmatum est. Et in testificatione Arcalis. Nadari. & Amari.

In nomine Dei, qui est misericors & miserator, magnus & iustus Dominus, Rex Regum, & Rector Saracenorum, illustratio totius mundi, & legum legis Iosep, vivificator regni Elmirae Elamomini. Carta Archiepiscopi Pisano- rum & consulum, & Comitum, & Veteranorum nostrorum venit ad nos & vidimus eam, & perlegimus translata a lingua nostra in linguam Arabicam. Cum qua lingua Arabica Deus mandavit Prophetam suum Dominum omnium prophetarum. Dicimus vobis de eo quod dixistis in ea Carta quod tenetis pacem, & securitatem in firma constantia. Bene videmus & cognoscimus quod verum est. Et de eo quod nos rogastis ut mercatores vestros venientes ad terram nostram manuteneremus & salvaremus per ea tempora per quae inter nos habitaverint. Et postquam a terra nostra se separave-
rint.

eum magnam malitiam facere præsumpserunt, & hoc est pro pulchra dispositione nobilissimi Aridali Elseidt Elgal Elevadal Emir Eiguius Scif Elifeles Nascer Elimen Quesel Codat Elmuselemin Coedidrat Elmumenin Ebulfadal Elaabes Eldaferiscdec Allou beou Elolin Eoe Emtaam Lecul Beca Iou Emir Elmumenin Eodea codra teu Eoe aleuueni qui pro ua magna pientia omnes actus in bonum convertit, quando Legatus vester qui vocatur Raynerius Botaccius filius . . . venit nostræ præsentiae attulit nobis duas cartulas ex parte Archiepiscopi Villanus & Consulibus, & Comitibus maioribus civitatis Pisæ. Et notificastis nobis de mercatoribus vestris & fratribus, & parentibus vestris quos ita mittebatis nobis sicuti mittit filius patri qui in præterito anno fuerunt distenti, & districti, & ex suis multa amiserunt. Et hoc non fuit conveniens facere, tam magno regno qui maiorem nominationem habet omnibus regnis qui sunt in mundo. Et mandastis nobis hunc legatum potest has causas quæ factæ fuerunt ut sit factum bona voluntas nec umquam illam seducit nuncium vestrum mandastis nisi in magnis rebus. Et ille sensu suo omnia pacificat. Et illum in galeam mandastis, quod numquam fuit usum nuncium vestrum venire nisi in nave. Et mandastis nobis rogando ut omnes suas necessitates cito explemus. Et vobis cum citius remitteremus. Et dixistis quod aliquis vestrum mercatorum in terra nostra non veniret donec nuntius vester ad vos rediret. Et dixistis in litteris vestris, ut quidquid ille vester Legatus stabilierit, & pactu suo confirmavit omnes conceditis sua stabilitione. Et nos Legato vestro naravimus, quod illud damnum quod de mercatoribus vestris nobis mandastis non fuit verum, sed intelligite

gite veritatem. Quando nos audivimus de mercatoribus vestris Alexandrinis, qui cum essent in nave cum vestris cum fiducia surrexerunt vestri eos omnes cum magna traditione occiderunt. Et dixerunt illis quoniam Piratae Francorum erant in mare ante eos, & hac de causa fecerunt eos descendere in sentinas; & inde eos unum post unum eiecerunt et ita eos occiderunt; et omnia scilicet uxores & natos & possibilia omnia sibi sumpserunt & lex bene iubet ut omnes illi qui hanc iniuriam fecerunt simul cum parentibus illorum bene deberent esse capti secundum decretum, quod est inter nos, & vos, debuissimus illos detinere scilicet vestro mercatores qui erant in patriam nostram donec misissetis nobis omnes illos qui hoc malum fecerunt, & censum & familiam illorum quos occiderunt. Et illis quos nos recedere reliquimus hoc pactum nobis fecerunt ut illi irent in patriam nostram, & illos qui hoc malum fecerunt caperent, & nobis conducerent cum censu, & familia illorum qui mortui erant. Et nuncius vester nobis narravit quod multi vestrorum civium apud nos tenebantur captivi. Et nos hanc responsonem illi fecimus ut omnes illi quanto nos tenemus cum Francis eos cepimus simul cum eis belligerantes, & in terra illorum. Deferunt eis auxilium & necessaria. Et illud scriptum quod est inter nos, & vos praecipit ut si nos invenire poterimus Pisanos, & Francos in una nave ita habeantur Pisani sicuti & Franci. Et ex his verbis fuerunt multa verba inter nos & Legatum vestrum. Et post omnia Legatus vester concessit nobis ut quidquid ipse stabiliret pacto aut confirmaverit, & quidquid super se acceperit omnis Pisa concedit sicuti in litteris quas nobis attulit ex parte vestra est

est scriptum & isti qui sunt cum Legato hoc concesserunt, scilicet Henricus filius Guidonis Caradonna, & Sacerdos filius Moretti, & fiduciam, & amicitiam rectam firmiter tenuerunt. Et pura mente sine ullo ingenio, & sine ulla fallacitate, & servare eos omnes qui sunt de regno nostro ubicumque inveneritis cum fiducia, & benevolentia, & non faciunt aliquod pactum cum Francis, nec cum aliis, unde regnum nostrum possit offendi neque in terra, neque in mari, neque in civitatibus nostris, quae supra mare sunt, neque ullum bellum commiscant cum aliquo nostro exercitu, neque soli, neque mixti cum aliis. Nec aliquis istorum mercatorum secum addiderit aliquem ex Francis Suriae in patriam nostram eos scientes in similitudinem mercatorum, & non debetis offendere nostrum regnum, nullam magnam permissionem quam aliqua gens vobis debeat facere, neque Christiani, neque Saraceni, nec umquam vos exietis ex amicitia vestra, nec nostri regni. Et illi Pisani quos in galeas malefactorum, & in naves bellantes reperimus, erunt capti & interfecti. Et cavete vos ne amplius tale factum sicuti fuit illud factum, quod de Saracenis fecistis in nave. Et si forte hoc evenerit ut aliquis vester hoc simile faciat illos malefactores nostro regno debetis praesentare ubicumque prius nostros dispositos invenire poteritis, cum omni censu quod male depredaverunt. Et nuntius vester hoc a nobis rogavit, ut si aliquid malefactorum evenerit induciae sibi per unum annum tantum dentur, & debet esse emendatum infra annum. Si autem emendatum non fuerit omnes Pisani, qui de terra vestra ad nos veniunt, sint capti, & omnis facultas eorum, & iustitias si utriusque modo habuistis. Ita nunc concedimus in Alexandria

habitare vobis facimus , & quodcumque mercatum habueritis , ex quo restitudo Duanae traditum fuerit , ubicumque in nostro regno portare illud volueritis , portate . Et si in patriam vestram illud reportare volueritis , hoc vobis concedimus , nisi foenum , & ligna , & picem hac de causa , quia istas tres Duana nostra emit sicuti volet in illa hora . Et si aliquis vestrum patria nostra mortuus fuerit si aliquis suorum parentum secum fuerit , censum suum ei liberabimus . Et si non fuerit , trademus illum sociis suis , quos scire poterimus maiores & sapientiores & ab eo litteras ex omni accipiemus . Et Raynerius Bottaccius Legatus vester nobis rogavit ut in ipsis litteris , quas inter nos & vos scripsimus , propter institutionem pacis omnia quae modo vobis reliquimus in litteris similiter scriberemus . Et sunt illa quae nunc vobis nominamus consuetudo bastasus & parate & terram nullam iustitiam in eo dabitur . Et de vasulis cum quibus trahitis naves ad terram & similiter quando eas in mare remittitis . Et hoc quod requisistis de calcas , quod navis qui prior venerit primus vendat hoc vobis concessimus . Et similiter de mercato quod vendunt in Duana debent esse parati in omni die Sabati . Et hoc vobis convenimus . Et in Babillonia damus fundicum , & directuram argenti nobis laxamus . Et Raynerius Legatus vester rogavit nobis ut aliquis Pisanorum pergeret ad Sepulcrum in navibus non malefactorum , & esset captus a nostro stolo quando litterae vestrae ad nos venerint nos eos vobis liberabimus & censum eorum , & mercatores vestros concedimus venire in Babillonia quodcumque voluerint , & mercatores vestri debent esse honorati , & custoditi , in regno nostro , & mercatum illorum esset proficuum ex quo non habeant aliquid impedimentum ,
nec

nec ullam in Regno nostro..... Et Legatus vester Raynerius sponndit pro se, & pro omni Comuni Pisae perquiret illos malefactores Pisanorum qui gentem nostram in nave occiderunt. Et si illos invenire non poteritis de hoc exietis quod iustitia iubet, scilicet & facultatibus, & familia illorum, & sanguinem illorum qui interfecti fuerunt & secundum haec scripta legatus vester Raynerius Bottaccius filius..... & qui cum eo in cartula sunt nominati iuravit pro se & pro omni Comuni Pisae secundum hoc quod fuit scriptum in cartula, quam ex parte Pisae nobis praesentavit. Nam ibi fuit scriptum ut quidquid ipse faceret aut disponderet aut super se sumeret omnis Pisae concedit, & confirmat, & hoc est sacramentum in praesentia altare Dei. Et iuravit per Crucem & lignum Domini & per quatuor Evangelia & coram illis qui ibi fuerunt scilicet Patriarcha, & Episcopi & Presbiteri. Et quorum nomina sunt scripta in hac cartula. Et hoc sacramentum debet esse sine ingenio, & ulla fallacia. Hoc est illud Sacramentum per Deum qui est trinus & unus, qui fecit coelum & terram & per filium, qui semper est & fuit verbum Dei Dominus Jesus Christus Filius Beatae Mariae Virginis, qui iudicat vivos & mortuos, quem omnes Prophetæ praedicaverunt, & per Nativitatem suam & per Baptismum suum quando fuit baptizatus a Sancto Joanne. Et per Passionem suam, & per Resurrectionem & Adscensionem suam. Et quando venit iudicare saeculum, & per quatuor Evangelistas, & per Sanctam Mariam Virginem, & per omnes virtutes coelorum, & per Sanctum Joannem Baptistam, & per omnes martyres & per omnes Sanctos Dei. Ego Rainerius Bottaccius, & qui mecum sunt nominati in cartula hoc sacramentum

facimus pro nobis, & pro Archiepiscopo & Consulibus & pro Vicecomite, & pro omni Comuni Pisae & pro omnibus maioribus, & minoribus Civitatis. Et hoc nos firmiter & pura mente & honeste iuramus, hoc quod est discretum in cartula tenebimus sine fallacia, & sine ingenio, & veraciter omni tempore tenebimus. Nec unquam ex hoc discreto aliquam rem frangemus. Et hora qua hoc discretum frangemus, in Deum credulitatem non habebimus. Et si hoc bene non tenebimus in Dominum Jesum Christum non speramus, neque in legem suam, neque tenemus in illo nullam credulitatem, & sit nostrum dictum sicut Iudaico populo, et simus sicuti Iudas qui Deum tradidit. Et simus ex illis qui ad sinistram Dei erunt quando dicet: Ite maledicti in ignem aeternum; & erimus sicuti qui adorant Idola. Et erimus separati a Patre, & Filio, & Spiritui Sancto & a Sancto Petro Apostolo, & a duodecim Apostolis qui Spiritu Sancto repleti fuerunt. Et erimus separati ab illo dicto quod dixit Beato Petro Apostolo: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in coelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in coelis. Et simus iterum divisi a verbis Beati Pauli. Et iterum simus divisi a trecentis decem & octo patribus, qui fuerunt antiquitus, & decem omnibus Patriarchis Orthodoxis; Et sint dicta nostra sicut dicta Seuris Maistri Iacobitarum, & Maistri Nestor & Nestorius. Et Eucharistia, quam accipimus sit nobis ignis in corpore, & non habemus credulitatem quod Communicatio sit Corpus & Sanguis Domini nostri Iesu Christi. Nec credimus, quod ipse surrexit a mortuis neque adscendit ad coelos; nec oratio, nec ieiunium quod nos facimus ad Deum acceptabile non sit, sed Diabolo. Et sit confors

fors nostra cum Diabolo, & cum idolis, & quod Deus nullam remissionem a nobis non habeat, nec super nos, nec super filios nostros sit aliqua benedictio Dei. Et simus excommunicati, & separati a Deo omni tempore si hoc frangerimus, & simus positi in ignem aeternum; et numquam Deus peccata nostra nobis dimittat, nec bonum ovium habeamus, nec a Deo, nec Iesu Christo nec a lege sua. Et hoc sacramentum quod iuravit nobis Raynerius Bottaccius Legatus vester non fuit factum nisi bona voluntate illorum, qui in ista cartula sunt nominati, hac de causa quod omnes Pisani tam maiores, quam & minores, hoc sacramentum, quod isti sua bona voluntate fecerunt illi concedunt, & libenter tenebunt, quoniam omnes Pisani hoc sacramentum fieri iusserunt. Et illi firmiter tenebunt sacramentum quod isti iuraverunt, et fecerunt hoc ius iurandum secundum hoc quod est scriptum in hac cartula, & fuit factum hoc sacramentum, quorum Patriarchis & Episcopis, & Sacerdotibus bona voluntate Legati, et qui cum illo sunt, & omnes Pisani sua bona voluntate hoc concedunt nos qui sumus nominati

Filius Bernardi Raynerius.

Presbyter Arrigus Filius Guidi.

Vgo Moretti. Intelleximus hoc quod est scriptum in carta ista. Et hoc super nos manulevavimus & ego Presbiter Villanus scripsi pro his tribus nominatis & pro me.

Pisana gens admodum illustris, celebris etiam nominis inter Barbaros, & Saracenos fuit. Ab iis enim Musethus Rex Saracenus praelio superatus est, & Sardinia spoliatus, ut etiam Bonincontroius noster superius pag. 19. memoriae prodidit. Barbaros item

in Sicilia contiderunt ut *pag.* 29. superius videre est. Sed & praeclara eorum facinora fuerunt in sacris adversus Saracenos Asianos expeditionibus; quare mirari non subit, si Saladinus eorum potentiae & celebritatis ratione habita lubenter cum iis sedus percussit, & privilegia eis immunitatesque concessit. Sed & cum aliis Barbaris regibus Pacta & conventa Pisanorum reperio, ut anno MCLXXXV. Instrumentum pacis inter Alfachi Ebubraim Maioricae aliarumque insularum circumiacentium Regem atque Commune Pisanorum initae; quod quidem in Archivo Reformationum Florentiae adservatur, & a *Lunigio Tom. II. Cod. Diplomat. Ital.* refertur. Anno vero MCCLXV. Instrumentum pacis inter Elmirum Mommini, Regem Tunetanum, & eandem Civitatem Pisanam factae, quod a memorato *Lunigio Tom. I.* profertur; & aliud apud eundem eodem *Tomo*, in quo habentur Pacta inter Muley Bufferium, Regem Tunetanum, & Commune Pisanum, inter utriusque subditos libere ac sine ullo impedimento tractando sancita anno MCCCIIIC, more Pisano. Pacta vero conventa quae inter Saladinum, & Pisanos intercesse-
re, & Saladini Epistolas ad Pisanos scriptas, ita produximus, ut in Codice MS. Riccardiano digesta erant, non servato temporis ordine; nam prima Pacta conventa sancita fuerunt anno Muhamedis DLXIX. Christi MCLXXIV. Prima autem, & secunda Epistola, scriptae dicuntur Anno Hegirae DLX. Aerae vulgaris MCLXV. Tertia Epistola scripta est anno Hegirae DLXXV. Aerae Christianae MCLXX. In multis annis deest, sed inter postrema instrumenta est unum *pag.* . . . . quod anno Hegirae DLXX. Christi MCLXXVII. datum est. Illa vero; in quibus annus deest, sed Villanus

Ar-

Archiepiscopus Pisanus nominatur, ante annum, Christi MCLXXIV. scripta esse non est dubitandum, quum Villanus Archiepiscopus anno MCLXXIII. mortem obierit, ut apud *Troncium* in *Memorabilibus Pisanis* videre est. Consules autem antiquitus Pisas moderabantur, ut constat ex hisce instrumentis; & digna sunt quae heic exscribantur excerpta quaedam ex *Memorabilibus* MS. *Aurelii Gryphonii*, quae in privata Bibliotheca Nobilissimi Viri *Gabr. Riccardii* Canonici Florentini adseruantur, & quorum prooemium ita habet: *Ricordo, per me scrittore, Aurelio Grifoni, sendo tornato questo dì 13. di Settembre 1616. da Pisa, a dove in essa ho fattovi dimora giorni trenta e veduto molte scritture antiche di quella Città, Pubbliche, & visto tre Prioristi nella Cancelleria de Signori Priori di Pisa, io ho trovato molte famiglie nobili che di cognome sono nominate, e cognominate di casata nella Città di Firenze, e quali nomi, e cognomi sono riseduti per antico in Pisa del supremo Magistrato detto delli Anziani, il quale cominciò dell' Anno milledugento, & innanzi al 1200. si governava a Consolato, con numero 12. Consoli, ed altre memorie ritrovate ne' detti libri di Pisa, come del tutto ione posso fare fede per la verità, di quanto è scritto in questo libro, ec. Sendo andato a Pisa d' ordine di S. A. S. come per lettera del Signor Lorenzo Vsimbardi. Et paulo post ita habet: Nota, come la Città di Pisa, si governava da' Pisani sotto nome di Consoli innanzi all' Anno 1200. e quali risedevano due mesi per ogni seggio, in fra quali io ho trovato, che risedettono questi del Consolato.*

Gualdo Gualandi Pisano del 1127.

Vguccione d' Alberto Gualandi Pisano del 1140.

Lamberto Gualandi Consolo, & Ambasciatore a Federi-

go Barbarossa Imperadore del 1170.

Alberto Gualandi Consolo del 1194.

Nota come ho letto un Contratto in carta pecora dell' Anno 1156. a dove sono sottoscritti i dodici Consoli Pisani, in fra quali io vi ho trovato sottoscritto Arrigo Consolo del detto Anno 1156. Credeasi, che detto Arrigo sia di Casa Medici Pisano, trovando io che Gherardo d' Arrigo Medici era mercante in Pisa del 1197.

Nota, che come si è detto, il governo Pisano cominciò a Consolato, e durò fino al 1200. & dal 1200. cominciò il governo sotto nome delli Anziani, e durò fino al 1407. che in questo tempo e' Fiorentini presono Pisa, e li Fiorentini la raddussero a governo di numero sei Priori, e durò il governo sotto nome di Priori fino al 1494. & dal 1494. fino al 1509. mediante Carlo Ottavo. Re di Francia ritornò sotto il governo d' Anziani, e dal 1509. fino al presente anno è ritornato sotto nome di Priori, mediante loro Altezze Serenissime. Facile autem haec faedera barbari reges cum Christianis inibant; ut commercio & mercaturae faverent, & ut merces, quibus indigebant, in eorum regna deferrentur, quod ex hisce instrumentis late intelligitur. Hinc etiam cum Florentinis pacta sancita invenio a Rege Babylonis Saeculo xv. & manuscripta existant in Bibliotheca Riccardiana. De Pisanis vero, eorumque cum Barbaris & Saracenis commercio, plura etiam proferre potuissem, si per otium Archivum Florentinum Reformationum consulere licuisset; in quod ingens copia instrumentorum Pisis translata est, & multa quidem Arabice scripta sunt. Observandum interea est, ubi pag. 202. Icti nomen legitur, contractum esse Aegypti nomen; & Aegyptus exponitur etiam in Scholiis marginis Instrumentorum horum MSS. quibus ea passim declarantur.

Per

Per haec ferme tempora, Conradus Montis Ferrati Marchio Tyrum ex Italia adpulit cum navi Isaacii Graecorum Imperatoris, cuius sororem in matrimonium acceperat. Expositisque in continenti militibus, ut urbem ingressus est, tantam de se admirationem adtulit, ut Comes Tripolitanus, quem ex praelio servatum a barbaro hoste memoravimus, Conradi virtutem & copias suspectas ducens Tyro relicta Tripolim perrexerit, ubi occulta prius cum Saladino tentata pace, quum illam a suis civibus observari vellet, expostulat ab iis iusiurandum illos conservaturos, quae ipse Saladino promiserat, adserens tempori nedum cedendum esse. Cui quum cives id denegarent, adfirmantes se nihil iuratu-
 rum, quod non prius aperte non accepissent, ma-
 stus stratum suum ingressus, in eodem, Dei iudicio, eadem nocte occubuit. Sunt qui dicant illum a Conrado veneno interfectum. Ceterum eius cadaver circumcisum reper-
 tum est, quia infidelis fuerat. Sed Tripo-
 lis Antiocheno Principi commissa est.

Iisdem temporibus Guillelmus Siciliae Rex quinquaginta triremibus, quas Margaritus quidam Siculus ducebat Tyri adparuit, Crucesignatos deferens. Ceterum Saladinus Ascalonam reversus, oppugna-
 tam continuis diebus urbem ita demum su-
 sce-

scepit, si Guidonem regem Ierôsolymitanum, & templi magistrum liberaret, solutique vinculis Tyrum revertantur. Interea Alam Turcarum Ductor Laodeciam deditione subseperat, eamque urbem cultoribus Arabum auctam quum reliquisset, in Agro Antiocheno inconsulte vagi palantesque illati talem a nostris cladem acceperere, qualem ipsi superioribus diebus Christianis dederant. Saladinus Ascalona munita copiis auctus eorum, qui a populatione Antiochena, & praelio male habito diffugerant, Ierôsolymas duxit. Incessanter diebus... ad partem occidentis oppugnatam frustra urbem cum reliquisset prae moenibus confedit; turesque post aliquot dies oppugnare continuabat. Quum cives multitudine magis quam hostium vi, aut armis perterriti essent, ita se tandem Saladino dedidere, si cum eorum supellectili, quam quisque humeris ferre posset abire permetteretur. Facta est urbis deditio sexto Non. Octobris, qui fuit anno salutis MCLXXXVII.

Saladinus urbem ingressus sanctuaria polluit praeter Salomonis templum, in quod nudis pedibus, & capite aperto, aqua rosacea pavimento adperso ingressus est; permisitque Christianis tantum ex Asia oriundis urbem incolere. Ceteros Tyrum deduxit, quam urbem Guilielmus Rex sua
de-

defendendam ope subſceperat , repuleratque inde Saladini copias magno eorum incommodo. Deinde Saladinus in Antiochiam duxit exercitum.

Vrbanus Pontifex poſtquam ea , quae apud Ieroſolyma acta erant , & res in Aſia adverſas accepit , tum miſericordia Chriſtianorum ob fidem peremtorum , tum etiam de Templorum exſpoliatione certior factus , timore correptus , fidens ac ſupplex , quum Venetias ad opem implorandam miſeris Chriſtianis proficiſceretur in aegritudinem incidit , & ex ea non multo poſt Ferrariae mortuus eſt . Eodem anno eſt ei ſuſſeſtus Gregorius Octavus Beneventanus , qui pari ardore accenſus Piſas ſe contulit , Genuenſesque cum Piſanis diſſidentes pacificat , hortaturque ambos , ut contra Barbaros in Aſiam proficiſcantur . Sed ipſe octavo , & quinquageſimo poſt die interiit , & Clemens III. vir Romanus ei in Pontificatu ſucceſſit , qui praefuit Eccleſiae Dei annis tribus , & menſibus quinque , & diebus ſexdecim .

Interea Saladinus victoria elatus quinque & triginta civitates ex principatu Antiocheno infra trimeſtre partim vi , partim deditione civium , accepit , & ipſam Antiochiam , eiufque Patriarcham , quem auro prius corruperat , in ſuas partes attraxit . Ceterum

rum Christiani Duces, Regesque a Clemente admoniti se cruce signavere; Fridericus Imperator, Philippus Franciae Rex, Richardus Rex Angliae, Odo Burgundiae Dux. Orta deinde inter Regem Francorum, & Angliae, altercatio expeditionem hanc paulisper retardavit. Ea tandem sublata Veneti, & Pisani cum eorum triremibus Crucesignatorum partem adsportavere. Guilielmus Siciliae Rex qui cum Imperatore Constantinopolitano se iam pacificaverat, & Messanam redierat, Annonam tum ex Sicilia, tum ex Apulia, & Calabria suppeditabat. Fuere item tam felicitis expeditionis Imperatori Comites Frisiones cum triginta eorum navibus, & aliis duodecim, quas Flandrenses armavere. Qui in Mauritaniam quum venissent Africae litora invadentes ingentia ibi damna contulerunt; Silunumque urbem sexaginta diebus oppugnatam tandem diripiunt. Ad quam rem peragendam quum multitudine hostium impedirentur, nec se inde ita facile, uti rati fuerant, avelli potuissent, tardius in Asiam devenere. Et Hungarorum Rex tum religione, tum etiam auctoritate tantorum Principum, permotus, cum Venetis pacificatur. Qui cum Pisanis Tyrum primo adpulere, pariterque Asiae littora depopulantes in Alexandriae portum pervenere; ubi viginti Barbarorum

na-

naves a classe Pisana incensae sunt ; praeda ingens inde ablata classis se omnis ditavit .

Per ea tempora Guido Rex Ierosolymitanus, qui Tyrum post praelium male habitum carcere solutus se receperat, quum urbi praesse vellet a civibus administratione prohibitus est . Nam se sub dominio Conradi Montisferrati esse adfirmantes alii parere recusabant . Ex quo Guido Acone exercitum duxit, in cuius castris classis Pisana, Venetaque, & Crucesignati se contulerant, urbemque obsidione cinxerunt . Saladinus his auditis suis laborantibus subcurrit . Pugnatum est aliquot diebus varia utriusque exercitus fortuna, & tandem commissum pari voluntate praelium tam periculosum atroxque fuit, ut primo nostri paene victores Saladini equitatum in castra propulsaverint . Sed quum regredi vellent a Barbaris oppressi periculosum pugnae eventum reddidere . Accepissentque nostri cladem ea die haud obscuram, ni Gottofredus custodiis castrorum relictis eruptione in hostes facta barbarorum impetum sustinuisset . Duo millia Christianorum caesa fuisse a barbaris ea die memorantur, in quibus Templarium Magister Oddo, & Andreas Estensis ; & hostium paene par numerus cecidit .

Iam

Iam in sequentem annum distraeta erat Ptolemaidæ obsidio, & fames morbusque pestilens nostrorum castra invaserat, seditioneque in castris exorta, hostium stationes, quæ annona abundabant triginta fere millibus militum, qui famem tolerare non poterant, clamore sublato quum invaderent, simulata Saladinus fuga illas nostris diripiendas reliquit. Quæ quidem plenæ erant omnis fortunæ tum publicæ, tum privatæ. Quumque nostros palam euntes accepisset, & sine ulla custodia aut metu vagantes, statim regressus, agmine instructo consedit in ipso itinere, unde a nostris in sua castra reditus erat. Nostri singuli, bini, turmatimque interdum, quum per hostium agmina inordinati incompositique redirent a barbaris intercepti pæne omnes, & occisi sunt. Ea clades adeo nostros perterruit, ut non fuerint postea ausi ex munitionibus prodire. Quo tempore Sibylla cum quatuor parvis filiis profluvio ventris in ipsis castris interiit; & Isabella quarti Baldovini filia Genfrando cuidam Germano Proceri desponsata est, cui Regnum Ierosolymitanum Sibyllæ sororis morte debebatur. Id Conradus Montis Ferrati aegre ferens illam Tyrum adsportavit, consummatisque cum ea nuptiis, Regnum Ierosolymitanum suscepit. Hoc etsi caeteri
Chri-

Christiani exercitus Duces iniquo animo ferebant , tamen quia illum , etsi maxime optassent , opprimere non poterant ; tum quia ab eo annona nostris praebebatur , tum etiam quia quidam largitionibus ab eo corrupti fuerant , tam nefarium facinus toleravere .

Interea Guillielmus Siciliae Rex , qui ex Iohanna uxore filios non subceperat , Constantiam sororem suam Deo dicatam auctoritate Clementis Henrico Friderici filio , quum iam illa aetatis esset provectae , in matrimonium copulavit . Quumque sibi vitae finem adesse intelligeret illam testamento heredem instituit . Quae sola ex Guiscardorum gente ex legitimis haeredibus supererat . Nam Tancredum naturalem fuisse commemoravimus , & Rogerius frater , qui a Patre dissenferat , in Turri Pisana ut supra diximus mortuus est . Obiit Guillielmus Panhormi triginta sex aetatis annis : regnavit annos XXI.

HISTORIARVM VTRIVSQUE SICILIAE

LIBER QVARTVS.

Ancredus hanc Guillielmi fratris ultimam voluntatem nulla ratione ferendam ratus, ira simul & dolore Regni permotus, quia extraneum potius ex Regno, quam se instituisset heredem, & quia Constantiam in contumeliam sui, voto solutam, aetatis senem, & infoecundam, ut a plerisque rebatur, Hènrico nupsisset, ut primum fratrem vita excessisse acceperat, adiutus a veteranis militibus, quibus cum liberalissime vixerat, & omnem pueritiam egerat, accersitusque a Siculis, Insulam occupavit, omniumque adsensu Rex consalu-

tatus in Calabrias traiecit . Quibus item subactis in Apuliam penetravit . Qua item occupata , ita celeri cursu ceteras Regni provincias suae ditionis effecit , ut omnes ad admirationem tantae felicitatis sua benevolentia adtraxerit ; quamquam Clemens in Constantiae praesidium Ecclesiae copias eo misisset , quae a Tancredo superatae in Campaniam profugerant .

Ea tempestate omnis ferme Etruria omissis tum civilibus , tum etiam domesticis bellis ad expeditionem Asiaticam se armaverat . Ii re bene gesta victores ex Asia conlaudati pro concione a Friderico . quum discedere vellent , Vexillo Rubenti ab eo Pisani (1) donati sunt ; quia eorum egregia

Q

(1) *Villanius* non Pisanos , sed Florentinos rubenti vexillo donatos memorat . Sic enim *Cap. XIII. Lib. V.* refert : *Nelli anni di Christo MCLXXXVIII. essendo commossa quasi tutta la Cristianitate per andare al soccorso della Terra Santa vegnendo in Firenze l' Arcivescovo di Ravenna Legato del Papa a predicare la Croce per lo detto passaggio , molta buona gente di Firenze presono la Croce dal detto Arcivescovo a San Donato tra le Torri di là da Rifredi , dov'è il monasterio delle Donne , perocchè il detto Arcivescovo era dell' ordine di Cestello ; e ciò fu addì due di Febbraio del detto anno : e furono sì grande quantità i Fiorentini , che fecero oste per loro oltremare ; e furono al conquisto della Città di Damietta de' primi ,*
che

gia opera plurimum in bellis contra Barbaros usus fuerat . Et quia gratificari illis cupiebat , quorum virtus maxime in his bellis enituit , agrum Florentinis prius ademtum ad decimum proximum urbi lapidem restituit .

Ceterum Fridericus obsidione Acconis nondum soluta per Hungaros terrestri itinere Constantinopolim magno Graecorum impedimento pervenerat . Isaacius vero Imperator Constantinopolitanus , quum illum maiorem in modum formidaret , Friderico suadet , ut quanto id citius fieri possit in Asiam traiciat . Expositis igitur incontinenti copiis Ptolemaidam Turcarum urbem expugnat . Iconium inde delatus , quia eorum Dux annonam promissam denegaverat , finitimam regionem depopulatus omnia suae ditioni subiecit , & inde in minorem Armeniam magna annonae penuria , & pluribus praeliis cum Turcis gestis , pervenit , cunctisque civitatibus oppidisque quacum-

che presono la terra , e per insegna recarono uno stendardo vermiglio , che ancora è nel Duomo di San Giovanni . E per la detta devozione , e sussidio de' Fiorentini fatto in servizio di Santa Chiesa , e della Comunità , da Papa Gregorio , e Federigo Imperatore , fu renduta la iurisdizione del contado al comune di Firenze di lungi alla Città dieci miglia . Mecat.

cumque incederet suae ditionis effectis, dum rapidum flumen pervadere niteretur, casu periniquo cadentis equi suffocatus est anno salutis MCLXXXVIII. Eius cadaver ab Henrico eius filio paternae expeditionis socio Tyrum delatum est. In qua urbe Conradus Montis Ferrati Marchio ab Saladino obsidebatur. Vixit autem Fridericus in imperio annos XXVII. quibus pro maiori parte excommunicatus permanerat. Superfuere ex Friderico filii duo; Henricus VI. natu maior, quem discedens e Germania Alemannis praefecerat. Eius copiae tandem in agrum Antiochenum delatae brevi dilabuntur.

Iisdem temporibus claruit Ioachim Abbas Florensis Calaber, quem spiritum propheticum habuisse ferunt, librosque in sacra Theologia quamplures edidit, inter quos in Apocalypsin scripsit. Inter cetera eius egregia dicta hoc putamus esse, Civitatem Constantinopolitanam, quae propter frequentes haereses a vera fide desciverat, dandam esse gentibus. Quod deinde nostra memoria evenisse vidimus.

Interea Philippus, & Richardus, Angliae, & Galliae Reges, Tyrrheno mari ad Messanam devecti felicibus auris usi in Ptolemaidae portum pervenerant, & nostrorum castra auxerant. Richardus vero foedis

coeli tempestatibus XI. Iunii MCLXXXX. in Cyprum delatus quum terra a cultoribus prohiberetur, excandens ira Insulam occupavit, illamque sibi munivit. Inde apud Ptolemaidam ceteris se coniunxit. Oppugnata ab iis urbs, Saladini virtute semper defensa; ubi variis praeliorum congressibus erupere; saepius cum nostris concursum, & dubio Marte certatum est. Clemens interea Romae moritur A. MCLXXXII. & Coelestinus III. vir Romanus ei in Pontificatu successit. Hic Henrico praesente coronatus est omnium Romanorum plausu; & ingenti pompa per urbem inuestus cum eodem Henrico ad Petri Basilicam confedit. Qui aegre ferens Tancredum Regno Neapolitano potiri, clam Constantiam uxorem Panhormo eduxerat. Iusserat enim Pontifex Henricum in Germanorum Regem post Friderici mortem deligi, & nuptias cum Constantia celebrari. Postremo illum Imperatorem dixit, Regemque utriusque Siciliae creavit, iuribus Romanae Ecclesiae semper salvis. Hic veniens in Italiam Tusculum Coelestino Pontifici dono dedit, quod inconsulte, & nulla veteris odii ratione habita sibi a Romanis petitum tradidit. Quod mox ab ipsis dirutum est, & ingentia muri, & portarum sa-

xā Romam ob rei memoriam deportata Clivo Capitolino adfixa sunt.

Per haec Henricus nuptiis cum Constantia celebratis Neapolim tribus ferme mensibus obsedit, quia cum Tancredo sentiebat. Sed peste in castris exorta, quum eius exercitus paene inutilis factus esset, ut primum convaluit, Salernum relicta Neapolitanorum obsidione profectus est, civitatemque diripuit. Deinde in Germaniam ab amicis accitus novos in Germania motus iam exortos sua praesentia subtulit, deinde in Italiam rediit. Eo anno solis defectus fuit.

Duobus iam annis duraverat Ptolemaidae obsidio, etsi Philippus partem muri adscenderat cum suis, & validissimam turrin corruui fecerat. Quo metu cives percussi tandem deditionem fecere tertio Idus Iulii, ea lege a nostris data, ut pars Crucis, quae superioribus annis in praelio male a nostris habito amissa fuerat, & quam fama erat ibi a barbaris servari, nostris restitueretur; civesque cum eorum praesidio incolumes inde abirent. Quod, ut exsequeretur sine illorum civium periculo, id negotii Philippo, & Richardo, Regibus datur. Richardus, quum Christi Crux non reperiretur partem civium quam incolumem deducendam acceperat, crudeliter trucidavit.

vit. Philippus suos cum captis antea a Saladino Christianis permutavit. Ob quod simulas primo, inde odium manifestum, inter eos exortum est. Saladinus his legibus non servatis, quibus se Ptolemaide dederant, indignabundus multarum civitatum moenia diruit, quas pridem a Christianis subseperat, in quibus fuit Caesarea, Ascalone, Dan, & Sachan.

Richardus Ioppen instauravit, quae & Caffa dicitur, coloniamque Christianorum deducens eam civibus explevit. Erat Saladini animus Christianis Ierosolymam restituere, sed certior factus de discordia inter Philippum, & Richardum, exorta ab incepto consilio se abstinuit. Philippus deinde se aegrotum simulans in Italiam rediit, Oddonemque Quercidam Burgundiae exercitui Asiatico praefecit. Per id tempus Richardus animo auctus, & maioribus intentus negotiis cum Saladino bellum gerebat. Quo tempore Tyri duo sicarii Conradum Montisferrati adgressi, ut eorum superstitionis hostem vita privarent, pluribus vulneribus confoderunt. Vnus illico ab adstantibus Conradi amicis trucidatus est. Alter ex fuga retentus non alio, ac si evasisset, vultu fuit, tormentisque quum cruciaretur ea hilaritate permansit, ac si etiam tunc fuisset immortalitatem adsequutus.

Per

Per id tempus Henricus Campaniae Comes Isabellam Reginam uxorem duxit, dominiumque Tyri sibi vindicavit, spretoque regio nomine Regem Franciae invasurus Campaniae titulo contentus subseptam principatus curam egregie administravit. Richardus vero, quem maiora attentantem meminimus, blande Guidonem Lusinianum adpellatum hortatur, ut relicto Tyri, & Ierusalem Regno, Ptolemaidaeque dominio, Regnum Cypri perpetuo possideret, quod grandi subseptata pecunia impetravit, & ad nostra usque tempora sui possiderunt. Deinde Richardus, & Oddonus, dum Ierosolymas obsidendas pergunt a Saladino in itinere adorti superiores in pugna fuere, & nonnullis ex suis ditionibus amissis castra apud Bethalem habuere; commeatuque intercepto, qui ex Aegypto Ierosolymas importabatur, urbe potiti essent, si eo castra contulissent. Iam Autumni tempus adventabat, & Richardus Ascalone milites in hiberius locaverat; quam instauratam Gazam Christiani adpellaverant. Oddo Tyri hiberna habuit. Interea classis Veneta & Pisana, quam superioribus annis in Asiam pervenisse diximus, Asia excessere. Hi inter se quibusdam veteribus odiis decertantes magni postea detrimenti Christianis fuisse; nam pars Pisanae classis Polam deletam

instruere, quae Venetis tributaria erat, occupavit, ibique Pisani hiemantes a Venetis eorum classis intercepta est; Polaque vi capta & Pisana classe incensa, onerarias eorum naves Athenis redeuntes interceperunt. Sed tandem magno Pisanorum incommodo pax inter utrosque firmata est.

Richardus interea, dum Ierosolymas pergit, certior de Philippi odio factus Normandos, qui suae ditionis erant, in Gallia bello exagitaturus, in Gallias redire statuit. Itinerique tanto vehementius instabat, quia compertum habebat Ioannem fratrem ad Angliae Regnum adspirare; peractisque ob eam rem turpiter cum Saladino induciis, omnia, quae superioribus annis bello sua effecerat, illi restituit, praeter Tyrum & Ptolemaidam. Deinde in Austriam veniens ab hostibus captus Imperatori Henrico traditur, a quo post annum magno auri pondere a suis redemptus; ob idque & Regi Francorum infensus graves contra eum inimicitias exercuit, unde se cum suis post foedus a Richardo cum Saladino habitum Ptolemaidam recepit, parteque suorum Tyrum immissa, hortatus est Henricum Campanum ut Regni Ierosolymitani titulum subsciperet. Quem ille otio deditus renuit; pauloque post in Campania domo praecipitatus interiit. Iisdem ferme diebus Guido
Rex

Rex Cypri vita functus est, & Antiochus eius frater Regnum accepit. Deinde Isabellam Henrici relictam duxit uxorem; ad quam iure hereditario Tyri, & Ierusalem Regni titulus adtinebat. Saladinus quoque eodem tempore mortuus est, qui moriens se sepeliri mandavit in Templo Salomonis, inque suo tumulo lanceam imponi, & per urbem praeconis voce adclamantis deferri, Saladinum Asiae domitorem nihil amplius ex tam opulento Asiae regno & tantis opibus secum deferre. Quo functo vita eius frater Sifandinus cum Saladini filiis de imperio decertavit. Quae res nostris plurimum auxilii & favoris adtulit. Namque Sifandinus quum aegre Saladini filios ferret, illos occidit, ut solus imperitaret.

Per ea tempora Richardus Rex Angliae magno bello altercatur cum Philippo Franciae Rege propter Normandiae Comitatum, ex quo ea poene Provincia bellis consumpta est.

Philippus Rex Franciae Ilferoburgem Regis Danorum sororem apud Ambianam urbem uxorem sibi copulat; quatinus mox maiorem in modum exosam habens, de eius divortio apud Guillielmum Remensem Episcopum libellum porrexerat, quem ille non admisit.

In

In Etruria per ea tempora bellum erat. Nam Volaterrani de finibus cum Pisanis dissidentes quum oblatos non acceptassent, indignatus Pisanus populus omnem eorum iuventutem eo coegit. Obsessi Volaterrani per quatuor menses, in arbitrium populi Pisani se permisere; qui ab iis male habiti omnes in carcerem Pisis coniecti magno auri pondere se redemere. Deinde Senensibus intermediis pax inter eos firmata, & magno Volaterranorum damno transacta est.

Et classis Pisana quinque & XX. triremium in Africam delata viginti Barbarorum triremes, quae in Sardinia Cliastrum oppidum depopulatae erant, in mari praeda onustas cum eorum nautis intercepit; Sardosque captivitate liberatos suis restituit. Ob quod a Sardis eius gratiae causa Cliastrum Pisanis cum Savino (1) monte, ubi nunc Orieste est, dono datur; ubi ipsi oppidum Sancti Savini aedificaverunt, auctore Stephano Gismundo (2) eorum nobili, qui classi praepositus a populo Pisano fuerat.

Hen-

(1) *Savino*, ut videtur, pro *Sabino*.

(2) Haud abs re, & inincundum, fore crediderim, ex superius laudatis *Aurelii Gryphonii* Memorabilibus haec adrepta occasione nomina plerarumque nobilium

lium familiarum Pisanarum proferre, quarum apud eum catalogus clementorum ordine ita habet.

Libro del Priorista di Pisa detto Cronica Antianorum, qual libro comincia del 1289. & prima.

<i>Agnelli</i>	<i>Agati</i>
<i>Accatti</i>	<i>Arrigbo da Lucca</i>
<i>Adami</i>	<i>Baliani</i>
<i>Armati</i>	<i>Batatti</i>
<i>Armignossi</i>	<i>Bellomi</i>
<i>Alliata</i>	<i>Basci</i>
<i>Abati</i>	<i>Buonafeda</i>
<i>Arlotti</i>	<i>Brauchi</i>
<i>Ammannati</i>	<i>Bugarri</i>
<i>Aristeccha</i>	<i>Buon Conti</i>
<i>Abbracciavacche</i>	<i>Buondiuti</i>
<i>Alfereii</i>	<i>Buoninsegna</i>
<i>Arsicci</i>	<i>Buonaveri</i>
<i>Del Abbaco</i>	<i>Buonaffari</i>
<i>Aiutami Cristo</i>	<i>Buonamici</i>
<i>Attavelli</i>	<i>Brigafenni</i>
<i>Argumenti</i>	<i>Buonapota</i>
<i>Ardovini</i>	<i>Botticelli</i>
<i>Asciano</i>	<i>Benigni</i>
<i>Appiano</i>	<i>Buonauni</i>
<i>Albertini</i>	<i>Bettoni</i>
<i>Angeli</i>	<i>Buonincontri</i>
<i>Astari</i>	<i>Buonaccorsi</i>
<i>Aldighieri</i>	<i>Benetti</i>
<i>Accerriti</i>	<i>Bandini</i>
<i>Amari</i>	<i>Bondiei</i>
<i>Amadori</i>	<i>Bellebuoni</i>

Bel-

<i>Bellebranche</i>	<i>Barile</i>
<i>Berzigbelli</i>	<i>Bonizzi</i>
<i>Bellandi</i>	<i>Bartalotti</i>
<i>Branculari</i>	<i>Bocchetti</i>
<i>Buldrone</i>	<i>Bettini</i>
<i>Baroni</i>	<i>Bucchi</i>
<i>Balbi</i>	<i>Buonromei</i>
<i>Badessa</i>	<i>Baroncini</i>
<i>Brunelli</i>	<i>Bandi</i>
<i>Benincasa</i>	<i>Bernardini</i>
<i>Barbotta</i>	<i>Bartoli</i>
<i>Berci</i>	<i>Bocchi</i>
<i>Bargatta</i>	<i>Bocchetta</i>
<i>Buti</i>	<i>Bencivenni</i>
<i>Bacioschi</i>	<i>Bruschi</i>
<i>Bertini</i>	<i>Basalini</i>
<i>Bottari</i>	<i>Barbieri</i>
<i>Bella Talla</i>	<i>Bolgarucci</i>
<i>Berti</i>	<i>Boeti</i>
<i>Bue</i>	<i>Baldi</i>
<i>Buonfigli</i>	<i>Barucci</i>
<i>Barba</i>	<i>Bizzarri</i>
<i>Benvenuti</i>	<i>Baruffi</i>
<i>Baccioni</i>	<i>Capannoli</i>
<i>Betti</i>	<i>Cinquini</i>
<i>Borghini</i>	<i>Camuliani</i>
<i>Benedetti</i>	<i>Casciani</i>
<i>Briccia</i>	<i>Cappellari</i>
<i>Bagnio</i>	<i>Campigli</i>
<i>Bernardi</i>	<i>Cascoli</i>
<i>Balbano</i>	<i>Cordovanieri</i>
<i>Balducci</i>	<i>Caleffi</i>
<i>Buoncrisiani</i>	<i>Cavalletti</i>
<i>Baglioni</i>	<i>Corboli</i>

Di Campo	Cartellofi
Cestofi	Conforti
Da Canneto	Civoli
Cortigni	Chiari
Carretti	Cappellacci
Di Corte	Casanuova
Cesani	Casoni
Conetti	Del Corno
Castraleoni	Corbini
Castelli	Cosci
Cavalca	Castroni
Da Cotone	Casucci
Da Colle	Ciabatti
Cavallosari	Ciapparoni
Cioli	Curradini
Capannetti	Chiavelli
Carini	Centolire
Caccanemici	Ciampuli
Centi	Castelli
Cini	Cionarini
Carratella	Corfini
Chelli	Calende
Compagni	Capraia
Cotena	Cavalcanti
Calfe	Corassa
Cipolla	Cambini
Chiaffi	Corfucci
Colimele	Cioni
Cenni	Ciampulini
Casciari	Cilla
Campanari	Casciani
Carboni	Colini
Cambi	Cantarini
Caraffari	Cagnassi

<i>Cristiani</i>	<i>Falchini</i>
<i>Cieoli</i>	<i>Delle Foglie</i>
<i>Della Caccia</i>	<i>Fava</i>
<i>Carnefecchi</i>	<i>Farfettari</i>
<i>Checcucci</i>	<i>Fidanoze</i>
<i>Capretti</i>	<i>Fieravanti</i>
<i>Dati</i>	<i>Fracassi</i>
<i>Davini</i>	<i>Fantini</i>
<i>Damiani</i>	<i>Ferramosca</i>
<i>Donacci</i>	<i>Valducci</i>
<i>Donati</i>	<i>Femminella</i>
<i>Davinicci</i>	<i>Fedini</i>
<i>Dini</i>	<i>Fanucci</i>
<i>Dindi</i>	<i>Faloppi</i>
<i>Del Duomo</i>	<i>Forculi</i>
<i>Errigoni</i>	<i>Fallerini</i>
<i>Esmadori</i>	<i>Franchi</i>
<i>Erighi</i>	<i>Fruosui</i>
<i>Framucci</i>	<i>Gatti</i>
<i>Fagioli</i>	<i>Gallittiani</i>
<i>Frarapone</i>	<i>Garfagnini</i>
<i>Fornari</i>	<i>Grassi</i>
<i>Fanuglia</i>	<i>Guglielmi</i>
<i>Federighi</i>	<i>Gontulini</i>
<i>Fumanti</i>	<i>Grilli</i>
<i>Franchini</i>	<i>Gruni</i>
<i>Fabbri</i>	<i>Guitti</i>
<i>Falconi</i>	<i>Gammelli</i>
<i>Ferretti</i>	<i>Granelli</i>
<i>Familiati</i>	<i>Garofali</i>
<i>Faloppi</i>	<i>Granchi</i>
<i>Del Fagiano</i>	<i>Gambacorti</i>
<i>Fibbiari</i>	<i>Gelsa</i>
<i>Filippi</i>	<i>Grassulini</i>

Guascappa
 Del Gufo
 Guicciardi
 Del Gora
 Guerrigi
 Galgani
 Guercietti
 Giusti
 Guarguaglia
 Gese
 Del Guercio
 Galluti
 Guarnieri
 Giuochi
 Griffi
 Gaddi
 Grassini
 Gualfredi
 Ghini
 Galletti
 Guidi
 Grimaldi
 Gèttalebraccia
 Gbetti
 Gbelini
 Gentili
 Giugni
 Granducci
 Gessulini
 Garbini
 Guerraffi
 Guiducci
 Del Grosso
 Ghirlandi

Geppi
 Guerrini
 Gambini
 Giacomini
 Gaetani
 Gattabiancha
 Gismondi
 Gualandi
 Iambelli
 Iacomini
 Leuli
 Lamberti
 Leoneri
 Lippi
 Lambertucci
 Landini
 Lupi
 Ianti
 Landi
 Longo
 Lapi
 Laggi
 Lapucci
 Lemmi
 Lanfreducci
 Lambardi
 Lanfranchi
 Di Lando
 Luti
 Landucci
 Macigni
 Martelli
 Meloni
 Moscherisi

<i>Maschioni</i>	<i>Mugeffi</i>
<i>Malmetti</i>	<i>Multicci</i>
<i>Mattei</i>	<i>Melani</i>
<i>Mussi</i>	<i>Mondelli</i>
<i>Manni</i>	<i>Merciardi</i>
<i>Moriconi</i>	<i>Mascari</i>
<i>Mele</i>	<i>Megliorati</i>
<i>Morrena</i>	<i>Manninghi</i>
<i>Marini</i>	<i>Mercati</i>
<i>Morelli</i>	<i>Malpigli</i>
<i>Marignani</i>	<i>Magrini</i>
<i>Marovelli</i>	<i>Mannucci</i>
<i>Mariscalchi</i>	<i>Marraffi</i>
<i>Martinozzi</i>	<i>Massei</i>
<i>Micciari</i>	<i>Mantucci</i>
<i>Magogi</i>	<i>Maricotti</i>
<i>Marchi</i>	<i>Marsucchi</i>
<i>Da Massa</i>	<i>Mugnari</i>
<i>Miliati</i>	<i>Masi</i>
<i>Marrocchi</i>	<i>Migliorelli</i>
<i>Massei</i>	<i>Maccaroni</i>
<i>Marci</i>	<i>Marracci</i>
<i>Martini</i>	<i>Montefoscoli</i>
<i>Magli</i>	<i>Marangoni</i>
<i>Mattozzi</i>	<i>Mei</i>
<i>Marinari</i>	<i>Malannini</i>
<i>Mangarelli</i>	<i>Montecatini</i>
<i>Menabuoi</i>	<i>Musacchi</i>
<i>Merlacci</i>	<i>Malacalza</i>
<i>Margatti</i>	<i>Migliacci</i>
<i>Marsuppini</i>	<i>Menucci</i>
<i>Maggiolini</i>	<i>Marchini</i>
<i>Mosca</i>	<i>Montalvi</i>
<i>Morelli</i>	<i>Micheli</i>

Masca

Masca
Mazzuoli
Navicati
Da Navacchio
Nocchi
Nucci
Del Nero
Nati
Niccolucci
Narducci
Niccolini
Nacci
Narducci
Orlandini
Oculi
Omodei
Orfelli
Oradini
Olivetti
Onici
Orfi
Orfarelli
Olivieri
Pilati
Pellicciar
Pane Vini
Pichini
Pellari
Paganelli
Parlasci
Papa
Pellegrini
Piaggosi
Pancaldi

Petreti
Pedoni
Perini
Pensiera
Pini
Porcelli
Paganini
Pandolfi
Pecci
Pecciuoli
Da Padule
Pandolfini
Passi
De Ponte
Poggi
Pecchia
Picchinelli
Pinocchia
Pucci
Da Pontadera
Puccetti
Porcellini
Papi
Pauli
Pensiera
Porco
Parazzoni
Periscati
Puccini
Perotti
Pesculini
Perauba
Passini
Putignani

R

Puc-

<i>Pucciarelli</i>	<i>Rinaldi</i>
<i>Palmieri</i>	<i>Rustici</i>
<i>Puccioni</i>	<i>Ristori</i>
<i>Picchiapietre</i>	<i>Della Rocca</i>
<i>Parducci</i>	<i>Seretti</i>
<i>Pacini</i>	<i>Stambi</i>
<i>Porciari</i>	<i>Scelleti</i>
<i>Poverini</i>	<i>Speronari</i>
<i>Pecora</i>	<i>Scacciari</i>
<i>Palmerini</i>	<i>Sampati</i>
<i>Da Padule</i>	<i>Sciancati</i>
<i>Pagni</i>	<i>Scelluti</i>
<i>Pigbinelli</i>	<i>Stefani</i>
<i>Petreti</i>	<i>Sellari</i>
<i>Pontecorona</i>	<i>Settimi</i>
<i>Pisloia</i>	<i>Salvi</i>
<i>Pitta</i>	<i>Seccamerenda</i>
<i>Piastra</i>	<i>Scalonfi</i>
<i>Peffini</i>	<i>Sardi</i>
<i>Petrellini</i>	<i>San Casciani</i>
<i>Pelistrilli</i>	<i>Da Sala</i>
<i>Ponsanelli</i>	<i>Scarsi</i>
<i>Poggibonsi</i>	<i>Sanguigni</i>
<i>Pisani</i>	<i>Scornetti</i>
<i>Primi</i>	<i>Seta</i>
<i>Quarrata</i>	<i>Sciolta</i>
<i>Quintavalle</i>	<i>Sendacchi</i>
<i>Rossermini</i>	<i>Specchiari</i>
<i>Roncioni</i>	<i>Sega</i>
<i>Radi</i>	<i>Scarsagalli</i>
<i>Ragonesi</i>	<i>Scorni</i>
<i>Ranieri</i>	<i>Secchi</i>
<i>Riccardi</i>	<i>Squarcialupi</i>
<i>Ricci</i>	<i>Salmuli</i>

Savini
Sera
Sifmondelli
Da Stellaria
Saffi
Signoretti
Spada
Del Sordo
Sercna
Setaiuoli
Salvini
Scaficcì
Soppi
Straccagalline
Segni
Saragoni
Succbetti
Soldani
Salinguerri
Sacchetti
Tosli
Tripalli
Tommasi
Tandi
Turchi
Talentì
Trettimanni
Tostari
Tegrini
Tortini
Tempinelli
Toppaioli
Tamburari
Tarpeffi

Tebaldi
Tofani
Tagliaferri
Torcelli
Talucci
Tozzi
Tiari
Turellini
Tinghi
Targonini
Tempieri
Tignanti
Tucci
Torti
Tronci
Delle Vecchie
Vitoli
Viari
Valonsani
Vbaldi
Vgolini
Vernacci
Vpellini
Vaccherella
Vlivieri
Da Via Cava
Viviani
Del Verde
Vbertelli
Vena
Vannoni
Viola
Vecchiani
Vauni

<i>Voglia</i>	<i>Vaglienti</i>
<i>Varna</i>	<i>Vpezzinghi</i>
<i>Venturini</i>	<i>Venerosi</i>
<i>Da Villa</i>	<i>Visconti</i>
<i>Vernagalli</i>	<i>Verchini</i>
<i>Da Vico</i>	<i>Vrbani</i>
<i>Vaccha</i>	<i>Vgbi</i>
<i>Vivoli</i>	

Henricus Barbarussae filius contra Tancredum in Sicilia insula cum Constantia penetraverat, maioremque insulae partem benevolentia Constantiae uxoris a cultoribus sibi oblatam acceperat. Guilielmum Tancredi filium adolescentem egregium, acriusque sibi resistentem haud procul Agrigento contra ipsum concurrentem cepit. Postremo urbe potitus tres ipsius Guilielmi sorores cum Margarita eorum matre, cum ipso Guilielmo, quem luminibus excoecavit, in carcerem in Germaniam misit: sed ii multis postea annis mortuo Henrico a Philippo eius fratre liberati ab ea captivitate fuerunt.

Florentini ea tempestate unum Consulem creavere, qui potestate a populo sibi permissa & ius dicebat, & statum Reipublicae gubernabat. Quod plebiscitum, singulis annis usque ad Friderici II. interitum observarunt. Et Philippus Franciae Rex Normandiam ingressus Vernolum diu obses-

obseſſum expugnavit, & inde Ebicam urbem diripuit incenditque.

Anno ſalutis quarto & nonageſimo ſupra centeſimum & milleſimum Henricus ſuorum aucto exercitu Tancredum undique fugientem inſequutus, tandem omni Trinacria pepulit. Is Tarentum ſe recepit. Ceterum Henricus Tancredum, Tancredi filium & Margariton Epyrotarum Regem Siracufas fugam properantes, qui Tancredi partis fuerunt, captos in Germaniam miſit. Sunt qui dicunt quod inter eos ipſe Tancredus Rex fuerit; ſed falſum eſt quum is Tarento non ab Henrico, ſed a Friderici eius filii tutoribus, pulſus fuerit. His rebus in Trinacria peractis Romam veniens, omnia quae inter Romam, & Neapolim, ſunt ſuae ditionis effecit. Caietam primo, inde Beneventum, & Neapolim, parvo labore ſuſcepit, ſuiſque regnis adiecit, quod numquam antea factum fuiſſe quidam adfirmant.

Interea Conſtantia Henrici uxor filium peperit, cui Fridericus nomen fuit. Sed quia eius paritudo poene impoſſibilis habebatur, utpote quae iam ſexagenaria erat, tentorio in perpetuum clauditur Panhormi, ut filium extraheret; obſervato prius a populo ne quis infans in tentorium deferatur. Quo tempore exorta eſt tempeſtas valida, &

grando lapidibus admixtis de coelo cecidit.

Richardus Angliae Rex, qui Philippi sororem sibi desponsatam repudiaverat, cum instructis aciebus manum inferre iam paratus esset, immutata mente cum paucis equitibus ad Philippum venit, seque illi pacificat, cui pro comitatu Normandiae, Picavienſi, & Andegavenſi, ſuperiorem ſibi Philippum Regem adgnoscens tributum illi pro iisdem quot annis ſolvere promiſit.

Iisdem temporibus nobilis Giſmundorum familia Piſis ſatis pollens inter ſe diviſa eſt. Nam cum ſuperioribus annis Stephanus eius gentis primarius in Sardinia dominium occupaveſſet, indignati cives, reliquos quum urbe pellere voluiſſent, ab hoc diviſi, qui cum Stephano ſenſerant potentioribus adverſantes eiecti ſunt. Qui Giſmundi Caraffi dicti, quaſi Carae filii, quae Stephani mater fuerat; & Neapolim cum eo venientes ab Henrico conducti, claſſamentarium ibi aedificantes, civitate, & agro ab Imperatore donati ſunt; a quibus Carafforum familia Neapoli honeſta pollensque exorta eſt. Qui cum populo ſenſerant Giſmundi Caraccioli adpellati, & ii eorum inſignia mutarunt. Qui autem nullis ſeditionibus ſe immiſcuerant, antiquum eorum nomen inſigniaque familiae cum Caraffiſ ſervavere. Sunt qui dicant, Canazzolos
Nea-

Neapolim paucos post annos adveſtos , & Carazolos pro Canazolis diſtos & amoenitate urbis captos civitatem incoluiſſe , & cum Caraffiis eorum gentibus ſe iterum immiſcuiffiſſe ; quae fama adeo vehemens exiſtit , ut plerique exiſtiment hos ab illis originem habuiſſe : quod falſum eſt . (1)

Mi-

(1) Multa quidem de Nobilibus Piſanorum familiis paulo ſuperius adnotavimus ; quum vero heic *Bonincontrius* alia quaedam de iisdem memoret ; Et per haec tempora forma Piſani regiminis immutata fuerit , Conſulum dignitate abolit , lubet quaedam etiam heic auimadvertere & de Conſulibus , qui ante hanc aetatem Piſas procurarunt , & de viris inclitis , qni in eadem urbe floruerunt , omnia ex laudati *Gryphonii Memorabilibus* excerpendo.

Cafate Piſane , che ſono riſedute della dignità del Conſolato in Piſa , Supremo Magiſtrato , e primo Magiſtrato , per quanto ſi è poſſuto vedere per le Scritture pubbliche in Piſa .

<i>Gualando Gualandi riſedè dell' anno</i>	1112.
<i>Ildebrando Viſconti riſedè dell' anno</i>	1136.
<i>Errigo Federighi riſedè dell' anno</i>	1154.
<i>Rinieri Gaetani riſedè dell' Anno</i>	1165.
<i>Vetrignio di Rinieri Vpezzinghi riſedè dell' anno</i>	1140.
<i>Banduccio Barucci riſedè del</i>	1166.
<i>Lamberto Pandolſi riſedè dell' anno</i>	1173.
<i>Ildebrando Mercati riſedè dell' anno</i>	1179.
<i>Ildebrando Mercati riſedè del</i>	1179.
<i>Gberardo Gaetani riſedè del</i>	1122.

(1) Miniatenses, qui res Etruriae superioribus annis exagitatas turbulentiores fore cognoverant, & multos ad tyrannidem aspirare, quum ipsi sub fide Barbaruissae, deinde Henrici, se continerent, eorum oppidum, quod a superioribus annis in plano, ubi dicitur Sangenesius, aedificaverant, ad antiquum oppidum in monte proximo situm.

<i>Ildebrando Lanfranchi risedè del</i>	1161.
<i>Benedetto Vernacci risedè dell' anno</i>	1165.
<i>Guigliardo Lamberti risedè del</i>	1167.
<i>Buoneristiano Buoneristiani risedè dell' anno</i>	1178.
<i>Ribaldo Cocchi risedè dell' anno</i>	1191.
<i>Simone Bocceacci risedè del</i>	1197.
<i>Ildebrando Mercati risedette dell' anno.</i>	1179.
<i>Rinieri d' Ildebrando Marzi Giudice, & risedè del</i>	
1196. & Sigerio Marzi del 1226. 1245.	
<i>Arrigo Moschi risedè dell' anno</i>	1156.
<i>Pipino Federighi risedè del</i>	1189.

Vomini celebri Pisani.

<i>D. Arrigus Agliata Capitano del</i>	1110.
<i>D. Adamo Adamo Cav. del</i>	1110.
<i>D. Vgonis Gherardeschi Capitano & Cav. del</i>	1122.
<i>D. Lanfrancus Lanfranchis conf. del</i>	1161.
<i>D. Pellavius Lanfranchis Capitano del</i>	1171.
<i>D. Albertus Agliata Cav. e Capit. del</i>	1175.

(1) Hoc ipsum Villanius commemorat Cap. XXI. laudati Libri V. sic enim refert. Nelli anni di Cristo 1197, i Terrazzani del Castello di San Miniato al Te-
desco

tum, ubi usque in praefens cernitur, transfutare. Cultoribusque ex plano ad montana translatis, duo etiam suburbia ex utraque parte mira celeritate veteri oppido addidere, moeniisque coeno erectis veteri structione minorem cinxere, in quibus sex hominum millia incoluerunt.

Per haec tempora Henricus Regno Neapolitano potitus, quotquot Regni potentes sibi adversos fuisse cognovit, cepit, & in Alemanias relegavit, ob idque illum a Pontifice excommunicatum pluribus mensibus in ea permanisse comperio. Demum absolutus expeditioni ultramarinae se paravit; hortatusque eum Pontifex est ut Archiepiscopum Moguntinum Arnaldum, & Othonem Saxoniae Ducem, quum solus tantos sumtus tolerare non posset, socios sui haberet itineris. Id quum facile impetrasset comparandae classis gratia Messanam perrexere ad commeatus Crucesignatis praeparandos. Deinde insequenti anno aegritudine correptus quinto, & quinquagesimo acta-

desco per loro discordia disfecero la loro terra, e tornarono ad abitare nel piano luogo detto San Ginegio, ed in quello di Santa Gonda, per esser più allagio del piano, e dell' acqua, e presso al Fiume d' Arno, e di quello d' Elsa, credendosi ivi fare una gran Cittade, ma loro intendimento tosto venne vano. Metatt.

aetatis suae anno interiit , reliſto Friderico filio quatuor annorum ſub tutela Conſtantiae matris , quam Pontifici cum filio commendarat ; Regnumque Alemaniae ſub tutela Philippi fratris reliquit . Is annis novem pro Imperatore ſe geſſit , & in eorum numero relatus eſt .

Factum eſt tandem divortium inter Franciae Regem & eius uxorem , adſinitate Regis Dacorum probata . Ea tempeſtate Mauri magna parata claſſe in Hispanias penetrarunt . Fit cum iis a Don Ferrando Rege Hispaniae praelium , in quo ſuperatus eſt , & captus ; occuparuntque Barbari eam Hispaniae partem , quam inter Valentiam , & Columnas Herculis eſt , quae hodie Granatam vocant , ubi ad haec uſque tempora permanſerunt .

Bola Rex in Hungaria per ea tempora deceſſit , & Henricus eius filius in Regno ſucceſſit . Orta inter fratres ſeditio , parataque ad concurrendum acies , aureo ſceptro acclamans , Et quis eſt tam audax , inquit , qui Regio ſanguini manus inferre praefumat ? Eo maxime modo vir fortis imbecilliores ſibi fratres conciliavit .

Quo tempore Dux Saxoniae Otho , & ceteri Cruce ſignati per Hungaros , & Thracas in Aſiam devenerant ad Ptolemaidam ; induciasque ad eam diem ſervatas
tollī

tolli iusserunt; Berytumque a Turcis desertum muniunt, inde Turone agri Tyrensis castrametati ab hostibus repulsi sunt tanto nostrorum pavore, ut Berytum, quod paucis antea diebus muniverant, eo metu derelinquerent, & Ioppen tantummodo a Turcarum furore servarent. Per id tempus Richardus Angliae Rex telo catapultae percussus obiit, cui Ioannes frater in regno successit.

Ea tempestate Coelestino Romae vita functo Innocentius III. ex Anania oriundus Pontificatum suscepit. Quo impulsore Simon de Monfort Gallus genere, fama clarus, atque opibus pollens cum nonnullis Francorum cohortibus Tyrum transfretaturus, vir fortis & potens, qui nostris plurimum praesidio in Asia fuisse fertur, expeditioni Asiaticae se accinxit. Et Philippus Henrici Imperatoris iam defuncti frater Etruriae Ducatum administrans Imperii gubernacula a Constantia, & Pontifice impetravit, quoad Fridericus adolevisset; multaque, ut bonus tutor effecit. Paulo post Constantia moritur, & Panhormi sepulta est, additique puero tutores ab ipsa Innocentius Archiepiscopus Panhormitanus, & Matthaeus Archiepiscopus Campanus. Nec tamen Philippus id aegre tulit, sed rebus novis in Alemania exortis,

in

in Germaniam, relicta iis Friderici tutela, penetravit. Philippus Franciae Rex divor-
tium uxoris continuans a Pontifice cum
omni suo regno excommunicatur. Id ipse
iniquo ferens animo omnes Episcopos Pon-
tifici faventes eiecit, & eosdem, quos pri-
dem suo edicto profugaverat, reduxit. Bel-
lumque deinde cum Anglis exortum varia
utrorumque fortuna peractum est.

Anno MCLXXXIX. in Gallia apud
Roretum sacerdote ad altare consecran-
te, vinum calici immissum videntibus cun-
ctis in sanguinem, & hostia in carnem, mu-
tata est. Et Maio mense eques, qui pri-
dem mortuus fuerat, reviviscit, multaque
de inferorum cruciatibus inaudita refe-
rens, futura quaedam praedixit, quae
paulo post sequuta in Gallia sunt; & aliquot
mensibus nihil unquam degustans vixit.
Et in vigilia Sancti Ioannis Baptistae ros
mellitus de coelo cecidit. Et mense Iulio
tempestas exorta est; grando cecidit solito
grandior, quae fata, vineas, & nemora,
quacumque cecidit, penitus devastavit.

Arturus puer Britanniae comes, nepos
Regis, Andegaviae comitatum ab Rege
Franciae alienavit, & cepit anno MCC.
Philippus Franciae, & Iohannes Angliae
Reges pacificantur, & Ludovicus filiorum
Philippi natu maior Blancham Andolphi
Re-

Regis Hispaniae filiam duxit uxorem .
 Erat Regis Angliae neptis , ob quod ipse
 Rex quaecumque belli tempore oppida
 Philippo Regi abstulerat , Ludovico hac
 adfinitate concessit .

Anno MCCI. Octavianus Hostiensis ,
 & Iohannes Vellitrensis Episcopi, Cardinales,
 Legati Pontificis in Franciam eunt . Quo-
 rum auctoritate Rex uxorem suam Vnge-
 burgen in' qualem qualem gratiam recepit,
 & super inductam mox a se separavit. Ii Fran-
 cos absolventes a censuris consilium priva-
 tum Regis cogunt, ubi Rege intervenien-
 te tractatum est de matrimonio Regis vel
 firmando, vel infringendo . Tandem lon-
 ga mora disceptantium Rex taedio adfectus
 relictis Cardinalibus & consilio, cum Vn-
 geburge uxore discessit, inrequisitis Patri-
 bus, quos tantum per nuntios admonuit,
 quia tunc statuerat ab uxore non separari.
 Quo audito consilium dissolutum est . Hoc
 Maria altera uxor intelligens, & divortium
 sibi a Rege tacite indictum, dolore permo-
 ta interiit . Cuius filios, peperit enim duos,
 Innocentius tamquam ex legitimo matrimo-
 nio suscipiendos literis Gallis mandavit .

Insequenti anno Henrici morte per
 Asiam divulgata, exercitus Germanorum
 dilabitur . Quae res Ioppenses magno adfe-
 cit incommodo . Nam a Turcis expugnati,

et ad unum omnes caesi, et eorum civitas solo aequata est. Electores quoque Imperii in duas divisi partes, una Othonem, qui in Asia fuerat, Saxoniae Ducem elegerat, altera Philippum ab Henrico eis praefectum sumendum censebant. Erant praeterea huic fautores Etrusci fere omnes, et Philippus Franciae Rex. Pontifex illi adversus, quia is cum Henrico fratre superioribus annis contra Ecclesiam Dei senserat, proptereaque illum infensum servabat. Nec tamen eo minus Philippus ab imperii administratione abstinebat, utpote qui Etruriam ferme omnem obtinebat Germanorum praesidio; et in Germania Svevos suarum partium fautores habebat, et Fredericum ad eam usque diem sua spe ab eorum Tyrannorum incurfu sustentaverat. Quo tempore Miniateses principes rebellionis factae in Etruria, Othoni faventes, memoria nominis Primi Othonis, qui superioribus annis eorum oppidum aedificaverat, et Pontificis auctoritate permoti, Philippo adversantes Lucenses, et Volaterranos ad suas partes adtraxerunt. Iamque ob eam Pontificis, et Imperatoris dissensionem novae in Italia factiones oriebantur, Nigrorum, Alborumque, ex quibus Nigri Imperatori faventes, Gibellini postea dicti sunt; qui vero Ecclesiae, Guel-

fi,

fi, iique prius Albi adpellabantur. Quidam volunt a Gibello, et Guelfo, Alemaniae oppidis eam factionem exortam. Idque nomen Pistorii prius auditum, quibus partibus per ea tempora Florentini dissidentibus miserandam eorum urbis faciem effecere; multis e civitate eiectis. Quod quidem Miniateses exemplum sequuti, Mangiadorios, Guccios, Collegallos, et tritavi mei patrem Bonincontrum, eius filium qui cum Henrico, et deinde cum Philippo militaverat oppido eiiecerunt. Hi Lucam relegati eo se contulere.

Anno MCCIII. Friderici tutores Tancredum iam aetate decrepitum Tarento fugarunt, qui a Salernitanis susceptus civitatem illam a Friderico alienavit, ubi paulo post interiit. Per ea tempora Theobaldus Comes Trecentis moritur. Is Regis Navarrae sororem nuper uxorem acceperat, quae geminam prolem enixa est, & altera iam eo mortuo nascitur Gualterius dictus Bremensis Comes, & ad hunc Tancredi uxor a Philippo Henrici fratre carcere cum filiis soluta se receperat; cui unam ex Tancredi sororibus desponsarat, & aucto exercitu, Romae ab Innocentio benigne susceptus in paternum uxoris regnum adspiraverat. Igitur occupat Campaniae partem congressusque cum Tibodo Tyranno in
Cam-

Campania, illum primo praelio fudit. Qui reparato exercitu apud Benelum Apuliae oppidum, iterum cum Gualterio congregitur, qui iam plures Apuliae civitates occupaverat. Victor praelii Gualterius illius exercitum usque ad interitum delevit. Tibodus usque in Merovinum perfugit ex praelio, & se loci munitione, quoad vixit, continuit. Gualterius deinde solus Apulia potitur.

Anno MCCIV. Iterum Franci cum Anglis magno bello certarunt. Et terrae-motus validi eo anno in Asia facti die xxx. Maii, ex quibus magna pars, ac omnis cum regia concidit. Tyrus subversa, & Acris oppidum munitissimum solo aequatum. Quorum ruinis ducenta hominum millia corruisse scribunt. Tripolis etiam pars corruit, & Archarades illaesa servatur. In qua urbe Petrus Apostolus primam sanctae Dei Genitricis aedem dicavit. Sequutae sunt deinde fames, & pestilentiae, quales per longa tempora non fuerant, hominumque mortalitas inaudita, & pluribus annis duravit.

Post eam electionem, quam de Othone Quarto factam diximus, Pontifex Othonem Imperatorem declarat; & Philippus Imperio abdicatus anno salutis MCCVIII. solusque Otho quatuor annis Imperium obti-

obtinnit; Siculi iterum in duas divisi partes. Et quamquam ea lege Otho ab Innocentio coronatus, ne Friderici res invaderet, simulatione praeteriti belli Siciliam, pluraque eius provinciae oppida, suscepit. Deinde praeter Pontificis mandatum Aprutios adortus, illos occupavit. Deinde in Apuliam contra Gualterium movit, subactisque Appulis Lippum usque pervenit; quam urbem nunc incolae Lycium vocant, omnium eius regionis opulentissimam, illudque diripuit edicto proposito, ne quis deinceps id loci incoheret.

Quibus iniuriis permotus Pontifex literis Othonem admonuit. Deinde quum is in proposito permaneret, excommunicatum Imperio privavit. Ob quod Germani, qui cum eo pretium iam pacti erant, ab eo rebellant. Ad quorum motus componendos coactus est Otho Italiam relinquere, & in Alemanias properare.

Per ea tempora, fervescente inter Reges Galliae bello, magna facta est oppidorum, & maximarum urbium direptio. Nam Rex Franciae Turonem, et Cenomanum diripuit. Non multo post Angliae Rex dolore permotus, quia Richardus eius filius ad Philippum defecerat, aegritudine correptus interiit. Hic est, qui Divo Thomae adversus fuerat. Sed huic

Richardus filius in Regno Anglorum, successit.

Quo tempore Marcobaldus Anconitanus Marchio ab Henrico illi provinciae olim praefectus Regnum Neapolitanum invaserat; qui postquam de Othonis in Germaniam fuga certior factus est, depopularus primo Regnum Neapolitanum Salernum suae ditionis effecit. Deinde maiori comparato exercitu in Siciliam transfretavit, Trapanumque occupavit. Ob quod Friderici tutores puerum Panhormi non fidentes in castellum Montis Regalis perduxere. Qui grandior iam effectus a Siculis coronatur. Amisit tum ferme illam Trinacriae oram, quae ad Italiam vergit; sed tamen Marcobaldus a Friderici tutoribus tandem superatus, apud Randachum, quum ipse deleto exercitu saucius pectore confugisset, post paucos dies mortuus est; & eius classis postea deleta Sicilia omni excessit.

Post eam cladem Insulani, qui Marcobaldum receperant, se Friderico reconciliant; quibus venia data est. Paucis antea annis Ioannes Rex Angliae Arturum Britanniae Comitem sibi ex Gaufredo fratre nepotem, quem Philippus contra Aquitanos miserat, apud Mirabellum cepit, captumque in carcere necavit. Delata ab Regulis

gulis ad Franciae Regem fratricidae accusatione, quum comparere citatus recusasset iudicio Procerum exsul factus est. Alionarda Arturi soror exilio in Angliam relegata; & Constantia eorum mater Comitissa Britanniae Guidoni Toratio nupsit. Ea lepra correpta filiam genuit, quæ Roberto Dacorum Comiti uxor data est cum ingenti dote, & Comitatus Britaniae insuper dotis nomine additus. Tartari David ipsorum Regem occiderunt, qui Indis imperitabat; & tunc primo fines eorum egressi in propiorum perniciem lati sunt. Gualterius Bremensis Comes, quum partem Apuliae iterum occupasset, a Tibaldo circumveniente per insidias capitur, pluribusque confixus vulneribus post tertiam diem & vitam, & imperium amisit.

Istis ferme temporibus Dominicus, & Franciscus, nati sunt, a quibus tantæ sanctitatis viris duo religionum celeberrimarum ordines brevi tempore profluxere. In Asia vero barbari inter se divisi inducias cum Christianis, qui Tyri, & Ptolemaidae remanserant, firmarunt. Quo tempore Simon de Monfort Constantinopolim venerat, & ab Isaacio, & ab Alexio, fratre minore natu, summa receptus indulgentia. Iste a Turcis pridem per fratrem Isaacium se redemerat, quem Isaacius timens, ab eo excaecat

tus carceri traditur. Eius filius Alexius iis auditis fugit ad Philippum Alemanniae Imperatorem, qui sororem suam duxerat.

Eodem anno Bonifacius Montis Ferrati Marchio, Baldovinus Flandriae Comes, Henricus sancti Pauli, & Ludovicus Sabaudiae Comes cum equitibus quatuor mille, & 8500. peditum in Venetorum litora perrexere transitum in Asiam petentes. Quae tempestate Hadrienses a Venetis rebellarunt. Quorum Veneti recuperandorum avidi ea lege naves ad transvehendum illis permiscere, si quod in ipso itinere captum sit aequis divideretur partibus. Promittunt priores. Datae iis LX. triremes, & naves CXX. quibus equi adsportarentur; onerariaeque CC. ut belli machinas, adparatusque ad com meatus, & cetera ad eam expeditionem necessaria, deferrentur. Quae etsi tardius videntur adlatae, tamen multo, & suorum, & hostium sanguine urbem expugnare. Capta urbe aliquot cives securi percussi sunt, & plures in exsilium dati, nonnulli etiam proprias sedes relinquentes sua sponte exsularunt.

Interea Alexius Isaaci filius, quem fugisse diximus, in Venetorum castra pervenerat, opem ab iis, & proceribus, pro patre liberando imploraturus. Promissa sibi ea lege subsidia sunt, si Ecclesiae Romanae

nae subiiceretur, damna olim ab Emmanuele Venetis illata, & Gallis, triginta millibus auri persolveret, satisque faceret Venetis pro nautico absportandi exercitus. Qui.... extulerant, mare Ionium instantes a Venetis intercepti in patriam reducti sunt. Post haec classis Procerum, Constantinopolim pervenit, catenaeque impediti, quam Alexius fratricida a parte ea, quae Galatas adspicit, obtenderat, & ab alio vrbis latere in terram egressi, haud procul urbe castrametati sunt. Interea Cretenses postquam de Isaaci casu, & Alexii eius filii fuga, certiores facti sunt Alexio puero se dedunt. Quos ille Bonifacio Montis Ferrati paterna sibi adfinitate coniuncto dono dedit. Inter haec catena a Venetis fracta, & Constantinopolis terra & mari oppugnari coepta; quum Theodorus Imperatoris Alexii gener eruptione facta Venetos ad mare fugavit, mox ipse ab equitibus insequutus multo suorum sanguine in urbem compulsus est. Biduo incessanter oppugnata urbs, & tertio die capta est. Sed ea nocte, quae casum vrbis antecessit, Alexius fratricida nocte concubia in navicula profugerat, magnumque auri pondus apud Irenem filiam virginem in monasterio quodam defossum reliquit, quod postea repertum est. Isaacius caecus carcere liberatus,

& cum filio Alexio Imperatoriae dignitati restitutus. Quod quum Veneti facere vellent aegritudine correptus interiit. Alexius puer studens etiam promissa adimplere, quum a populo impediretur, consulturus Bonifacio illum in urbem cum parte copiarum accersiri fecit. Huius consilii particeps Murtulus quidam factus, quem Isaacius ex ultima plebe erexerat, & qui ad tyrannidem adspirans prima noctis vigilia tumultu excitato in Alexium inuestus suis fautoribus observandum tradidit. Inde maiori tumultu, concione ad populum habitata, edicit urbis periculum imminere, & gravem exactionem ab Alexio puero machinatam. Viro forti, & non adulescentulo, ad rempublicam gubernandam opus esse. Acclamant populi illum Ducem eligendum. Sed nonnulli Imperatorem esse censebant. Quibus stipatus in Regiam convolat. Puerum veneno bis tentato quum non subito corruisse vidisset, propriis manibus collisis faucibus necavit. His peractis in Francos inuestus, repulsus aufugit. Oppugnatur deinde ab hostibus urbs octo, & sexaginta diebus, & tandem coronis navium, quas cives ex propugnaculis amovere, capitur. Tyrannus cum uxore, & liberis, in tumultu captae urbis aufugit. Eliguntur quindecim Duces exercitus, qui
& Pa-

& Patriarcham , & Imperatorem, urbis deligant , ab Romano Pontifice confirmandos. A quibus omnium adfensu Baldovinus Flandrensis declaratus est ; etſi complures non hunc , ſed ducentefimum ſupra milleſimum fuiſſe annum adfirmant ; & Thomas Maurocenus , qui in ſacris ordinibus conſtitutus erat , eius loci Patriarcha electus , novum Imperatorem coronavit , & eodem anno loca finitima ſuſcepit præter Andrinopolim , in qua urbe Graeci Latino nomini exoſi ſe receperant. Adſignata eſt ex foedere prius Venetis pro his quarta oppidorum pars , quam ſuſceperant , & quæ inſulis AEGæi maris continebantur , Creta , Euboea , aliaque minores inſulae . Ceterum , quia Bonifacius Cretenſibus imperitabat , Baldovinus illum Theſſaliae Regulum dixit , & accepto non parvo auri pondere Venetis Cretam reliquit .

Thomas deinde , & Baldovinus ab Innocentio confirmantur . Classis vero , quum Venetias rediret , Raгуſios , qui ab eis deſciverant , recepit , Dyrrachiumque a Graecis deſertum inſtauravit .

Baldovinus non multo poſt interiit , cui ſucceſſit Henricus frater . Hic cum Bonifacio Andrinopolim (1) profeſtus pari voluntate urbem obſidione cinxerunt . Sed

S 4

cum

(1) Hoc eſt Hadrianopolim .

cum equitatu Andrinopolim adpropinquantes, Bonifacium, & Henricum relinquere obsidionem coegere.

Iisdem temporibus Saladinus in Italiam delatus Europae urbem, ex qua Christiani in Asiam traicere soliti erant, vi captam diripuit, civibusque trucidatis Turcis civitatem instauravit. Fuit hic annus Christianis adversus valde, nam Ilinobonus Rex Tunez classe CC. navium comparata in Hispanias traiecit, & ad Toletum castrametatus urbem obsidebat. Quibus intellectis Pontifex auxilium Christianorum implorat, invitatque Duces ad Hispaniae defensionem. Ex quo multi ex Gallia illis praesidium ferentes ab Hispanis repulsi fuerunt. Quo factum est, ut Ilinobonus miraceleritate utrasque Hispanias pervagatus Avinionem usque populabundus accesserit, Toletumque expugnaverit. Quibus rebus Hispaniae Reguli permoti Aragoniae, Portugalliae, & Navarrae, barbaros adorti illos fuderunt, omniaque ab illis prius intercepta recuperavere, & in Granatam usque insequuti sunt.

Insequenti anno Boemi ad fidem Christi conversi sunt. Quo tempore Divus Dominicus haeresim Tolosam populantem extirpavit adnitente Comite de Monfort, & arma illi opemque quum opus esset submi-

ni-

nistrante. Per ea tempora Innocentius Decretalium librum addidit, servarique mandavit.

In Germania vero res non minus turbulentae, quam in Italia erant, Othonis electione. Namque a Philippo frequentibus praeliis superatus se se in Agrippinam Coloniā receperat. Postremo ibidem a Philippo obsessus, quum eruptionem tentasset commisso praelio in fugam versus, quum se in urbem recipere vellet, a Coloniensibus pulsus est. Philippus a civibus receptus priusquam rebus Etruriae subvenire posset dolo a Petro Comite Palatino necatus est.

Otho deinde eius nominis IV. qui a Germanis electus, confirmatus a Pontifice fuerat, qui erat Saxoniae Dux, ab Innocentio Romae coronatus, ut supra meminimus, post Philippi mortem ad Imperium reversus, primum Alemannos, deinde Civitates Imperio persolutas, in suas partes attrahere conatus est. Quo tempore Datan vir Graecus genere Andrinopolim incolens, Graecorum Imperium usurpavit. Miseræ multum, & calamitosae ea tempestate res Graecorum erant, diversisque seditionibus agitabantur. Ut enim quaeque civitas munitam se senserat ita minus eorum Imperatorem diligebant. Ex quo factum est, ut Veneti, haec intelligentes, quum dominandi studio
fla-

flagrarent , statuerent , ut quas civitates oppidaque quisque sibi privatim caperet suae ditionis efficeret , reservatis tamen eorum Reipublicae maioribus provinciae locis . Igitur Marcus Dandalus , Iacobusque Riadus Gallipolim occuparunt . Marcus vero Sannutus cum sibi foedere iunctis , Naxum , Parum , Melum , Hermanque insulas suscipere . Andrumque deinde , & Cycladum plures alias Dandalus idem invasit . Rabanus Veronensis Euripum ; Andreas & Henricus Chium ; Ionas Michelas Scyron , Suaram , Phocidos oras , Navigersum , Stalimenon . Deinde publico eorum consilio nova armata classis , quae Corcyram cepit ; Methonum Coronumque rebelles subegit : & Dominicus de la Rosa Campanus reliquiis Athenarum , & omni paene Achaia potitus est . Per quod tempus Henricus cognomento Piscator Genuensium navibus fretus Cretenses adortus , classe Veneta superatus discessit . (1)

In Asia item res turbulenta per id tempus fuere . Namque Americus Cypri Rex , et Ierusalem , quum negligentius regnum administraret , nimisque superbe se gereret , indignati Proceres Christiani , qui
in

(1) Nomina propria locorum heic ita corrupta sunt , ut difficillimum sit ea restituere .

in Asia erant, Ioannem Brennum Gallum genere, virum fortem, illo deposito Regem creavere, qui multis copiis postea Constantinopolim delatus, et Imperatoris Henrici navigiis fretus, nonis Septembris Ptolemaidam adpulit, filiamque Conradi olim Montis ferrati Marchionis, et Ierusalem Regis, ad id servatam, duxit uxorem, cum qua Tyri in regno Constantinopolitano coronatus fuit, nuptiaeque more regio celebratae.

Interea Otho Imperator omnis iuramenti immemor in Etruscos versus Fridrico omnia infesta fecit. Inde in Regem Neapolitanum properavit. Is quod a Pontifice Alemanniae Regno privatus fuerat, Electores cum Boemiae Rege Arnulfo, et Trevirensi Archiepiscopo, et Duce Austriae suadente, et Philippo Galliae Rege, Fridericum iam adultum literis satis eruditum in Regem Romanorum elegerunt. Ob quod Otho in Alemanias rediit. Cuius discessu Pontifex quaecumque ab illo in Regno Neapolitano innovata fuerant primo recuperavit. Deinde in Etruriam pergens exsules Miniateses, Lucenses, Volaterranos, Florentinosque, eorum urbibus reduxit, Pisanosque cum Genuensibus dissidentes pacificavit.

Qua tempestate Rabanus Veronensis,
de

de quo supra diximus, qui Insulam Negropontum occupaverat, Venetis se sua sponte subiecit, & tributarius illis factus magno honore ab eis receptus est. Hoc item fecit Gottofredus Gallus, qui in Marchiae principatu, Dominico della Rosa vita functo, successerat. Michael quoque ex Graeca nobilitate vir primarius, qui Peloponnesi partem possidebat, Venetis adhaesit. Per id tempus Cretenses iugum Venetorum non ferentes, rebellarunt. Ii immissa a Venetis classe domiti sunt, missisque eo ex urbe civibus in coloniam ferme redacti sunt; primusque ibi dux constitutus est Iacobus Templo. Qua item tempestate Imperator Constantinopolitanus, & Veneti, cum Duce Cosmo Andrinopolim advenientes in quinque annos, & cum Saladino Turcarum Imperatore in duos, inducias firmaverunt. Ceterum ea electione Regis Romanorum, de qua supra diximus, Fridericus secundus Romam venit, & quum imperatoriam a Pontifice coronam non obtinuisset in Germanias rediit. At Maguntiae diadema suscepit anno MCCXI. Alii volunt hoc anno Romae coronatum. Sed is post in Lotharingiam profectus socium se Ludovico maiori natu filiorum Philippi Regis Galliae pacis, & belli fecit. Otho qui se amicis, & imperio, & regno privatum a Pontifice,

ce , & a Germanis acceperat , confugit ad Ioannem Angliae Regem , maternum Avunculum ; fretusque item ope Reginaldi Bononiae , urbis maritimae , Comitum Regi Galliae infestus factus est . Ob quod Reginaldus suo turbatus comitatu ab Rege Galliae est . Cuius recuperandi gratia Ioannes Angliae Rex , & Ferrandus Flandriae Comes , foedus cum Reginaldo percussere . Postea acriter inter eos debellatum , & tandem Philippus Flandriam ingressus Brugam , & Gandavum invasit , classe deinde apud Dan oppidum praesidio relicta Reginaldus navigio , & Philippus terrestri itinere in Parisiensem agrum rediit maioribus copiis , & renovata classe bellum instauraturus . Qua formidine Ioannes Angliae Rex permotus ad Innocentii Pontificis auctoritatem , favoremque confugiens Angliam , & Hiberniam Romanae Ecclesiae feudatarias faciens , centum auri marcas quot annis Ecclesiae Romanae solvere stipulatus est . Idque per insequentia tempora aliquamdiu servatum . Post haec Otho magna peditum , & equitum manu , in Flandriam descendens populationibus crebris quacumque intendebat agrum vastando multa illius provinciae loca subiecit , & Angliae Rex Andegavos suas in partes attraxit . Post iisdem copiis Ligeri amne traiecto Tornacum

cum obsedit. Subvenitur obsessis a Ludovico Philippi filio, & obsidio soluta est. Anglici pulsi, fugatique sunt. Deinde Philippus cum Othone in agro Tornacensi concurrens magno praelio conflixerunt. Philippus desertus suorum equitibus, pedes primo hostium incurfu paene oppressus est. Adiutus tamen a Ludovico filio magno labore evasit. Fere pari Marte a mane usque ad vesperam certatum fuerat, Anglique victores videbantur. Sed incolarum beneficio praelium instauratum, illis victoriam paene paratam extorserunt; nox praelium diremit. Caesa sunt ex Othonis exercitu duodecim millia hostium; e Philippi vero militibus par numerus cecidit. Othonis Aquila capta, & opere duorum vulnorum faucibus fugatus est; & insequenti die in Saxoniam pervenit, pauloque post interiit anno imperii sui tertio. (1) Iisdem ferme temporibus Henricus Imperator Graecorum apud Constantinopolim moritur, cui Petrus Comes Antissiodorensis Gallus genere in Grae-

(1) *Ioannes Villanius Hist. Cap. XXXIV. Lib. V.* de hoc inter Othonem, Saxoniae Ducem, & Philippum Franciae Regem commisso praelio mentionem facit, & quingentis equitibus, quos Philippus Rex nondum ad praelium committendum eduxerat, totam victoriam tribuit. Sic enim habet; *Battaglia di campo del*

Graecorum Imperio successit. Hic cum Rege Galliae pacificatur, et finis paterno bello impositus, quod item paulo post tum Gallos, tum etiam Anglos, magnis adfecit incommodis.

Interea Fridericus Aquisgranum diu longa obsidione fatigatum suscepit anno MCCXIII. ubi Innocentii Pontificis auctoritate diadema suscepit; qui ut Pontifici gratificaretur Crucis characterem accepit Christianis ipse opem laturus, qui in Asia a Barbaris premebantur, donoque Ecclesiae Romanae dedit Comitatum Fundorum.

Anno salutis decimo quinto, et ducentesimo supra millesimum Concilium Romae in Laterano celebratum est, in quo interfuere Patriarcha Constantinopolitanus et Ierosolymitanus, praeterea septuaginta Metropolitani, quater mille centum viginti Abbates, Priores Conventuales octo, Graecus et Romanus Imperator,
 Le-

*Re Filippo ebbe al Ponte a Bovino a' confini di Fian-
 dra, la ove ebbe molta gente Tedesca, e Francesca mor-
 ta. Alla fine il buono Re Filippo per grazia di Dio
 ebbe la vittoria, perocchè si tenne una schiera di cin-
 quecento Cavalieri tutti vecchi, & addurati in batta-
 glia, de' quali parte di loro non intesero se non a ferire
 i destrieri, rompendo le schiere senza ferire di spada,
 et in questo modo ruppono i Tedeschi. Mecatt.*

Legati praeterea Regnorum Ierosolymitani, Franciae, Hispaniae, Angliae, et Cypri, in quo praecipue actum est de subveniendo Christianis, qui in Asia bellum gerebant pro salute Fidelium. (1) Praeterea in eodem Concilio Raymundus Comes Tolosanus, et eius filius, haeresis damnati; Ioa- chim Calaber, et eius dogmata reprobata. Quo item tempore quum in Lombardia motus essent, et Pisani cum Genuensibus decertarent, nec antea pacificati per Lega- tos quievisset, Pontifex ad eos concilian- dos profectus iter ingressus Perusii obiit. Aedificare paulo ante eius mortem Inno- centius fecerat Hospitale Sancti Spiritus in via Sacra, et turrim Romae mirae altitudinis, quae de Comitibus dicitur, unde late prospe- ctus ad Latium esset; opus tanto Pontifici inutile, non sine ipsius infamia constru- ctum est.

Sed Honorius tertius Americo genitus vir Romanus Innocentio in Pontificatu successit, a quo Petrus Imperator Con- stantinopolitanus cum Iole eius uxore in Aede Sancti Laurentii extra muros coronati sunt, electusque ab eis Ioannes Columnen- sis Cardinalis ad traiciendum in Asiam. Cru-

(1) Vide *Ioannem Villanum Histor. Lib. V. Cap. XXXIX.* ubi de hoc ipso fufius mentionem facit, *Me- catti.*

Cruce signatorum copias , prius ab Inno-
centio excitatas.

Eodem tempore Veneti a Petro Im-
peratore ex promissione olim illis facta ex
postulant Durachii restitutionem , quod
Theodorus Epirota Graecorum impe-
rio addixerat . Proficiscitur ipse Durachium,
& quum cives deditionem facere recusarent,
castra ibi habuit . Ceterum Theodorus
post Petrum Imperii fasces adripuit , (1).

Interea Iole , & Legatus Apostolicus
cum parte Crucesignatorum Constantino-
polim pervenere, & Petrus, diu oppugnatum
Durachium quum capere non posset, fide pu-
T publica

(1) Per haec tempora Fridericus quaedam S. Mi-
niatis oppidi incolis concessit, quae insequenti Di-
plomate continentur ,

*Fredericus II. divina favente clementia Romanorum
Rex semper Augustus , & Rex Siciliae , Regalis Ex-
cellentiae dignitas tunc verae laudis titulis sublimatur ,
& eminenti decore praefulget , quum fidelium profectibus
clemens exponitur , & pie prosequitur desideria subie-
ctorum . Inde est , quod Nos attendentes fidelitates , &
grata plurimum , & accepta servitia , quae homines
S. Miniatis fideles nostri Nobis , & Divis Augustis prae-
decessoribus nostris inclitae recordationis , exhibuerunt ,
& in antea poterunt exhibere , de gratia nostra con-
cedimus , & donamus eis , & eorum successoribus in
perpetuum Burgum Sancti Genesii cum omnibus iustis
pertinentiis , & rationibus suis , & stratam statuen-*

blica a Theodoro suscepta per Epirum iter
faciens soluta Durachii obsidione per insi-
dias a Theodoro captus, & in carcerem con-
iectus est. Iamque Crucesignati cum Le-
gato

*tes, ut omnino iter stratae ire debeat per ipsam ter-
ram Sancti Miniatis, mandantes & praesentis privi-
legii auctoritate firmiter statuentes, ut quaecumque
persona Ecclesiastica, vel Secularis hanc nostram con-
cessionem, & donationem ausu temerario infringere,
aut violare praesumerit centum libras auri compo-
nat, quarum medietas fisco Imperiali, altera vero
passis iniuriam persolvatur. Ut autem haec rata, &
firma permaneant praesens Privilegium fieri fecimus,
sigillo nostrae Celsitudinis roboratum. Huius rei testes
fuerunt Augustensis Episcopus, Rodisponensis Episco-
pus, Abbas S. Galii, Abbas Campidonensis, Abbas A-
luacensis, Comes Palatinus Ibingensis, Marchio de Ba-
den, Marchio Montis Ferrati, Anselmus de Auslin-
gensis Malefcalchus, Valterus de Scipb. Pincerna, Ric-
cardus Camerarius, & alii quamplures.*

*Signum Domini Frederici II. Dei gratia Roma-
norum Imperatoris Augusti, & Regis Siciliae. Ego
Corradus Matenensis, & Spironensis Episcopus, & Im-
perialis Aulae Cancellarius, Vice Domini Scefridi Ma-
guntini Archiepiscopi, & totius Germaniae Archican-
cellarii recognovi. Acta sunt haec anno Dominicae In-
carnationis millesimo ducentesimo sextodecimo quinta
Indictione, regnante Domino Nostro Frederico Dei gra-
tia Romanorum Rege Imperatore Augusto, & Rege Si-
ciliae. Anno Romani Regni ipsius in Germania quin-
to, & Siciliae nonodecimo feliciter Amen. Data apud
Hulm. Anno, mense, & Indictione praescriptis, &c.*

gato Aconem convenerant. Quo tempore eodem se contulerunt Andreas Hispaniae Rex, navigiisque Venetorum fretus, concessit eis ob eam professionem omne ius quod in Dalmatia habebat. Hunc Dux Asturiae Henricus sequutus est, alterque Henricus Comes Navarrensis, & Gualterius Gallus, qui pari consilio Damiatam obsidere anno salutis MCCXX. Mense Maio. Ea civitas A Eliopolis olim dicta ab Aelio Pertinace eius conditore. Triplex ei murus, & Nili pars ad Tiberis Romani magnitudinem eam ambit, & peninsulae formam civitas habet. Eius suburbia, quae non mediocria erant, a praedonum incurfu turris varia muniebat, quam Solidanus valido praesidio firmarat. Et tamen primo congressu a nostris vi capta & expugnata est. Et quia Nilus vento occidentali auctus plus solito inundaverat, nostris incommodo fuit; namque omnia, quae in castra finitima superioribus diebus adducta fuerant, corripit. Solidanus ut vidit captam a Christianis urbem magno terrore perculsus aufugit. Et Corandinus Solidani filius amissa spe Ierosolymas tutandi de suis militibus in templo Salomonis, & turri David praesidio prius imposito discessit. Christi tamen sepulcrum precibus Christianorum intactum reservavit. Rem in barba-

ro homine , & in ceteris impio admirandam effecit.

Interea Saladinus sua castra inter Damiatam , & Carram locaverat ; qui etsi facpius provocatus a nostris , in certamenque adiectus , tamen pugnam detrectans castrorum munitionibus se continebat . Sed tandem a Gallis militibus asperius infestatus , eruptione facta , Gualterium eorum Ducem , & plures Christianorum nobiles intercept ; & Iohanni Regi manibus facieque ambusta foedam eius corporis formam effecit . Fame deinde , & pestilentia in urbe exorta , civibusque paene omnibus absumtis insequenti anno (1) Damiatam a nostris capta est . Tria & septuaginta hominum millia supra centum , quum urbs obsideri coeperat , in castris Christianorum fuisse feruntur . Vrbs ditissima eos tantum qui superfuerant dita-

(1) Ad Damiatam obsidionem fuerunt etiam Florentini cum electa militum manu . Imo primus qui supra Damiatam muros vexillum invexit Florentinus fuit *Buonaguisa della Pressa* nuncupatus , & vexillum Reipublicae Florentinae , quod erat Lilium candidum in campo rubro , primum supra Damiatam enituit . Quare ad huius tantae rei memoriam Florentini in solennioribus diebus vexillum hoc in Ecclesia Sancti Ioannis populo ostendere consueverunt . Vide *Ioannem Villanum Historiarum Lib. XXXIX.* cum quo consentiunt omnes Historici . *Meratt.*

ditavit, sed ea non prius inhabitata a nostris est, quam cadaveribus expurgata; idque operis barbaris concessere.

Ceterum Iole postquam viri sui captivitatem accepit, eius imperium administrandum usque ad vitae finem obtinuit. Qua mortua Graecorum proceres Robertum Petri filium in Galliis morantem Imperatorem elegerant. Quo tempore Honorius Beato Dominico postulante Ordinem Praedicatorum confirmavit.

Iisdem temporibus Fridericus qui post Constantiae matris interitum omnia ad voluptatem exsequebatur Romam venit, bellum Pontifici illaturus. Qui sententia Pontificis excommunicatus, & omni eius imperio privatus est. Florentini eodem anno Mortinariam (1) obsiderunt; & quia id oppidum valide erat munitum, praemia iis propo-

T 3

suere

(1) Nelli anni di Cristo MCCXX. essendo Potestà di Firenze Messer Vgo del Grotto di Pisa, i Fiorentini andarono a osse sopra un Castello degli Squardialupi, che si chiamava Mortennana, il quale era molto forte, e per forza ed ingegno l'ebbero; e questi per lo cui ingegno s'ebbe fu fatto a perpetuo franco d'ogni gravezza di Comune egli, e suoi descendenti; e detto Castello fu disfatto fino a' fondamenti, e in quest'anno medesimo si compì il ponte alla Carraia. Haec habet Villanius in *suarum Historiarum Lib. V. Cap. XLI. Mecatt.*

fuere qui primi, qui secundi, & tertiæ moenia ascendissent. Quae postea Petro Adimaro, & quibusdam aliis concessa sunt. Cardinalis Columna, quem legatum a Pontifice in Asiam memoravimus, quum Ioannem superbe nimis rem administrantem increparet, is non ferens eius monitus Ierusalem abiit. Quò tempore statuerant Christiani Carras, & Babyloniam petere. Qui ponte occupato, quem Solidanus Nilo effecerat, tria millia passuum haud procul Carris castrametati duorum mensium annonam navibus per Nilum in vectâ in castris deportaverant. Solidanus suis pro moenibus locatis se continebat, nec congregi volebat, sperans sine armis posse nostrum exercitum delere Nili inundatione, quam referatis moenibus venturam repente sciebat. Igitur ea adveniente primo ad cubiti ferme altitudinem castra elevata, deinde omnem exercitum maiori altitudine inundavit. Quo pavore nostri perculsi pacem ab eo petentes, ita demum impetravere, si Damiata cum omni praeda, & cum captivis, restitueretur; Christiani Tyrum, & Acconem tantum incohererent. Si hae pacis leges placuissent ipse se etiam Dominicae crucis partem Christianis restituere promittebat. In octo annos pax firmata iis legibus cum Saladino, & Turcis, est anno salutis MCCXXI.

Fri-

Fridericus Imperator Pontifici conciliatus ab eo coronatur, & Nicolaus Tusculanus Episcopus Panhormum ad Imperatorem ivit, & praesente Imperatore consecravit Ecclesiam Cosentinam, in qua praesidebat vir doctissimus Lucas Archiepiscopus. Et anno insequenti apud Verulum Campaniae oppidum convenere mense Aprili Pontifex, & Imperator, multa tractantes de subventionem Christianis facienda, qui in Asia militabant. Sunt qui velint hoc anno Iunio mense Constantiam Imperatricem Cataniae decessisse, quae fuit Friderici uxor.

Eo anno Philippus Rex Franciae decessit, instituitque sibi heredem Ludovicum filium, cui legata per eum facta ad subsidium Asiaticum impendenda persolvere mandavit. Quo item anno Iole Imperatrix diem finivit extremum. Quo tempore Tartari Armeniam maiorem invadentes eam provinciam eorum imperio adiunxere. Inde per montes Rhiphaeos latissimas regiones populantur, quae Transilvaniam Poloniamque contingunt.

Pace cum Saladino, & Turcis peracta Christiani cum Legato ex Asia in Europam venere, & Iohannes Rex Ierosolymitanus Romam venit; inde Pisas se contulit, & filiam Elisabethiam adultam, quam ex

Iole uxore susceperat, Friderico in matrimonium copulavit; nihilque excommunicatione Friderici permotus nuptias fieri curavit, deditque dotis nomine omne ius quod sibi in Regno Neapolitano competeat. Ex quo factum est ut Neapolitani Reges postea se Ierusalem quoque Reges inscriberent. Deinde in Gallias properavit, & receptus a Ludovico Philippi filio sexaginta millia librarum argenti quas sibi testamento Philippus reliquerat, & totidem Militiae Templi, persolvi curavit, Magistroque Hospitalis parem argenti numerum. Quibus Ioannes auctus animo votum exsoluturus, quod Beato Iacobo voverat, quum captus in Epiro fuerat in Gallectiam pervenit; votoque persoluto Berengariam Ioannis Regis Hispaniae ulterioris sororem duxit uxorem. Quo anno divus Dominicus vita excefferat MCCXXIII. Quo item anno Pisani cum Florentinis tum veteri eorum odio, tum etiam (1) levi ex causa, inter se decertantes apud Castellum del Bosco magno praelio victi sunt die vigesima Iulii, captique eodem praelio Pisa-

no-

(1) Levissima profecto Florentinis cum Pisanis belli causa fuit, dum catulus Romae Oratori Florentinae Reipublicae dono datus, qui prius Oratori Pisano promissus fuerat, tam atroci crudelique bello occasionem dedit. Vide laudatum *Villanum Lib. VI. Historiarum Cap. II. Mecat.*

norum MCCC. & plures caesi; agerque eorum Ioanne intercedente eis a Florentinis datus, et captivi omnes liberati Pisas rediere.

Sed quoniam eo devenimus, ut uxorū filiorumque Friderici mentio habeatur, non videbitur incongruum paucis absolvere, etsi temporis ordinem perturbare videatur, quot ei uxores, et qui ex eis geniti sint, et filium, quem ex concubina suscepit commemorare. Constantiam Ferdinandi Regis Aragoniae filiam duxerat, prius Regi Hungariae pactam, ex qua Henricum filium suscepit, quem Alemannis praefecit. Postea Henricum filium naturalem habuit, quem Sardiniae Regem dixit, et ex hoc Henrico (1) Fridericus puer natus est. Constantia vita functa Elisabeth duxit, quam memoravimus Pisis desponsatam, quae ei Conradum peperit Andriae in Apulia anno MCCXXVIII. XIII. Calendas Maii, et ipsa decimo post die ibidem interiit. Tertiam denuo genere Anglicam duxit, cui nomen fuit, ex qua Fridericum substulit. Primo suae coronationis anno Agarenos Luceriam incolentes obsedit.

(1) Idem Ioannes Villanius Cap. I. Lib. VI. suarum Historiarum Genealogicam de Friderico narrationem intexit, eiusque mores, virtutes, & vitia, singillatim refert, & exponit. *Mecatt.*

dit. Quo tempore Manfredus eius filius Manfredoniam condidit ; in qua ad reverentiam Beatae Virginis Mariae. campanam mirae magnitudinis fieri curavit , in qua suum et uxoris nomen posuit , et insinuavit .

Henricus Friderici filius, quum iam decemnis esset , Rex Alemannis a Patre creatus est anno salutis MCCXXIII. et soluta Luce-
riae obsidione propter motus in Alemania exortos in Germaniam perrexit , ubi triennio ad eos sedandos immoratus est . Eo anno ante noctis crepusculum sexdecim diebus (1) Cometes in Francia adparuit , quae magnorum totius Galliae bellorum praesagium fuit . Quo tempore Accursius Florentinus Iureconsultorum primarius floruit . Et Ludovicus Francorum Rex moritur , cui Ludovicus filius anno salutis MCCXXV successit , qui regnavit annis XXXXIII. et Antonius Divi Francisci discipulus Patavii moritur . Interea Gregorius IX. Honorio Pontifici defuncto successerat . Is fuerat ex Innocen-

(1) Veteres Scriptores Historiarum fere omnes in hac falsa inanique opinione vivebant ut adparitio quaecque cometarum aliquid magni & portentosi portenderet ; quare videmus passim omnes elapsis saeculis de singulis huiusmodi adparitionibus mentionem facere , quasi aliquid magnum periculosumque eventurum esse arbitrantur . *Mecast.*

centii Gentilibus ortus , qui Fridericum admonuit , ut ni subveniret Christianis in Asia belligerantibus, anathema ei ab Honorio iniunctum publicaret. Promisit Fridericus primo se vere eo iturum ; mandatumque cruce signatis ut , ad diem calendarum Aprilis Brundisium convenirent Imperatorem sequuturi.

Convenere Brundisii ad diem dictam fortissimorum virorum duodecim millia ex omni ferme Christianorum natione , inter quos Lucianus quidam vir inprimis dirissimus. Praeparatos retardavit simulata a Friderico corporis adversa valitudo. Is ea tempestate in Sicilia Messanae erat. Quo tempore multi ex Christianis insolentia crassi aeris , tepore multi , utpote qui ex saluberrimis Galliae, et Germaniae partibus advenerant , periire. Sed plerosque morbus invasit , ex quo Lucianus interiit. (1) Quo audito advolat repente Fridericus , et ditissimi Principis auro , et suppellectili potitus mare ingressus eo profecturum adsimulans omnes eum subsequi iussit. Quum altum tenerent , Fridericus eadem nocte triremi a ceteris dilapsus Brundisium rediit.

No-

(1) Vide Ioannem Villanum qui de hoc mentionem facit *Lib. VI. suarum Historiarum C. XVII.* Mecatt.

Nostri non prius se derelictos a Friderico cognovere, quam Aconem adpulerunt. Ioannes item Rex Ierosolymitanus subsequi credens eum, ab Imperatore se deceptum vidit. Papiæ se regem dixit. Frustrati omnes a Friderico temeritatis poenas luisent, nisi mors Corradini, quem Saladini filium diximus, supervenisset. Qui dolore filii consternatus inducias cum nostris in Asia firmavit.

Gregorius vero omnium certior factus, quæ a Friderico gesta erant, ira accensus Fridericum excommunicavit. Quo tempore (1) Elisabeth eius uxor Andriæ ex aegritudine interiit. Qua tempestate Fridericus Aragoniæ Rex Maiorica insula, et Valentia urbe potitus, pulsus Agarenis eodem Christianos rursus post Pisanos invexit. Nam prius Insulam a classe Pisana expugnatam invenio, quod ego pro vero compertum habeo.

Fridericus ut accepit quæ a Pontifice gesta erant Cyprum adnavigat, præmissaque suæ militiae parte in agro Ptolemaidæ ad Saladini adparatus explorandos spem promissi facturus nostris animos addidit.

Ce-

(1) *Villanius* putat Elisabeth Friderici uxorem a marito occisam esse, ut sic effraenatus libidinem suam exercere valeret. Vide eundem *Cap. XVII. Lib. VII.* Mecat.

Ceterum priusquam e Sicilia digrederetur Rainaldum quemdam Siciliae praefecit, qui Ecclesiae cultores vexaret, & alios complures, ut res & necessitas hortabatur. Hic Picenum ingressus pleraque eius provinciae oppida occupavit, et Friderici Imperio adiunxit. Per id tempus mors Sancti Francisci miraculis celebrata est. Ad cuius miracula adgnoscentia Pontifex Assisium primum, inde Perusiam, perrexit. Quibus inspectis in Sanctorum catalogo collocavit. Conradus (1) item alter Friderici Praefectus Umbriae, Fulginium dolo quorundam civium occupavit. Sed mox ab altera factione urbe pulsus Ceretum se contulit, unde Spoletanos crebris incursionibus infestabat. Sed is prius quam in Umbriam perrexisset, in Etruria aliquot oppida arce muniverat, in quibus Miniatensium (2), & Pratenfium ar-

(1) *Villanius* vult Conradum fratrem esse Henrici, filiumque Friderici; nam e prima uxore duos hosce filios Henricum, quem in Alemania Romanorum Regem coronari iussit, & Conradum Ducem Sueviae, habuisse demonstrat. Vide eius *Historiarum Cap. XV. Lib. VI. Mecatt.*

(2) Per haec tempora Miniatenses non minima potentia in Etruria pollebant, ut ex sequenti instrumento etiam intelligi potest.

In Dei Nomine Amen. Sit omnibus manifestum quod Domina Matilda uxor Rainerii Comitis Iunioris de

arces aedificari curavit ; et in Campania turren duas in Ponte qui supra Vulturnum est . Sed is ea causa Iunio mense anno MCCXXXVI. cum quadraginta triremibus in Graeciam Legatos suos properare festinat , donec ipse aegritudine impeditus convaluisset . Ex qua reversus Pontifex mul-

ta

de Bulgari quondam Comitis Vgolini, consilio, & consensu Guidonis Manynani, & Rodulphi Guidonis de Massa propinquorum suorum, confitendo etiam se maiorem esse annis vigintiquinque, dedit baliā, & potestatem, & mandatum irrevocabile praedicto Rainerio Comiti viro suo componendi, & transigendi, de damnis, & rapinis, & guastiis, & incendiis factis, & illatis a Communi Samminiatis, & hominibus curiae, & districtus ipsius in Castro Tondae & eius confinibus, sive curia, & districtu. Et de pactis ineundis, componendis, & faciendis cum Communi Samminiatis de ipso castro Tondae pro parte dictae Matildae contingenti, ex semetipsa dicto Communi exhibendis, & faciendis, & cum ipso firmandis, quod sibi melius videbitur concordiam, & compositionem faciendi, & obligandi se pro praedicta Matilda uxore sua, ad poenam inter eos conuentam, & sub obligatione bonorum d. Matildae & percipiendi securitatem, & obligationem, & promissionem a d. Communi Samminiatis nomine dicti castri de Tonda, & d. Vxoris suae de pactis, & compositionibus, quae cum dicto Communi fecerint, vel ipsi utile, vel commodum videbitur. Promittens consensu suprascriptorum suorum propinquorum eandem servatum, & firmum habituram quidquid fecerint, & contra non venire, & facere, ad poenam dupli omnium

ta contra Fridericum molitus, eo quod eum dissimulare profectiorem credebat, et omnibus modis illi insidias tendere. Ex quo inter eos bellum de integro exortum omnia Friderici consilia deturbavit. Sed Fridericus votum quod voverat exsoluturus, ut primum convaluit felici navigatione Cephaloniam primo advenit, ubi a Comite Maio de

nium praedictorum per stipulationem praemissam se, & suos heredes, & bona pro praedictis omnibus obligandis. Actum Pisis in domo superscriptae Dominae Matildae, & consortium, praesentibus Philippo filio Bonдини Gaietani, & Orlandino de Mezana quondam Ser Dominis Testibus ad hoc vocatis; Dominicae Incarnationis anno MCCXXXII. Indictione quarta, Idus Augusti.

Ego Corradus Veselli filius Domini Friderici Pubb. Romanorum Imperatoris Notarius praedictis interfui, & haec omnia rogatus scripsi, & firmavi.

Ego Oddo Iudex, & Imperialis Aulæ Notarius exemplar, unde hoc scriptum est, vidi, legi, & diligenter exemplavi, ideoque subscripsi, & signum meae manus apposui.

Ego Ildebrandus Philippi Sacri Imperii Iudex Ordinarius, & Notarius exemplar, unde hoc scriptum est vidi, legi, & diligenter auscultavi; ideoque subscripsi, & meum nomen cum signo apposui.

Ego Guilielmus Iudex, & Notarius, & Sacri Palatii Ordinarius authenticum, unde hoc exemplum scriptum est, vidi, legi, & diligenter auscultavi, ideoque subscripsi, & meum nomen cum signo apposui.

de Monopolis summo cum honore receptus, inde Rhodum perrexit et XX. Iulii Cyprum. Ad quem Henricus puer eius Insulae Rex venit obsequia praestiturus. Pupilli tutores administrationis rationes quum dare a Friderico cogerentur noctu pupillum asportarunt, et rebelles Imperatori facti sunt. Qui aliis implicitus, re dissimulata susceptum iter perfecit, et Ierosolymas a Saladino receptus ingressus est, cum quo pactus fuerat parte regni cum ipsa civitate suscepta nihil contra eum facere. Vndecimo Kalendas Aprilis anno insequenti quo haec invenio celebrata ab iis qui una cum Episcopo Imperatori adfuisse testantur; & Calendis Aprilis rediisse; ubi certior factus est Pontificis exercitum invasisse Siciliae Regnum, & Capuanos adgressum, & civitatem non occupare, nec Calabriam, sed alia finitima loca sibi subiecta, Calabriamque omni tormentorum genere oppugnasse. Igitur Imperator quum non posset persuadere Germanis, qui in Asia cruce signati erant, ut secum Siciliam peterent; evenit ut Henricus Comes ex insula ea cum decem & septem triremibus adpulerit. Quibus Fridericus mare ingressus X. Iunii die Brundisium pervenit. A quibus non receptus, quoniam ab eo rebellarant, per ea littora hiemavit, & anno insequenti Sala-

di-

(1) Locus est mire corruptus.

dinus opem tulit Capuamque petivit. Quod quum Pelagius Cardinalis Legatus in Regno vidisset, obsidionem solvit cum Ioanne Rege Ierosolymitano, qui secum iverat, & Theanum abierunt. Imperator iam cum classe pervenerat, quum hostes eo motu permoti in Campaniam se recepere, & Pelagius in Montem Casinum. Sed eorum discessu Fridericus omnia recuperavit praeter Suessam, & Soras diripuit, incenditque. Post tandem pax Ananiae cum Pontifice firmata fuit, quam magister equitum Richardus Follagirus Siculus Augusto mense anno eodem firmavit persolutis centum viginti Augustalibus; sic enim id genus monetae Turcae appellabant, & deinde Romam venit. Ibi a Pontifice magnifice acceptus in mensa cum eo accubuit. Pontifex deinde eius amicitiae parum fidens, quo longius ab Italia pelleret, hortatur, ut iterum contra barbaros exercitum paret. Adsentitur iterum Fridericus, et Regno sub fide Pontificis commendato Syraculis solvens in Graeciam adpulit; inde Rhodum pervenit. Non

V

prior

(1.) Quum Fridericus Imperator mare transfretavit, Ioannes Ierosolymitanus Rex in Lombardia morabatur, quem Pontifex hortatus est ut contra Fridericum arma moveret, & ob eam causam omnes Ecclesiae vires illi suppeditavit. Vide Villaniam Cap. XIX. Lib. VI. suarum Historiarum. Mezz.

prius Italia Fridericus discefferat, quam pleraeque regni provinciae Pontifice suadente ab eo rebellarant. Et iam Fridericus Cypriumque pervenerat, quum de Pontificis adversus se malis, & rebellionem provinciarum, certior factus est. Ex quo non ultra progrediendum ratus in Siciliam remeavit. Reliquerat Fridericus in Italia prima eius expeditione Iohannem Regem Ierosolymitanum, cui Lombardos tuendos mandaverat. Qui quum eum in Graeciam profectum intellexisset, se ut meminimus Papiae regem dixerat; & Henricus filius, quem Alemannis praefecerat, in patris imperium adspirabat, crebrosque in Germania motus excitabat. Eo tempore Pontifex Ananiam primum, deinde Perusium, se contulerat. Nec his contentus, quae contra Fridericum parabantur, Iohannem Regem hortatur expeditionem in Picenum ducere contra Rainaldum Friderici praefectum, aliasque copias contra Columnenses, qui ex Friderici partibus erant, in Campaniam misit. Qui eiecto a Monte Casinensi Agarenorum praesidio, quod ibi Fridericus locaverat, omnia, Capuam usque, suae ditionis effecit. Deinde Pontifex hoc successu laetus erat, quumque de fraude parata sibi a Friderico conscripisset Romam rediit. Richardus Piceno pulsus paulo post ex Umbria ubi

se

se receperat in Tusciam aufugit. Romani
 iisdem temporibus antequam Consulum, &
 Senatus electionem instituerent, rebellio-
 ni erant intenti, quod veritus Pontifex
 Perusium rediit. Romani enim omnem
 metum contempsere, & ii cives multa ne-
 fanda in adversam factionem patraverant, &
 Annibaldus vir Romanus ex gente Annibal-
 da in plebe Romana novas induxerat fa-
 ctiones, Senatorem enim urbis se dixerat.
 Quo anno Tiberis tanta aquarum inunda-
 tione abundavit, quanta numquam antea
 visa fuit, & pestilentia ingens urbem inva-
 sit. Pontifex de Annibaldi audacia, & cle-
 ro sibi favente, intelligens Romam rediit;
 quaestioneque acrius exagitata, omnibus
 praeter Annibaldum, & clerum, pepercit.
 Non multo post Romani alium substituere
 Annibaldum Senatorem Ioannem Pauli,
 qui delectu populi habito Viterbieneses ma-
 gna clade adfecit, sed mox interventu Pon-
 tificis pacificati sunt. Gregorius his pera-
 ctis Rhotam se contulit, ubi Beatum Do-
 minicum in Sanctorum Catalogo posuit.
 Postea Romam veniens pleraque Campa-
 niae oppida munivit, quod de adventu Fri-
 derici, quem iam in Apuliam ingressum
 fama erat, timebat; & Romani Annibaldi
 supplicio indignati a Pontifice rebellarant.
 Ob quae ubi factus Pallianum

occupaverat. Perea tempora Populus Romanus antiquo more usus est. Nam quum Senatus legem rogaret Populus sciverat. Ex quo factum est ut civitates finitimae Romanis parerent. Et tamen his non perterritus Pontifex Romam rediit, quo Friderici Praefectus auxilia Romanis immissurus se contulerat. Iamque Pontificis auctoritate omnis Italia permota diversarum partium facta erat.

Primus Friderici ex Sicilia in Italiam adventus Brundisium fuerat; a quibus quum non reciperetur Tarentum proficiscitur sperans benevolentia civium se Tarento positurum. Nec eum tanta spes fefellisset, nisi praesidium paucis ante diebus a Pontifice ibi immissum cives detinuisset. Insuper ea nocte, quae diem adventus Friderici praecesserat, alia de integro militum manus ibi intromissa fuerat. Igitur Fridericus Tarento frustratus Brundisium rediit, ubi quum nonnullis diebus consedisset, evenit ut non contenti Pontificis factionis Andriani, nuncios ad eum mitterent, adferentes se nomen suum invocasse; esse civitates finitimas ob id illis adversas, quibus cum soli aequo Marte contendere non possent, proinde rogare ut auxilio suis esset; nec dubitaret fraudem rei inesse, quum ipsi se se obsidum loco remansuros pollicerentur.

cerentur. Quibus rebus auditis Imperator collaudavit oratores cum hoc disticho, quod ex tempore fecerat, quod ea in urbe ad haec usque tempora sculptum est:

Andria fidelis nostris adfixa medullis

Absit Fridericus ne sit tui muneris expers.

Quod si non elegans, iamen quod tantum Principem litteris & carminibus delectatum accepi, hic mittere libuit; qui etiam Aristotelis opera Graeco in Latinum sua aetate iterum transferri curavit.⁽¹⁾ Sed de his alias. Igitur omissa rursus Brundusii obsidione Andriam venit. Barulum, a Barulo nescio quo tercentum ferme annis antea aedificatum, diripuit. Quo metu percussae finitimae civitates se Friderico dedere. Cuius oppidi excidio illud antiquum Siculorum proverbium vulgatum, *Gratias ago Barulo*, quod ex Friderici ore prolatum ferunt. Tunc enim ferunt eos, qui rebellarunt, eius metu permotos, et Baruli excidio pavidos factos ad eum veniam imploratos venisse. Hoc maxime metu

V 3

prae-

(1) De Friderico Imperatore sic Ioannes Villanius Lib. VI. Cap. I. suarum Historiarum refert. *Fu uomo di gran valore. e di grand' affare, Savio di scrittura, e di senno naturale, universale in tutte le cose. Seppe la lingua Latina, e la nostra volgare, e Todesco, Francesco, Greco, e Saracinesco, e di tutte virtù copioso, largo, e cortese in donare, e savio in arme, e fu molto temuto; fu dissoluto, &c. Mecatt.*

praeter Troiam omni ferme Apulia potitus est; classeeque apud Brundisium relicta, terrestri itinere in Samnium venit; accitisque ex Sicilia equitibus Beneventum diripuit, moenia urbis solo aequavit. Cuius excidium duobus ita adnotavit carminibus:

*Urbs Beneventana tibi sint tua moenia plana,
Quod plangis merito patienter ferre memento.*

Inde Capuam petiturus, comperit illam a Pelagio Legato Pontificis fuisse munitam, praeesseque civitati Iohannem Regem Ierusalem, quem ab eo defecisse memoravimus.

Igitur existimans rem longioris esse conatus flexo itinere per montana aliquot diebus apud Theanum confedit, a quibus receptus Ceperanum petivit, et Soras; Barulumque iterum incedit. Inde in Marfos versus per Apenninum iter faciens, Atinum primo, deinde Albertum, suae ditionis effecit. Post haec Alnum, Malianum, Celanisque per deditionem acceptum, Berardo Celani Comiti, qui secum militabat, restituit. Post per Pelignos, Samnium, Amalphimque, & Brivanum in Samnium⁽¹⁾ adit, illisque benigne susceptis Arianum occupavit ubi Lippiani, quos superioribus annis memoravimus eorum urbem deseruisse, ipsam ab eo impetraverunt, & ex Lippio Licitum postea adpellatum est; deinde
a di-

(1) Locus corruptus est.

a diversis nationibus, quae eo confluerant, paulatim corrupto vocabulo pro Licito Licitium appellavere.

Ceterum Ioannes Rex, & Legatus Apostolicus, ut primum videre Fridericum in Apuliam redeuntem magnis itineribus Romam pervenire. Inde in Liguriam advolarunt. Quorum discessu, Capuani, qui metu Praesidii in fide Pontificis steterant, permoti, illico nomen Friderici invocarunt. Interea Fridericus Troiam obsederat. Civés nihilominus ad resistendum intenti obsidionem in plures menses distraxerunt. His rebus sic in Apulia existentibus Imperator Henricum naturalem filium suum Sardiniae Regem creavit; & Romani iterum in Viterbienses egressi a Cruce signatis, quos ad sui praesidium Pontifex Perusum convocarat, damna perpeffi sunt, iique Tiberinum agrum occupavere. Florentini per ea tempora contra Senenses belligerantes viginti ex eorum agro oppida occupavere. Castraque deinde Senis admoventes civitatis suburbia incenderunt. Inde in Perusinos versi interventu Pontificis conciliati sunt; reverfque in Senensem agrum (1) Caput silvarum

V 4

fi-

(1) Sic ait Ioannes Villanius Lib. VI. Cap. VII. In quest' anno MCCXXX. i Fiorentini andarono ad offe a Caposelvoli in Valdambra a' confini d' Arezzo, perchè fa-

finitimum agro Arretino occupavere, vallemque Ambræ paene depopulati sunt.

Pontifex Perusii agens fratres SS Dominici & Francisci per orbem terrarum, misit, ut Christianos contra Infideles hortarentur. Id Fridericus ab eo dolo factum coepit dicere, ut Alemanias ab eo averteret. Quo tempore Elisabeth Regis Hungariae Filia miraculis claruit.

Interea Friderico apud Troiam obsidionem continuante factus est in urbe tumultus ab his, qui inferiorem portam incolebant. Qui quum se superari a reliqua civium multitudine viderent, Friderici copias intromisere. Civitas a Friderico direpta, & media urbis pars incolis dono porrecta, & his qui tumultum excitant permissa. Sicque civitas incolis dono porrecta veluti Capua & Canosa, truncata remansit, & tantum eius medietas inhabitata est.

His peractis in Etruriam ab sua factione accitus perrexit. Primo eius adventu Patrimonium Pontificis ademit, quod superioribus annis Matildes Comitissa Ecclesiae Romanae donavit. Inde in Ligures versus Ioannem Regem Ierosolymitanum,

plu-

facea guerra in Valdarno nel Contado di Firenze con la forza degli Aretini, e si era della Diogesi di Fiesole, e del distretto di Frenze, e presonlo, e disfeciono fino alle fondamenta. Mecatt.

pluribus praeliis superatum ad mortem coegit.

Post haec in Alemanias pergit, quia Henricum filium, quem illis praefecerat, cum Pontifice sentire intellexerat. Qui postquam eo pervenit illum captum in vinculis coniecit, & ex calore carceris Melphi, ut quidam volunt, in Apulia extinctus est. (1) Alii in Castello Sancti Felicis mortuum esse dicunt, quo in loco, ut fama est haud obscurior, fuerat immissus. Sed ego compertio ipsum a Friderico in Calabrias missum, ubi ex Martorani Castro praecipitavit, sicque vitam finisse. Quod etiam cives eius loci adfirmant, & a Luca Archiepiscopo Cosentino Cosentiae esse sepultum. Haec postquam a Friderico ita acta sunt, in Ligures rediit. Nec ibi immorandum ratus in Alemanias revertitur, & in ipso itinere Ezelini amicitia fretus veteris suae stirpis commemoratione, cuius proavus Arnaldus Teutonijs fuerat, milesque Gregorius cum Othone in Italiam venerat; cuius favore fretus paene Princeps in Lombardia effectus erat, magnumque sibi in ea regione nomen comparaverat; nam illum suarum partium Principem fecerat.

Eodem tempore Robertus Antissiodo-

ren-

(1) Vide Ioannem Villanum Cap. XXIII. suarum Historiarum Lib. VI. Mecatt.

rensis, ex iis qui Constantinopoli erant Latini nominis, iam aetate decrepitis virginem Graecam nobilem & forma excellentem sibi in matrimonium copulavit, non ignarus illam a parentibus Alberto Burgundio Proceri fuisse desponsatam. Qua ex re Burgundius furore accensus manu suorum stipatus, impetu in Regiam facto, effractis Aulae foribus, puellam coepit, & naso obruncavit, matremque eius rei consciam proximo mari immerfit. Nec Robertus Imperator eam iniuriam prohibere ausus est, Latinis tam foedum facinus detestantibus, & Burgundiis audaciam collaudantibus. Qua re permotus Imperator paulo post interiit; cui Balduinus frater in Imperio successit. Huic Veneti virginem Barbaram, cuius pater iuxta mare Ponticum imperitabat, in matrimonium dare studebant. Sed Latini Balduino, ut potentior ea adfinitate factus fratris iniurias ulcisceretur, Marthani Iohannis, olim Ierusalem Regis, filiam dedere uxorem, & ei ob id imperium promissum est. Sed ea repulsa Imperator Barbarus indignatus, filiam, quam illi nubere prius studebat, Theodorico Vattari filio, cui illam ante negabat, desponsavit. Qua adfinitate Graeci opibus aucti multa ex Latinorum imperio, & Venetorum, in Graecia ceperunt.

Erant

Erant ea tempestate in Marca Trevi-
 sana complures nobiles ceteris praestantio-
 res, in quibus Ezelinus, de quo supra di-
 ximus, Gibellinarum partium primarius,
 Albericusque apud Bassanum, Carrarienses,
 & Marchiones Estenses in Agro Patavino,
 Veronae, Monticuli, & Sancti Bonifacii
 Comites, qui Friderici fide, & pridem
 Barbarussae amicitia, freti adeo ingentes co-
 pias & divitias cumularant, ut ad tyranni-
 dem adspirarent; sociique effecti, & Fride-
 rici primi amicitiam nacti contra civitates,
 quae ab eo rebellarant, multa nefanda com-
 miserant. Ex quo illi intimi Friderico ca-
 rissimique facti erant; servaverantque in
 eius fide Cremonenses, Bergomenses, Par-
 mam, Regium, Mutinamque, & deinde
 Papiam. Et ex montibus Tridentinis quum
 rediisset Fridericus in Italiam, Ezelini
 opera Veronam susceperat. Postea vero
 in Mantuano agro duo succenderat op-
 pida, et in Cremonensi descenderat Man-
 tuanis bellum illaturus. In quos dum ire
 adsimulat, alia sibi oblata spe rei bene
 gerendae in Vicentinos flexit. Quam ur-
 bem ex improvviso adgressus vi captam di-
 rupuit, & igne succendit. Postea Paduanum
 agrum depopulatus Trevisum obsedit. Sed
 ii a Paduanis adiuti illius furorem evasere.
 Eo tempore Theobaldus Rex Navarren-
 sis,

sis, Americusque Comes Montis fortis, et Henricus Campaniae Comes, per Hungariam Constantinopolim pervenere. Inde Ptolemaidam adducti, populati finitimam regionem ingentem praedam Ptolemaidam reportarunt: sed ea adlecti quum Americus, et Henricus ad Sagam usque populandi causa prolaberentur, ab hostibus ex improviso adorti, dum duorum dierum itinere fatigatis redeundi facultas adimeretur, cum prioribus sui exercitus caesi sunt.

Anno MCCXXXIII. Gregorius Roma pulsus a Petro Frangipano, qui Friderici partium erat, Viterbium se contulit; & Fridericus Paduam ab Ezelino direptam imperio suo adiunxit. Agarenis, qui secum militabant moenia civitatis; Germanis vero Regiam tuendam mandavit. Odioque Carrariensium motus Azonem Estensem in Ezelini partes adtraxit. Mox in Brianos versus Claramontem diripuit, incenditque.

Interea Mediolanenses, & sociae civitates exercitum ad Novam Curtem contraxerant, in quos Fridericus invehens, multis Mediolanensium praelio caesis, tandem eorum exercitum debellavit, cepitque
(1) Petrum Theophilum Venetorum Ducis
fi-

(1) Vide laudatum *Villanium Lib. VI. Cap. XXII.*
Mecatt.

filium , qui hostium exercitui praeerat. Hunc Fridericus in Apuliam missum in vinculis coniecit , deinde Serenissimo Senatu Veneto inhibente occidi mandavit. Qua victoria elatus Cremonam rediit. Acceperat enim Ezelinum insinuasse in ditionem Azonem Estensem, & illum Estensi oppido eiecisse ; quod praesidio Agarenorum firmavit . Interea varia de Friderico gesta vertebantur . Nam sunt nonnulli Annalium Scriptores , qui adfirmant , oratores , quos Fridericus ad Saladinum miserat , pace cum eo perfecta Christianis indecora , & tanto Principi suspecta , rediisse Cyprum , ibique offendisse Imperatorem ; ipsum aliquantisper in Insula moratum illam occupasse . Deinde admonitum ab suo Magistro militiae Aconem perrexisse , & firmasse illic cum Solidano inducias in decennium , atque Ierosolymas petiisse , & ibi coronatum esse ; scripsisseque literas ad Pontificem , ut eum absolveret quoniam in Asiam pervenisset . Sed Pontificem prius de gestis Friderici a Gal-
 lis militibus certiore factum non solum non absolvisse illum ab excommunicatione , sed etiam mandasse Cruce signatis , ut ab eo , & Solidano , caverent . Quibus rebus Fridericus indignatus damna ingentia rursus in
 Ita-

Italiam rebus, & terris Ecclesiae intulit; de quibus in posterum memorabimus.

Pontifex interea non destiterat praefidia, amicitiasque sibi parare. Quo tempore Venetiquum dissentirent cum Genuensibus, iis legibus a Pontifice pacificati sunt, ne quis eorum altero inscio absenteque cum Vattari Graeco Imperatore foedus iniret, nihilque rei secum haberet; bellaque communia essent, & alter alterius vexilla portaret; idque inter eos sancitum, ut si quis contra fecisset a Pontifice sacris interdiceretur. His peractis iterum Fridericum excommunicavit, & omni eius imperio privavit. Quo tempore Ioannes Vattari apud Andrinopolim Imperatores Latinos Graecia pellere nitebatur; nam Vattari ab Andrinopoli Smyrnam usque maritimas urbes obtinebat, Marcus Cannius Aegaeum, insulasque; & Longavallis Rhodusque ei suberant. Deinde quum Vattari Cretam invasisset, partemque non modicam Insulae cepisset, Marcus Cannius a Venetis interea conductus, eius classem magno incommodo repulit, oppidaque quae Vattari susceperat recuperavit. Quo item tempore Ragusaeia Venetis rebellavit, & Balduinus multo bellorum turbine fatigatus, quum ei pecunia deesset, Philippum filium suum infantem merca-

to-

toribus Venetis pignori dedit, quem illi Venetiis custodiendum curarunt. Praeterea culmina sacrarum aedium plumbea, Spongiam, Lanceam, & Crucis Dominicae lignum Venetis item pignori dedit, ut sibi obfesso ab Imperatoribus Graecis opem ferrent. Immissae ab iis triremes XXV. & is Rhodum ex foedere promissum consignavit. Sacram Lanceam Ludovicus Francorum Rex postea redimens Parisios detulit.

Postea vero quam Fridericus de Anathemate in eum prolato certior factus est, ad se purgandum ad universos Christianae Religionis Principes Regesque misit Petrum de Vineis suarum epistolarum scriptorem ut orationem in Pontificem haberet quam maxime luculentam. Qui in Friderici laudem exorsus ab odjo Pontificis, & eius nefandis gestis cepit exordium, multaue beneficia Friderici in Romanam Ecclesiam collata commemorans, quae a Pontifice non solum considerata, sed ne cogitata quidem fuerant, quibus ille in Friderici largitoris perniciem abuteretur. Nec esse mirandum si haec in eum patraret, & Ecclesiam Romanam bene firmatam in discrimen adduceret, quum Imperatoris auctoritatem, & Patrum consilium repudjaret, quippe quod ab eo, qui parens bonus & tutor fidelis Romanae Ecclesiae esse deberet, tamquam
a ma-

a malefico praedone diriperetur patrimonium dignitatis; nec esse mirandum si Ecclesiam pessimis consiliis pessundaret, quum verba Christi contemneret dicens: *Ite & praedicate Evangelium omni creaturae*: Quod si qui audire noluerint excutite in illos seditionem.

Postremo deploravit Dignitatem Pontificatus in tales homines esse redactam, qui non amicis non Ecclesiae, non fratribus, non denique sibi ipsi consuluisent; nec cognoscerent qui praediti dignitate Christianae Religioni praeessent. Postremo, etsi alibi saepius, in fine suae orationis Imperatoris egregia facta commemorando audientium animos a Pontificis benevolentia ita alienavit, ut plerisque Friderici causa adprobaretur; scripsit praeterea idem Petrus ex eadem re contra Pontificem ad plerosque Christianorum duces Pontificis scelera detestatus nefariaque, ac foeda ipsius gesta. Theobaldus Campaniae Comes post mortem Regis Navarrae sui Avunculi Rex Navarrae efficitur; & Ludovicus Franciae Rex conduxit Margaritam Comitis Provinciae filiam; & fames valida eo anno Francos oppressit. (1) In-

(1) De controversiis inter Fridericum & Pontificem exortis plura diximus ad Leonis Vrbevetani Chro-

Chronicon Imperatorum , ubi Epistolas quasdam e Latino in Etruscum sermonem translatas produximus. Sed quantum ira & furor in Pontificem Fridericum transversum egerit ex insequenti Epistola intelligere est , quam ex Codice MS. Riccardiano edimus.

Questa mandò Federigo essendo in Soria , ai Principi di quà ; intendendo , che la Chiesa il volea fare avvelenare , e iurare gli suoi fedeli .

„ A ben gran maraviglia si toglie , che là un-
 „ de noi attendevamo grande grazia con grandi be-
 „ nefizi , inde ricevemmo diverse generazioni d' i-
 „ niurie e offese . Contra voglia parliamo , ma ta-
 „ cer non potemo ; e in ciò che taciuto avemo lun-
 „ gamente la speranza , che molti inganna , ha in-
 „ gannato noi . E bene pote essere , che al nostro
 „ tempo vegna la fine de' secoli ? Conciossiachè
 „ chiarezza di verace amore si trovava affreddata
 „ non pur nelle ramora , ma nelle radice . E non
 „ si leva pur gente sopra gente , non pur reame mi-
 „ naccia altro reame , non pur fame e pistolenza
 „ conturba i cuori de' viventi ; ma essa chiarezza , per
 „ la quale si governa il Cielo e la terra , par turba-
 „ ta non solamente ne' fiumicelli , ma entro la prin-
 „ cipal fontana . Quando lo 'mperio di Roma , lo
 „ quale per divine provvisioni fu posto a defensio-
 „ ne della Cristiana Fede è gravemente infestato ,
 „ non dalle piccole genti , ma da' Padri medesimi ,
 „ quali il ditto Imperio à onorati e innanzi posti .
 „ Che se incontro noi si levasse uomo , inimico no-
 „ stro , o persecutore della Chiesa ; o se alcuno
 „ avversario ismovebbe a ribellione i popoli sotto-
 „ posti allo 'mperio nostro , certo noi prenderemmo

„ arme di difensione , e il coltello , del quale è
„ data a noi potestà da Dio per difensione della
„ Cristiana fede , e della Ecclesiastica libertade , ed
„ a tutto nostro podere cominceremmo le battaglie
„ di Dio . Ma quando l'universale Padre Vicario
„ de Cristo , e successore di Santo Piero , nel qua-
„ le noi abbiamo messa tutta la fede , e la speran-
„ za , si muove così indegnamente , e così aspra-
„ mente contra nostra forza , e in tutte maniere si
„ sforza di recare contra noi la malavoglienza di
„ tutto il mondo ; chi farà quelli , che non si tur-
„ bi , e si maravigli , veggendo tante crudeli bat-
„ taglie apparecchiate contra la nostra innocenza ,
„ alle quali contrastare non ci potrebbe menare
„ altra cosa , se non viva necessitate . Conciossia-
„ cosachè noi fermamente credemo , che per reve-
„ renzia di Dio sia da sofferire Santo Piero , al qua-
„ le diede balia di legare , e di sciogliere in
„ terra . Ed adunque intenda la terra tutta , che
„ noi a dire parole siamo tratti quasi per forza
„ di scritte , e di messi , li quai contra noi ha
„ mandato la madre Chiesa , la quale è ora contra
„ la nostra divozione presso a ufizio e uso di
„ matrigna . Credemo bene , che voi avete udito , che
„ la 'niperatrice Gostanza madre nostra avendo noi
„ suo solo figliuolo delle genti sollicitudine , alla
„ sua deritana voluntade in suo testamento , non
„ senza molto provvedimento commesse la nostra
„ persona nel senno , e nella guardia di Santa
„ Chiesa , acciocchè 'l figliuolo non fosse privato
„ d'aiuto di madre . Anzi la salutevole cura di
„ nuovo presa , tanto più compensa gl'insollazzi
„ della perduta madre , quanto più puote la spiri-
„ tuale , e temporale potenza provvedere all'uti-
„ li-

„ litade del pupillo , e della tutela . Avvegnachè
 „ l' Apostolical Sedia dovesse avere lo dovere dellá
 „ guardia ; nondimeno appaiono pericoli della per-
 „ sona a non piccolo dannaggio delle sue cose . E
 „ bene palese cosa che nostro regno fue abbandoná-
 „ to in tutte le parti nelle mani di guastatori , e
 „ di rubatori , siccome navi senza timoni nelle tem-
 „ peste , così l' eredità del pupillo senza guarnito-
 „ re di rettore non difesa fu , ma divisa per parte ,
 „ e guastata per gran morsi de' nemici . Appresso
 „ ciò il nobile uomo parente , avvegnachè nemico
 „ di casa nostra , con molto favore dell' Apostolical
 „ Sedia fue coronato dello 'mperio Romano , e la
 „ iustizia del pupillo fosse abbattuta , e il suo stato
 „ percolato , che la gente credea , che morisse , e per-
 „ risse del tutto . E perciò altrimenti vede l' uomo ,
 „ e altrimenti Iddio , avvenne che la divina mis-
 „ ricordia riprovò l' umana intenzione . Permise
 „ con molta pietade del nostro parente , nostro av-
 „ vengachè nemico , avendo per superbia tutto il
 „ mondo , avvenne non solamente contra noi pu-
 „ pillo e ammesso alla Chiesa , ma in questo tuto-
 „ re nostro , per lo quale egli fue coronato , fece
 „ solamente contro noi conspirazione , e prese la
 „ maggior parte del nostro regno , e l' Apostolical
 „ Sedia medesima in molte maniere perseguitò e of-
 „ fese , e danneggiò per forza sì caldamente , che
 „ veramente quelli , ch' erano nella tempestate na-
 „ ve di Piero poteano gridare : *Salva noi che peria-*
 „ *mo* ; d' onde alla fine non trovandosi alcun' al-
 „ tro , che volesse ritenere le dignitadi dello 'mpe-
 „ rio contra noi , e contra la nostra iustizia , che
 „ presumesse di dare solazio , e diporto alla picco-
 „ la nave , piacque a' Principi , per lezione de' qua-

1. li era a noi debita l'Imperiale Corona di chia-
 2. mare, e d' eleggere la nostra persona; e la scien-
 3. za de Dio che dormiva nella poppa d' essa nave
 4. si risvegliò al grido de' Discepoli, e per noi ab-
 5. bandonato il quale egli avea maravigliosamente
 6. difeso fuori della credenza delle genti, abbat-
 7. tendo il superbo, e innalzando l'umile, coman-
 8. dò quasi a tutti, che tranquillade, e posa fos-
 9. se, e non solamente trasse di tempesta la nave,
 10. anzi la mise in alto in maravigliosa possanza.
 11. E Dio ne chiamo in testimonio, che fuori del
 12. seno dell' aiuto umano noi ci ponemmo la perso-
 13. na a molti pericoli, vegnendo nella Magna per
 14. l' aiuto de' Principi per la nostra opera. La
 15. divina potenza abbatteo quello superbio in tal
 16. maniera, che prima fue riformato lo stato della
 17. Chiesa, che noi potevamo provvedere al nostro ri-
 18. poso. Vnde noi pensando con divoto animo, che
 19. noi potevamo rendere a Dio per cotanti benefici
 20. fatti a noi, avvengachè apparì chiaro non si pos-
 21. sa il merito della fattura al suo fattore, imman-
 22. tinente, che noi avemmo presa la 'imperiale Coro-
 23. na andasse alla cappella la nostra Persona,
 24. e tutto nostro podere offerendo a Dio molto u-
 25. milemente non in Sacrificio, ma in Olocausto ri-
 26. cevemmo l' altezza; e infuocò li nostri uomini
 27. per intendere efficacemente, e considerossi i stu-
 28. di a ricoveramento della santa Terra; e a ciò in-
 29. ducemmo parecchi Principi, e grandi uomini, qua-
 30. li per esemplo, e quali per promesse, e quali
 31. per larghezze, e de' quali una gran partita col-
 32. l' aiuto nostro passaro in quel tempo a difendere
 33. la Santa Terra. E con tanto desiderio prendemmo
 34. sopra noi sì caldamente quella bisogna, e sì af-
 35. fet-

„ fettuofamente , che per potere andare in persona
 „ più tofto con gli altri Crociati noi domandammo
 „ con molta iftanza , che certo termine foffe afse-
 „ gnato a noi , e agli altri di fare il paffaggio .
 „ E fenza fallo noi l'averemmo volentieri fatto
 „ fe non foffe la volontà de' Principi , che non s'ac-
 „ cordava ancora . Ed altra manifefta neceffitate fu
 „ impedimento ai noftri defideri , cioè che 'l turba-
 „ mento dello 'mperio non era bene pofato . Av-
 „ vegnachè per fottile cagione di piccola dimoran-
 „ za ha la nofta buona intenzione vocata malva-
 „ gia di quella parte ond'ella menava lode , e favo-
 „ re . Alla perfine noi alla domandanza del Meflal
 „ Apoftolico venimmo , e folennemente ricevemmo
 „ la 'mperiale corona . E perchè lo noftro corona-
 „ mento non foffe dannofa all' Apoftolica Sedia le
 „ concedemmo delle migliori , e delle più utili ter-
 „ re della provincia d'Italia . E per maggior divo-
 „ zione ricevemmo ancora lo fegno della Santa
 „ Croce dalle mani del Reverendo Padre Meflere
 „ G. Agule Apoftolico , ma allotta Vefcovo d'Oftia ,
 „ crefcendo voto a voto , e defiderio a defiderio .
 „ Appreffo ciò , noi intrammo ben avventurofa-
 „ mente nel noftro Regno , il quale per lunghe guer-
 „ re era diminuito e dannato di tutte ricchezze , e
 „ là trovammo fortiffime Rocche , e Caftella ,
 „ le quali fi teneano contra noi , e per Saracini , e
 „ per Criftiani noftri rubelli , a e tutti gli conveniffe
 „ avere di nuovo , e riavere nofta Signoria per
 „ forza e per battagliafa prodezza , nondimeno in-
 „ tra cotante fatiche , e infra tanti turbamenti noi
 „ non ubliammo la terra Santa , ma innanzi man-
 „ dammo gli dilette Principi noftri Dofi di Baviera ,
 „ e Vefcovo , e dimolti altri al foccorfo di Damia-

„ ta, e spessamente arrogammo messi sopra messi,
 „ e lettere sopra lettere, pregando e domandando
 „ l'oste de' Cristiani, ch' egli non si partissero di
 „ Damiaata, e attendessero lo navilio, e lo sforzo
 „ nostro, essendo noi certi, che la nostra presenza
 „ avrebbe a mano a mano. Ma egli avendo per
 „ niente le nostre lettere, e preghiere senza consi-
 „ glio de' nobili e savi, e non attese il nostro na-
 „ vilio, e sue menato il popolo mattamente, e cad-
 „ de nell' ago: anzi l' ago non provveduto. E noi
 „ non sapendo quello malavventuroso caso tramet-
 „ temmo Anselmo allotta maestro Mariscalco con
 „ soccorso di Cristiani, e di vittovaglia, e'l Conte
 „ Arrigo fedel nostro con XLI galea, il quale
 „ altamente, e potentemente per venire a Damiaata
 „ non ne trovò l'oste. Ma perciocchè avea da noi
 „ in comandamento d'ubbidire al Legato della Chie-
 „ sa fin' al nostro passaggio, tornò indietro per lo
 „ fiume; e volendosi giugnere coll'oste, ecco che
 „ trovò i messi del Legato, e del maestro del Tem-
 „ pio, e del maestro di Santa Maria degli Alamanni,
 „ e il Conte di Pitieri, i quali comandaro a lui
 „ ispressamente da parte del Legato ch'egli tornas-
 „ se con loro; ei così fece. Egli non erano venuti
 „ per altro se non per dare Damiaata al Soldano
 „ per iscambio di presi. In quella maniera fue per-
 „ duta Damiaata; avvegnachè falsamente, e per
 „ nuova menzogna si dice contra noi, che la no-
 „ stra gente andava per isturbare il detto scambio
 „ de' presi, e non è verisimile che noi con tanta
 „ sollecitudine, e con così dismisurate spese e tra-
 „ vagli, noneravamo per deliberare la Santa Ter-
 „ ra, e venissimo contra il detto scambio, per lo
 „ quale avvenga porre 'l desiderato fine alle nostre
 „ fa-

terea Fridericus Veronae erat, & ut audi-
vit Petrum, Venetiis enim Pontifex erat,
rediisse, in palustrem Venetorum terram
invectus praedam inde abegit. Qui quum
populabundus ultra progredi non posset in
eos multa foeda & in Pontificem conmina-
tus est. A Paduanis obsidem suscepit,
Veronamque pergens, obsessurus Mantuam
adsimulans, Parmam, & inde Lucam, &
Pisas petivit. Quibus temporibus Ezeli-
nus Friderici copiis fretus Marchiam Tre-
visanam occupavit; & Parma Rossorum
favore adnitente a Friderico defecit. Eo-
dem anno Fridericus in Æmiliam reversus,
Faventinos post septem mensium obsidio-
nem deditione accepit, & omni deinde
Flaminia potitus est. Quo ferme tempore
Manfredus Friderici Filius Constantiam
suam in matrimonium Petro Aragonio de-
sponsavit; & Gregorius Montelongus Le-
gatus Pontificis Bononiae agens, & Vene-
ra Classis, Mantuanique, & Albericus E-
zelini frater cum Azzone Estensi Ferra-
X 4 riam

„ fatiche. Ma noi veramente udendo le disavven-
„ turose novelle della perdita di Damietta, e vo-
„ lendo contrastare a sì pericolosi danni, man-
„ dammo i nostri messi al Reverendo Padre di fe-
„ lice memoria Messer Onorio PP. per parlamen-
„ tare con Lui a Inversa, e per ordinare il pas-
„ saggio.

riam invadere, quae Friderici praesidio tenebatur. Eius praefectus Salviguerra Ferrariensem rem administrabat, qui superioribus annis Ezelini sororem duxerat, diuque oppugnatus in longum obsidionem pertraxisset, nisi in adloquium egresso cum fide publica sibi data Legatus contempta iuris iurandi religione intercessisset adferens hostibus Romanae Ecclesiae non esse fidem servandam. Recepta urbs Azoni Marchioni Estensi attribuitur pro Romana Ecclesia gubernanda. Ceterum Salviguerra Venetias perductus nando concessit. Deinde suasionibus Pontificis excitati numero navium ampliore classem exarant (1), bellum contra Fridericum intentaturi. Quod Fridericus audiens Pisas se contulit scrutaturus quae Etruriae civitates, quique populi cum eo sentirent, & qui Ecclesiae fautores essent. Inter ceteros sibi fideles Pisanos & Miniateses, qui eius Praefectum acceperant, magnopere extulit; quibus etiam concessit id agri, quod alveo Arni fluvii inundantis abluatur, cuius

(1) Alibi etiam dicit exarrant, quae quidem vox etiamsi barbariem sapiat, nihilo tamen minus vulgo explicari posset *noleggiano*. Megatt.

ius tertia pars singulis annis Imperatori devolvebatur.

Ludovicus Rex Franciae Asti a suis veneno potatus Dei benignitate a praedi&to veneno salvatus est; pauloque post Roberto fratri suo dedit uxorem Matildam filiam Ducis Britanniae, cui dotis nomine Atrebatensem civitatem, & agrum A&eniensem dedit.

Ea tempestate nomen Guelfum, & Gibellinum praeter solitum au&um est. Quod nomen, ut quidam volunt, apud Pistorienses primo auditum in Etruria est, quum Cancellarii Panciaticos eiecissent. E Florentini suos nobiles qui Pisanis favebant in exsilium dedere; & Senenses Florentinorum odio, & Arretini cum Miniatischenbus, & Perusinis, qui Pisanis socii facti sunt, erant adhaerentes. His rebus cognitis hortatur Fridericus Pisanos sociosque, ut classem, cuius gratia Pisas concesserat, contra Venetos parent. Et quia Pisani cum Genuensibus dissentiebant, centum triremes armant, (1) quas contra Venetos misere, quibus Henricus Friderici filius naturalis praefectus est. Illae apud Insulam Corsicam a Genuensibus, & Venetis fugatae in Portum,

(1) Naturalem Friderici filium *Villanius* dicit Entium, totius classis praefectum fuisse, *Lib. VI. Cap. XX. Mecatt.*

tum Pisanum se receperunt. Veneti deinde Classe Pisana deterriti Polae moenia solo aequarunt. Sed mox certiores facti de suorum victoria moenia ibi instauravere. Altera Pisanorum classis nonnullos Cardinales, Praelatosque, cum quibus Pontificis Legati, in quibus Iacobus Praenestinus Episcopus qui ad Pontificem ab Rege Franciae revertebatur, (1) & Cardinalis, qui iam pridem in Angliam missi fuerat redeuntes in mari capti a Pisanis sunt. Quos captos Fridericus filio iis verbis commendatos voluit.

Omnes Praelati Papa mandante vocati,

Et tres Legati veniant hunc usque ligati.

& Amalphiae carcerari iussit; quamquam quidam adfirmant a Pisanis mari (2) demersos, et propterea triginta annis civitatem in excommunicatione permanisse; ob idque postea fuisse aureos ab iis factos cum imagine Beatae Virginis et Friderici Aquila, rerum harum memoriam contestante. His peractis Pisani cum classe Veneta concurrunt. In quo conflictu Veneti superiores fuere, et Henricus prope captus, et Pisanae triremes Venetias perductae sunt.

Post

(1) Vide Ioannem Villanum Lib. VI. suarum Histor. Cap. XX. Mecat.

(2) Vide Epistolam Ludovici Galliae Regis hac de re Friderico scriptam Par. II. Chronici Leonis Vrbetani pag. 290. Mecat.

Post haec Ioannes apud Andrinopolim interiit. Theodoricus Vattari filius subscptus est. Hic a Veneris partem Crucis, quam illi pignori a Balduino acceperant, redemit. Quo tempore Fulginenses ac Viterbienses a Pontifice rebellarunt. Sed ii beneficii immemores. Nam quum eorum Ecclesia sine Praelato esset, primum Pontifex Episcopum dederat. Pro quo beneficio non dignum illi praemium retulere.

Insequenti anno Manfredus Friderici filius Tifernates, Eugubinos, Nucerinos, compluraque Vmbriae oppida ad defectionem coegit. Quorum exemplo excitati Spellani, Menanique, & Montefalconenses a Pontifice rebellarunt. Defecissent item ea tempestate Tudertini, & Romani, nisi Legatus Apostolicus, qui urbi praeerat capita Apostolorum per urbem detulisset, populumque Romanum contra Fridericum signavisset tanquam contra infideles pugnaturum. Ex quo factum est ut Fridericum urbi adventantem cum Manfredo Romani respuerint. Indignatus ob id Imperator ac si potestate sua Pontifex eum conturbare coepisset, quadripartito eorum capita scindi iubet, quo illis Crucis character indelebilis remaneret. Tandem prohibitus urbe Beneventum perrexit, civitatemque triduo direptam, quia ab se etiam pri-

pridem Beneventani rebellarant, sine moenibus reliquit. Inde exercitum per Aquilam ducens Asculanum agrum depopulatus est. At ex altero Italiae latere Manfredus Etruscos primo sibi rebelles, deinde Romandiolae civitates adortus, omnes eam regionem ferro, & igne vastavit. Quo tempore Guelfa factio multa foeda in Etruria, & praesertim Florentiae, passa est Gibellinis ubique exsultantibus. Quarum rerum gratia Pontifex a Gallis, & Anglis iterum auxilia petiturus oratores ad eorum Reges misit, qui Pontificis calamitatem exponerent.

Erant ea tempestate Parmae quidam Pontificis cognati, adfinesque, quos Fridericus Placentiam migrare iusserat. Quod Pontifex aegre ferens Fridericum in Lugdunensi Concilio excommunicatum Regno & Imperio privavit, subditos sacramento fidelitatis absolvens. Ob quod Imperator illos carcerari iussit, & domos eorum demolitus est. Post eius depositionem nemo tamen electus est in Imperio, sed vacavit imperium Romanum annis viginti & octo; & ipse tamen pro Imperatore se gessit Pontificis inhibitiones parvi faciens, (1)

Alii

(1) Quatuor etiam fuisse causas cur Fridericus in Lugdunensi concilio damnatus fuerit tradit *Villanovius*

Alii autem non hanc, sed illi fuisse alias excommunicationis causas ferunt. Primam periurii, pro Imperio adsumendo, & Regno administrando iuramentū ab eo factum non servatum. Secundam sacrilegii, propter Legatos, & Cardinales quos capi fecerat. Tertiam quia, de haeresi adnotatus est; quippe Agarenos salvari posse dicebat dummodo honeste viverent. Quartam quia a solutione census Ecclesiae Romanae debiti cessabat.

His rebus ita existentibus nihilominus Fridericus cum Arnaldo Duce Burgundiae inito foedere Lugdunum properat, tantas equi-

nias Cap. XXV. Lib. VI. suarum Historiarum . Sic enim ait: Le principali cagioni perchè Federigo fu condannato furono quattro. La prima perocchè quando la Chiesa lo investì del Reame di Sicilia, e di Puglia, e poi dello 'mperio giurò alla Chiesa dinanzi a' suoi Baroni, e dinanzi allo 'mperadore Baldovino di Costantinopoli, e a tutta la Corte di Roma di difendere Santa Chiesa in' tutti suoi onori, e diritti contro a tutte genti; e di dare il debito censo, e restituire tutte le possessioni, e giurisdizioni di Santa Chiesa, delle quali cose fece il contrario, e fu spergiuro, e commise tradimento, e villanamente, e a torto infamò Papa Gregorio nono, e suoi Cardinali per sue lettere per l'universo mondo. La seconda cosa fu, che ruppe la pace fatta da lui alla Chiesa, non ricordandosi della perdonanza a lui fatta delle scomuniche, e degli altri misfatti per lui operati contro a Santa Chiesa, ed a quelli, che furono con la Chiesa contro a lui in quella

equitum peditumque militum copias secum ducens, quantas numquam antea aut ipse, aut alius Imperator post Romam conditam duxerit. Is quum Tarentum pervenisset certior factus, quod Henricus ipse quem rebus Italiae praefecerat, et Parmae manere iusserat, suasu Cremonensium in Brixianos duxerat; ob quod exules Parmenses, superatis eorum civibus apud Taurum fluvium, Parmam invaserant magna civium caede, statuit retrocedere, & Lugduni iter, ad quod se addinxerat, omittere; simul etiam quia Pontificis Legatum Parmam cum magna manu ingressum acceperat, ut

una

la pace giurò, e promise di mai non offendere, ed ei fè tutto il contrario, che tutti li disperse o per morte, o per esilio loro, e loro famiglie, e non restituì a' Templieri, e Spedalieri le loro magioni per lui occupate, le quali per patti avea promesse restituire; e lasciò per forza vacanti XI. Arcivescovadi con più Vescovadi e Badie nello Imperio, e Reame; i quali non lasciava a que' che degnamente erano eletti per lo Papa tenere, nè coltivare, facendo forze, e sforzioni alle sacre persone recandogli a' piati dinanzi a' suoi Balii, e Corti Secolari. La terza cosa fu per sacrilegio, che fece, che per le Galee di Pisa, e per lo Figliuolo Re Enzo fece prender due Cardinali, e molti Prelati in mare come detto è in addietro, e di quegli mazerare in mare, e tenere, morendo in diverse ed aspre carceri. La quarta fu, perchè egli fu trovato, e convinto in più articoli di Resa di fede. Adisus ipsum Villanium Capite XXV. Lib. VI. Mecatt.

una cum exsulibus Civitatem ab eius fide alienasset. Quibus auditis anxius Ezelinum ex Marchia advocat Trivisana, coactisque aliis ex Apulia copiis sexaginta mille armatorum exercitum effecerat quibus cum Parmam obsedit, statueratque non prius eo loco discedere quam civitatem solo aequasset, alteramque in castrorum loco aedificasset, quam fossa et vallo muniverat, Victoriāque adpellabat. Elegerant ante excommunicationem Friderici Electores, ut fama est, in Alemania, Pontificis suasionibus, in Regem Guilielmum Hollandiae Comitem, qui cum Conrado Friderici filio in Germania bellabat. Hic paulo post moriens Conrado imperium Germanorum reliquerat. Interea aliquot Regni Neapolitani duces a Friderico rebellaverant, in quibus Sanseverinorum familia, pluresque alii suarum civitatum Principes, quos Manfredus apud Canutacium praelio victos captosque ultimo adfecit supplicio, & quosdam fugavit; & qui in Etruria Gibellini Guelfique defecerant in Miniatiensium arce custodiri mandaverat. Sed Gibellinos suorum prece permotus, paulo post dimisit; Guelfi vero ita capti mendicando vivere. Lucenses cum Pisanis conciliati in amicitia aliquot annis permansere. Rece-

(1) Vide Villanum Cap. XXVI. eiusdem Libri.

pero Miniatensi internuntio, cuius opera Fridericus in similibus plurimum utebatur. Duobus iam ferme annis duraverat Parmae obsidio, et bellum atrox variumque cum obsessis fuerat. Quo tempore ex Africa, Asia, et Aegypto munera ab infidelibus Friderico adlata sunt. Nam Saladini Legati Elephantos, Dromedarios, Pantheras, Pardos, Ursos, albentes Leones, aliaque sibi portantes suscepit; fecitque viridaria aliquot haud procul a munitione castrorum, in quibus omnia luxuriae irritamenta fuisse feruntur.

Ea tempestate Pontifex dimisso Concilio rogatus a Galliae Rege misit qui populis suaderent Crucem contra infideles capere, & Ludovicum in Asia sequi, qui id voto voverat se facturum, quum gravi morbo premeretur. Erant tunc res in Asia Christianis adversae. Nam superioribus annis Tartari bipartito exercitu Asiam, Europamque invaserant, & Hungariam petiverant, Georgiamque Tomitanorum olim regionem vastarunt, in qua Tomus civitas Metropolis erat, ubi Ovidius Naso olim ab Augusto relegatus fuerat. Alia vero ipsorum manus Bacone Duce Poloniam, & Hungariam populi ad mare Ponticum deflexerunt. Sed Solimanus Hungariae Regis frater in Pannonia, & Henricus Nur-

Nursiæ Dux in Polonia cum iis decertantes, (1) commissio praelio superati fuerunt, & ambo cum suis caesi. Deinde Tartari victores liberius vagantes Russiam, & Gazzam, amplissimas regiones vastaverunt. Per id etiam tempus Grossiani gens Arabica, Solidano Babylonie impellente congressi cum Christianis, & Templariis, illos male mulctatos fudere. Deinde Ierosolymas petentes, quod civitas non munita erat, Christianos a Saladino pridem servatos occiderunt, Christique sepulcrum violavere anno salutis MCCXXXVIII. Ludovicus & Philippus Rex Franciæ accepta apud Lugdunum Pontificis benedictione cum invocatione omnium Sanctorum, ac Sanctorum Dei, mare ingressi cum Cruce signatis Cyprum venientes hiemavere. Primo vere Damiatam classe venerunt, navesque Solidani repulerunt, hostibusque e littore disiectis, & profligatis, in ipso castra posuere, & urbem iam pridem a barbaris captam obsedere, cum quibus barbari tumultuariis saepe praeliis concurrebant varia utriusque partis fortuna.

Y

Fri-

(1) *Villanius* de hac Tartarorum incurfione mentionem facit *Cap. IX. Lib. VI.* Verum non Solimanum, sed Silicem Colmani Ducem in Pannonia Hungariæ Regis fratrem dicit cum fuisse, qui cum Barbaris praelia commisit. *Mecatt.*

Fridericus obsidione apud Parmam, continuata multos civitate egressos, captosque, victos servabat. Sed quum inteligeret civium animos obstinatos, quotquot in carceribus habebat tormento bellico vivos in urbem proiciebat, multaque etiam in eorum mulieres grassatus eos hostes sibi infensissimos fecerat. Sed quum iam paene victor custodiam castrorum neglexisset, Germanique re & verbis acrius hostes irritarent, egressi urbem cives cum Legati copiis stragem ingentem fecere, eosque fugientes insequuti (1) Victoriam, hoc est Castrorum

(1) Hoc ipsum Villanius commemorat Cap. XXXV. laudati Libri. Sic enim ait: In questo tempo Federigo Imperadore si pose ad assedio alla Città di Parma in Lombardia, imperocchè erano rubelli della sua Signoria, e teneano con la Chiesa, e dentro in Parma era il Legato del Papa per la Chiesa con gente d'arme a cavallo in loro aiuto. Federigo con tutta sua forza, e quella de' Lombardi v'era d'intorno, astettevi per più mesi, e giurato avea di mai non partirsenne, se prima non l'avesse; e però avea fatto incontro alla Cittade detta uno bastito a modo d'un'altra Cittade con fossi, e steccati, e torri; e case alla quale pose nome Vittoria. E per lo detto assedio avea molto ristretta la Città di Parma, ed era sì assottigliata di formento, e di vittuaglia, che poco tempo si potea più tenere, e ciò sapea bene lo Imperadore per sue spie. E per la detta cagione li tenea quasi per gente vinta,

e po-

rum urbem sunt ingressi. Vbi primo a Germanis fuga facta, deinde a ceteris, multis eorum trucidatis hostes castris potiti sunt. Ingens praeda, (1) atque argentum inter cetera ibi repertum, cum corona FridERICI aurea, lapidibus gemmisque pretiosissimis insignita. Imperator qui se ex fuga Cremonam receperat, non est metu ausus urbem ingredi propter Cremonenses, qui eo

Y 2

in

e poco li curava. Avvenne, come piacque a Dio, lo 'mperadore per prendere suo diletto andoe un giorno alla caccia con suoi cani, e uccelli con certi suoi Baroni e famigliari fuori di Vittoria; i Cittadini di Parma avendo ciò saputo per loro spie come gente avvolontata, ma più come disperata, uscirono fuori tutti armati popolo, e cavalieri ad un' ora; e vigorosamente da più parti assalirono la detta bastita di Vittoria. La detta gente dello 'mperador improvvisi, e non con ordine, e con poca guardia, come color che non curavano i nemici, veggendosi così subitamente, e aspramente assaliti, e non effendovi il loro Signore, non ebbono nulla difesa, ma misonsi in fuga, e in sconfitta, e sì erano tre cotanti Cavalieri, e gente a piè che non erano i Parmigiani. Nella quale sconfitta molti ne furono morti, e presi. E lo 'mperadore sapendo la novella con gran vergogna si fuggi a Chermona. I Parmigiani presono la detta bastita, ove trovarono molto guernimento, e vittuaglia, e molte vassellamenta d' ariento, e tutto il tesoro, che lo 'mperadore avea in Lombardia, e la Corona del detto Imperadore, la quale i Parmigiani hanno ancora nella

Sa-

in praelio caesi fuerant. Hac clade suscepta Fridericus brevi exercitum reparat, ⁽¹⁾ cum quo paulo post hostes ea victoria ovantes praelio congregi ausus superavit; ⁽²⁾ & agrum Placentinum depopulatus in Etruriam discessurus ⁽³⁾ Henricum filium Sardiniae Regem Faventiae cum suis copiis reliquit, ut Bononiensibus bellum inferret. Igitur, per Forum Livii Ariminum veniens in Vrbinates deflexit, quos infide confirmatos in Picenum, quod tunc suo nomine tenebatur, descendit. Copias undique contrahens in Perusinos, Tudertanos, & Assisios, qui partis Eccesiae facti erant, exercitum duxit, devastato, que eorum agro per Cortonensem Florentiam venit, qui soli

Sagrestia del loro Vescovado, onde furono tutti ricchi. E spogliato il detto luogo della preda vi misero fuoco, e tutto l'abbatterono, acciocchè non v'haveffe mai segnale niuno di Città, nè di Bastita, e ciò fu il primo Martedì di Febbraio li anni di Cristo MCC XLVIII Mecatt.

(1) Notat Villanius Cap. XXV. Lib. VI. post Concilium Lugdunense, in quo contra Fridericum excommunicationis poena emanavit, omnia ei adversa evenisse. Vide sub finem huius cap. Mecatt.

(2) De hac Friderici victoria mentionem non facit Villanius. Mecatt.

(3) Villanius dicit: Enzo Re di Sardigna, forsan nomen corruptum est, & idem quam Henricum significat. Mecatt.

foli partium Ezelini in Etruria permanferant. Qui quum ab iis⁽¹⁾ non reciperetur, quamquam fe cetera imperata faéturos affirmarent, poftulavit ut Guelfos urbe propellerent. Qui ex iis, quos Florentini eiecerant in poteftatem Friderici venere, ab eo male habiti funt, & in Arcem Miniatenfium cum ceteris prius captis & intrufis plaerique fame periere. Sed Rodulphus de Vrfania Vicarius, & Rainerius de Bondelmontibus, qui in Vrfania⁽²⁾ capti fuerant, alter aqua demerfus interiit, alter excaecatus eft.⁽³⁾ Sunt qui dicunt Rainerium in Apuliam relegatum Nuceriae vitam finiffe. Henricus Sardiniae Rex a Bononiensibus in pugnam adleétus magna fuorum clade fugatus

Y 3

Pon-

(1) Quin potius Fridericus in Florentiae urbem ingredi recufavit ut refert *Villanius Cap. XXXVI. Lib. VI.* in ea enim mortem obire verebatur. *Lo 'mpervadore venuto in Tofcana non volle entrare in Firenze, nè mai non v'era entrato, guardavafene, perchè per fuoi augurii, ovvero detto di Dimonio, ovvero Profezia trovava, che dovea morire in Firenze, onde forte ne temea. Mecatt.*

(2) In Annalibus ita fcribit: Rainerius Bondelmonte aqua demerfus interiit; & Rodulphus Vicarius primo excaecatus, deinde securi percuffus. Lamius.

(3) *Villanius* dicit Guelfos captos effe ad Arcem, quam dicunt *Capraia*. Sic enim ille: *Capitano de' detti Guelfi era il Conte Ridolfo da Capraia, e Meffer Ri-*

& (1) captus est. Paulo post Fridericus a Pontifice absolutus ea Lege fuit, si Barbaris bellum inferret. Sed is quia Pontificem sibi infestum sciebat, & prima navigatio sibi adversa male successerat, statuit Italia non discedere. Ad Regni curam versus Manfredus ea oppida dono dedit, quae circa Tarentum erant; vidensque Appulos ingenio mobiles, promptosque ad res novandas multa castella aedificari coepit, Brundisii, Bari, eiusdem ferme magnitudinis arces. Luceriae item & Castrum montis haud procul Andria; Averis quoque & Capuae turres munivit. Ceterum Luceriam Agarenis quos Drepano adsportarat incoluit. Fagiam

Rinieri Zingane de' Buondelmonti. E rappresentati a Fucecchio allo 'mperadore tutti gli mend' seco prigioni in Puglia, e poi per lettere, e Ambasciadori a lui mandati da' Ghibellini di Firenze, a tutti quelli delle gran case nobili di Firenze fece trarre gli ocelli, poi mazzetare in mare, salvo messere Rinieri Zingane perchè trovò savio, e magnanimo no'l volle far morire, ma fecelo abbacinare, e poi in sull' Isola di Monte Cristo come religioso finì sua vita. Mecatt.

(1) Sic habet Villanius. Cap. XXXVIII. laudati Lib. VI. I Bolognesi uscirono fuori popolo, e cavalieri contro al detto Enzo, e combatteronsi con lui, e sconfissonlo, e presono nella detta battaglia con molta di sua gente, e lui misono in carcere in una gabbia di ferro, e in quella con grande disagio finì sua vita a gran dolore. Mecatt.

giam praeterea in Apulia aedificavit, & multa loca religiosa. In quibus Ecclesiam Cosentinam, quam etiam librorum multitudine exornavit, & alia item permulta memoratu digna effecit, de quibus si singillatim referre vellem tempus me potius, quam materia desereret; & alio festinare res ipsa me admonet.

Isdem temporibus Philippus Ludovici Regis filius natus est. Deinde Fridericus Florentiam (1) Apuliae oppidum haud procul Venusio petens, aegritudine correptus anno sexto & quinquagesimo suae aetatis condito testamento interiit, (2) anno salutis MCCL.

(1) Ille qui mortem Friderico Imperatori praedixerat, iuxta Landinum, Michael Scotus esse putatur, de quo meminit Dantes Aligherius cap. XX. Inferni ubi ait.

Quell' altro, che ne' fianchi è così poco,

Michelè Scotto fu, che veramente

Delle magiche frode seppe il giuoco.

(2) Villanius refert Manfredum Friderici nothum patri mortem accelerasse. Sic enim habet Cap. XLII. Lib. VI. Nel detto anno MCCL. essendo Federigo Imperadore in Puglia nella Città di Firenzuola all' uscita di Abruzzi si ammalò forte, e già non si seppe guardare dal suo angurio. Che trovava che doveva morire in Firenze, e come dicemmo dinanzi per la detta cagione mai in Firenze non volle entrare, nè nella Città di Faenza. Ma male seppe interpretare la parola

MCCL. die decima septima Decembris. Sepultus est Panhormi in Ecclesia Cathedrali sepulcro Porphyreo satis excellenti. Sui vero testamenti sic exordium est. *Primi Parentis incauta transgressio sic posteris legem humanae conditionis indixit ut eam non proclivis ad poenam, nec baptismatis tam celebris quam salutaris unda servaverit;*

quin
vola mendace del Dimonio, che gli disse, che si guardasse, che morirebbe in Firenze; ed egli non si guardò di Firenzuola. Ed avvenne, che aggravando di sua malattia, essendo con lui un suo figliuolo bastardo, che avea nome Manfredi, desiderando d' avere il tesoro di Federigo suo Padre, e la Signoria di Puglia, e di Sicilia, e temendo, che Federigo di quella malattia non iscampasse, o facesse testamento concordandosi col suo segreto Ciamberlanò, promettendogli molti doni, e Signoria con un primaccio, che a Federigo puose il detto Manfredi in su la bocca sì l' affogò. E per questo modo morì il detto Federigo disposto dello imperio, e scomunicato da Santa Chiesa, senza penitenza, e senza alcuno sacramento di Santa Chiesa. E per questo potemo notare la parola, che Cristo disse nel Vangelio. Voi morrete nelle peccata vostre. Così avvenne a Federigo, il quale fue così nimico di Santa Chiesa, ch' e' fece morire la moglie, e Arrigo suo figliuolo, e videfi sconfitto, ed Enzo suo figliuolo sconfitto, e preso, ed egli dal suo Figliuolo Manfredi vilmente morto senza penitenza; e ciò fu il dì di Santa Lucia di Dicembre li anni di Cristo MCCL. E lui morto il detto Manfredi prese la guardia del Reame e tutto il tesoro; e 'l corpo di Federigo fece portare, e seppellire nobil-

quin fatalis eventus mortalitas , cui praece-
 dentis lascivia transgressionis in poenam culpa
 transfusa tanquam cicatrix ex vulnere rema-
 neret . Nos igitur Fridericus divina favente
 clementia Romanorum Imperator , & semper
 Augustus , Ierusalem , & Siciliae Rex me-
 mor conditionis humanae , quam semper co-
 mitatur innata fragilitas , &c. in quo con-
 stat Conradum filium suum universa-
 lem instituisse heredem , cui si mors acci-
 deret , Manfredum inter ceteros scripsit
 heredem , Barulumque Conrado reliquit.
 Reliquit... praeterea Manfredus Tarenti
 Principatum a petra Rasseti usque ad or-
 tum fluminis Bradani , & comitatum Mon-
 tis Canori , Tricaricae , & Grammae
 usque ad mare , Terebari , & Polliniani .
 Praeterea in Monte Galgano Comitatum
 honoris Sancti Angeli cum omnibus ad
 di-

*nobilmente alla Chiesa di Monreale in Sicilia di sopra
 la Città di Palermo , ed alla sua sepoltura volendo scri-
 vere molte parole di sua grandezza e podere , un Cbe-
 rico Trontano fece questi brevi versi , i quali molto
 piacquero a Manfredi , ed agli altri Baroni , e fece-
 gli intagliare nella detta sepoltura , li quali dicono
 così .*

Si probitas , sensus , virtutum gratia , census ,
 Nobilitas orti possent resistere morti ,
 Non foret extinctus Fridericus qui iacet intus .
Mecaptius .

dictum honorem spectantibus. Itatamen, ut praedicta omnia a Conrado recognosceret. Legavit item Friderico nepoti Austriae, & Stiriae Ducatum, dummodo in his Conradum superiorem cognosceret. Cypri expensis voluit decem millia auri uncias quotannis persolvi. Legavit praeterea Henrico eius filio unum ex duobus Regnis quod Corradus decrevisset, vel Aurelianense, vel Ierosolymitanum (1); cui etiam

(1) *Collenuccius* de Friderici Imperatoris vitam mentionem faciens eum maximum, sapientissimumque, virum fuisse ostendit. Nam strenuissimum Ducem, formosissimumque hominem, prudentem, artium, linguarumque peritum, ac literis excultum facit, Magnificum, liberalem, gratissimumque in beneficos praedicat. Multa in honorem Christianae fidei, & Ecclesiasticae libertatis conservationem, & ad defensionem Italiae scripsisse adfirmat. Verum Fridericum plurimis, & quidem maximis notatum vitiis faciunt Scriptores fere omnes. Videatur *Divus Antoninus Archiepiscopus Florentiae* Parte 3. suorum *Chronicorum*. *Thomas Costus* Neapolitanus scriptor ad *Historiam Pandulphi Collenuccii*. Et pro cunctis audiatur *B. Corius* de morte Friderici sic loquens. *È questo fine ebbe il nefario, e sevrissimo Tiranno, perpetuo nemico de' Sacerdoti, spogliatore de' Tempi, dispregiatore della Pontificia Maestà, perturbatore della quiete Italiana, ed autore d'ogni esiziale discordia; dal quale poi le sedizioni crescendo, le mortalità insino nel mezzo delle Città non sono cessate. Mecatt.*

pro expensis centies mille uncias dari mandavit. Praeterea omnia bona Ecclesiarum restituit, ad quos iure teneretur, iuribus tamen Imperii semper salvis; subditosque Regni Neapolitani, & Siciliae exemptos ab omni onere esse voluit, nam Guilielmo tenebantur. Captivos omnes praeter mortis reos relaxare iuravit praesentibus Bartholomaeo Marchione de Abri-
go Legato suo, & Richardo Comite Cafertae genero suo, & Petro Ruffo Mareschallo, et Richardo de Monte nigro Magistro Iustitiario, & Magistro Ioanne de Hydrunto, et Ioanne de Prochyta Medicis, et aliis testibus, ut in eius testamento continetur, quod in Archivo Neapolitano est.

F I N I S.

